INFOR
Zał. R. Pieńkowski w 1987 r.

PGP PORADNIK GAZETY PRAWNEJ

miesięcznik

UKAZUJE SIĘ OD 1995 ROKU

PODATKI · RACHUNKOWOŚĆ · PRAWO · KADRY I PŁACE

listopad 2026 **11**/1005

WINDYKACJA WIERZYTELNOŚCI

SKUTECZNE DOCHODZENIE ZAPŁATY

- Jakie są dobre praktyki w zakresie prewencji zadłużeń
- Kto ponosi odpowiedzialność za zobowiązania
- Jak skarga pauliańska chroni wierzyciela przed nieuczciwym dłużnikiem
- Jak odzyskać pieniądze od zagranicznego dłużnika
- Czy sztuczna inteligencja może być doradcą windykacyjnym

122 praktyczne przykłady, wzory, tabele i schematy

Partner merytoryczny

PANFIL

Indeks 331783
ISSN 1234-5695

eprasa.pl cee0270da0

INFORLEX
KOMPLEKSOWA BAZA WIEDZY

Szybka odpowiedź
Sprawdzone źródła

Nowość

Testuj bezpłatnie

Teraz INFORLEX z **Asystentem AI** ✨

- Szybkie, precyzyjne i praktyczne odpowiedzi
- Odpowiedzi oparte na wiarygodnych źródłach INFORLEX
- Opieka merytoryczna ekspertów INFORLEX

inforlex.pl

eprasa.pl cee0270da0

WINDYKACJA WIERZYTELNOŚCI

SKUTECZNE DOCHODZENIE ZAPŁATY

INFOR
Zał. R. Pieńkowski w 1987 r.

eprasa.pl cee0270da0

Grupa INFOR PL

Prezes Zarządu
Ryszard Pieńkowski

Dyrektor Pionu Produktów Cyfrowych
Grzegorz Błażejczyk

Zespół redakcyjny:
Wioletta Chaczykowska – redaktor naczelna
Elżbieta Marszalik – korekta
Jarosław Miller – redaktor graficzny

Publikację polecają eksperci

© Copyright by INFOR PL S.A.
Warszawa 2026

INFOR PL S.A.
01-066 Warszawa, ul. Burakowska 14
www.infor.pl

Biuro Obsługi Klienta
01-066 Warszawa, ul. Burakowska 14
tel. 22 761 30 30, e-mail: bok@infor.pl
Infolinia: 801 626 666
Księgarnia internetowa: www.sklep.infor.pl
Profesjonalne księgarnie stacjonarne w kraju oraz księgarnie internetowe.

Publikacja jest chroniona przepisami prawa autorskiego. Wykonywanie kserokopii bądź powielanie inną metodą oraz rozpowszechnianie bez zgody Wydawcy w całości lub części jest zabronione i podlega odpowiedzialności karnej.

eprasa.pl cee0270da0

Spis treści

1. Wierzytelność – definicje i rodzaje 11
   - 1.1. Źródła stosunków umownych pomiędzy przedsiębiorcami 11
   - 1.2. Zobowiązania i ich rodzaje 11
   - 1.3. Typowe umowy występujące w obrocie gospodarczym 13
     - 1.3.1. Umowy nazwane, mieszane i nienazwane 13
   - 1.4. Zasada swobody umów 14
     - 1.4.1. Ograniczenia swobody umów przepisami prawa 14
     - 1.4.2. Ograniczenie swobody umów naturą stosunku 15
     - 1.4.3. Ograniczenie swobody umów wynikające z zasad współżycia społecznego 15
     - 1.4.4. Skutek zawarcia umowy z naruszeniem zasady swobody umów 15
   - 1.5. Należność główna i należności uboczne 15
   - 1.6. Odsetki i ich rodzaje 16
   - 1.7. Zakaz anatocyzmu w polskim prawie 21
   - 1.8. Zasada zarachowania płatności dłużnika 22
     - 1.8.1. Wskazanie dłużnika 22
     - 1.8.2. Pokwitowanie wierzyciela 24
     - 1.8.3. Brak wskazania oraz pokwitowania 26
     - 1.8.4. Zarachowanie wpłat na roszczenia przedawnione 26
   - 1.9. Zasady zarachowania kwot uzyskanych w egzekucji prowadzonej przeciwko dłużnikowi 27
2. Formy zawierania umów i znaczenie w obrocie prawnym 27
   - 2.1. Formy czynności prawnych 27
     - 2.1.1. Forma dorozumiana (*per facta concludentia*) 27
     - 2.1.2. Forma ustna 28
     - 2.1.3. Zwykła forma pisemna 28
     - 2.1.4. Forma dokumentowa 29
     - 2.1.5. Forma elektroniczna 29
     - 2.1.6. Zastrzeżenie daty pewnej 29
     - 2.1.7. Akt notarialny 30
   - 2.2. Skutki niedochowania formy czynności 30
     - 2.2.1. Nieważność czynności prawnych z powodu niedochowania formy (*ad solemnitatem*) 30
     - 2.2.2. Brak określonych skutków prawnych z powodu niedochowania formy (*ad eventum*) 31
     - 2.2.3. Ograniczenie możliwości dowodowych przy niedochowaniu formy (*ad probationem*) 31

eprasa.pl cee0270da0

2.2.4. Wyłączenie ograniczenia stosowania dowodów ... 32
2.3. Brak formalnej umowy a realizacja świadczenia ... 33
2.3.1. Różna moc dowodowa dokumentów ... 33
2.3.2. Moc dowodowa faktur ... 34
2.3.3. Co zrobić, jeśli nie została podpisana umowa, a świadczenie zostało wykonane ... 35
2.3.4. Praktyczne wskazówki związane z dokumentowaniem transakcji ... 35
3. Termin i miejsce spełnienia świadczenia pieniężnego ... 36
3.1. Maksymalne terminy płatności określone w przepisach prawa ... 36
3.2. Sposoby określania terminów płatności ... 37
3.3. Brak oznaczenia terminu płatności w umowie ... 38
3.4. Określenie terminu zapłaty na fakturze (nocie obciążeniowej) – kluczowe aspekty ... 39
3.5. Wymagalność świadczenia. Skutki niedochowania przez dłużnika wyznaczonego terminu zapłaty ... 40
3.6. Opóźnienie a zwłoka w zapłacie – różnice i skutki prawne ... 40
3.7. Natychmiastowa wymagalność wierzytelności ... 41
3.8. Miejsce spełnienia świadczenia ... 41
4. Odpowiedzialność za zobowiązania ... 43
4.1. Rodzaje odpowiedzialności prawnej za zobowiązania ... 44
4.1.1. Odpowiedzialność osobista ... 44
4.1.2. Odpowiedzialność z przedmiotów majątkowych ... 45
4.1.3. Odpowiedzialność solidarna ... 47
4.1.4. Odpowiedzialność subsydiarna ... 49
4.2. Prawidłowość reprezentacji w kontekście późniejszej odpowiedzialności za długi ... 51
4.2.1. Osoby uprawnione do reprezentacji poszczególnych typów podmiotów w obrocie gospodarczym ... 51
4.2.2. Skutki nieprawidłowej reprezentacji oraz przekroczenia uprawnień ... 53
4.3. Skarga pauliańska ... 55
5. Przedawnienie roszczeń pieniężnych ... 62
5.1. Zarzut przedawnienia – charakterystyka ogólna ... 62
5.1.1. Zasady stosowania instytucji przedawnienia ... 62
5.1.2. Zakaz modyfikacji terminów przedawnienia przez strony ... 63
5.1.3. Nadużycie prawa w kontekście przedawnienia ... 63
5.1.4. Potrącenie, odnowienie a przedawnienie ... 63
5.1.5. Przedawnienie a rzeczowe zabezpieczenie roszczenia ... 63
5.1.6. Zabezpieczenia osobiste ... 64
5.1.7. Przedawnienie a bezpodstawne wzbogacenie ... 64

eprasa.pl cee0270da0

5.1.8. Wymagalność roszczenia jako początek biegu przedawnienia ... 64
5.2. Zróżnicowanie terminów przedawnienia ... 64
5.2.1. Podstawowe terminy przedawnienia ... 64
5.2.2. Terminy przedawnienia w przepisach szczególnych ... 65
5.2.3. Świadczenia okresowe ... 65
5.2.4. Termin przedawnienia roszczeń związanych z działalnością gospodarczą ... 66
5.2.5. Wydłużenie biegu przedawnienia terminów równych lub dłuższych niż 2 lata ... 66
5.2.6. Terminy przedawnienia roszczeń stwierdzonych orzeczeniem ... 67
5.2.7. Przedawnienie roszczeń bezterminowych ... 68
5.2.8. Stosowanie reguł przedawnienia dotyczących konsumentów ... 68
5.2.9. Nadzwyczajne wyłączenie stosowania zasady przedawnienia wobec konsumenta ... 69
5.3. Stałość okresu przedawnienia ... 70
5.4. Zrzeczenie się zarzutu przedawnienia ... 70
5.5. Publikowanie informacji o przedawnionych roszczeniach w BIG ... 72
5.6. Przerwanie biegu przedawnienia ... 72
5.6.1. Czynności przerywające bieg przedawnienia ... 72
5.6.2. Uznanie roszczenia przez osobę, przeciwko której roszczenie przysługuje ... 75
5.7. Zawieszenie biegu przedawnienia ... 81
6. Rozliczenie należności bez podejmowania działań windykacyjnych ... 82
6.1. Potrącenie w świetle przepisów Kodeksu cywilnego ... 82
6.1.1. Charakterystyka ogólna potrącenia ... 82
6.1.2. Przesłanki potrącenia ... 83
6.1.3. Sporność ... 84
6.1.4. Rodzaje potrącenia ... 84
6.1.5. Potrącenia wierzytelności wyrażonych w różnych walutach ... 84
6.1.6. Potrącenie transgraniczne ... 85
6.1.7. Tożsamość podmiotów przy potrąceniu – zasada ogólna i wyjątki ... 85
6.1.8. Jednoczesne potrącanie kilku wierzytelności ... 85
6.1.9. Forma oświadczenia o potrąceniu (potrącenie ustawowe) ... 86
6.1.10. Zarzut potrącenia w postępowaniu sądowym ... 87
6.1.11. Materialnoprawne skutki potrącenia ... 87
6.1.12. Przepisy szczególne dotyczące potrącenia wierzytelności ... 88
6.1.13. Zakaz i dopuszczalność potrącenia wierzytelności zajętej w postępowaniu egzekucyjnym ... 88
6.1.14. Wyłączenie możliwości potrącenia ... 90

eprasa.pl cee0270da0

6.2. Nowacja (odnowienie) i *datio in solutum* (świadczenie w miejsce wykonania) ... 90
6.2.1. Kluczowe różnice ... 91
6.2.2. Forma umowy nowacji ... 91
6.2.3. Skutki odnowienia ... 92
6.2.4. Przesłanki umorzenia zobowiązania przez *datio in solutum* ... 92
6.2.5. Skutki świadczenia w miejsce wykonania ... 92
6.3. Zwolnienie z długu ... 93
6.3.1. Forma zwolnienia z długu ... 93
6.3.2. Zwolnienie z długu dłużnika solidarnego ... 95
6.3.3. *Pactum de non petendo* ... 95
6.4. Przelew wierzytelności (cesja) ... 96
6.4.1. Charakter prawny cesji ... 96
6.4.2. Wierzytelności niemogące być przedmiotem przelewu (cesji) ... 97
6.4.3. Przelew na zabezpieczenie ... 98
6.4.4. Rodzaje wierzytelności jako przedmiotu przelewu ... 98
6.4.5. Cesja wierzytelności z umów wzajemnych ... 98
6.4.6. Forma zawarcia umowy przelewu wierzytelności ... 99
6.4.7. Przelew wierzytelności hipotecznej i przeniesienie hipoteki ... 100
6.4.8. Przelew wierzytelności zabezpieczonej zastawem rejestrowym ... 101
6.4.9. Przelew wierzytelności po powstaniu tytułu egzekucyjnego ... 101
6.4.10. Skutki przelewu wierzytelności. Zmiana podmiotowa bez modyfikacji zobowiązania ... 101
6.4.11. Zindywidualizowanie przedmiotu przelewu ... 102
6.4.12. Cesja wierzytelności przyszłych ... 103
6.4.13. Przelew wierzytelności przyszłej ... 104
6.4.14. Spełnienie świadczenia do rąk poprzedniego wierzyciela ... 105
6.4.15. Zarzuty dłużnika w stosunku do nabywcy wierzytelności ... 106
6.4.16. O czym należy pamiętać, zawierając umowę przelewu wierzytelności ... 108
6.5. Wstąpienie w prawa zaspokojonego wierzyciela – *cessio legis* ... 109
6.5.1. Częściowa spłata ... 109
6.5.2. Istota instytucji *cessio legis* ... 110
6.6. Przejęcie długu ... 111
6.6.1. Zgoda na przejęcie długu i skutki jej braku ... 111
6.6.2. Forma przejęcia długu ... 112
6.6.3. Zakres przejmowanego długu ... 113
6.6.4. Wyłączenia z przejęcia długu ... 114
6.6.5. Skutki przejęcia długu ... 114

eprasa.pl cee0270da0

6.6.6. Prawa przejemcy do podnoszenia zarzutów przeciwko wierzycielowi przysługujących dłużnikowi ... 115
6.6.7. Przystąpienie do długu ... 117
7. Sposoby zabezpieczenia kredytu kupieckiego ... 118
7.1. Znaczenie zabezpieczania transakcji handlowych ... 118
7.2. Kary umowne jako typowy sposób zabezpieczania prawidłowego wykonania świadczeń niepieniężnych ... 118
7.3. Zabezpieczenia stosowane w przypadku świadczeń pieniężnych ... 122
7.3.1. Weksel ... 122
7.3.2. Poręczenie ... 123
7.3.3. Poddanie się egzekucji ... 124
7.3.4. Sprzedaż z zastrzeżeniem własności ... 128
7.3.5. Gwarancja ... 130
7.3.6. Zastaw ... 132
7.3.7. Zastaw rejestrowy ... 134
7.3.8. Kaucja ... 137
7.3.9. Suma gwarancyjna ... 139
7.3.10. Hipoteka ... 139
7.3.11. Przewłaszczenie na zabezpieczenie ... 142
8. Windykacja należności na drodze polubownej ... 146
8.1. Kiedy i w jaki sposób podjąć działania windykacyjne przeciwko dłużnikowi ... 146
8.2. Sposoby prowadzenia działań polubownych ... 147
8.3. Monitoring należności ... 148
8.4. Wezwania i ich treść wraz z przykładowymi wzorami ... 149
8.5. Windykacja telefoniczna ... 151
8.5.1. Przygotowania do rozmowy z dłużnikiem ... 152
8.5.2. Schemat działań telefonicznych ... 152
8.5.3. Przykładowy scenariusz rozmowy windykacyjnej z dłużnikiem ... 152
8.6. Niedozwolone prawnie działania w trakcie działań polubownych ... 153
8.6.1. Stalking ... 153
8.6.2. Groźba bezprawna ... 154
8.6.3. Naruszenie danych osobowych ... 155
8.6.4. Naruszenie dóbr osobistych ... 155
8.7. Kodeks dobrych praktyk oraz kodeksy etyki ... 155
8.8. Rejestry dłużników i praktyczne ich wykorzystywanie w trakcie dochodzenia należności ... 157
8.9. Weryfikacja majątku dłużnika ... 157
8.10. Etapy postępowania polubownego ... 158
8.11. Procedury dochodzenia należności w przedsiębiorstwie ... 159
9. Skierowanie sprawy na drogę postępowania sądowego ... 160

eprasa.pl cee0270da0

9.1. Rodzaje postępowań sądowych w przypadku dochodzenia należności ... 160
9.2. Dochodzenie zapłaty w elektronicznym postępowaniu upominawczym ... 162
9.2.1. Jakie sprawy mogą trafić do elektronicznego postępowania upominawczego ... 162
9.2.2. Pozew w elektronicznym postępowaniu upominawczym ... 163
9.2.3. Portal sądowy i jego obsługa ... 168
9.2.4. Dokumentacja dowodowa w elektronicznym postępowaniu upominawczym ... 169
9.2.5. Kontynuacja działań w razie złożenia przez dłużnika sprzeciwu lub w razie braku podstaw do wydania nakazu zapłaty ... 169
9.3. Właściwość sądu i wymagania formalne pozwu wspólne dla postępowań ... 170
9.3.1. Właściwość sądu ... 170
9.3.2. Wymagania formalne pozwu ... 172
9.4. Postępowanie nakazowe ... 178
9.4.1. Podstawy do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym ... 179
9.4.2. Szczególny charakter nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym wraz ze wzorem pozwu ... 180
9.5. Postępowanie upominawcze ... 185
9.5.1. Przesłanki wydania nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym ... 185
9.5.2. Nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym wraz ze wzorem pozwu ... 185
9.6. Inne rodzaje postępowań o zapłatę ... 188
9.7. Koszty sądowe w postępowaniach o zapłatę ... 189
9.8. Koszty reprezentacji przez profesjonalnego pełnomocnika ... 191
9.9. Wybór optymalnej ścieżki dochodzenia roszczeń ... 192
10. Egzekucja komornicza ... 192
10.1. Uzyskanie tytułu wykonawczego ... 193
10.2. Wybór właściwego komornika – kryteria i znaczenie dla skutecznej egzekucji ... 193
10.3. Sposoby prowadzenia egzekucji komorniczej ... 195
10.4. Uprzywilejowana pozycja wierzycieli rzeczowych dłużnika ... 196
10.5. Wniosek egzekucyjny wraz ze wzorem ... 196
10.6. Koszty egzekucji i zasady ich rozliczenia ... 199
10.7. Zaspokajanie należności w postępowaniu egzekucyjnym ... 200
10.8. Przyłączanie się do już toczących się postępowań egzekucyjnych. Zagadnienia prawne i praktyczne ... 202

eprasa.pl cee0270da0

11. Upadłość dłużnika ... 203
11.1. Wpływ ogłoszenia upadłości na dłużnika i jego majątek ... 203
11.2. Wpływ ogłoszenia upadłości na toczące się przeciwko dłużnikowi postępowania sądowe i egzekucyjne ... 206
11.3. Zgłaszanie wierzytelności w postępowaniu upadłościowym ... 208
11.4. Zaspokajanie należności wierzycieli w rezultacie prowadzonego postępowania upadłościowego ... 219
12. Restrukturyzacja dłużnika ... 222
12.1. Rodzaje postępowań restrukturyzacyjnych ... 223
12.1.1. Postępowanie o zatwierdzenie układu ... 223
12.1.2. Przyspieszone postępowanie układowe ... 224
12.1.3. Postępowanie układowe ... 226
12.1.4. Postępowanie sanacyjne ... 227
12.2. Organy występujące w postępowaniach restrukturyzacyjnych oraz ich role ... 229
12.3. Wpływ rozpoczęcia restrukturyzacji na majątek dłużnika ... 233
12.3.1. Postępowanie o zatwierdzenie układu ... 236
12.3.2. Przyspieszone postępowanie układowe ... 237
12.3.3. Postępowanie układowe ... 238
12.3.4. Postępowanie sanacyjne ... 239
12.4. Wpływ rozpoczęcia restrukturyzacji dłużnika na toczące się przeciwko niemu postępowania sądowe i egzekucyjne ... 239
12.4.1. Postępowanie o zatwierdzenie układu ... 240
12.4.2. Przyspieszone postępowanie układowe ... 240
12.4.3. Postępowanie układowe ... 242
12.4.4. Postępowanie sanacyjne ... 243
12.5. Zaspokajanie należności wierzycieli w rezultacie prowadzonego postępowania restrukturyzacyjnego ... 245
13. Typowe przestępstwa popełniane w związku z zawieraniem transakcji handlowych ... 247
13.1. Fałszowanie dokumentów i posługiwanie się fałszywymi dokumentami ... 248
13.2. Wypełnienie blankietu niezgodnie z wolą podpisanego i na jego szkodę ... 249
13.3. Oszustwo ... 250
13.4. Udaremnienie lub uszczuplenie zaspokojenia wierzyciela ... 252
13.5. Faworyzowanie niektórych wierzycieli, przekupstwo i sprzedajność wierzyciela ... 253
13.6. Nadużycie uprawnienia lub niedopełnienie obowiązków ... 255
13.7. Organy ścigania i ich zadania w postępowaniu karnym ... 256
13.8. Złożenie zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa ... 257
13.9. Wierzyciel w postępowaniu karnym ... 258

eprasa.pl cee0270da0

13.9.1. Wierzyciel jako pokrzywdzony ... 258
13.9.2. Wierzyciel jako oskarżyciel posiłkowy ... 259
13.9.3. Kiedy warto skorzystać z profesjonalnego pełnomocnika ... 259
13.10. Postępowanie karne i jego etapy ... 259
13.11. Zasądzenie przez sąd karny świadczeń kompensacyjnych na rzecz wierzyciela ... 260
13.12. Egzekucja roszczeń zasądzonych na rzecz wierzyciela w wyroku karnym ... 262
14. Outsourcing usług dochodzenia należności ... 263
14.1. Kiedy warto skorzystać z pomocy profesjonalisty ... 263
14.2. Kancelaria prawnicza a firma windykacyjna – podstawowe różnice ... 265
14.3. Jak wybrać kontrahenta, czyli cena to nie wszystko ... 265
14.4. Kluczowe elementy umowy w zakresie współpracy dotyczącej dochodzenia należności ... 267
15. Sztuczna inteligencja jako doradca windykacyjny ... 269
15.1. Możliwości współczesnego świata ... 269
15.2. Czynniki ryzyka ... 270
15.3. Odpowiedzialność za błędy ... 274
16. Windykacja międzynarodowa ... 275
16.1. Uzyskiwanie ETE i ENZ na terytorium Polski przeciwko dłużnikowi przebywającemu lub mającemu siedzibę za granicą ... 276
16.2. Procedura uzyskania ENZ ... 277
16.3. Zakres spraw podlegających ETE ... 280
16.4. Procedura uzyskania ETE ... 281
16.5. Wykonalność orzeczeń w innych państwach członkowskich ... 282
16.5.1. Procedura uzyskania zaświadczenia ... 283
16.6. Egzekucja należności na podstawie ETE i ENZ w wybranych krajach europejskich ... 284
16.6.1. Europejski Nakaz Zapłaty (ENZ) ... 284
16.6.2. Europejski Tytuł Egzekucyjny (ETE) ... 286

eprasa.pl cee0270da0

1. Wierzytelność – definicje i rodzaje

W obrocie gospodarczym pojęcie „wierzytelność" jest najczęściej używane w kontekście wierzytelności pieniężnych. Często bywa stosowane zamiennie z terminami „dług" lub „zobowiązanie". Aby jednak poprawnie interpretować instytucje prawne wykorzystywane w procesie windykacji, warto najpierw poświęcić chwilę na dokładne zrozumienie natury stosunków zobowiązaniowych, z których wierzytelności wynikają.

1.1. Źródła stosunków umownych pomiędzy przedsiębiorcami

Podstawowym źródłem prawa zobowiązań dla przesiębiorców na terenie RP jest księga trzecia ustawy – Kodeks cywilny z 23 kwietnia 1964 r. (dalej również jako k.c.) – Zobowiązania, która składa się z części ogólnej i szczególnej.

Część ogólna to unormowania dotyczące wszystkich stosunków zobowiązaniowych określonych w Kodeksie, a także w innych ustawach. Część szczególna „zobowiązań" określa rodzaje umów i zawiera przepisy, które je regulują.

Źródłem prawa zobowiązań mogą być również inne ustawy, np. ustawa o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów, Prawo wekslowe, umowy międzynarodowe. Warto wspomnieć w tym miejscu także o roli prawa europejskiego, które harmonizuje zasady obrotu gospodarczego na poziomie międzynarodowym, szczególnie w relacjach transgranicznych.

W obrocie gospodarczym stosunki gospodarcze pomiędzy przedsiębiorcami regulują przede wszystkim zawarte między nimi umowy, które są konstruowane i stosowane w zgodzie z obowiązującymi źródłami prawa zobowiązań i innymi przepisami prawa.

1.2. Zobowiązania i ich rodzaje

Według treści definicji opracowanej przez wybitnego polskiego cywilistę prof. Czachórskiego zobowiązanie jest częścią prawa cywilnego, która reguluje społeczne formy wymiany dóbr i usług.

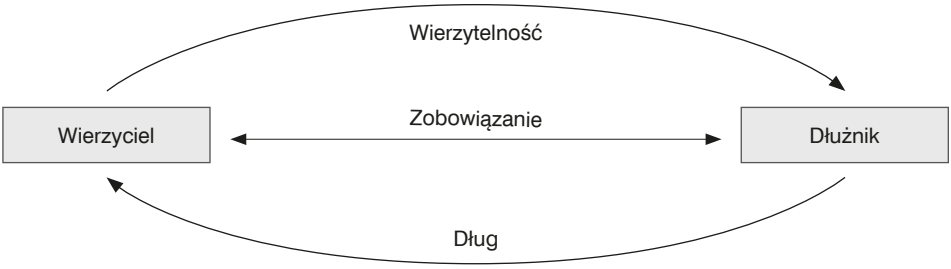
W zobowiązaniu, jako rodzaju stosunku prawnego, można wyróżnić zasadniczo trzy elementy:

eprasa.pl cee0270da0

1) podmiot (osoby, pomiędzy którymi stosunek ten istnieje),
2) przedmiot,
3) treść stosunku prawnego.

Podmiotem uprawnionym w zobowiązaniu jest wierzyciel, a podmiotem zobowiązanym jest dłużnik. Przedmiotem zobowiązania jest określonego rodzaju zachowanie się dłużnika, którego może domagać się wierzyciel. Przedmiotem świadczenia pieniężnego jest świadczenie określonej sumy pieniężnej. Treść zobowiązania stanowią uprawnienia wierzyciela i odpowiadające im obowiązki dłużnika. Obowiązki dłużnika mogą polegać na działaniu bądź zaniechaniu. Istota działania jest oczywista, natomiast zaniechanie polega na powstrzymaniu się od podjęcia określonego działania.

Schemat 1. Elementy zobowiązania

Istotą zobowiązania są więc uprawnienia wierzyciela i odpowiadające im obowiązki dłużnika. W powszechnie stosowanej terminologii prawniczej zobowiązanie ze stanowiska wierzyciela nazywamy wierzytelnością, ze stanowiska dłużnika – długiem. Wierzytelność i dług są zatem, w tym znaczeniu, synonimami pojęcia zobowiązanie, stosownie do tego, z jakiego punktu widzenia chcemy o nim mówić, tj. czy z punktu widzenia praw wierzyciela, czy obowiązków dłużnika.

Najprostsza struktura zobowiązaniowa wyraża się więc w schemacie, w którym jedna strona stosunku prawnego jest tylko wierzycielem, a druga tylko dłużnikiem. Tego rodzaju stosunki zobowiązaniowe są jednak nieliczne, a typowym ich przykładem jest umowa darowizny (art. 888 k.c.). Na podstawie tej umowy darczyńca zobowiązuje się do bezpłatnego świadczenia na rzecz obdarowanego kosztem swojego majątku. Zazwyczaj taka umowa nie nakłada na obdarowanego żadnych obowiązków. Innym przykładem umowy jednostronnie zobowiązującej jest poręczenie.

W zobowiązaniu występują więc najczęściej dwa podmioty – wierzyciel i dłużnik, nadto w umowach zawieranych w obrocie najczęściej istnieje więcej niż jedno zobowiązanie. Takie umowy są nazywane umowami wzajemnymi.

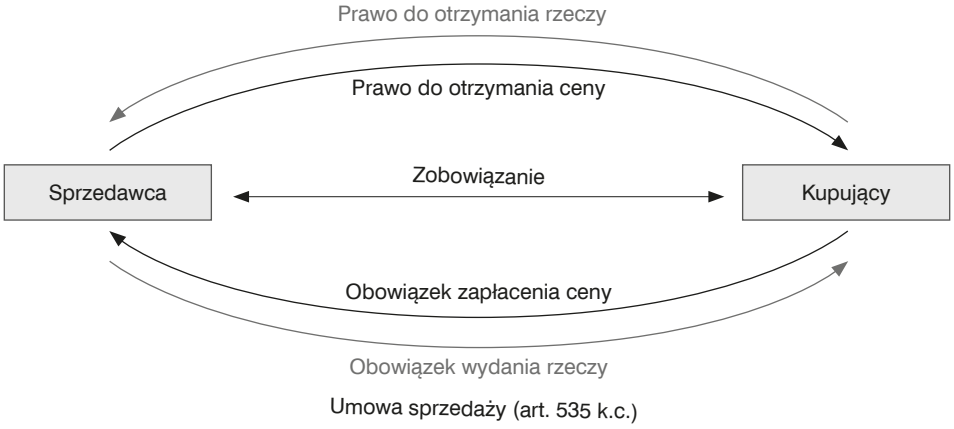
eprasa.pl cee0270da0

Definicję umowy wzajemnej zawiera art. 487 § 2 k.c.:

§ *Umowa jest wzajemna, gdy obie strony zobowiązują się w taki sposób, że świadczenie jednej z nich ma być odpowiednikiem świadczenia drugiej.*

Każda ze stron w tej umowie jest wierzycielem i dłużnikiem.

Schemat 2. Umowa wzajemna

Typową umową wzajemną jest umowa sprzedaży, w której sprzedawca zobowiązuje się przenieść na kupującego własność rzeczy i wydać mu tę rzecz, a kupujący zobowiązuje się rzecz odebrać i zapłacić sprzedawcy cenę. Na każdej ze stron ciążą wzajemne, korespondujące ze sobą obowiązki i prawa.

Do stosunku zobowiązaniowego może zostać włączona dodatkowo osoba trzecia (np. poręczyciel).

Po stronie wierzyciela lub dłużnika może występować niejednokrotnie więcej osób, np. współkredytobiorcy w umowie kredytu.

1.3. Typowe umowy występujące w obrocie gospodarczym

W obrocie gospodarczym występują różne rodzaje umów. Jedne z nich są skodyfikowane w przepisach prawa, co znacznie ułatwia ich interpretację i wykonanie, inne powstały w praktyce i odzwierciedlają złożoność procesów gospodarczych, którym przepisy prawne nie zawsze dotrzymują kroku.

1.3.1. Umowy nazwane, mieszane i nienazwane

Najczęściej występującymi umowami są umowy nazwane. Ich nazwę i treść określają przepisy prawa, a przede wszystkim Kodeks cywilny, w którym określono istotne elementy tych umów, strony, zasady wykonywania i rozwiązywania.

eprasa.pl cee0270da0

Tabela 1. Przykłady umów nazwanych

Lp.	Przepis określający umowę nazwaną	Przykład
1.	Kodeks cywilny	■ umowa sprzedaży (art. 535 k.c.), ■ umowa najmu (art. 659 k.c.), ■ umowa zlecenia (art. 734 k.c.), ■ umowa o dzieło (art. 627 k.c.), ■ umowa darowizny (art. 888 k.c.)
2.	Ustawa z 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego	umowa najmu okazjonalnego
3.	Ustawa z 6 grudnia 1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów	umowa zastawu rejestrowego
4.	Ustawa z 12 lipca 2024 r. – Prawo komunikacji elektronicznej	umowa o świadczenie usług komunikacji elektronicznej

W obrocie, na gruncie prawa cywilnego, dopuszczalne jest zawieranie takich kontraktów, w wyniku których powstanie stosunek obligacyjny łączący w sobie cechy kilku umów nazwanych. Umowy takie określane są umowami mieszanymi, np. umowa o wycieczkę zawierana z biurem podróży, która posiada elementy umowy przewozu i zlecenia.

Ponadto podmioty mogą formułować umowy całkowicie według swojego uznania (umowy nienazwane). Taką umową jest np. umowa franczyzowa lub faktoringowa. Umowa franchisingu zawierana jest pomiędzy franczyzodawcą a franczyzobiorcą i reguluje korzystanie z marki oraz know-how (mimo powracających dyskusji legislacyjnych nad wpisaniem franczyzy do Kodeksu cywilnego jako umowy nazwanej, w polskim prawie w 2026 r. wciąż pozostaje ona umową nienazwaną). Natomiast umowa factoringu polega na przeniesieniu wierzytelności na faktora przez faktoranta w zamian za zapłatę.

Treść umów nienazwanych nie jest określona przez żaden przepis prawa. Ich zawieranie jest możliwe w oparciu o art. $353^{[1]}$ k.c., dzięki któremu w Polsce obowiązuje zasada swobody umów.

1.4. Zasada swobody umów

Zgodnie z treścią art. $353^{[1]}$ k.c. strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego.

1.4.1. Ograniczenia swobody umów przepisami prawa

Możliwość swobodnego kształtowania przez strony treści umowy doznaje ograniczeń w różnych przepisach prawa, np. art. 359 § $2^{[3]}$ k.c. zakazuje wyłączania oraz ograniczania w umowie przepisów o odsetkach maksymalnych, także w przypadku wyboru prawa obcego.

eprasa.pl cee0270da0

1.4.2. Ograniczenie swobody umów naturą stosunku

Sprzeczne z naturą zobowiązania będzie takie uregulowanie umowy zlecenia, należącej do kategorii umów tzw. starannego działania, w którym wykonanie przez zleceniobiorcę zlecenia i nabycie uprawnienia do żądania zapłaty umówionego wynagrodzenia uzależnione będzie od osiągnięcia konkretnego rezultatu.

1.4.3. Ograniczenie swobody umów wynikające z zasad współżycia społecznego

Ograniczenie swobody zawierania umów przez zasady współżycia społecznego jest najtrudniejsze do skonkretyzowania. Zwrot „zasady współżycia społecznego" pochodzi jeszcze z ustawodawstwa radzieckiego i na dzień dzisiejszy odwołuje się do wartości konstytucyjnych i społecznych w demokratycznym państwie prawa. Zasady współżycia społecznego to określone oceny moralne, które są wyrażone zazwyczaj w formie norm moralnych regulujących postulowane zachowanie podmiotów prawa cywilnego. Przykładowo w orzecznictwie uznano, że niedopuszczalne jest takie określenie treści umowy, które np. prowadzi do wykorzystania przymusowego położenia, niedołęstwa, niedoświadczenia drugiej strony, np. kiedy jedno świadczenie radykalnie przewyższa wartość świadczenia wzajemnego, kiedy występuje daleko idąca dysproporcja układu praw i obowiązków.

1.4.4. Skutek zawarcia umowy z naruszeniem zasady swobody umów

Zgodnie z treścią art. 58 § 1 k.c. czynność prawna (w tym wypadku umowa – przyp. autora) sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzą odpowiednie przepisy ustawy. Stosownie do § 2 wspomnianego przepisu nieważna jest czynność prawna sprzeczna z zasadami współżycia społecznego. Na podstawie zaś § 3, jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej (np. umowy – przyp. autora), czynność pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana.

1.5. Należność główna i należności uboczne

W wyniku powstania stosunku zobowiązaniowego jedna strona – dłużnik – zobowiązana jest do spełnienia określonego świadczenia na rzecz drugiej strony – wierzyciela. Świadczenie, zgodnie z definicją zawartą w art. 353 k.c., to zachowanie dłużnika, które może polegać na działaniu lub zaniechaniu. W przypadku zobowiązań umownych jest ono określone w treści umowy.

Świadczenia pieniężne mogą się składać z należności głównej i należności ubocznej.

Należność główna to świadczenie, które stanowi podstawowy obowiązek dłużnika wobec wierzyciela, wynikający z umowy, ustawy, czynności prawnej, wyroku sądu lub innego aktu prawnego będącego źródłem zobowiązania.

eprasa.pl cee0270da0

Przykład 1
Należnością główną jest:
- kwota wskazana w umowie sprzedaży jako cena towaru,
- kwota kredytu określona w umowie kredytowej,
- kwota odszkodowania wynikająca z wyroku sądu.

Należności uboczne to świadczenia dodatkowe, które pozostają w związku z należnością główną, pełniąc funkcję akcesoryjną, a ich powstanie zależy od istnienia i charakteru należności głównej. Należności uboczne często mają charakter rekompensacyjny lub sankcyjny i wynikają z opóźnienia, niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania.

Przykład 2
Należność uboczna to m.in.:
- odsetki ustawowe lub umowne za opóźnienie w zapłacie,
- zwrot kosztów związanych z wykonaniem świadczenia (przy czym koszty sądowe i egzekucyjne są już odrębnym długiem (np. wyrok Sądu Najwyższego z 7 czerwca 2002 r., sygn. akt IV CKN 1155/00),
- kary umowne.

1.6. Odsetki i ich rodzaje

Odsetki to rodzaj należności ubocznych, które mogą pełnić różne funkcje. Najczęściej stanowią wynagrodzenie za korzystanie z kapitału lub rekompensatę za opóźnienia w płatnościach. W Polsce regulacje dotyczące odsetek opierają się głównie na przepisach Kodeksu cywilnego oraz ustawie z 8 marca 2013 r. o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych (dalej również jako u.p.n.o.t.h.). Poniżej przedstawione zostaną ich rodzaje, zastosowanie i zasady naliczania.

Tabela 2. Rodzaje odsetek i przykłady ich zastosowania

Lp.	Rodzaj odsetek	Przykład zastosowania/komentarz
1	2	3
1.	**Odsetki kapitałowe:** ■ zostały określone w art. 359 k.c., ■ są naliczane za korzystanie z cudzego kapitału, ■ mogą być umowne, tj. naliczone w wysokości określonej w umowie zawartej pomiędzy stronami, ■ będą ustawowe, tj. jeżeli umowa nie wskazuje ich wysokości, zostaną naliczone w oparciu o ustawę, w sposób wskazany w art. 359 § 2 k.c.	■ umowa pożyczki, ■ kredyt bankowy.

eprasa.pl cee0270da0

1	2	3
	Odsetki kapitałowe umowne nie mogą przekraczać wysokości odsetek maksymalnych (dwukrotność odsetek ustawowych kapitałowych) – art. 359 § 2[1] k.c. Odsetki kapitałowe w transakcjach handlowych: ■ zostały określone w art. 5 u.p.n.o.t.h., ■ to również odsetki naliczane za korzystanie z cudzego kapitału (w przypadku transakcji handlowych należność wierzyciela za towary lub usługę do momentu zapłaty jest uznawana za tzw. kredyt kupiecki), ■ również są naliczane w sposób określony w treści art. 359 § 2 k.c., a wyłączenie lub zmniejszenie ich wysokości umową jest nieważne (art. 13 ust. 1 u.p.n.o.t.h.), ■ mogą być naliczane w wyższej wysokości niż określona ustawowo, ale nie mogą przekraczać dwukrotności wysokości odsetek ustawowych (odsetki maksymalne – art. 359 § 2[1] k.c).	Prawo do naliczania odsetek kapitałowych po upływie 30-dniowego terminu od spełnienia świadczenia w transakcji handlowej pomiędzy przedsiębiorcami przysługuje, jeżeli termin zapłaty jest dłuższy niż 30 dni, a wierzyciel nie jest dużym przedsiębiorcą (art. 5 u.p.n.o.t.h.).
2.	**Odsetki za opóźnienie:** ■ zostały określone w art. 481 k.c., ■ przysługują wierzycielowi, gdy dłużnik opóźnia się z zapłatą świadczenia pieniężnego (art. 481 k.c.), ■ mogą być umowne, tj. ustalane w umowie, do wysokości odsetek maksymalnych za opóźnienie, o których mowa w art. 481 § 2[1] k.c., ■ będą ustawowe, tj. jeżeli umowa nie wskazuje ich wysokości, zostaną naliczone w oparciu o ustawę, w sposób wskazany w art. 481 § 2 k.c.	Opóźnienie w zapłacie: ■ czynszu najmu, ■ faktury wystawionej na rzecz konsumenta.
3.	**Odsetki za opóźnienie w transakcjach handlowych:** ■ zostały określone w art. 7 ust. 1 u.p.n.o.t.h., ■ dotyczą transakcji między przedsiębiorcami, których przedmiotem jest odpłatna dostawa towaru lub świadczenie usług, ■ są wyższe niż odsetki ustawowe za opóźnienie wynikające z art. 481 k.c., ■ naliczane są w oparciu o art. 4 pkt 3 u.p.n.o.t.h., ■ mogą być naliczane w wyższej wysokości niż określona ustawowo, ale nie mogą przekraczać dwukrotności wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie (odsetki maksymalne – art. 481 § 2[1] k.c.).	Opóźnienie w zapłacie faktury wystawionej przez przedsiębiorcę dla innego przedsiębiorcy.

eprasa.pl cee0270da0

Tabela 3. Rodzaje odsetek, warunki stosowania i ograniczenia

Rodzaj odsetek	Wysokość	Podstawa prawna	Kiedy stosowane	Ograniczenie wysokości
1	2	3	4	5
Kapitałowe (umowne)	Określona w umowie	art. 359 k.c.	Za korzystanie z kapitału.	Dwukrotność odsetek ustawowych kapitałowych (na dzień 18.08.2026 r. – 14,5% rocznie).
Kapitałowe w transakcjach handlowych (umowne)	Określona w umowie, nie niższa niż suma stopy referencyjnej NBP i 3,5 p.p. (na dzień 18.08.2026 r. – 7,25% rocznie)	■ art. 5 i art. 13 ust. 1 u.p.n.o.t.h., ■ art. 359 k.c.	Za korzystanie z kapitału.	Dwukrotność odsetek ustawowych kapitałowych (na dzień 18.08.2026 r. – 14,5% rocznie).
Kapitałowe (ustawowe)	Suma stopy referencyjnej NBP i 3,5 p.p. (na dzień 18.08.2026 r. – 7,25% rocznie)	art. 359 k.c.	Za korzystanie z kapitału, gdy wysokość odsetek nie została określona w umowie.	Nie stosuje się odsetek maksymalnych; wysokość określona ustawą.
Kapitałowe w transakcjach handlowych (ustawowe)	Suma stopy referencyjnej NBP i 3,5 p.p. (na dzień 18.08.2026 r. – 7,25% rocznie)	■ art. 5 u.p.n.o.t.h., ■ art. 359 k.c.	Za korzystanie z kapitału, gdy wysokość odsetek nie została określona w umowie na wyższym poziomie.	Nie stosuje się odsetek maksymalnych; wysokość określona ustawą.
Za opóźnienie (ustawowe)	Suma stopy referencyjnej NBP i 5,5 p.p. (na dzień 18.08.2026 r. – 9,25% rocznie)	art. 481 k.c.	W przypadku opóźnienia w zapłacie świadczenia pieniężnego, gdy wysokość odsetek nie została określona w umowie.	Nie stosuje się odsetek maksymalnych; wysokość określona ustawą.
Za opóźnienie (umowne)	Określona w umowie	art. 481 k.c.	W przypadku opóźnienia w zapłacie świadczenia pieniężnego.	Dwukrotność odsetek ustawowych za opóźnienie (na dzień 18.08.2026 r. – 18,5% rocznie).

eprasa.pl cee0270da0

1	2	3	4	5
Za opóźnienie w transakcjach handlowych (ustawowe)	Suma stopy referencyjnej NBP i 10 p.p. (na dzień 18.08.2026 r. – 13,75% rocznie) lub 8 p.p. dla podmiotów leczniczych (11,75%)	art. 4 pkt 3 i art. 7 ust. 1 u.p.n.o.t.h.	W transakcjach handlowych między przedsiębiorcami za opóźnienie w płatności.	Nie stosuje się odsetek maksymalnych; wysokość określona ustawą.
Za opóźnienie w transakcjach handlowych (umowne)	Określona w umowie, nie niższa niż suma stopy referencyjnej NBP i 10 p.p. (na dzień 18.08.2026 r. –13,75% rocznie) lub 8 p.p. dla podmiotów leczniczych (11,75%)	■ art. 4 pkt 3 i art. 7 ust. 1 u.p.n.o.t.h., ■ art. 481 § 2[1] k.c.	W transakcjach handlowych między przedsiębiorcami za opóźnienie w płatności.	Dwukrotność odsetek ustawowych za opóźnienie (na dzień 18.08.2026 r. – 18,5% rocznie).

Jak skalkulować poprawnie odsetki?

Sposób naliczania odsetek ustawowych za opóźnienie (art. 481 k.c.) przedstawimy na przykładzie.

Przykład 3

Andrzej Stelmach, prowadzący działalność gospodarczą pod firmą Andrzej Stelmach „Słoneczny Dach", zajmuje się projektowaniem i instalacją systemów fotowoltaicznych. W lipcu 2024 r. pan Andrzej zawarł z panem Wojciechem Nowakiem, właścicielem domu jednorodzinnego w Warszawie, umowę na instalację paneli fotowoltaicznych o wartości 45 000 zł brutto. Prace zostały ukończone 10 lipca 2024 r., a faktura VAT z terminem płatności na dzień 12 lipca 2024 r. została przekazana zleceniodawcy. Pan Nowak, mimo upływu terminu płatności, nie uregulował zobowiązania w terminie. Pierwsza częściowa wpłata w wysokości 15 000 zł wpłynęła dopiero 21 lutego 2025 r., kolejna kwota 15 000 zł została zapłacona 18 lipca 2025 r., a pozostałe 15 000 zł dopiero 3 października 2025 r. W umowie pomiędzy stronami nie została określona wysokość odsetek za opóźnienie. Pan Andrzej księgował wpłaty pana Wojciecha w pierwszej kolejności na poczet należności głównej.

W jaki sposób pan Andrzej może naliczyć odsetki panu Wojciechowi?

Wzór na obliczanie odsetek:

$$\text{Odsetki} = \frac{\text{kwota} \times \text{liczba dni} \times \text{stopa procentowa}}{365}$$

eprasa.pl cee0270da0

W związku z tym, że w umowie strony nie określiły wysokości odsetek za opóźnienie, zastosowanie znajdą odsetki ustawowe za opóźnienie.
Stawki odsetek ustawowych za opóźnienie, stanowiące równowartość sumy stopy referencyjnej Narodowego Banku Polskiego oraz 5,5 punktów procentowych (art. 481 § 2 k.c.), wynosiły:

- od 12 lipca 2024 r. do 7 maja 2025 r.: 11,25%,
- od 8 maja 2025 r. do 2 lipca 2025 r.: 10,75%,
- od 3 lipca 2025 r. do 3 września 2025 r.: 10,5%,
- od 4 września 2025 r. do 8 października 2025 r.: 10,25%.

Założenia:

- kwota faktury: 45 000 zł,
- termin zapłaty: 12 lipca 2024 r.

Daty częściowych wpłat:

- 21 lutego 2025 r.: 15 000 zł,
- 18 lipca 2025 r.: 15 000 zł,
- 3 października 2025 r.: 15 000 zł.

Obliczenia:

Odsetki liczone są od kwoty pozostającej do zapłaty za każdy dzień opóźnienia, począwszy od dnia następnego po terminie zapłaty do dnia zapłaty (włącznie):

1. Odsetki od całej kwoty (45 000 zł) od 13 lipca 2024 r. do 21 lutego 2025 r.
   Ze względu na zmianę wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie odsetki należy obliczyć osobno dla każdej z ich wysokości:
   - kwota: 45 000 zł,
   - liczba dni: 224,
   - stawka: 11,25%,
   - odsetki = 45 000 zł × 11,25% × 224/365 = 3 106,85 zł;
2. Odsetki od pozostałej kwoty (30 000 zł):
   a) od 22 lutego 2025 r. do 7 maja 2025 r.:
      - kwota: 30 000 zł,
      - liczba dni: 75,
      - stawka: 11,25%,
      - odsetki = 30 000 zł × 11,25% × 75/365 = 693,49 zł;
   b) od 8 maja 2025 r. do 2 lipca 2025 r.:
      - kwota: 30 000 zł,
      - liczba dni: 56,
      - stawka: 10,75%,
      - odsetki = 30 000 zł × 10,75% × 56/365 = 494,79 zł;
   c) od 3 lipca 2025 r. do 18 lipca 2025 r.:
      - kwota: 30 000 zł,
      - liczba dni: 16,
      - stawka: 10,5%,
      - odsetki = 30 000 zł × 10,5% × 16/365 = 138,08 zł.

eprasa.pl cee0270da0

3. Odsetki od pozostałej kwoty (15 000 zł):
   a) od 19 lipca 2025 r. do 3 września 2025 r.:
      - kwota: 15 000 zł,
      - liczba dni: 47,
      - stawka: 10,5%,
      - odsetki = 15 000 zł × 10,5% × 47/365 = 202,81 zł;
   b) od 4 września 2025 r. do 3 października 2025 r.:
      - kwota: 15 000 zł,
      - liczba dni: 30,
      - stawka: 10,25%
      - odsetki = 15 000 zł × 10,25% × 30/365 = 126,37 zł.

Podsumowanie odsetek z wyżej wskazanych okresów:

- 3 106,85 zł + 693,49 zł + 494,79 zł + 138,08 zł + 202,81 zł + 126,37 zł = 4 762,39 zł

Pan Stelmach może zażądać od pana Nowaka zapłaty kwoty 4 762,39 zł tytułem odsetek za opóźnienie.

1.7. Zakaz anatocyzmu w polskim prawie

Anatocyzm, czyli naliczanie odsetek od zaległych odsetek, jest zasadniczo zakazany w polskim prawie. Przepisem ograniczającym tę praktykę jest art. 482 § 1 k.c., który stanowi, że:

§ *Od zaległych odsetek można żądać odsetek tylko wtedy, gdy po powstaniu zaległości strony tak uzgodniły albo gdy wytoczono o nie powództwo.*

Przepis ten ma na celu ochronę dłużników przed nadmiernym obciążeniem finansowym wynikającym z kumulacji odsetek i zapobiega praktykom lichwiarskim.

Wyjątki od zakazu anatocyzmu

Istnieją dwa główne wyjątki, kiedy anatocyzm jest dozwolony:

1. **Porozumienie stron** – strony mogą w sposób wyraźny, po powstaniu zaległości, uzgodnić naliczanie odsetek od zaległych odsetek. Odbywać się to może np. poprzez spisanie porozumienia w tym zakresie.
2. **Postępowanie sądowe** – odsetki od odsetek mogą być naliczane, jeśli wierzyciel wytoczy powództwo o zapłatę odsetek zaległych i sąd wyda orzeczenie przyznające takie żądanie. W takim wypadku odsetki od odsetek naliczane są od daty wniesienia pozwu do dnia zapłaty.

Zakaz anatocyzmu w praktyce

Zakaz anatocyzmu chroni dłużników przed narastającymi zobowiązaniami. Wierzyciel, który zamierza dochodzić odsetek od zaległych odsetek, musi uzyskać zgodę dłużnika lub wytoczyć powództwo. Niezastosowanie się do tych wymogów skutkuje bezwzględną nieważnością naliczonych odsetek od odsetek.

W polskim systemie prawnym zasada ta odzwierciedla dążenie do równowagi między interesami wierzyciela a ochroną dłużnika przed nadmiernym zadłużeniem.

eprasa.pl cee0270da0

1.8. Zasada zarachowania płatności dłużnika

Instytucja zarachowania określona w art. 451 k.c., regulująca w szczególności sposób księgowania wpłat dłużnika, jest niezwykle ważną instytucją prawa zobowiązań w aspekcie windykacji wierzytelności. Sposób wcześniejszych rozliczeń z dłużnikiem może bowiem wpływać na aktualną wysokość należności i może być także przedmiotem sporu.

§ *Art. 451 k.c.* [Sposób zaliczenia zapłaty]
§ 1. Dłużnik mający względem tego samego wierzyciela kilka długów tego samego rodzaju może przy spełnieniu świadczenia wskazać, który dług chce zaspokoić. Jednakże to, co przypada na poczet danego długu, wierzyciel może przede wszystkim zaliczyć na związane z tym długiem zaległe należności uboczne oraz na zalegające świadczenia główne.
§ 2. Jeżeli dłużnik nie wskazał, który z kilku długów chce zaspokoić, a przyjął pokwitowanie, w którym wierzyciel zaliczył otrzymane świadczenie na poczet jednego z tych długów, dłużnik nie może już żądać zaliczenia na poczet innego długu.
§ 3. W braku oświadczenia dłużnika lub wierzyciela spełnione świadczenie zalicza się przede wszystkim na poczet długu wymagalnego, a jeżeli jest kilka długów wymagalnych – na poczet najdawniej wymagalnego.

Powyżej zacytowany przepis Kodeksu cywilnego zawiera reguły interpretacyjne związane z sytuacją, gdy ten sam dłużnik ma wobec tego samego wierzyciela więcej niż jeden dług, a ponadto:

- długi są tego samego rodzaju (pieniężne lub rzeczy oznaczone co do gatunku),
- długi oparte są na różnych tytułach prawnych,
- spełniane świadczenie nie wystarcza na całkowite zaspokojenie wszystkich długów wobec wierzyciela.

Reguły powyższe wchodzą w życie tylko wtedy, gdy nie ma odmiennych uregulowań w zawartej umowie.

1.8.1. Wskazanie dłużnika

Jeżeli strony umownie nie określą sposobu rozliczenia, to decyduje o tym przede wszystkim wola dłużnika. Wyborowi dłużnika wierzyciel może zaoponować w wypadku, gdy w ramach spełnianego świadczenia zalegają jeszcze świadczenia uboczne (np. odsetki), czy też zalega jeszcze inne świadczenie główne (dotyczące jednak tylko tego samego długu, np. wcześniejsze raty; por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 3 sierpnia 2018 r., sygn. akt V AGa 119/18).

Wskazanie długu powinno nastąpić równocześnie ze spełnieniem świadczenia. Najczęściej wskazanie długu pieniężnego, na poczet którego dłużnik dokonuje płatności, następuje w tytule przelewu. Zazwyczaj wskazuje się numer faktury lub

eprasa.pl cee0270da0

ewentualnie inną podstawę zobowiązania. Dopuszczalne jest także złożenie w tym zakresie oświadczenia niezwłocznie po spełnieniu świadczenia.

Wzór 1. Pismo w sprawie płatności

Warszawa, 16 lutego 2026 r.

Kompakt S.A.
ul. Kasprowa 45
00-001 Warszawa

Szanowni Państwo,

W dniu 13 lutego 2026 r. dokonałem płatności na Państwa rachunek bankowy o numerze 00 1234 5678 0000 9123 4567 8912 w wysokości 12 000 zł (słownie: dwanaście tysięcy złotych).
Proszę o zaliczenie wskazanej powyżej kwoty na poczet następujących Państwa należności:
1. Faktura nr FV/01/2026 z dnia 5 stycznia 2026 r. na kwotę 4000 zł;
2. Faktura nr FV/02/2026 z dnia 22 stycznia 2026 r. na kwotę 5000 zł;
3. Faktura nr FV/03/2026 z dnia 4 lutego 2026 r. na kwotę 3000 zł.

Z wyrazami szacunku,
Tomasz Kowalski
„Patyra Hotel&Spa" Spółka Komandytowa

„Patyra Hotel&Spa" Spółka Komandytowa, ul. Relaksowa 5, 30-500 Kraków. KRS: 0000987654, NIP: 6789012345. Sąd Rejonowy dla Krakowa-Śródmieścia w Krakowie, XI Wydział Gospodarczy KRS.

W praktyce księgowania wpłat dłużników ogromne znaczenie ma rozróżnienie pomiędzy wystawioną fakturą a długiem. Nie zawsze jedna faktura lub inny dokument księgowy odpowiada jednemu długowi w rozumieniu treści art. 451 k.c.

Niekiedy wskazanie przez dłużnika numeru faktury nie wiąże wierzyciela w zakresie sposobu księgowania. Ma to miejsce na przykład wtedy, gdy danemu długowi odpowiada kilka faktur wystawionych przez wierzyciela. W takim wypadku wierzyciel ma prawo zaksięgować wpłatę dłużnika na fakturę najwcześniej wymagalną, co niejednokrotnie jest korzystne z uwagi na biegnące terminy przedawnienia.

To, czy konkretna faktura z danego stosunku prawnego (np. z danej umowy) odpowiada osobnemu długowi, czy też z jednym długiem należy utożsamiać cały zbiór wszystkich faktur wystawionych na podstawie tego stosunku, zależy od treści tego stosunku.

Zgodnie bowiem z treścią wyroku Sądu Najwyższego z 10 sierpnia 2005 r. (sygn. I CK 140/05) dług stanowi ogólną powinność spełnienia świadczenia obciążającego dłużnika na podstawie jednego stosunku zobowiązaniowego, obejmującą całość jego obowiązków wynikających z tego stosunku.

eprasa.pl cee0270da0

Natomiast z treści wyroku Sądu Najwyższego z 17 maja 2019 r. (sygn. akt IV CSK 66/18) wynika, że jeżeli inwestor wskaże w tytule przelewu fakturę z ostatniego protokołu odbioru, to wykonawca może taką płatność i tak zaliczyć na poczet innej faktury, wystawionej wcześniej na podstawie wcześniejszego protokołu odbioru, ponieważ zdaniem sądu:

SN *(...) jeżeli dług powstaje w oparciu o jedną umowę o roboty budowlane, bez względu na zakres wykonanych prac, to jest to jeden tytuł statuujący strony procesu w relacji wierzyciel – dłużnik. Bez znaczenia jest liczba protokołów odbioru czy wystawionych faktur.*

Z kolei w wyroku z 7 stycznia 2009 r. (sygn. akt II CSK 409/08) Sąd Najwyższy stwierdził, że tym różni się świadczenie okresowe od jednorazowego, spełnianego sukcesywnie lub ratalnie, że wpłacane okresowo kwoty nie są zaliczane na poczet jednego świadczenia. Każde z tych świadczeń stanowi odrębny dług, chociaż jest to dług tego samego rodzaju. Dłużnik może zatem przy spełnieniu świadczenia wskazać, który dług (tu: czynsz najmu za konkretny okres) chce zaspokoić. To zaś, co przypada na poczet tego długu (tu: czynsz za określony okres), wierzyciel może zarachować na związane z nim należności uboczne.

Takie stanowisko Sądu Najwyższego oznacza, że wierzyciel (tu: wynajmujący) nie może zarachować płatności dłużnika (tu: najemcy) na czynsz należny za inny miesiąc, niż za okres wskazany przez najemcę.

1.8.2. Pokwitowanie wierzyciela

Jeżeli dłużnik nie złożył dyspozycji w sprawie sposobu zarachowania należności, a przyjął od wierzyciela pokwitowanie, to nie może on już później żądać innego niż wskazane przez wierzyciela zarachowania spełnionego świadczenia. Jednakże część przedstawicieli judykatury uważa, że jeżeli dłużnik wniósłby zastrzeżenie co do sposobu zarachowania spełnienia świadczenia przez wierzyciela z chwilą doręczonego pokwitowania, wówczas wierzyciel powinien takie zastrzeżenie rozpatrzeć i do niego przychylić się (J. Ciszewski (red.), P. Nazaruk (red.), *Kodeks cywilny*, WKP 2019, komentarz do art. 451 k.c., teza 3).

Wzór 2. Pokwitowanie płatności

Warszawa, 16 stycznia 2026 r.

Kompakt S.A.
ul. Kasprowa 45
00-001 Warszawa

POKWITOWANIE

Szanowni Państwo,

Potwierdzamy, że w dniu 15 stycznia 2026 r. na nasz rachunek bankowy wpłynęła wpłata w kwocie 120 000 zł (słownie: sto dwadzieścia tysięcy złotych) dokonana przez Państwa spółkę.

eprasa.pl cee0270da0

Kwotę tę zaliczyliśmy w pierwszej kolejności na pokrycie odsetek ustawowych za opóźnienie w transakcjach handlowych. Odsetki te wyniosły: 474,66 zł tytułem opóźnienia w zapłacie za fakturę VAT nr 12/2025 z dnia 10 grudnia 2025 r. (za okres od 25 grudnia 2025 r. do 15 stycznia 2026 r.) oraz 354,90 zł tytułem opóźnienia w zapłacie za fakturę VAT nr 15/2025 z dnia 15 grudnia 2025 r. (za okres od 30 grudnia 2025 r. do 15 stycznia 2026 r.), co daje łącznie 829,56 zł.
Pozostałą kwotę 119 170,44 zł zaliczyliśmy na należności główne w następującej kolejności:

1. Faktura VAT nr 12/2025 z dnia 10 grudnia 2025 r. – 50 000 zł (uregulowana w całości);
2. Faktura VAT nr 15/2025 z dnia 15 grudnia 2025 r. – 48 380 zł (uregulowana w całości);
3. Faktura VAT nr 18/2025 z dnia 20 grudnia 2025 r. – 28 000 zł (częściowe uregulowanie).

Po rozliczeniu całej wpłaty pozostała do zapłaty kwota 7209,56 zł tytułem faktury VAT nr 18/2025, wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w transakcjach handlowych.

Z poważaniem
Tomasz Kowalski
„Patyra Hotel&Spa" Spółka Komandytowa

„Patyra Hotel&Spa" Spółka Komandytowa, ul. Relaksowa 5, 30-500 Kraków. KRS: 0000987654, NIP: 6789012345. Sąd Rejonowy dla Krakowa-Śródmieścia w Krakowie, XI Wydział Gospodarczy KRS.

Można przy tym zadać sobie pytanie, czy występujące często w obrocie potwierdzenie salda może zostać uznane za pokwitowanie, o którym mowa w art. 451 k.c.?

Co do zasady potwierdzenie nie może być uznane za pokwitowanie dokonanych wpłat przez dłużnika przede wszystkim z uwagi na to, że nie występuje następstwo czasowe pomiędzy jego wystawieniem a konkretną płatnością (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z 29 czerwca 2016 r., sygn. akt I ACa 158/16).

Aby więc potwierdzenie sald mogło odnieść skutek, o którym mowa w art. 451 k.c., powinno:

- zostać dostarczone niezwłocznie po spełnieniu świadczenia przez dłużnika,
- zostać podpisane przez osobę uprawnioną do reprezentacji,
- zawierać wskazanie, jakie pozycje w księgach wierzyciela zostały rozliczone z daną płatnością lub całą grupą płatności dłużnika.

W przypadku braku spełnienia powyższych przesłanek potwierdzenie sald może jednak pełnić, w ewentualnym dochodzeniu należności, rolę nieprzesądzającego dowodu posiłkowego, np. na okoliczność tego, że strony nie kwestionowały swoich rozliczeń. W konsekwencji dłużnik, który potwierdzi saldo, może mieć trudność w późniejszym kwestionowaniu jego wysokości.

W dobie dominacji elektronicznych instrumentów płatniczych w obrocie gospodarczym instytucja określona w art. 451 k.c. wydaje się więc konstrukcją przestarzałą, również ze względu na spadek znaczenia w obrocie tzw. pokwitowań (art. 462–466 k.c.).

eprasa.pl cee0270da0

Jednocześnie w przypadku transakcji zawieranych przez Internet coraz częściej występują tzw. elektroniczne potwierdzenia płatności, które mogą spełniać wymagania formalne pokwitowań.

1.8.3. Brak wskazania oraz pokwitowania

W sytuacji gdy dłużnik nie wskaże, który z kilku długów chce zaspokoić, a wierzyciel nie wystawił pokwitowania oraz jeśli strony nie umówiły się wcześniej w umowie co do sposobu zarachowywania wpłat, zastosowanie znajduje art. 451 § 3 k.c. Zgodnie z jego treścią w braku oświadczenia dłużnika lub wierzyciela spełnione świadczenie zalicza się przede wszystkim na poczet długu wymagalnego, a jeżeli jest kilka długów wymagalnych – na poczet najdawniej wymagalnego.

1.8.4. Zarachowanie wpłat na roszczenia przedawnione

Zgodnie z dominującym poglądem zasady określone w art. 451 k.c. nie dają podstaw do zarachowania świadczenia dłużnika na poczet roszczeń przedawnionych. Jest ono dopuszczalne tylko przy wyraźnej woli dłużnika.

W tym zakresie powoływany jest zazwyczaj wyrok Sądu Najwyższego z 18 czerwca 1957 r. (sygn. akt I CR 456/56), w którym sąd zważył, że:

SN *Jeżeli dłużnik spełnia świadczenie, nie wskazując, który z długów, jakie ma w stosunku do danego wierzyciela, zamierza w ten sposób zaspokoić, a przy tym któreś z roszczeń przysługujących temu ostatniemu względem tego dłużnika jest przedawnione, to nie ma podstaw, by przyjmować, że dłużnik chciał spłacić w ten sposób dług przedawniony przed nieprzedawnionymi.*

Występują jednak także odmienne stanowiska np.: *Pozostaje jeszcze kwestia budząca wiele wątpliwości, która dotyczy możliwości zastosowania komentowanego przepisu do długów przedawnionych* (J. Dąbrowa (w:) *System prawa cywilnego*, t. III, cz. 1, s. 736).

Należy przychylić się i w pełni podzielić zapatrywania, wedle których nic nie stoi na przeszkodzie, aby ta kategoria długów była objęta również art. 451 k.c. (A. Kidyba (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz.* Tom III. *Zobowiązania – część ogólna,* wyd. II).

W praktyce zdarza się niekiedy, że przy braku wskazania przez dłużnika należności, na poczet której dokonywana jest wpłata, wierzyciel zalicza ją na należność przedawnioną, co skutkuje np. brakiem pokrycia innej wierzytelności nieprzedawnionej. W takim wypadku, dopiero kiedy wierzyciel wystąpi do sądu o zapłatę niepokrytej, nieprzedawnionej wierzytelności, dłużnik, wdając się w spór, może zakwestionować sposób zarachowania wierzyciela. Może przedstawić dowód realizacji przelewu i wskazać, że jego wolą przy dokonywaniu wpłaty nie było regulowanie należności przedawnionej.

eprasa.pl cee0270da0

1.9. Zasady zarachowania kwot uzyskanych w egzekucji prowadzonej przeciwko dłużnikowi

W przypadku wszczęcia egzekucji przeciwko dłużnikowi (art. 796 i nast. ustawy z 17 listopada 1964 – Kodeks postępowania cywilnego; dalej również jako k.p.c.) komornik sądowy podejmuje działania, które w razie skuteczności doprowadzają do zgromadzenia przez niego określonej kwoty. Jeśli komornik sądowy prowadzi jednocześnie kilka postępowań egzekucyjnych, w tym w szczególności na rzecz kilku wierzycieli, wyegzekwowana kwota podlega podziałowi między wierzycieli według zasad określonych w art. 1025 k.p.c.

Natomiast sposób rozksięgowania odzyskanej przez komornika sądowego na rzecz danego wierzyciela kwoty określa art. 1026 § 2 k.p.c. Zgodnie z jego treścią:

§ *Wydzieloną wierzycielowi sumę zalicza się przede wszystkim na koszty postępowania, następnie na odsetki, a w końcu na sumę dłużną* [należność główną – przyp. autora].

Pomimo tego, że – jak podkreśla się w orzecznictwie – norma przepisu art. 1026 § 2 k.p.c. jest adresowana do komornika i sądu egzekucyjnego, to zawiera ona również instrukcję dla wierzyciela, w jaki sposób powinien on dokonać rozliczenia należności w stosunku do dłużnika. Nie ulega przy tym wątpliwości, że rozliczeniu daną sumą przekazaną przez komornika mogą podlegać wyłącznie należności, które zostały objęte danym wnioskiem o wszczęcie egzekucji, a wcześniej tytułem egzekucyjnym – podstawą tego wniosku.

2. Formy zawierania umów i znaczenie w obrocie prawnym

W ostatnich latach zasady dotyczące formy zawierania umów uległy znaczącym zmianom. Wynika to z postępu cywilizacyjnego, za którym przepisy prawa starają się nadążyć. Warto zaktualizować swoją wiedzę w tym zakresie, ponieważ ustawodawca wprowadził szereg udogodnień. Właściwe zastosowanie odpowiedniej formy zawarcia umowy umożliwia łatwiejsze dochodzenie wynikających z niej zobowiązań.

2.1. Formy czynności prawnych

W obrocie prawnym zarówno osoby fizyczne, jak i przedsiębiorcy korzystają z różnorodnych form zawierania umów. Każda z nich ma określone skutki prawne i związane z nimi wymogi formalne. Co do zasady strony dysponują swobodą w wyborze sposobu zawarcia kontraktu, z wyjątkiem przypadków wynikających z ustawy, w których niezbędne jest dochowanie określonej formy.

2.1.1. Forma dorozumiana (*per facta concludentia*)

Zgodnie z art. 60 k.c. wola osoby dokonującej czynności prawnej może być wyrażona przez każde zachowanie się tej osoby, które ujawni jej wolę w sposób dostateczny.

eprasa.pl cee0270da0

Umowa może zostać zawarta także w sposób dorozumiany (*per facta concludentia*), jeżeli zachowanie stron, oceniane w danych okolicznościach, w sposób dostateczny ujawnia wolę wywołania określonych skutków prawnych.

Zawarcie takiej umowy nie wymaga słów ani pisma, oświadczenie woli wynika z kontekstu sytuacji.

Przykład 4

Przykłady zastosowania umowy zawartej w sposób dorozumiany:

- wsiadanie do autobusu oznacza zawarcie umowy przewozu z przewoźnikiem,
- wystawienie rzeczy w miejscu sprzedaży na widok publiczny z oznaczeniem ceny stanowi ofertę sprzedaży (art. 543 k.c.).

2.1.2. Forma ustna

Umowa co do zasady może zostać zawarta również w formie ustnej. Jest ona dopuszczalna, o ile przepisy prawa nie wymagają innej formy. Jest jednak narażona na trudności dowodowe, w przypadku sporu sądowego.

Przykład 5

Przykłady zastosowania umowy w formie ustnej:

- drobne umowy sprzedaży (np. zakupy w sklepie),
- umowy zawierane w bieżącym obrocie gospodarczym bez formalnego dokumentowania (np. ustne zlecenia między kontrahentami).

Problemy praktyczne

W praktyce obrotu gospodarczego umowy ustne występują rzadko, gdyż wiążą się z nimi znaczące ryzyka dowodowe. W razie sporu ciężar dowodu spoczywa na stronie, która twierdzi, że doszło do zawarcia umowy, co wynika z art. 6 k.c.

2.1.3. Zwykła forma pisemna

Zwykła forma pisemna wymaga, aby treść umowy została utrwalona na piśmie, a strony złożyły własnoręczne podpisy (art. 78 § 1 k.c.).

Znaczenie praktyczne:

- precyzyjnie określa warunki współpracy,
- ułatwia dowodzenie istnienia i treści umowy w przypadku sporu,
- umożliwia wywiązanie się z wymogów dokumentacyjnych (np. w księgowości),
- stanowi podstawę do dochodzenia roszczeń w postępowaniu sądowym.

eprasa.pl cee0270da0

WAŻNE! Prawnicy zachęcają przedsiębiorców do zawierania umów co najmniej w formie pisemnej, nawet jeśli prawo nie wymaga takiej formy. Forma pisemna zwiększa pewność prawną i eliminuje problemy dowodowe w przypadku dochodzenia roszczeń.

2.1.4. Forma dokumentowa

Forma dokumentowa wprowadzona do polskiego porządku prawnego w 2016 r. (art. $77^{[2]}$ k.c.) jako odpowiedź na rozwój technologii obejmuje wszelkie oświadczenia woli zapisane na nośnikach umożliwiających ich odtworzenie (np. e-mail, SMS, nagranie audio lub wideo itp.). Nie wymaga własnoręcznego podpisu, co czyni ją wygodną i elastyczną. Z praktycznego punktu widzenia dokument powinien zostać jednak zachowany w sposób umożliwiający późniejsze odtworzenie jego treści i ustalenie osoby składającej oświadczenie.

Przykład 6
Przykłady zastosowania formy dokumentowej:
- głównie w umowach zawieranych na odległość,
- w Internecie (np. e-commerce),
- od 13 lipca 2025 r. do zawarcia umowy leasingu wystarczy zachowanie formy dokumentowej (art. $709^{[2]}$ k.c. w brzmieniu nadanym art. 2 pkt 1 ustawy z 21 maja 2025 r. o zmianie niektórych ustaw w celu deregulacji prawa gospodarczego i administracyjnego oraz doskonalenia zasad opracowywania prawa gospodarczego.

2.1.5. Forma elektroniczna

Forma elektroniczna wymaga złożenia oświadczenia woli w postaci elektronicznej i opatrzenia go kwalifikowanym podpisem elektronicznym (art. $78^{[1]}$ § 1 k.c.). Jest coraz częściej stosowana w obrocie profesjonalnym.

Korzyści: oświadczenie woli złożone w formie elektronicznej jest równoważne z oświadczeniem woli złożonym w formie pisemnej (art. $78^{[1]}$ § 2 k.c.).

2.1.6. Zastrzeżenie daty pewnej

Zastrzeżenie daty pewnej (art. 81 k.c.) ma na celu ustalenie, że dokument istniał w określonym czasie. Datę pewną można nadać np. przez urzędowe poświadczenie lub inne zdarzenia prawnie uznane (np. wprowadzenie dokumentu do rejestru publicznego, poświadczenie daty dokumentu przez notariusza).

Znaczenie praktyczne

Data pewna jest stosowana w sytuacjach, gdy ważne jest udowodnienie momentu, w którym czynność została dokonana, z uwagi na skutki prawne wobec osób

eprasa.pl cee0270da0

trzecich lub dla jej skuteczności w określonych warunkach, np. zgodnie z art. 84 ust. 2 ustawy z 28 lutego 2003 r – Prawo upadłościowe (dalej również jako PrUpad):

§ *Umowa przeniesienia własności rzeczy, wierzytelności lub innego prawa zawarta w celu zabezpieczenia wierzytelności jest skuteczna wobec masy upadłości, jeżeli została zawarta w formie pisemnej z datą pewną.*

To znaczy, że umowa taka może być realizowana po ogłoszeniu upadłości udzielającego zabezpieczenie pod warunkiem, że została zachowana szczególna forma (w tym wypadku istnieją także dodatkowe wymagania – zob. art. 127 PrUpad).

Wymaganie zachowania dla skuteczności czynności powierniczych formy pisemnej z datą pewną podyktowane jest dążeniem do zapewnienia ochrony interesu ogółu wierzycieli zagrożonego nieuczciwymi działaniami dłużników, polegającymi m.in. na antydatowaniu umów o powiernicze przeniesienie praw (I. Heropolitańska, *Prawne zabezpieczenia zapłaty wierzytelności,* rozdz. 16, pkt 4).

2.1.7. Akt notarialny

Forma aktu notarialnego jest wymagana w przypadku czynności prawnych o szczególnym znaczeniu, np. sprzedaż nieruchomości, ustanowienie hipoteki. Jest to najbardziej sformalizowana forma, gwarantująca maksymalne bezpieczeństwo prawne, ale wiążąca się z dodatkowymi kosztami.

2.2. Skutki niedochowania formy czynności

Niedochowanie określonej formy czynności prawnej może nieść za sobą poważne skutki. Niektóre z nich wynikają wprost z ustawy, inne z postanowień zawartej między stronami umowy.

2.2.1. Nieważność czynności prawnych z powodu niedochowania formy (*ad solemnitatem*)

Jeżeli ustawa zastrzega dla czynności prawnej formę pisemną, dokumentową albo elektroniczną, czynność dokonana bez zachowania zastrzeżonej formy jest nieważna tylko wtedy, gdy ustawa przewiduje rygor nieważności – art. 73 § 1 k.c. (np. oświadczenie poręczyciela powinno być pod rygorem nieważności złożone na piśmie – art. 876 § 2 k.c.).

Jeżeli ustawa zastrzega dla czynności prawnej inną formę szczególną (akt notarialny, podpis notarialnie poświadczony, data pewna), czynność dokonana bez zachowania tej formy jest nieważna, co nie wymaga wyraźnego wskazania w przepisie (np. zbycie udziałów w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością – art. 180 § 1 ustawy z 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych wymaga formy pisemnej z podpisami notarialnie poświadczonymi).

eprasa.pl cee0270da0

2.2.2. Brak określonych skutków prawnych z powodu niedochowania formy (*ad eventum*)

Sankcja nieważności nie obejmuje jednak wypadków, gdy zachowanie innej formy szczególnej jest zastrzeżone jedynie dla wywołania określonych skutków czynności prawnej, np. gdy umowa przedwstępna sprzedaży nieruchomości nie zachowuje formy aktu notarialnego, strona uprawniona nie może dochodzić zawarcia umowy przyrzeczonej na drodze sądowej. Może natomiast żądać naprawienia szkody, którą poniosła przez to, że liczyła na jej zawarcie (art. 390 k.c.).

2.2.3. Ograniczenie możliwości dowodowych przy niedochowaniu formy (*ad probationem*)

Zastrzeżenie formy pisemnej, dokumentowej albo elektronicznej bez rygoru nieważności w przepisie ma ten skutek, że w razie niezachowania zastrzeżonej formy, np. w trakcie dochodzenia roszczenia o zapłatę na drodze sądowej, nie jest dopuszczalny dowód z zeznań świadków lub z przesłuchania stron na fakt dokonania czynności (art. 74 § 1 k.c.). Tak jest np. w przypadku umowy pożyczki o wartości powyżej 1000 zł, która powinna być zawarta w formie dokumentowej (art. 720 § 2 k.c.). Niezachowanie właściwej formy nie powoduje w tym wypadku nieważności umowy, ale może znacząco utrudnić udowodnienie jej istnienia w sporze sądowym (art. 74 § 1 k.c.).

Przykład 7
Osoba fizyczna udziela pożyczki na kwotę 10 000 zł. W przypadku postępowania sądowego brak potwierdzenia zawarcia umowy w formie dokumentowej może istotnie utrudnić wykazanie zawarcia i treści umowy, jeśli druga strona zaprzeczy istnieniu umowy i otrzymaniu pieniędzy.

Powyższych przepisów o skutkach niezachowania formy pisemnej, dokumentowej albo elektronicznej przewidzianej dla celów dowodowych nie stosuje się do czynności prawnych w stosunkach między przedsiębiorcami (art. 74 § 4 k.c.). W praktyce dotyczy to wyłącznie sytuacji, w których prawo wymaga zachowania formy pisemnej, dokumentowej lub elektronicznej jedynie dla celów dowodowych (*ad probationem*), całkowicie znosząc w relacjach między przedsiębiorcami surowe ograniczenia w sądowym przesłuchiwaniu świadków czy stron. Choć rozwiązanie to ma na celu maksymalne przyspieszenie obrotu gospodarczego i ułatwienie bieżących działań biznesowych, w rzeczywistości może generować wysokie ryzyko prawne. Przed sądem każda ze stron może próbować udowodnić treść kontraktu za pomocą wiadomości SMS, ustnych deklaracji z negocjacji czy zeznań pracowników, co drastycznie utrudnia precyzyjne ustalenie pierwotnych warunków współpracy, sprzyja przewlekłości procesów sądowych i zmusza przedsiębiorców do nadzwyczajnej ostrożności w codziennej komunikacji z kontrahentami.

eprasa.pl cee0270da0

2.2.4. Wyłączenie ograniczenia stosowania dowodów

Ograniczenia w powoływaniu dowodów z przesłuchania stron lub zeznań świadków nie stosuje się, gdy zachowanie formy pisemnej, dokumentowej albo elektronicznej jest zastrzeżone jedynie dla wywołania określonych skutków czynności prawnej (np. na podstawie art. 660 k.c. umowa najmu nieruchomości lub pomieszczenia na czas dłuższy niż rok powinna być zawarta na piśmie. W razie niezachowania tej formy poczytuje się umowę za zawartą na czas nieoznaczony). W takim wypadku świadkowie będą mogli złożyć zeznania, a strony zostać przesłuchane.

Ograniczenie stosowania dowodu z przesłuchania strony i zeznań świadków nie obowiązuje również wtedy, gdy (art. 74 § 2 k.c.):

- obie strony wyrażą zgodę na zastosowanie takiego dowodu,
- żąda tego konsument w sporze z przedsiębiorcą,
- fakt dokonania czynności prawnej jest uprawdopodobniony za pomocą dokumentu.

Sąd Najwyższy w postanowieniu z 26 września 2022 r. (sygn. akt I CSK 2740/22) wskazał, że:

SN *(...) środkiem uprawdopodobnienia czynności prawnej może być każde pismo, niezależnie od pochodzenia, dające dostateczne podstawy do przyjęcia, że czynność nastąpiła. Pismem takim może być każdy dokument, choćby niepochodzący od strony, przeciwko której ma być prowadzony dowód, o ile treść dokumentu bezpośrednio lub pośrednio wskazuje na fakt dokonania czynności. W orzecznictwie przyjęto szerokie rozumienie początku dowodu na piśmie* [czyli „dokumentu" – przyp. autora], *uznając, że może nim być zarówno dokument prywatny, jak i urzędowy, list, dowód wpłaty, wycinek prasowy, wydruk komputerowy, odbitka faksowa, telegram itp. (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 29 września 2004 r., II CK 527/03; z 28 czerwca 2007 r., IV CSK 110/07; z 24 kwietnia 2008 r., IV CNP 6/08; z 14 października 2009 r., V CSK 109/09 oraz z 9 grudnia 2015 r., II CSK 859/14).*

Dowód przelewu na konto stanowi uprawdopodobnienie faktu zawarcia i dokonania wskazywanej przez strony umowy pożyczki za pomocą dokumentu (tak Sąd Najwyższy w wyroku z 19 stycznia 2018 r., sygn. akt I CSK 182/17).

W przypadku sporów pomiędzy przedsiębiorcami powyższe liberalne podejście może nie mieć zastosowania, gdyż zgodnie z treścią art. $458^{[11]}$ k.p.c. w postępowaniu gospodarczym:

§ *Czynność strony, w szczególności oświadczenie woli lub wiedzy, z którą prawo łączy nabycie, utratę lub zmianę uprawnienia strony w zakresie danego stosunku prawnego, może być wykazana tylko dokumentem, o którym mowa w art. $77^{[3]}$ Kodeksu cywilnego, chyba że strona wykaże, że nie może przedstawić dokumentu z przyczyn od niej niezależnych*

eprasa.pl cee0270da0

Z treści omawianego przepisu wynika, iż co do zasady strona w postępowaniu w sprawach gospodarczych ma obowiązek wykazywania faktów, z których wywodzi skutki prawne, tylko za pomocą dokumentu w rozumieniu art. 77[3] k.c. Fakty te mogą być wykazane przez stronę za pomocą innych dowodów tylko wtedy, gdy wykaże ona, że nie może przedstawić dokumentu z przyczyn od niej niezależnych (D. Rutkowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, art. 1–505*[39], Tom I, red. O.M. Piaskowska, Warszawa 2024, art. 458[11]).

Jeżeli ustawa lub umowa stron wymaga dla czynności prawnej zachowania formy pisemnej, dowód ze świadków lub z przesłuchania stron na fakt dokonania czynności może być dopuszczony także wtedy, gdy dokument obejmujący czynność został zagubiony, zniszczony lub zabrany przez osobę trzecią (art. 246 k.p.c.).

2.3. Brak formalnej umowy a realizacja świadczenia

W obrocie gospodarczym niekiedy trzeba stawić czoła sytuacji, w której nie sporządzono formalnej umowy, a mimo to doszło do realizacji świadczenia. Warto zweryfikować wówczas to, jakimi dokumentami w ogóle dysponujemy. Jakich możemy użyć w celu dochodzenia roszczeń, pamiętając o ich różnej wadze dowodowej.

2.3.1. Różna moc dowodowa dokumentów

W postępowaniach przed sądami i urzędami dokumenty, jako środki dowodowe, odgrywają kluczową rolę. Ich moc dowodowa, czyli zdolność do potwierdzenia faktów i okoliczności, zależy jednak od rodzaju dokumentu oraz przepisów prawa regulujących jego status.

Dokumenty urzędowe

Zgodnie z art. 244 k.p.c. dokumenty urzędowe stanowią dowód tego, co zostało w nich urzędowo zaświadczone. Przykładem są akty notarialne czy zaświadczenia wystawiane przez organy publiczne. Moc dowodowa dokumentów urzędowych wynika z domniemania ich całkowitej autentyczności i zgodności z rzeczywistością. Obalenie tych domniemań wymaga szczególnie przekonujących dowodów.

Dokumenty prywatne

Dokument prywatny sporządzony w formie pisemnej albo elektronicznej stanowi dowód tego, że osoba, która go podpisała, złożyła oświadczenie zawarte w dokumencie (art. 245 k.p.c.). Faktura VAT czy umowa cywilnoprawna sporządzona na piśmie, ale niepodpisana przez obie strony, może nie wystarczyć, aby wykazać istnienie stosunku prawnego.

Inne dowody, takie jak e-maile, wiadomości SMS czy wydruki komputerowe, zyskały dodatkowo na znaczeniu po nowelizacjach Kodeksu cywilnego (art. 773 k.c.) oraz Kodeksu postępowania cywilnego (art. 243[1] k.p.c.). Orzecznictwo wskazuje na ich rosnącą rolę jako dowodów w postępowaniach sądowych.

eprasa.pl cee0270da0

2.3.2. Moc dowodowa faktur

Faktura VAT to najczęściej występujący dokument prywatny w obrocie gospodarczym, który stanowi podstawę dochodzenia należności pieniężnych. Jego zaakceptowanie przez drugą stronę może umożliwić uzyskanie nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym – jest szybkim sposobem dochodzenia należności na drodze postępowania sądowego.

Najlepiej, jeśli faktura została podpisana przez osobę uprawnioną do reprezentacji kontrahenta lub zaakceptowana w wiadomości e-mail albo poprzez potwierdzenie odbioru towaru lub usługi.

W przypadku postępowania sądowego warto dołączyć do pozwu również dowody częściowych płatności, korespondencję potwierdzającą zamówienie.

Tabela 4. Podstawy prawne

Podstawa prawna	Treść przepisu
Art. 485 § 1 pkt 2 k.p.c.	Nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym może być wydany, jeżeli dochodzone roszczenie jest udokumentowane zaakceptowanym przez dłużnika rachunkiem. W praktyce faktura VAT jest traktowana jako rodzaj rachunku, o ile spełnia określone warunki.
Art. 492 § 1 k.p.c.	Nakaz zapłaty wydany w postępowaniu nakazowym stanowi tytuł zabezpieczenia bez potrzeby nadawania klauzuli wykonalności, co czyni tę formę dochodzenia roszczeń szczególnie skuteczną.

Sąd Najwyższy w wyroku z 7 lutego 2018 r. (sygn. akt V CSK 171/17, OSNC-ZD 2019/2/15) podkreślił, że:

SN *Hipotezą art. 485 § 1 pkt 2 k.p.c. objęty jest dokument stwierdzający wysokość świadczenia oraz określający stronę zobowiązaną do jego spełnienia na rzecz wystawcy. Dokument taki stanowi dla dłużnika podstawę sprawdzenia zasadności i wysokości stwierdzonego nim świadczenia. Przyjęcie dokumentu rozliczeniowego przez dłużnika nie oznacza jeszcze zaakceptowania tego rachunku przez dłużnika, co jest dalszym warunkiem prawnym do wydania na jego podstawie nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym na omawianej podstawie. Przyjęty rachunek przez potwierdzenie odbioru, np. faktury, czy noty obciążeniowej podlega sprawdzeniu przez dłużnika i może się spotkać z jego akceptacją lub odmową. Akceptacja rachunku oznacza potwierdzenie przez dłużnika stwierdzonego nim zobowiązania, co następuje przez złożenie podpisu dłużnika na rachunku.*

Przez rachunek, o którym mowa w art. 485 § 1 pkt 2 k.p.c., należy rozumieć każdy występujący w obrocie prawnym dokument rozliczeniowy stanowiący dowód zobowiązania, np. fakturę. Takim dokumentem jest także nota obciążeniowa służąca do dokumentowania transakcji nieobjętych podatkiem od towarów i usług.

eprasa.pl cee0270da0

2.3.3. Co zrobić, jeśli nie została podpisana umowa, a świadczenie zostało wykonane

Brak zawarcia umowy w formie pisemnej nie wyklucza możliwości dochodzenia roszczeń. Stosunek prawny może bowiem zostać zawarty w formie ustnej albo nawet w sposób dorozumiany, czyli poprzez faktyczne działania stron wskazujące na zawarcie umowy.

W takim jednak wypadku mogą mieć znaczenie wszystkie dokumenty i okoliczności związane z transakcją:

1) korespondencja handlowa (e-maile, SMS-y) potwierdzająca zamówienie;
2) potwierdzenia płatności (przelewy, pokwitowania);
3) dowody dostawy towaru (listy przewozowe, protokół odbioru towaru/usługi);
4) pisemne lub elektroniczne potwierdzenia ze strony dłużnika dotyczące istnienia wierzytelności;
5) potwierdzenie sald;
6) pokwitowania;
7) weksle;
8) wezwania do zapłaty (wskazują na formułowanie roszczenia przez wierzyciela i na próby polubownego rozwiązania sporu).

Wyżej wymienione dokumenty mogą mieć znaczenie również w przypadku dochodzenia roszczeń na podstawie bardziej sformalizowanych umów. Potrzeba ich przedłożenia wzrasta w zależności od stopnia zawiłości sporu między stronami.

2.3.4. Praktyczne wskazówki związane z dokumentowaniem transakcji

Dokumentowanie transakcji to kluczowy element prawidłowego funkcjonowania każdej firmy, który zapewnia przejrzystość i zgodność z obowiązującymi przepisami. Właściwie prowadzona dokumentacja pozwala nie tylko na skuteczne zarządzanie procesami biznesowymi, ale również na minimalizowanie ryzyka związanego z błędami czy niezgodnościami.

Praktyczne wskazówki związane z dokumentowaniem transakcji:

1) należy dokładnie dokumentować transakcje – nawet przy braku umowy pisemnej warto gromadzić korespondencję handlową, zapewnić sobie dostęp do potwierdzeń płatności poprzez możliwość ich wydrukowania w systemie banku prowadzącego rachunek. Ważne jest, aby korespondencja handlowa była prowadzona w sposób czytelny, wskazywała na intencje stron i była łatwa do powiązania z konkretną transakcją;
2) warto także zabezpieczać dowody elektroniczne – e-maile, SMS-y itp. Należy je archiwizować w sposób umożliwiający ich weryfikację;

eprasa.pl cee0270da0

3) dobrze jest zadbać o to, aby różne dokumenty wzajemnie się uzupełniały, np. faktura korespondowała z potwierdzeniem zamówienia i przelewem;
4) w przypadku wątpliwości warto skonsultować się z prawnikiem, aby przygotować się na ewentualny spór sądowy.

3. Termin i miejsce spełnienia świadczenia pieniężnego

Termin zapłaty to kluczowy element każdej transakcji handlowej, określający moment, w którym dłużnik powinien spełnić świadczenie pieniężne wobec wierzyciela.

3.1. Maksymalne terminy płatności określone w przepisach prawa

Termin zapłaty jest regulowany przez różne przepisy prawa, które mają zastosowanie w zależności od charakteru stosunku prawnego.

Artykuł 455 k.c. wskazuje, że jeśli termin zapłaty nie został oznaczony, świadczenie powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu.

Ustawa o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych ustala natomiast maksymalne terminy płatności w transakcjach między przedsiębiorcami.

Tabela 5. Maksymalne terminy płatności w transakcjach między przedsiębiorcami

Treść przepisu	Podstawa prawna
Maksymalny termin płatności między przedsiębiorcami: Termin zapłaty w umowie nie może przekraczać 60 dni od doręczenia faktury lub rachunku, potwierdzających dostawę towaru lub wykonanie usługi, chyba że strony wyraźnie ustalą inaczej.	Art. 7 ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych
Ograniczenie dla dużych przedsiębiorców: 60-dniowy termin nie może zostać wydłużony, jeśli dłużnikiem jest duży przedsiębiorca, a wierzycielem mikro-, mały lub średni przedsiębiorca.	Art. 7 ust. 2a ustawy o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych
Maksymalny termin płatności dla podmiotów publicznych: Termin zapłaty w umowie nie może przekraczać 30 dni od doręczenia faktury lub rachunku, potwierdzających dostawę towaru lub wykonanie usługi.	Art. 8 ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych
Wyjątek dla podmiotów leczniczych: Dla podmiotów publicznych będących podmiotami leczniczymi termin ten wynosi maksymalnie 60 dni.	Art. 8 ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych

eprasa.pl cee0270da0

SŁOWNICZEK

Mikroprzedsiębiorca to przedsiębiorca, który w co najmniej jednym z dwóch ostatnich lat obrotowych spełniał łącznie następujące warunki:

- zatrudniał średniorocznie mniej niż 10 pracowników oraz
- osiągnął roczny obrót netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz z operacji finansowych nieprzekraczający równowartości w złotych 2 milionów euro lub sumy aktywów jego bilansu sporządzonego na koniec jednego z tych lat nie przekroczyły równowartości w złotych 2 milionów euro.

Mały przedsiębiorca to przedsiębiorca, który w co najmniej jednym roku z dwóch ostatnich lat obrotowych spełniał łącznie następujące warunki:

- zatrudniał średniorocznie mniej niż 50 pracowników oraz
- osiągnął roczny obrót netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz z operacji finansowych nieprzekraczający równowartości w złotych 10 milionów euro lub sumy aktywów jego bilansu sporządzonego na koniec jednego z tych lat nie przekroczyły równowartości w złotych 10 milionów euro i który nie jest mikroprzedsiębiorcą.

Średni przedsiębiorca to przedsiębiorca, który w co najmniej jednym roku z dwóch ostatnich lat obrotowych spełniał łącznie następujące warunki:

- zatrudniał średniorocznie mniej niż 250 pracowników oraz
- osiągnął roczny obrót netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz z operacji finansowych nieprzekraczający równowartości w złotych 50 milionów euro lub sumy aktywów jego bilansu sporządzonego na koniec jednego z tych lat nie przekroczyły równowartości w złotych 43 milionów euro i który nie jest mikroprzedsiębiorcą ani małym przedsiębiorcą.

(art. 7 ustawy z 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców)

Z kolei zgodnie z treścią art. 464 ust. 2 ustawy z 11 września 2019 r. – Prawo zamówień publicznych w przypadku realizacji umów o roboty budowlane na rzecz zamawiającego publicznie w rozumieniu tej ustawy termin zapłaty wynagrodzenia podwykonawcy lub dalszemu podwykonawcy nie może być dłuższy niż 30 dni od dnia doręczenia wykonawcy, podwykonawcy lub dalszemu podwykonawcy faktury lub rachunku.

3.2. Sposoby określania terminów płatności

Terminy płatności mogą być określane w różny sposób, w zależności od potrzeb stron transakcji.

W zgodzie z przepisami prawa (również podatkowego) strony mogą dowolnie określić termin zapłaty (zasada swobody umów). Dla pewności prawnej zaleca się jednak jednoznaczne wskazanie daty lub sposobu jej wyliczenia.

eprasa.pl cee0270da0

Należy przy tym pamiętać o zasadach dotyczących stosowania terminów określonych przez Kodeks cywilny:

1) termin oznaczony w dniach kończy się z upływem ostatniego dnia (art. 111 § 1 k.c.);
2) jeżeli początkiem terminu oznaczonego w dniach jest pewne zdarzenie, nie uwzględnia się przy obliczaniu terminu dnia, w którym to zdarzenie nastąpiło, np. wystawienie faktury (art. 111 § 2 k.c.);
3) termin oznaczony w tygodniach, miesiącach lub latach kończy się z upływem dnia, który nazwą lub datą odpowiada początkowemu dniowi terminu, a gdyby takiego dnia w ostatnim miesiącu nie było – w ostatnim dniu tego miesiąca (art. 112 k.c.);
4) jeżeli termin jest oznaczony na początek, środek lub koniec miesiąca, rozumie się przez to pierwszy, piętnasty lub ostatni dzień miesiąca (art. 113 § 1 k.c.);
5) termin półmiesięczny jest równy piętnastu dniom (art. 113 § 2 k.c.);
6) jeżeli termin jest oznaczony w miesiącach lub latach, a ciągłość terminu nie jest wymagana, miesiąc liczy się za dni trzydzieści, a rok za dni trzysta sześćdziesiąt pięć (art. 114 k.c.);
7) jeżeli koniec terminu do wykonania czynności przypada na dzień uznany ustawowo za wolny od pracy lub na sobotę, termin upływa następnego dnia, który nie jest dniem wolnym od pracy ani sobotą (art. 115 k.c.).

3.3. Brak oznaczenia terminu płatności w umowie

Brak wyraźnego określenia terminu zapłaty może prowadzić do niejasności i konfliktów między stronami. Jak postępować w takiej sytuacji?

Z treści z art. 455 k.c. wynika, że jeżeli nie wskazano terminu zapłaty świadczenia pieniężnego, to powinno ono zostać spełnione po otrzymaniu wezwania do zapłaty. W takim wypadku wierzyciel powinien wystosować wezwanie do zapłaty, określając termin spełnienia świadczenia.

Wzór 3. Wezwanie do zapłaty

Warszawa, 10 grudnia 2025 r.

TechNet Sp. z o.o.
ul. Innowacyjna 12
00-123 Warszawa

OfficePro Sp. z o.o.
ul. Biznesowa 45
01-234 Warszawa

Wezwanie do zapłaty

Szanowni Państwo,

Niniejszym wzywam Państwa do zapłaty kwoty **45 268,92 zł** (słownie: czterdzieści pięć tysięcy dwieście sześćdziesiąt osiem 92/100 złotych) z tytułu wykonania usługi instalacji i konfiguracji sieci komputerowej w siedzibie Państwa firmy, mieszczącej się przy ul. Biznesowej 45 w Warszawie.

eprasa.pl cee0270da0

Przedmiotowa usługa została w pełni wykonana przez reprezentowaną przeze mnie spółkę – TechNet Sp. z o.o. zgodnie z ustaleniami stron, co zostało potwierdzone protokołem zdawczo-odbiorczym z dnia 12 listopada 2025 r.

Nasza usługa została ujęta w przesłanej Państwu fakturze VAT nr **2025/0012**, wystawionej w dniu **14 listopada 2025 r.**

Zgodnie z art. 455 Kodeksu cywilnego wzywam do uregulowania ww. należności w terminie do 17 grudnia 2025 r. na rachunek bankowy:

Numer rachunku: 12 3456 7890 1234 5678 9012 3456

Nazwa banku: Bank Biznesowy S.A.

W przypadku braku zapłaty w wyznaczonym terminie zostaną naliczone odsetki ustawowe za opóźnienie w transakcjach handlowych.

Z poważaniem
Jan Kowalski
Prezes Zarządu TechNet Sp. z o.o.

TechNet Sp. z o.o., ul. Innowacyjna 12, 00-123 Warszawa.
Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie, XIII Wydział Gospodarczy KRS
Numer KRS: 0000123456, NIP: 1234567890. Kapitał zakładowy: 50 000,00 zł.
Tel.: +48 22 300 123 1234, e-mail: biuro@technet.pl.

Wezwanie jest oświadczeniem podobnym do oświadczenia woli (przejaw woli) i może być złożone w sposób dowolny, wyraźny bądź też dorozumiany, byleby dostatecznie wyrażało żądanie zapłaty oraz wskazywało źródło zobowiązania. Wezwaniem w rozumieniu art. 455 k.c. może być także doręczenie dłużnikowi faktury, ale tylko wówczas, gdy faktura ta zawiera informację co do sposobu i czasu zapłaty. Wezwaniem w rozumieniu art. 455 k.c. jest również doręczenie odpisu pozwu osobie wezwanej do udziału w sprawie (*Kodeks cywilny. Komentarz do art. 455 k.c.*, red. serii K. Osajda/red. tomu W. Borysiak, 2024, wyd. 33).

Tak zważył również Sąd Najwyższy w uchwale z 19 maja 1992 r. (sygn. akt III CZP 56/92, OSNC 1992/12/219). Faktura może być równoznaczna z wezwaniem wówczas, gdy zawiera stosowną wzmiankę co do sposobu i czasu zapłaty.

3.4. Określenie terminu zapłaty na fakturze (nocie obciążeniowej) – kluczowe aspekty

Termin zapłaty określony na fakturze (nocie obciążeniowej, rachunku) jest bardzo często spotykaną formą wyznaczenia przez wierzyciela momentu, w którym dłużnik powinien spełnić świadczenie pieniężne.

Jak określać termin zapłaty na fakturze?

Należy to zrobić poprzez wskazanie konkretnej daty, np.: „termin zapłaty w dniu 15.12.2025", „termin płatności 15.12.2025 r.", „Płatne do 15 stycznia 2026 r.".

Można także wskazać na okres od wystawienia faktury, np. „Płatne w terminie 14 dni od daty wystawienia faktury".

eprasa.pl cee0270da0

W praktyce często stosowano również określenia typu: „płatne w terminie 14 dni od otrzymania faktury". Obecnie w przypadku faktury ustrukturyzowanej otrzymywanej przy użyciu KSeF datę jej otrzymania określa ustawa i jest nią dzień przydzielenia fakturze numeru identyfikującego w KSeF (art. 106na ust. 3 ustawy z 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług; dalej jako ustawa o VAT). W dobie obligatoryjnego fakturowania ustrukturyzowanego przy użyciu Krajowego Systemu e-Faktur (KSeF) tradycyjne odwoływanie się do momentu „otrzymania faktury" traci więc sens, skoro data takiego „otrzymania" jest od razu znana. Ponadto brak codziennej weryfikacji systemowej może prowadzić do nieumyślnego skrócenia sobie realnego czasu na zapłatę.

Od powyższych nowych zasad istnieją pewne wyjątki. Nie stosuje się ich m.in. do konsumentów oraz podmiotów zagranicznych wskazanych w art. 106gb ust. 4 ustawy o VAT. Jeżeli faktura ustrukturyzowana jest udostępniana takiemu nabywcy poza KSeF, w sposób z nim uzgodniony, za datę otrzymania faktury uznaje się datę jej faktycznego otrzymania (art. 106na ust. 4 w zw. z art. 106gb ust. 4 ustawy o VAT).

Powyższe reguły nie dotyczą również not obciążeniowych, które nie są fakturami ustrukturyzowanymi i nie podlegają rejestracji w KSeF.

3.5. Wymagalność świadczenia. Skutki niedochowania przez dłużnika wyznaczonego terminu zapłaty

Skutkiem upływu terminu zapłaty określonego w umowie lub w wezwaniu jest to, że świadczenie staje się wymagalne. Wymagalność oznacza pierwszy termin, w którym wierzyciel mógłby wystąpić do sądu z powództwem o zasądzenie świadczenia i w którym sąd mógłby takie powództwo uwzględnić. Termin ten następuje z końcem upływu ostatniego dnia, który był określony jako termin spełnienia świadczenia. Dłużnik, który nie spełnia świadczenia najpóźniej w terminie wymagalności, nie wykonuje zobowiązania należycie lub go całkowicie nie wykonuje. Skutkiem niespełnienia świadczenia w terminie może być popadnięcie dłużnika bądź w opóźnienie, bądź w zwłokę (*Kodeks cywilny. Komentarz do art. 455 k.c.*, red. serii K. Osajda/red. tomu W. Borysiak, 2024, wyd. 33).

Skutkiem braku zapłaty przez dłużnika świadczenia pieniężnego w wyznaczonym terminie jest możliwość żądania od niego przez wierzyciela zapłaty odsetek za opóźnienie – umownych lub ustawowych.

Wysokość odsetek ustawowych zależeć będzie od typu transakcji (zob. pkt 1.6).

3.6. Opóźnienie a zwłoka w zapłacie – różnice i skutki prawne

Dłużnik dopuszcza się zwłoki, gdy nie spełnia świadczenia w terminie, a jeżeli termin nie jest oznaczony, gdy nie spełnia świadczenia niezwłocznie po wezwaniu przez wierzyciela. Nie dotyczy to wypadku, gdy opóźnienie w spełnieniu świadczenia jest następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi (art. 476 zd. 2 k.c.).

eprasa.pl cee0270da0

Oznacza to, że opóźnienie jest pojęciem szerszym niż zwłoka. Przyjmuje się najpierw domniemanie, że dłużnik jest w zwłoce i to na nim spoczywa obowiązek udowodnienia, iż brak zapłaty w terminie nastąpił na skutek okoliczności, za które nie ponosi odpowiedzialności (np. przebywał na oddziale intensywnej terapii w szpitalu).

Takie dowodzenie może mieć szczególne znaczenie, jeżeli wierzyciel będzie żądał od dłużnika nie tylko odsetek za opóźnienie, które są należne zawsze, niezależnie od okoliczności, ale również naprawienia szkody powstałej po jego stronie w wyniku braku zapłaty należności przez tego dłużnika w terminie (np. wierzyciel nie mógł zapłacić swojemu kontrahentowi z powodu braku środków i potem musiał dodatkowo pokryć odsetki).

W praktyce ważne jest więc rozróżnienie między opóźnieniem a zwłoką.

Tabela 6. Opóźnienie a zwłoka – różnice

Termin	Definicja	Skutki
Opóźnienie	Następuje, gdy dłużnik nie spełnia świadczenia w terminie, niezależnie od przyczyn (art. 481 k.c.).	Wierzyciel ma prawo żądać odsetek za opóźnienie.
Zwłoka	Występuje, gdy dłużnik nie jest w stanie wykazać, że brak zapłaty nastąpił na skutek okoliczności, za które nie ponosi odpowiedzialności (art. 476 k.c.).	Wierzyciel ma prawo żądać odsetek za opóźnienie. Może żądać także naprawienia szkody.

3.7. Natychmiastowa wymagalność wierzytelności

Niekiedy wystąpienie pewnych zdarzeń może spowodować, że świadczenie staje się wymagalne natychmiast, niezależnie od pierwotnie ustalonego terminu.

Dzieje się tak w razie niewypłacalności dłużnika. Zgodnie z art. 458 k.c.:

§ *Jeżeli dłużnik stał się niewypłacalny albo jeżeli wskutek okoliczności, za które ponosi odpowiedzialność, zabezpieczenie wierzytelności uległo znacznemu zmniejszeniu, wierzyciel może żądać spełnienia świadczenia bez względu na zastrzeżony termin.*

Przepis ten ma na celu ochronę interesów wierzyciela i zabezpieczenie jego praw w sytuacjach, gdy wykonanie zobowiązania jest zagrożone.

3.8. Miejsce spełnienia świadczenia

Spełnienie zobowiązania we właściwym miejscu jest jednym z elementów należytego wywiązania się przez dłużnika z zobowiązania. Realizacja świadczenia w innym miejscu, niż należało, stanowi nienależyte wykonanie zobowiązania i może prowadzić do

eprasa.pl cee0270da0

popadnięcia przez dłużnika w zwłokę, a nieraz może nawet zadecydować o uznaniu zobowiązania za niewykonane w całości.

Zagadnienie miejsca spełnienia świadczenia reguluje art. 454 k.c. Zgodnie z jego treścią:

§ *§ 1. Jeżeli miejsce spełnienia świadczenia nie jest oznaczone ani nie wynika z właściwości zobowiązania, świadczenie powinno być spełnione w miejscu, gdzie w chwili powstania zobowiązania dłużnik miał zamieszkanie lub siedzibę. Jednakże świadczenie pieniężne powinno być spełnione w miejscu zamieszkania lub w siedzibie wierzyciela w chwili spełnienia świadczenia; jeżeli wierzyciel zmienił miejsce zamieszkania lub siedzibę po powstaniu zobowiązania, ponosi spowodowaną przez tę zmianę nadwyżkę kosztów przesłania.*
§ 2. Jeżeli zobowiązanie ma związek z przedsiębiorstwem dłużnika lub wierzyciela, o miejscu spełnienia świadczenia rozstrzyga siedziba przedsiębiorstwa.

Przepis art. 454 k.c. ma zastosowanie zazwyczaj, gdy strony nie umówiły się co do miejsca spełnienia świadczenia: nie uregulowały tego w kontrakcie, brakuje w tym zakresie uzgodnień.

Z art. 454 k.c. wynika, że dług pieniężny jest długiem oddawczym, a dług niepieniężny – odbiorczym. Oddawczy charakter długu pieniężnego oznacza, że jeżeli wierzyciel zmienił miejsce zamieszkania (siedzibę), to obowiązkiem dłużnika jest spełnienie świadczenia pieniężnego tam, gdzie wierzyciel w danej chwili się znajduje. Wynika z tego pośrednio, że do zwolnienia dłużnika z zobowiązania pieniężnego dochodzi dopiero w momencie faktycznego spełnienia świadczenia w miejscu zamieszkania lub siedziby wierzyciela.

WAŻNE! W przypadku zobowiązań cywilnoprawnych, inaczej niż w przypadku zobowiązań publicznoprawnych, o dacie zapłaty, przy braku odmiennych postanowień umownych, decyduje moment wpływu środków na rachunek wierzyciela, a nie data złożenia zlecenia w banku.

Sąd Najwyższy w wyroku z 12 lipca 1996 r. (sygn. akt II CRN 79/96) wskazał, że:

SN *W przypadku rozliczenia bezgotówkowego miejscem spełnienia świadczenia jest miejsce, gdzie prowadzony jest bankowy rachunek wierzyciela, dokonanie bowiem wpisu na tym rachunku («uznanie») jest równoznaczne z uzyskaniem przez wierzyciela możności rozporządzania odnośną kwotą, to zaś dopiero może być uznane za równoważne z «otrzymaniem» należności.*

Takie stanowisko SN potwierdził w wyroku z 14 stycznia 2016 r. (sygn. akt I CSK 1094/14):

eprasa.pl cee0270da0

SN *Ponieważ długi pieniężne są długami oddawczymi (art. 454 zdanie drugie w zw. z § 2 k.c.), spełnienie świadczenia ze skutkiem umorzenia długu w wypadku uzgodnienia przez strony rozliczenia bezgotówkowego następuje dopiero z chwilą uznania rachunku bankowego wierzyciela.*

Sąd Najwyższy w uchwale z 14 lutego 2002 r. (sygn. akt III CZP 81/01) stwierdził też, że:

SN *(...) rozliczenie bezgotówkowe wymaga zgody obu stron na zapłatę na określony rachunek wierzyciela, i tylko wtedy, gdy taka zgoda istnieje, miejscem spełnienia świadczenia pieniężnego jest siedziba banku prowadzącego rachunek wierzyciela; (...) Zgody stron dowodzi np. wskazanie rachunku wierzyciela w umowie, z której wynika zobowiązanie pieniężne (...).*

Za taką zgodę wyrażoną w sposób dorozumiany można byłoby uznać także utrwaloną praktykę dokonywania przez dłużnika płatności na określony rachunek bankowy wierzyciela. Zapłata środków przez dłużnika na jednostronnie wskazany przez wierzyciela rachunek bankowy spowoduje wygaśnięcie zobowiązania, jednakże przy braku takiej zapłaty siedziba banku prowadzącego taki rachunek może nie zostać uznana za miejsce spełnienia świadczenia.

Powyższe zasady dotyczą miejsca spełnienia świadczenia pieniężnego w rozumieniu prawa materialnego. Nie oznaczają jednak, że siedziba banku prowadzącego rachunek wierzyciela wyznacza właściwość miejscową sądu na podstawie art. 34 k.p.c. Zgodnie z art. 34 § 2 k.p.c. po nowelizacjach w ostatnich latach za miejsce wykonania umowy dla potrzeb właściwości przemiennej uważa się miejsce spełnienia świadczenia charakterystycznego dla umów danego rodzaju. W przypadku sprzedaży rzeczy ruchomych jest to miejsce, do którego rzeczy zostały albo miały zostać dostarczone, a w przypadku świadczenia usług – miejsce, w którym usługi były albo miały być świadczone. Miejsce spełnienia świadczenia pieniężnego, w tym siedziba banku prowadzącego rachunek wierzyciela, co do zasady nie przesądza zatem o właściwości przemiennej sądu na podstawie art. 34 k.p.c.

4. Odpowiedzialność za zobowiązania

Pojęcie odpowiedzialności prawnej za zobowiązania należy rozpatrywać w możliwie najszerszym zakresie. W polskim prawodawstwie próżno bowiem doszukiwać się reżimu odpowiedzialności, który w sposób uniwersalny objąłby wszystkie rodzaje zobowiązań. Odpowiedzialność prawna za zobowiązania kształtuje się w oparciu o jego rodzaj, źródło zobowiązania, charakter stron stosunku zobowiązaniowego oraz specyficzne zasady odpowiedzialności leżące u samego podłoża określonych konstrukcji prawnych. Inaczej zatem będzie kształtować się odpowiedzialność osoby fizycznej z tytułu zaciągniętej pożyczki, a inaczej spółki kapitałowej. Inaczej będzie kształtować się odpowiedzialność prawna za zobowiązania wynikające z czynu niedozwolonego (*ex delicto*), a inaczej z tytułu odpowiedzialności kontaktowej (*ex contractu*).

eprasa.pl cee0270da0

4.1. Rodzaje odpowiedzialności prawnej za zobowiązania

Źródeł odpowiedzialności prawnej za zobowiązania należy doszukiwać się przede wszystkim w przepisach Kodeksu cywilnego oraz Kodeksu spółek handlowych, niemniej kwestię odpowiedzialności prawnej za zobowiązania poruszają także przepisy Ordynacji podatkowej, przepisy administracyjne, przepisy Kodeksu pracy, Kodeksu karnego czy też Kodeksu karnoskarbowego, a u ich źródeł leży przede wszystkim potrzeba zabezpieczenia szeroko pojętego interesu publicznego. Na potrzeby niniejszego rozdziału omówione zostaną te rodzaje odpowiedzialności za zobowiązania, które dotyczą przede wszystkim zobowiązań prywatnych, które w zdecydowanej większości wiodą prym w szeroko pojętym obrocie gospodarczym.

4.1.1. Odpowiedzialność osobista

Odpowiedzialność osobista na gruncie prawa cywilnego stanowi najszerszą formę odpowiedzialności. Nierozerwalnie z nią związane są terminy nieograniczonej oraz majątkowej odpowiedzialności zobowiązanego (W. Czachórski, A. Brzozowski, M. Safjan, E. Skowrońska-Bocian, 2007, Z*obowiązania. Zarys wykładu.* Warszawa, s. 64–65). Ten rodzaj odpowiedzialności nie jest zależny od możliwości finansowych zobowiązanego, sam dłużnik ponosi odpowiedzialność majątkiem teraźniejszym oraz przyszłym, a nieograniczony charakter odpowiedzialności osobistej sprawia, iż wierzyciel w zasadzie może zaspokoić się z każdego przedmiotu majątkowego należącego do dłużnika (W. Czachórski, *Zobowiązania…,* s. 64–65).

Przykład 8

Anna Nowak prowadzi jednoosobową działalność gospodarczą i w ramach swojej firmy podpisała umowę na dostawę towarów na kredyt handlowy. Jeśli Anna nie zapłaci za dostarczony towar, odpowiada za ten dług całym swoim majątkiem, również prywatnym. W obu przypadkach odpowiedzialność osobista oznacza, że wierzyciel (np. bank, kontrahent) może dochodzić swoich praw z całego majątku osoby, a nie tylko z określonej części.

Nieograniczony charakter odpowiedzialności osobistej sprawia, iż to od woli wierzyciela zależy co do zasady, do którego ze składników majątkowych dłużnika skierować swoje roszczenia. Przepisy Kodeksu postępowania cywilnego traktujące o postępowaniu egzekucyjnym wskazują, iż:

§ *Art. 797*

§ 1. We wniosku o wszczęcie egzekucji lub żądaniu przeprowadzenia egzekucji z urzędu ***wskazuje się świadczenie, które ma być spełnione*** *(…).*

eprasa.pl cee0270da0

> *Art. 799*
> *§ 1. Wniosek o wszczęcie egzekucji lub żądanie przeprowadzenia egzekucji z urzędu umożliwia prowadzenie egzekucji* ***według wszystkich dopuszczalnych sposobów,*** *z wyjątkiem egzekucji z nieruchomości (...).*

Jednocześnie odpowiedzialność osobista zasadniczo nie stawia żadnego z wierzycieli w pozycji uprzywilejowanej, co kontrastuje z odpowiedzialnością rzeczową, gdzie pierwszeństwo w zaspokojeniu wierzytelności ma wierzyciel hipoteczny. Artykuł 1026 § 1 k.p.c. wprowadza bowiem zasady pierwszeństwa i proporcjonalności w sytuacji, w której w toku prowadzonej egzekucji nie uzyskano zaspokojenia wszystkich roszczeń wierzycieli występujących w tej samej kategorii.

WAŻNE! W przypadku wierzytelności osobistych, jeżeli suma, którą udało się uzyskać w toku prowadzonego postępowania egzekucyjnego okaże się niewystarczająca do zaspokojenia wszystkich wierzycieli, podział będzie następować proporcjonalnie do wysokości poszczególnych wierzytelności, przy uwzględnieniu zasady pierwszeństwa.

Niekiedy odpowiedzialność osobista „aktywuje się", gdy inne reżimy odpowiedzialności okażą się bezskuteczne. Dzieje się tak chociażby w przypadku odpowiedzialności członków zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, którzy na podstawie art. 299 ustawy z 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (dalej również jako k.s.h.) mogą odpowiadać całym swoim majątkiem, jeżeli egzekucja przeciwko spółce okaże się bezskuteczna. Zgodnie bowiem z treścią niniejszego artykułu, jeżeli egzekucja przeciwko spółce okaże się bezskuteczna, członkowie zarządu odpowiadają solidarnie za jej zobowiązania. Odpowiedzialność solidarna nie stanowi odpowiedzialności dłużników w częściach równych i występuje wyłącznie, gdy po stronie dłużnika bądź wierzyciela pojawiają się co najmniej dwa podmioty – niemniej każdy z zobowiązanych odpowiada za całość powstałego zobowiązania.

Osobista odpowiedzialność dłużnika na gruncie przepisów prawa może doznawać pewnych ograniczeń. Ze specyficzną odmianą odpowiedzialności osobistej mamy do czynienia w przypadku nabycia spadku z dobrodziejstwem inwentarza (art. 1031 § 2 k.c.), gdzie odpowiedzialność dłużnika z tytułu nabytego spadku ma charakter osobisty, niemniej jest ona ograniczona do wartości tego, co otrzymał jako spadkobierca. W przypadku prostego przyjęcia spadku spadkobierca będzie ponosił odpowiedzialność za długi spadkowe bez ograniczenia. Ograniczenie odpowiedzialności osobistej do określonej masy majątkowej występuje również na gruncie przepisów ustawy z 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy; dalej również jako k.r.o. (art. 41 § 1 i 2 k.r.o.).

4.1.2. Odpowiedzialność z przedmiotów majątkowych

Odpowiedzialność z przedmiotów majątkowych jest tzw. odpowiedzialnością rzeczową, która w polskim porządku prawnym występuje pod postacią zabezpieczenia

eprasa.pl cee0270da0

wierzytelności ograniczonym prawem rzeczowym: zastawem oraz hipoteką. W tym przypadku gwarancją zaspokojenia wierzytelności jest określona rzecz ruchoma bądź nieruchomość. Odpowiedzialność z przedmiotów majątkowych wprowadza ograniczenia w zakresie dochodzenia wierzytelności do określonych przedmiotów majątkowych. Odpowiedzialność ta stanowi przeciwieństwo odpowiedzialności osobistej, albowiem dłużnik odpowiada jedynie określonym składnikiem majątkowym.

Witold Czachórski zwrócił uwagę na cechy odróżniające odpowiedzialność rzeczową od odpowiedzialności osobistej, wskazując na trzy podstawowe różnice (W. Czachórski, *Zobowiązania…*, s. 66–67):

1) prawo wierzyciela może być realizowane niezależnie od tego, czyją własnością jest przedmiot zabezpieczenia. Innymi słowy, odpowiedzialność ciąży na określonej rzeczy, nawet jeżeli ta stanie się własnością innej osoby;

Przykład 9
Jan Kowalski zaciągnął kredyt hipoteczny w banku na zakup mieszkania. W ramach zabezpieczenia spłaty kredytu na mieszkaniu ustanowiono hipotekę. Po kilku latach Jan Kowalski zdecydował się sprzedać mieszkanie pani Annie Nowak. Choć własność mieszkania przeszła na panią Annę, hipoteka ustanowiona na mieszkaniu pozostaje w mocy. Oznacza to, że jeśli pan Jan przestanie spłacać swój kredyt hipoteczny, bank będzie mógł dochodzić swoich praw z mieszkania, nawet jeśli należy ono już do pani Anny.

2) obowiązek właściciela rzeczy, który nie jest jednocześnie dłużnikiem osobistym, w przypadku zastawu bądź hipoteki nie polega na obowiązku świadczenia, ale na obowiązku znoszenia faktu, iż wierzyciel w celu dochodzenia swojej wierzytelności może dążyć do sprzedaży rzeczy;

3) wierzyciel posiada pierwszeństwo w zakresie zaspokojenia się z przedmiotu obciążonego rzeczowo przed wierzycielami osobistymi.

Na uwagę zasługuję fakt, iż chociaż odpowiedzialność osobista jest co do zasady niezależna od odpowiedzialności rzeczowej, to oba reżimy odpowiedzialności mogą istnieć jednocześnie. Jak zauważył Sąd Okręgowy w Świdnicy w wyroku z 31 lipca 2019 r. (sygn. akt I C 474/19):

SO *Odpowiedzialność dłużnika osobistego i dłużnika rzeczowego ma charakter odpowiedzialności in solidum, co oznacza, że obaj ci dłużnicy odpowiadają wobec wierzyciela na podstawie innego stosunku prawnego. Egzekucja prowadzona w stosunku do dłużnika rzeczowego może być skierowana wyłącznie do obciążonej hipoteką nieruchomości. Jeżeli wierzyciel w terminie płatności nie otrzyma zapłaty, to może wytoczyć powództwo, według swego wyboru, przeciw dłużnikowi hipotecznemu, albo na podstawie stosunku obligacyjnego przeciw dłużnikowi osobistemu. Wierzyciel może też wytoczyć*

eprasa.pl cee0270da0

powództwo, odwołując się do odpowiedzialności in solidum, przeciwko dłużnikowi hipotecznemu i dłużnikowi osobistemu. Wierzyciel chcąc dochodzić zaspokojenia się z przedmiotu hipoteki, nie musi wpierw wytaczać powództwa przeciwko dłużnikowi osobistemu.

4.1.3. Odpowiedzialność solidarna

Odpowiedzialność solidarna stanowi specyficzną formę odpowiedzialności osobistej. Istotę tego rodzaju odpowiedzialności oddają przepisy art. 366 § 1 i 2 k.c., zgodnie z którymi:

§ *§ 1. Kilku dłużników może być zobowiązanych w ten sposób, że wierzyciel może żądać całości lub części świadczenia od wszystkich dłużników łącznie, od kilku z nich lub od każdego z osobna, a zaspokojenie wierzyciela przez któregokolwiek z dłużników zwalnia pozostałych (solidarność dłużników).*
§ 2. Aż do zupełnego zaspokojenia wierzyciela wszyscy dłużnicy solidarni pozostają zobowiązani.

W świetle normatywnego ujęcia odpowiedzialności solidarnej wierzyciel posiada niejako pozycję uprzywilejowaną – dochodząc swoich praw może on wystąpić z roszczeniem zarówno przeciwko jednemu z dłużników, jak i wszystkim jednocześnie, a wpłata dokonana przez któregokolwiek z nich pomniejsza dochodzoną wierzytelność. W praktyce więc w odpowiedzialności solidarnej nie istnieje kilka samodzielnych, niezależnych od siebie długów, lecz jeden, który obciąża wszystkich dłużników. Wierzyciel może więc kierować swoje roszczenia przeciwko temu dłużnikowi, który daje największą gwarancję wypłacalności. W orzecznictwie (wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 18 stycznia 2013 r., sygn. akt V ACa 988/12) słusznie bowiem wskazano, iż:

SA *Uprawnienie wierzyciela do wyboru dłużnika, od którego może żądać spełnienia świadczenia, nie podlega żadnemu ograniczeniu i nie może być skutecznie zakwestionowane przez żadnego z dłużników.*

Zasadne podkreślenia jest, iż odpowiedzialności solidarnej nie można domniemywać (wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z 24 maja 2018 r., sygn. akt XXIV C 886/17), a jak wskazuje art. 369 k.c., zobowiązanie jest solidarne, jeżeli wynika to z ustawy lub z czynności prawnej. Innymi słowy, źródłem odpowiedzialności solidarnej może być określone zdarzenie (przykładowo art. 441 k.c. wskazuje, iż jeżeli kilka osób ponosi odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną czynem niedozwolonym, to ich odpowiedzialność jest solidarna), które implikuje pewną zbiorową odpowiedzialność czy też czynność prawna, gdzie strony godzą się na poniesienie odpowiedzialności solidarnej.

Przykład 10
Jan, Piotr i Anna wzięli wspólnie kredyt w banku na kwotę 60 000 zł na otwarcie małego sklepu. W umowie kredytowej znalazł się zapis, że wszyscy trzej dłużnicy ponoszą solidarną odpowiedzialność za spłatę zadłużenia. Oznacza to, że bank może żądać spłaty całego długu od jednego z dłużników, od dwóch z nich lub od wszystkich trzech

eprasa.pl cee0270da0

jednocześnie – według własnego uznania. Na przykład bank może zażądać od Jana spłaty całej kwoty 60 000 zł, nawet jeśli Piotr i Anna nie wpłacili ani złotówki. Może również podzielić dług i zażądać po 20 000 zł od każdego z dłużników lub domagać się spłaty po 30 000 zł od Piotra i Anny. Jeśli jeden z dłużników, na przykład Jan, spłaci cały dług, uzyskuje prawo do regresu, czyli może domagać się od Piotra i Anny zwrotu długu.

Przykład 11
Piotr i Karol postanowili wspólnie napisać graffiti na elewacji zabytkowego budynku. Piotr malował ścianę farbą w sprayu, a Karol trzymał drabinę i pilnował, czy nikt ich nie zauważy. W wyniku ich działania elewacja została trwale uszkodzona, a koszt jej naprawy oszacowano na 50 000 zł. Właściciel budynku wniósł pozew przeciwko Piotrowi i Karolowi, żądając naprawienia szkody. Zgodnie z zasadą solidarnej odpowiedzialności z tytułu czynu niedozwolonego obaj odpowiadają za wyrządzoną szkodę w całości.

Przepisy odnoszące się do odpowiedzialności solidarnej znajdują również zastosowanie w przypadku instytucji poręczenia (art. 881 k.c.), odpowiedzialności za zapłatę czynszu (art. 380 § 2 k.c.), odpowiedzialności nabywcy przedsiębiorstwa lub gospodarstwa ze zbywcą (art. 554 k.c.), obowiązku utrzymywania urządzeń potrzebnych do wykonywania służebności gruntowej (art. 289 § 1 k.c.) czy też odpowiedzialności osób z tytułu wspólnego używania rzeczy (art. 717 k.c.). Również przepisy Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego wskazują na odpowiedzialność solidarną małżonków w przypadku zaciągnięcia zobowiązania za zgodą drugiego małżonka (art. 41 § 1 i 2 k.r.o.). Odpowiedzialność solidarna jest powszechna na gruncie przepisów Kodeksu spółek handlowych i odnosi się do odpowiedzialności wspólników w spółkach osobowych, odpowiedzialności członków zarządu w spółkach kapitałowych, odpowiedzialności za wniesienie wkładów czy też odpowiedzialności przy przekształceniach, połączeniach i podziałach spółek.

Biorąc pod uwagę szeroko pojęty obrót gospodarczy, zasadne podkreślenia jest, iż na mocy art. 864 k.c. wspólnicy spółki cywilnej są odpowiedzialni solidarnie za jej zobowiązania. Jest to przepis bezwzględnie obowiązujący i odmienne uregulowania w umowie spółki pomiędzy wspólnikami nie będą wywoływać żadnych skutków względem potencjalnych wierzycieli spółki. Przedmiotowy zakres regulacji art. 864 k.c. dotyczy wszystkich wspólników, którzy uczestniczyli w spółce w momencie powstania zobowiązania, a więc moment wystąpienia ze spółki nie sprawia, iż ustaje odpowiedzialność solidarna jednego ze wspólników (P. Nazaruk [w:] B. Bajor, D. Bierecki, J. Bocianowska, J. Ciszewski, M. Ciszewski, G. Karaszewski, J. Knabe, J. Mucha-Kujawa, G. Sikorski, B. Sitek, R. Tanajewska, P. Nazaruk, *Kodeks cywilny. Komentarz aktualizowany,* LEX/el. 2024, art. 864).

W przeciwieństwie do spółek osobowych w spółkach cywilnych nie obowiązują zasady subsydiarnej odpowiedzialności wspólników, a więc dochodząc roszczenia przeciwko wspólnikom spółki cywilnej, nie ma konieczności wykazywania uprzedniej

eprasa.pl cee0270da0

bezskuteczności egzekucji przeciwko spółce (uchwała Sądu Najwyższego z 27 maja 1993 r., sygn. akt III CZP 61/93). Wynika to z faktu, iż spółka cywilna nie posiada osobowości prawnej.

Specyficzną formą odpowiedzialności solidarnej jest tzw. odpowiedzialność *in solidum*. Odpowiedzialność *in solidum* to inaczej solidarność niewłaściwa, zwana także solidarnością przypadkową, pozorną, nieprawidłową lub niepełną. Występuje, gdy wierzyciel ma roszczenie o to samo świadczenie do dwóch lub więcej dłużników, a jednocześnie ani ustawa, ani czynność prawna nie zastrzega solidarności biernej (por. art. 369 k.c.; wyrok Sądu Najwyższego z 19 maja 2016 r., sygn. akt III CSK 263/15). W tym przypadku każdy z dłużników odpowiada za całość zobowiązania, niemniej ich odpowiedzialność wynika z różnych podstaw prawnych. Przykładem odpowiedzialności *in solidum* jest odpowiedzialność ubezpieczyciela oraz odpowiedzialność sprawcy wypadku w przypadku szkód komunikacyjnych.

Na marginesie wskazać należy, iż odpowiedzialność solidarna nie odnosi się wyłącznie do dłużników. Zgodnie z art. 367 § 1 k.c.:

§ *Kilku wierzycieli może być uprawnionych w ten sposób, że dłużnik może spełnić całe świadczenie do rąk jednego z nich, a przez zaspokojenie któregokolwiek z wierzycieli dług wygasa względem wszystkich (solidarność wierzycieli).*

4.1.4. Odpowiedzialność subsydiarna

Odpowiedzialność subsydiarna znajduje zastosowanie przede wszystkim na gruncie przepisów Kodeksu spółek handlowych. Ten rodzaj odpowiedzialności jest ściśle związany z kondycją finansową spółek i stanowi pewien wyłom od zasady, iż za zobowiązania spółki odpowiada spółka. Odpowiedzialność subsydiarna znajduje zastosowanie na gruncie przepisów odnoszących się do spółki jawnej, zgodnie z art. 31 § 1 k.s.h.:

§ *Wierzyciel spółki może prowadzić egzekucję z majątku wspólnika w przypadku, gdy egzekucja z majątku spółki okaże się bezskuteczna (subsydiarna odpowiedzialność wspólnika).*

Zgodnie z art. 34 k.s.h. odpowiedzialność subsydiarna wspólników jest zasadą bezwzględnie obowiązującą, a więc nie może zostać zmieniona poprzez umowę zawartą między wspólnikami.

W świetle powyższej regulacji prowadzenie egzekucji przeciwko wspólnikowi może nastąpić dopiero wówczas, gdy wyegzekwowanie świadczenia od spółki okaże się bezskuteczne. Termin „bezskuteczność" należy interpretować w jak najszerszym zakresie. Jak wskazał Sąd Najwyższy w postanowieniu z 25 sierpnia 2021 r. (sygn. akt II USK 306/21), pojęcia tego nie należy mylić wyłącznie z niemożliwością ściągnięcia należności w drodze tradycyjnego postępowania egzekucyjnego, lecz przez:

eprasa.pl cee0270da0

SN *(...) „bezskuteczność egzekucji" należy rozumieć stan rzeczy, w którym nie ma jakichkolwiek wątpliwości, iż nie zachodzi żadna możliwość zaspokojenia egzekwowanej wierzytelności z jakiejkolwiek części majątku dłużnika, co może być stwierdzone nie tylko postanowieniem o umorzeniu postępowania egzekucyjnego ze względu na jego bezskuteczność, ale także postanowieniem o umorzeniu postępowania upadłościowego lub o oddaleniu wniosku o ogłoszenie upadłości.*

Odpowiedzialność subsydiarna występuje przede wszystkim na gruncie odpowiedzialności spółek osobowych. Wspólnicy spółki jawnej, komplementariusz w spółce komandytowej czy partnerzy w spółce partnerskiej, w której przyjęto, że partnerzy będą ponosić odpowiedzialność tak jak wspólnicy spółki jawnej, będą odpowiadać subsydiarnie za zobowiązania spółki.

Na uwagę zasługuje fakt, iż w przypadku bezskuteczności egzekucji wobec spółki wierzyciel jest uprawniony do skierowania egzekucji do każdego z zobowiązanych z osobna, jak i do wszystkich łącznie. Innymi słowy, pomiędzy zobowiązanymi powstaje odpowiedzialność solidarna. Jak wskazuje bowiem art. 22 § 2 k.s.h., każdy wspólnik odpowiada za zobowiązania spółki bez ograniczenia, całym swoim majątkiem, solidarnie z pozostałymi wspólnikami oraz ze spółką, z uwzględnieniem art. 31.

Odnosząc się do zależności występujących między odpowiedzialnością solidarną a subsydiarną powołać się należy na orzecznictwo Sądu Najwyższego (wyrok z 16 czerwca 2010 r., sygn. akt I CSK 453/09), który wskazał, iż:

SN *Współodpowiedzialność za długi spółki jawnej jest zarazem solidarna (art. 22 § 2 k.s.h.) i subsydiarna (art. 31 § 1 k.s.h.). Subsydiarność wyznacza kolejność zaspokojenia roszczeń, natomiast solidarność występuje wówczas, gdy nie ma różnej kolejności zaspokojenia. Ze względu na samodzielną podmiotowość spółki jawnej trzeba stwierdzić, że w pierwszej kolejności to ta spółka odpowiada za długi. W konsekwencji wspólnicy odpowiadają za jej długi dopiero wtedy, gdy powstaje bezskuteczność egzekucji z majątku spółki (art. 31 § 1 k.s.h.). Subsydiarność ma zatem pierwszeństwo przed solidarnością. Inaczej mówiąc, zastosowanie zasady subsydiarności wyznacza chwilę, od której odpowiedzialność jest solidarna.*

W przypadku spółek kapitałowych odpowiedzialność subsydiarna również znajdzie zastosowanie. Przykładowo zgodnie z art. 299 § 1 k.s.h.:

§ *Jeżeli egzekucja przeciwko spółce okaże się bezskuteczna, członkowie zarządu odpowiadają solidarnie za jej zobowiązania.*

Ustawodawca wprowadził określone przesłanki egzoneracyjne uwalniające od odpowiedzialności członka zarządu.

Zgodnie z art. 299 § 2 k.s.h.:

eprasa.pl cee0270da0

§ *Członek zarządu może się uwolnić od odpowiedzialności, o której mowa w § 1, jeżeli wykaże, że we właściwym czasie zgłoszono wniosek o ogłoszenie upadłości lub w tym samym czasie wydano postanowienie o otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego albo o zatwierdzeniu układu w postępowaniu w przedmiocie zatwierdzenia układu, albo że niezgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości nastąpiło nie z jego winy, albo że pomimo niezgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości oraz niewydania postanowienia o otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego albo niezatwierdzenia układu w postępowaniu w przedmiocie zatwierdzenia układu wierzyciel nie poniósł szkody.*

4.2. Prawidłowość reprezentacji w kontekście późniejszej odpowiedzialności za długi

Kwestia osób uprawnionych do reprezentacji poszczególnych typów podmiotów w obrocie gospodarczym jest uwarunkowana kilkoma czynnikami, tj.: rodzajem podmiotu reprezentowanego, postanowieniami zawartymi w umowie/statucie tworzącymi dany podmiot oraz przepisami ustawy. W zależności więc od tego, czy mamy styczność z jednoosobową działalnością gospodarczą czy też spółką osobową bądź kapitałową, kwestia zasad reprezentacji będzie kształtować się odmiennie.

4.2.1. Osoby uprawnione do reprezentacji poszczególnych typów podmiotów w obrocie gospodarczym

W przypadku reprezentacji **spółek osobowych** punktem odniesienia jest spółka jawna. Zgodnie z art. 29 k.s.h. każdy wspólnik ma prawo reprezentować spółkę, a uprawnienie to obejmuje wszystkie czynności sądowe oraz pozasądowe spółki. Jednocześnie w świetle art. 30 § 1 i 2 k.s.h. umowa spółki może przewidywać, że wspólnik jest pozbawiony prawa reprezentowania spółki albo że jest uprawniony do jej reprezentowania tylko łącznie z innym wspólnikiem lub prokurentem, a pozbawienie prawa reprezentowania spółki może nastąpić wyłącznie z ważnych powodów na mocy prawomocnego orzeczenia sądu.

Z perspektywy spółki jawnej kluczową zasadę wprowadza art. 29 § 3 k.s.h., który wskazuje, iż prawa reprezentowania spółki nie można ograniczyć ze skutkiem wobec osób trzecich. W praktyce regulacja ta zabezpiecza interesy kontrahentów spółek, albowiem wprowadza ona możliwość stosowania ograniczeń między wspólnikami w stosunkach wewnętrznych spółki, niemniej nie będzie ona wywoływać skutków prawnych na zewnątrz względem osób trzecich. Jak wskazuje się w doktrynie, dla kontrahenta spółki wspólnik jawny zawsze działa w granicach umocowania (A. Kidyba [w:] M. Dumkiewicz, A. Kidyba, *Komentarz aktualizowany do art. 1–300 Kodeksu spółek handlowych,* LEX/el. 2024, art. 29).

Na marginesie powyższego wskazać należy, iż w okresie likwidacji spółki to likwidatorzy (a więc w świetle art. 70 § 1 k.s.h. wszyscy wspólnicy) są uprawnieni do reprezentacji spółki jawnej. W przypadku gdy jest kilku likwidatorów, są oni upoważnieni do

eprasa.pl cee0270da0

reprezentowania spółki łącznie, chyba że wspólnicy lub sąd powołujący likwidatorów postanowili inaczej.

W przypadku **spółki partnerskiej** na kwestię reprezentacji wskazuje art. 96 § 1 k.s.h. Zgodnie z nim każdy partner ma prawo reprezentować spółkę samodzielnie, chyba że umowa spółki stanowi inaczej.

WAŻNE! Pozbawienie partnera prawa reprezentowania spółki może nastąpić tylko z ważnych powodów, uchwałą powziętą większością trzech czwartych głosów w obecności co najmniej dwóch trzecich ogólnej liczby partnerów. Umowa spółki może przewidywać surowsze wymogi powzięcia uchwały (art. 96 § 2 k.s.h.).

W przypadku spółki partnerskiej ustawodawca na podstawie art. 97 § 1 k.s.h. wprowadził możliwość prowadzenia spraw i reprezentowania spółki przez zarząd. Wówczas nie znajdują zastosowania przepisy odnoszące się do reprezentacji spółki przez każdego z partnerów, niemniej członkiem zarządu musi być co najmniej jeden z partnerów. Do zarządu działającego w spółce partnerskiej zastosowanie znajdują przepisy odnoszące się do zarządu w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością.

W **spółce komandytowej** spółkę reprezentują komplementariusze, których z mocy umowy spółki albo prawomocnego orzeczenia sądu nie pozbawiono prawa reprezentowania spółki, natomiast komandytariusz może reprezentować spółkę jedynie jako pełnomocnik (art. 118 § 1 k.s.h.). Analogicznie zasady reprezentacji kształtują się w spółce komandytowo-akcyjnej, a więc spółkę reprezentują komplementariusze, których z mocy statutu lub prawomocnego orzeczenia sądu nie pozbawiono prawa reprezentowania spółki, a akcjonariusz może reprezentować spółkę jedynie jako pełnomocnik.

W przypadku **spółek kapitałowych** zasady kształtują się nieco inaczej, a kwestie reprezentacji scedowane są przede wszystkim na organa spółek. W przypadku spółki z ograniczoną odpowiedzialnością kluczową rolę pełni zarząd, a zasady reprezentacji ustanawia art. 205 § 1 k.s.h., zgodnie z którym:

§ *Jeżeli zarząd jest wieloosobowy, sposób reprezentowania określa umowa spółki. Jeżeli umowa spółki nie zawiera żadnych postanowień w tym przedmiocie, do składania oświadczeń w imieniu spółki wymagane jest współdziałanie dwóch członków zarządu albo jednego członka zarządu łącznie z prokurentem.*

Na marginesie wskazać należy, iż w określonych przypadkach reprezentacja spółki może wyglądać nieco inaczej. Przykładowo zgodnie z art. 210 k.s.h. w umowie między spółką a członkiem zarządu oraz w sporze z nim spółkę reprezentuje rada nadzorcza lub pełnomocnik powołany uchwałą wspólników.

eprasa.pl cee0270da0

Analogiczny sposób reprezentacji wprowadzają przepisy art. 373 § 1 k.s.h. w **spółce akcyjnej.** Jeśli zarząd jest wieloosobowy, sposób reprezentowania spółki określa jej statut. Jeżeli statut nie zawiera żadnych postanowień w tym przedmiocie, do składania oświadczeń w imieniu spółki wymagane jest współdziałanie dwóch członków zarządu albo jednego członka zarządu łącznie z prokurentem.

Specyficzne zasady reprezentacji wprowadzają przepisy odnoszące się do **prostej spółki akcyjnej**. W świetle ustawy reprezentować spółkę może zarówno zarząd, jak i rada dyrektorów.

W przypadku **spółki cywilnej** sposób reprezentacji określają przepisy Kodeksu cywilnego. Zgodnie z art. 866 k.c. w braku odmiennej umowy lub uchwały wspólników każdy wspólnik jest umocowany do reprezentowania spółki w takich granicach, w jakich jest uprawniony do prowadzenia jej spraw. Natomiast zgodnie z art. 865 § 1 k.c. każdy wspólnik jest uprawniony i zobowiązany do prowadzenia spraw spółki. Każdy wspólnik może bez uprzedniej uchwały wspólników prowadzić sprawy, które nie przekraczają zakresu zwykłych czynności spółki. Jeżeli jednak przed zakończeniem takiej sprawy chociażby jeden z pozostałych wspólników sprzeciwi się jej prowadzeniu, potrzebna jest uchwała wspólników. Każdy wspólnik może bez uprzedniej uchwały wspólników wykonać czynność nagłą, której zaniechanie mogłoby narazić spółkę na niepowetowane straty.

4.2.2. Skutki nieprawidłowej reprezentacji oraz przekroczenia uprawnień

Nieprawidłowość reprezentacji określonych podmiotów gospodarczych podczas składania oświadczeń woli może nieść ze sobą określone reperkusje, których konsekwencje może odczuwać zarówno wierzyciel, jak i dłużnik. Kwestie związane ze złożeniem oświadczenia woli bez umocowania lub z przekroczeniem uprawnień zostały zawarte odpowiednio w art. 39 k.c. oraz 103 k.c.

Spółki kapitałowe, jak każda osoba prawna, działają poprzez swoje organy w sposób przewidziany w ustawie i w opartym na niej statucie (art. 38 k.c.). Skutki nieprawidłowej reprezentacji zostały określone w art. 39 k.c., gdzie wskazano skutki wadliwej reprezentacji osoby prawnej (np. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością) w przypadku nieposiadania ku temu uprawnień przez zawierającego umowę (np. przez osobę, która w ogóle nie jest członkiem zarządu) bądź w sytuacji, gdy dojdzie do przekroczenia zakresu umocowania.

Zgodnie z art. 39 § 1 k.c.:

§ *Jeżeli zawierający umowę jako organ osoby prawnej nie ma umocowania albo przekroczy jego zakres, ważność umowy zależy od jej potwierdzenia przez osobę prawną, w której imieniu umowa została zawarta.*

Powyższe regulacje wprowadzają możliwość konwalidacji czynności prawnej, która już u swoich podstaw jest wadliwa. Konstrukcja ta zapewnia pewność obrotu

eprasa.pl cee0270da0

gospodarczego, w przypadku gdyby jednak strony wciąż dążyły do zawarcia umowy. Zgodnie bowiem z treścią art. 39 § 2 k.c. druga strona czynności prawnej może wyznaczyć osobie prawnej termin do potwierdzenia zawartej umowy i staje się wolna po bezskutecznym upływie wyznaczonego terminu. Innymi słowy, do czasu potwierdzenia zawarcia umowy oraz w trakcie upływu terminu wyznaczonego przez stronę skuteczność tak zawartej umowy jest zawieszona (*negotium claudians*) (F. Czuchwicki [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz aktualizowany,* red. M. Balwicka-Szczyrba, A. Sylwestrzak, LEX/el. 2024, art. 39).

W przypadku braku potwierdzenia ten, kto zawarł umowę jako organ osoby prawnej, obowiązany jest do zwrotu tego, co otrzymał od drugiej strony w wykonaniu umowy, oraz do naprawienia szkody, którą druga strona poniosła przez to, że zawarła umowę, nie wiedząc o braku umocowania lub o przekroczeniu jego zakresu. W tym przypadku źródłem dochodzenia roszczeń będą przepisy odnoszące się do bezpodstawnego wzbogacenia (art. 405 k.c.).

Nie ulega zatem wątpliwości, iż powyższa instytucja chroni nie tylko bezpieczeństwo obrotu gospodarczego, ale także osoby prawnej, która działała za pośrednictwem wadliwego organu, oraz samych jej kontrahentów. W istocie więc to wciąż od stron stosunku umownego zależy, czy do zawarcia umowy faktycznie dojdzie.

Może się jednak zdarzyć, iż umowa nie będzie czynić zadość innym wymaganiom wskazanym przez przepisy ustawowe lub zawarte umowy. W szczególności uwagę należy zwrócić na art. 17 k.s.h., który wskazuje na konsekwencje związane z dokonaniem czynności prawnych przez spółki kapitałowe bez wymaganej uprzednio zgody korporacyjnej. Zgodnie z art. 17 § 1 k.s.h., jeżeli do dokonania czynności prawnej przez spółkę ustawa wymaga uchwały wspólników albo walnego zgromadzenia bądź rady nadzorczej, czynność prawna dokonana bez wymaganej uchwały jest nieważna. W § 2 niniejszego artykułu wskazano, iż zgoda może być wyrażona przed złożeniem oświadczenia przez spółkę albo po jego złożeniu, nie później jednak niż w terminie 2 miesięcy od dnia złożenia oświadczenia przez spółkę. Potwierdzenie wyrażone po złożeniu oświadczenia ma moc wsteczną od chwili dokonania czynności prawnej.

Przykład 12
Zarząd spółki z o.o. zawarł umowę sprzedaży nieruchomości bez wymaganej uchwały zgromadzenia wspólników. Umowa ta, zgodnie z art. 17 § 1 k.s.h., jest nieważna. Jednakże w ciągu 2 miesięcy od zawarcia umowy zgromadzenie wspólników podjęło uchwałę potwierdzającą tę czynność prawną. Na mocy art. 17 § 2 k.s.h. uchwała ta nadaje czynności prawnej moc wsteczną, co oznacza, że umowa jest ważna od momentu jej zawarcia.

Jednocześnie zgodnie z art. 17 § 3 k.s.h. wskazano, iż czynność prawna dokonana bez zgody właściwego organu spółki wymaganej wyłącznie przez umowę spółki albo statut jest ważna, jednakże nie wyklucza to odpowiedzialności członków zarządu wobec spółki z tytułu naruszenia umowy spółki albo statutu.

eprasa.pl cee0270da0

Ustawodawca wyróżnił więc sytuacje, w których zgoda korporacyjna wymagana jest wyłącznie przez umowę spółki bądź statut, oraz sytuacje, w których ważność czynności prawnej jest uzależniona od spełnienia wymogów wskazanych w ustawie. W tym pierwszym przypadku czynność prawna będzie ważna, natomiast w tym drugim dochodzi do sankcji nieważności, niemniej ustawodawca przyznaje spółkom możliwość konwalidacji poprzez złożenie następczego oświadczenia woli. Tym samym art. 39 k.c. nie znajdzie zastosowania w przypadku, gdy czynność prawna wymaga podjęcia uchwały wspólników, walnego zgromadzenia czy też zgody rady nadzorczej, o ile zgoda taka jest wymagana przez ustawę. W takim przypadku umowa będzie bezwzględnie nieważna.

Przykładem takiej zgody korporacyjnej będzie uchwała zgromadzenia wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością akceptująca zbycie i wydzierżawienie przedsiębiorstwa lub jego zorganizowanej części oraz ustanowienie na nich ograniczonego prawa rzeczowego (art. 228 pkt 3 k.s.h.).

Na marginesie powyższych rozważań wskazać należy, iż zgoła inaczej kształtuje się sytuacja, gdy osoba działająca jako organ osoby prawnej bez umocowania lub z przekroczeniem jego zakresu dokona jednostronnej czynności prawnej (np. złoży oświadczenie woli o wypowiedzeniu umowy w imieniu spółki). Wówczas czynność ta będzie nieważna zgodnie z art. 39 § 2 k.c.

Jednocześnie wskazać należy, iż na gruncie reprezentacji spółki cywilnej oraz spółek osobowych odpowiednikiem art. 39 k.c. będzie art. 103 k.c. Zgodnie z orzecznictwem (wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 19 kwietnia 2018 r., sygn. akt I AGa 117/18):

SA *Jeśli umowa spółki jawnej przewiduje reprezentację łączną a umowę sprzedaży w imieniu spółki podpisał tylko jeden wspólnik lub dwóch z wymaganych trzech wspólników, to umowa taka może zostać konwalidowana na podstawie art. 103 k.c. zastosowanego per analogiam.*

Nadto w odniesieniu do wspólników spółki cywilnej Sąd Najwyższy w wyroku z 28 listopada 2007 r. (sygn. akt V CSK 288/07) stwierdził, że:

SN *Z przepisu art. 866 k.c. wynika, iż czynność jednego wspólnika może wystarczyć do związania jej skutkami pozostałych wspólników. Skutki działania wspólnika bez umocowania lub z przekroczeniem jego zakresu podlegają ocenie według zasad dotyczących rzekomego pełnomocnika. Ważność umowy zależy od potwierdzenia w wyznaczonym terminie (art. 103 k.c.). Jest to zatem czynność prawna kulejąca i w wypadku braku potwierdzenia staje się bezwzględnie nieważna.*

4.3. Skarga pauliańska

Skarga pauliańska stanowi instrument ochrony wierzyciela przed niewypłacalnością dłużnika. Jej istota sprowadza się do ochrony interesów wierzyciela w sytuacji, gdy dłużnik, mając świadomość ciążącego na nim zobowiązania, dokonuje czynności

eprasa.pl cee0270da0

prowadzących do wyzbycia się składników swojego majątku, a tym samym uniemożliwia lub utrudnia wierzycielowi uzyskanie zaspokojenia przysługującej mu wierzytelności.

Funkcję skargi pauliańskiej trafnie oddaje orzecznictwo. Jak wskazał Sąd Apelacyjny w Białymstoku, „skarga pauliańska jest środkiem ochrony wierzyciela w przypadku nielojalnego zachowania dłużnika. Zapewnia skuteczne zaspokojenie z przedmiotów majątkowych, które wskutek czynności prawnej dokonanej z pokrzywdzeniem wierzyciela wyszły z majątku dłużnika albo do niego nie weszły" (wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z 8 marca 2019 r., sygn. akt I ACa 737/18).

Przykład 13
Dłużnik, mając świadomość obowiązku spłaty zadłużenia, darowuje należącą do niego nieruchomość osobie bliskiej. Wskutek tego działania w jego majątku nie pozostają składniki pozwalające wierzycielowi na skuteczne przeprowadzenie egzekucji.

Przedmiotem zaskarżenia w ramach skargi pauliańskiej jest czynność prawna dłużnika, której następstwem jest uzyskanie korzyści majątkowej przez osobę trzecią. Jak wskazuje się w doktrynie, dla zastosowania art. 527 k.c. nie jest konieczne, aby osoba trzecia była bezpośrednio stroną kwestionowanej czynności prawnej. Istotne pozostaje natomiast, aby była jej beneficjentem, a więc uzyskała w jej następstwie określoną korzyść majątkową (B. Szolc-Nartowski [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz aktualizowany*, red. M. Balwicka-Szczyrba, A. Sylwestrzak, Gdańsk 2026, art. 527).

Zakres czynności mogących podlegać zaskarżeniu należy przy tym rozumieć szeroko. W piśmiennictwie zwraca się uwagę, że choć brzmienie art. 532 k.c. mogłoby sugerować ograniczenie ochrony pauliańskiej do czynności odnoszących się do określonych składników majątku dłużnika, współcześnie dopuszcza się również możliwość kwestionowania takich czynności, których skutkiem jest nieuzyskanie przez dłużnika określonego przysporzenia. Ochroną pauliańską mogą być zatem objęte nie tylko czynności prowadzące do bezpośredniego uszczuplenia istniejącego już majątku dłużnika, lecz również takie, w następstwie których do jego majątku nie weszły określone prawa lub korzyści. Jako przykłady wskazuje się odrzucenie zapisu windykacyjnego – z uwzględnieniem art. $981^{[5]}$ w zw. z art. 1024 k.c. – czy też zawarcie ugody, w ramach której dłużnik zrzeka się części przysługującego mu roszczenia albo niektórych roszczeń (B. Szolc-Nartowski [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz aktualizowany*, red. M. Balwicka-Szczyrba, A. Sylwestrzak, Gdańsk 2026, art. 527).

Instytucja skargi pauliańskiej została uregulowana w art. 527–534 k.c., przy czym podstawowe przesłanki jej zastosowania określa art. 527 § 1 k.c. Zgodnie z tym przepisem, jeżeli wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego. Jest to możliwe pod warunkiem że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, natomiast osoba trzecia

eprasa.pl cee0270da0

wiedziała o tym lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się o tym dowiedzieć.

Pojęcie czynności dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli zostało doprecyzowane w art. 527 § 2 k.c. Zgodnie z tym przepisem pokrzywdzenie wierzycieli zachodzi wówczas, gdy wskutek dokonanej czynności prawnej dłużnik stał się niewypłacalny albo jego niewypłacalność zwiększyła się w stosunku do stanu istniejącego przed dokonaniem tej czynności. Istotne jest zatem wystąpienie związku pomiędzy czynnością dokonaną przez dłużnika a pogorszeniem jego sytuacji majątkowej, które przekłada się na możliwość uzyskania zaspokojenia przez wierzyciela.

Ustawodawca uzależnił skuteczność skargi pauliańskiej od spełnienia kilku przesłanek, spośród których kluczowe znaczenie ma niewypłacalność dłużnika. Pojęcie to na gruncie przepisów Kodeksu cywilnego ma charakter niedookreślony i – w przeciwieństwie chociażby do regulacji zawartych w Prawie upadłościowym – nie zostało objęte definicją legalną. Ustalenie niewypłacalności wymaga zatem każdorazowej oceny sytuacji majątkowej dłużnika oraz wpływu dokonanej przez niego czynności na możliwość zaspokojenia wierzyciela. Ciężar udowodnienia tej okoliczności spoczywa przy tym na wierzycielu, który co do zasady dysponuje szerokim katalogiem środków dowodowych pozwalających na wykazanie, że wskutek zakwestionowanej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo niewypłacalny w wyższym stopniu.

Przykład 14
Wierzyciel może wykazać niewypłacalność dłużnika poprzez przedłożenie postanowienia komornika o umorzeniu postępowania egzekucyjnego z uwagi na bezskuteczność egzekucji. Okoliczność ta może wskazywać, że dłużnik nie posiada majątku pozwalającego na zaspokojenie wierzyciela, w szczególności gdy wcześniej rozporządził istotnym składnikiem swojego majątku na rzecz osoby trzeciej. Bezskuteczność postępowania egzekucyjnego może zatem stanowić istotny dowód niewypłacalności dłużnika na potrzeby dochodzenia roszczenia ze skargi pauliańskiej. Niewypłacalność dłużnika może zostać wykazana również poprzez przedstawienie dowodów dotyczących jego sytuacji majątkowej. Przykładowo, jeżeli dłużnik był właścicielem nieruchomości stanowiącej zasadniczy składnik jego majątku, a następnie dokonał jej darowizny na rzecz osoby trzeciej, wierzyciel może wykazać, że po dokonaniu tej czynności dłużnik nie posiada już majątku wystarczającego do zaspokojenia wierzytelności. W tym celu może posłużyć się m.in. odpisem z księgi wieczystej, dokumentami dotyczącymi przeniesienia własności nieruchomości oraz informacjami o pozostałych składnikach majątku dłużnika.

Kolejną przesłanką warunkującą skuteczność skargi pauliańskiej jest działanie dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Jak wskazał Sąd Najwyższy, dłużnik działa z taką świadomością, jeżeli ma rozeznanie, że w następstwie dokonanej przez niego czynności ucierpi materialny interes wierzyciela, zazwyczaj poprzez wyzbycie się w całości lub w części majątku nadającego się do egzekucji (wyrok Sądu Najwyższego z 29 maja 2007 r., sygn. akt V CSK 77/07, LEX nr 611455).

eprasa.pl cee0270da0

Co istotne, dla spełnienia omawianej przesłanki nie jest konieczne wykazanie, że dłużnik działał z bezpośrednim zamiarem pokrzywdzenia wierzyciela. W orzecznictwie przyjmuje się bowiem, że dla stwierdzenia świadomości pokrzywdzenia wierzycieli, o której mowa w art. 527 § 1 k.c., wystarczające jest, aby dłużnik przewidywał możliwość wystąpienia takiego skutku w granicach ewentualności (wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z 8 maja 2013 r., sygn. akt I ACa 113/13, LEX nr 1378844). Tym samym nie jest wymagane, aby pokrzywdzenie wierzyciela stanowiło zasadniczy cel działania dłużnika – wystarczająca jest jego świadomość, że dokonana czynność może taki skutek wywołać.

Przykład 15

Dłużnik posiadający wymagalne zobowiązanie wobec wierzyciela sprzedaje jedyną należącą do niego nieruchomość, mając świadomość, że pozostałe w jego majątku aktywa nie będą wystarczające do pokrycia długów. Dla przyjęcia świadomości pokrzywdzenia nie jest przy tym konieczne wykazanie, że zasadniczym celem dłużnika było uniemożliwienie wierzycielowi uzyskania zaspokojenia. Istotne jest, że dłużnik zdawał sobie sprawę z tego, iż dokonanie czynności może doprowadzić do pokrzywdzenia wierzyciela poprzez uszczuplenie majątku, z którego możliwe byłoby prowadzenie egzekucji.

Następną przesłanką skuteczności skargi pauliańskiej, która jednak nie w każdym przypadku musi zostać wykazana, jest wiedza osoby trzeciej o tym, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Ma to szczególne znaczenie z uwagi na fakt, że powództwo pauliańskie kierowane jest co do zasady przeciwko osobie trzeciej, która wskutek czynności dokonanej przez dłużnika uzyskała korzyść majątkową. Zgodnie z art. 527 § 1 k.c. ochrona wierzyciela przysługuje nie tylko wówczas, gdy osoba trzecia rzeczywiście wiedziała o działaniu dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, lecz również wtedy, gdy przy zachowaniu należytej staranności mogła się o tym dowiedzieć.

W zakresie wykazania wiedzy osoby trzeciej ustawodawca przewidział istotne ułatwienia dowodowe w postaci domniemań prawnych. Stosownie do art. 527 § 3 k.c., jeżeli wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli korzyść majątkową uzyskała osoba pozostająca z nim w bliskim stosunku, domniemywa się, że wiedziała ona, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Wierzyciel nie musi zatem bezpośrednio wykazywać stanu wiedzy takiej osoby, lecz może skorzystać z przewidzianego przez ustawodawcę domniemania.

Podobne ułatwienie przewiduje art. 527 § 4 k.c. w odniesieniu do stosunków gospodarczych. Jeżeli wskutek czynności prawnej dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli korzyść majątkową uzyskał przedsiębiorca pozostający z dłużnikiem w stałych stosunkach gospodarczych, domniemywa się, że wiedział on, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Ustawodawca wiąże zatem istnienie stałych relacji gospodarczych z domniemaniem posiadania przez kontrahenta wiedzy o okolicznościach towarzyszących działaniu dłużnika.

eprasa.pl cee0270da0

Jeszcze dalej idące rozwiązanie przewiduje art. 528 k.c. w odniesieniu do czynności nieodpłatnych. Jeżeli bowiem wskutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie, wierzyciel może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną, chociażby osoba ta nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła dowiedzieć się, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. W takim przypadku stan wiedzy osoby trzeciej pozostaje zatem bez znaczenia dla możliwości skorzystania przez wierzyciela z ochrony pauliańskiej.

Odrębne domniemanie, odnoszące się już nie do stanu wiedzy osoby trzeciej, lecz do świadomości samego dłużnika, przewiduje art. 529 k.c. Zgodnie z tym przepisem, jeżeli w chwili dokonania darowizny dłużnik był niewypłacalny, domniemywa się, że działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. To samo domniemanie znajduje zastosowanie w sytuacji, gdy dłużnik stał się niewypłacalny wskutek dokonania darowizny.

Przykład 16
Dłużnik może darować należącą do niego nieruchomość osobie trzeciej. Jeżeli dokonanie darowizny prowadzi do pokrzywdzenia wierzyciela, obdarowany nie może skutecznie bronić się wyłącznie tym, że nie wiedział o zadłużeniu darczyńcy ani o tym, że dokonując darowizny, dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia swoich wierzycieli.

Regulacje te w istotny sposób ułatwiają zatem wierzycielowi dochodzenie ochrony pauliańskiej w przypadku czynności o charakterze nieodpłatnym, w szczególności darowizny.

Zakres ochrony zapewnianej przez skargę pauliańską nie ogranicza się wyłącznie do wierzycieli, których wierzytelności istniały już w chwili dokonania przez dłużnika czynności prowadzącej do ich pokrzywdzenia. Na podstawie art. 530 k.c. ustawodawca rozszerzył tę ochronę również na tzw. wierzycieli przyszłych, stanowiąc, że przepisy regulujące skargę pauliańską stosuje się odpowiednio w przypadku, gdy dłużnik działał w zamiarze pokrzywdzenia przyszłych wierzycieli. Jeżeli jednak osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową odpłatnie, wierzyciel może domagać się uznania czynności za bezskuteczną tylko wówczas, gdy osoba ta wiedziała o zamiarze dłużnika.

Regulacja ta umożliwia zatem objęcie ochroną także wierzytelności, która powstała dopiero po dokonaniu kwestionowanej czynności prawnej. W porównaniu z podstawową konstrukcją skargi pauliańskiej ustawodawca ustanowił jednak dalej idące wymagania dotyczące nastawienia dłużnika. Artykuł 530 k.c. posługuje się bowiem pojęciem działania „w zamiarze pokrzywdzenia przyszłych wierzycieli", podczas gdy art. 527 § 1 k.c. wymaga działania dłużnika „ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli". W przypadku odpłatnego uzyskania korzyści przez osobę trzecią konieczne jest ponadto wykazanie, że wiedziała ona o zamiarze dłużnika.

eprasa.pl cee0270da0

Przykład 17
Osoba planująca zaciągnięcie znacznego zobowiązania pieniężnego, przewidując, że nie będzie w stanie go wykonać, jeszcze przed zawarciem umowy daruje należącą do niej nieruchomość członkowi rodziny w celu uniemożliwienia przyszłemu wierzycielowi skierowania egzekucji do tego składnika majątku. Wierzytelność powstaje w takim przypadku dopiero po dokonaniu darowizny, jednak po spełnieniu przesłanek określonych w art. 530 k.c. przyszły wierzyciel może korzystać z ochrony pauliańskiej i domagać się uznania wcześniejszej czynności za bezskuteczną względem niego. Jeżeli jednak przeniesienie majątku nastąpiło odpłatnie, konieczne będzie również wykazanie, że osoba trzecia wiedziała o zamiarze pokrzywdzenia przyszłych wierzycieli przez dłużnika.

Uznanie czynności prawnej za bezskuteczną następuje w drodze powództwa lub zarzutu skierowanego przeciwko osobie trzeciej, która wskutek czynności dłużnika uzyskała korzyść majątkową (art. 531 § 1 k.c.). To właśnie osoba trzecia, a nie dłużnik, jest zatem co do zasady podmiotem, przeciwko któremu wierzyciel dochodzi ochrony pauliańskiej. Przykładowo, jeżeli dłużnik darował nieruchomość swojemu bratu, wierzyciel powinien skierować powództwo o uznanie darowizny za bezskuteczną przeciwko obdarowanemu.

Ustawodawca przewidział również sytuację, w której osoba trzecia rozporządziła uzyskaną korzyścią na rzecz kolejnej osoby. Stosownie do art. 531 § 2 k.c. wierzyciel może wówczas wystąpić bezpośrednio przeciwko dalszemu nabywcy, jeżeli wiedział on o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną albo jeżeli dalsze rozporządzenie miało charakter nieodpłatny. Przykładowo, jeżeli osoba obdarowana przez dłużnika nieruchomością następnie sama daruje ją kolejnej osobie, wierzyciel może – przy spełnieniu ustawowych przesłanek – skierować swoje roszczenie bezpośrednio przeciwko dalszemu obdarowanemu.

Skutkiem uwzględnienia skargi pauliańskiej nie jest nieważność zakwestionowanej czynności, lecz jej bezskuteczność względem wierzyciela. Zgodnie z art. 532 k.c. wierzyciel może wówczas, z pierwszeństwem przed wierzycielami osoby trzeciej, dochodzić zaspokojenia z tych przedmiotów majątkowych, które wskutek zakwestionowanej czynności wyszły z majątku dłużnika albo do niego nie weszły. Jeżeli zatem za bezskuteczną wobec wierzyciela zostanie uznana darowizna nieruchomości, wierzyciel uzyskuje możliwość dochodzenia zaspokojenia z tej nieruchomości, mimo że formalnie pozostaje ona własnością osoby trzeciej.

Osoba trzecia nie pozostaje jednak pozbawiona możliwości zwolnienia się od obowiązku zadośćuczynienia roszczeniu wierzyciela. Na podstawie art. 533 k.c. może to uczynić poprzez zaspokojenie wierzyciela albo wskazanie mu takiego mienia dłużnika, które będzie wystarczające do uzyskania zaspokojenia. Przykładowo, osoba trzecia, która otrzymała od dłużnika nieruchomość, może wskazać wierzycielowi należący do dłużnika inny składnik majątku o wartości pozwalającej na pełne zaspokojenie wierzytelności, zamiast znosić skierowanie egzekucji do otrzymanej nieruchomości.

eprasa.pl cee0270da0

Zgodnie z art. 534 k.c. uznania czynności prawnej dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli za bezskuteczną nie można żądać po upływie pięciu lat od daty dokonania tej czynności. Wierzyciel zamierzający skorzystać ze skargi pauliańskiej powinien zatem zwrócić szczególną uwagę na moment dokonania kwestionowanej czynności prawnej, gdyż upływ wskazanego w ustawie terminu prowadzi do wygaśnięcia możliwości jej skutecznego zaskarżenia w ramach ochrony pauliańskiej.

Poza wskazaniem przesłanek uzasadniających zastosowanie tej instytucji wierzyciel musi również spełnić wymogi formalne związane z wniesieniem pozwu, w tym prawidłowo określić wartość przedmiotu sporu oraz uiścić należną opłatę sądową.

W tym miejscu warto dodać, że nowelizacja procedury cywilnej, która miała miejsce w lipcu 2023 r. objęła również ustawę o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. W art. 13f ustawy wprowadzono preferencyjną stawkę opłaty od pozwu w sprawach ze skargi pauliańskiej dla wierzyciela posiadającego tytuł stwierdzający jego roszczenie wobec dłużnika. Przy wartości przedmiotu sporu przekraczającej 20 000 zł opłata wynosi 1000 zł. Jeżeli jednak wierzyciel nie spełnia określonych przesłanek, opłata od pozwu ustalana jest na zasadach ogólnych, zgodnie z art. 13 ustawy z 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Podsumowując, uwzględnienie skargi pauliańskiej nie prowadzi do nieważności czynności prawnej dokonanej pomiędzy dłużnikiem a osobą trzecią. Czynność ta pozostaje ważna i nadal wywołuje skutki prawne pomiędzy jej stronami. Konsekwencją wyroku uwzględniającego powództwo jest natomiast jej bezskuteczność względna, a więc bezskuteczność wyłącznie w stosunku do wierzyciela, który uzyskał ochronę pauliańską. Wierzyciel może dzięki temu doprowadzić do zaspokojenia swojej wierzytelności z przedmiotu majątkowego, który na skutek zakwestionowanej czynności wyszedł z majątku dłużnika albo do niego nie wszedł, mimo że formalnie znajduje się on w majątku osoby trzeciej. Osoba ta pozostaje zatem właścicielem danego składnika majątku, lecz musi liczyć się z możliwością skierowania do niego egzekucji przez wierzyciela korzystającego z ochrony pauliańskiej.

Wyrok uwzględniający skargę pauliańską nie powoduje zatem „powrotu" określonego składnika do majątku dłużnika ani nie unicestwia czynności, na podstawie której osoba trzecia go nabyła. Jego znaczenie polega na stworzeniu wierzycielowi możliwości pominięcia, w zakresie koniecznym do uzyskania zaspokojenia, skutków tej czynności. Na tym właśnie polega względny charakter bezskuteczności – czynność pozostaje skuteczna pomiędzy jej stronami i wobec innych podmiotów, lecz nie może zostać przeciwstawiona wierzycielowi, który skutecznie skorzystał z ochrony pauliańskiej.

Skarga pauliańska jest istotnym uzupełnieniem instrumentów prawnych ochrony wierzyciela w procesie odzyskiwania należności. Gdy egzekucja komornicza okazuje się bezskuteczna z powodu braku majątku dłużnika, a wierzyciel posiada wiedzę o dokonaniu przez niego czynności prawnych, które doprowadziły do wyzbycia się składników majątkowych, skarga pauliańska umożliwia zakwestionowanie skuteczności takich działań i sięgnięcie do składników majątkowych znajdujących się formalnie w majątku osoby trzeciej.

eprasa.pl cee0270da0

5. Przedawnienie roszczeń pieniężnych

Przedawnienie roszczeń pieniężnych to instytucja prawa cywilnego, która odgrywa kluczową rolę w obrocie gospodarczym. Jej celem jest zapewnienie pewności prawnej poprzez ograniczenie możliwości dochodzenia roszczeń po upływie określonego czasu. Zasady dotyczące przedawnienia uległy w ostatnich latach istotnym zmianom, co wymaga od uczestników obrotu gospodarczego aktualizacji wiedzy w tym zakresie.

5.1. Zarzut przedawnienia – charakterystyka ogólna

Upływ określonego czasu od daty wymagalności roszczenia daje dłużnikowi, w pewnym momencie, możliwość podniesienia zarzutu przedawnienia. Instytucja ta jest znana już od czasów starożytnych i ma na celu ochronę dłużnika przed nieograniczoną w czasie odpowiedzialnością za długi.

5.1.1. Zasady stosowania instytucji przedawnienia

Istota przedawnienia polega na tym, że w razie podniesienia zarzutu przedawnienia roszczenia przez dłużnika wierzyciel nie może uzyskać zasądzenia tego roszczenia. Na skutek podniesienia zarzutu przedawnienia przez dłużnika wierzytelność przekształca się w zobowiązanie naturalne, które może być spełnione przez dłużnika jedynie dobrowolnie, również na wezwanie wierzyciela, bez możliwości późniejszego żądania jego zwrotu jako świadczenia nienależnego (art. 411 pkt 3 k.c.).

W przypadku roszczenia przeciwko konsumentowi zasady przedawnienia działają inaczej. Konsument nie musi podnosić zarzutu przedawnienia. Na podstawie art. 117 § $2^{[1]}$ k.c. roszczenie wierzyciela przeciwko konsumentowi, którego termin przedawnienia upłynął, staje się zobowiązaniem naturalnym automatycznie, a pozew przeciwko konsumentowi sąd z urzędu oddali.

> Po wniesieniu powództwa o zapłatę przeciwko podmiotowi innemu niż konsument sąd, co do zasady, nie bada z urzędu kwestii przedawnienia. Powództwo w takim wypadku może być oddalone, jeżeli w toku postępowania dłużnik skutecznie podniesie taki zarzut.

Powszechnie przyjmuje się, że dłużnik nie musi oczekiwać z podniesieniem zarzutu przedawnienia do chwili wytoczenia powództwa przez wierzyciela. Zarzut przedawnienia można bowiem w zasadzie zgłosić zarówno bezpośrednio wierzycielowi przed wszczęciem postępowania sądowego, zniechęcając go do wniesienia pozwu, jak i na każdym etapie procesu sądowego.

Stanowisko to jest akceptowane również w orzecznictwie. Sąd Apelacyjny w Gdańsku, w wyroku z 30 września 2020 r. (sygn. akt I AGa 99/20) zważył, że:

eprasa.pl cee0270da0

SA *Podnoszenie po raz pierwszy w postępowaniu apelacyjnym zarzutów merytorycznych opartych na pewnym stanie faktycznym jest dopuszczalne o tyle, o ile ich uzasadnienie mieści się w granicach stanu faktycznego ustalonego w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji lub może być oparte na nowych faktach i dowodach dopuszczalnych w postępowaniu przed sądem apelacyjnym. Jako przykład wskazać należy zarzut przedawnienia, który opiera się na określonym stanie faktycznym i jest z nim związany. Na gruncie art. 381 k.p.c. przyjąć należy, że jeżeli materiał faktyczny i dowodowy został zgromadzony w sposób wyczerpujący, a zarzutu przedawnienia strona nie podniosła przed sądem pierwszej instancji, to nie ma żadnych przeszkód do zgłoszenia tego zarzutu dopiero w postępowaniu apelacyjnym.*

5.1.2. Zakaz modyfikacji terminów przedawnienia przez strony

Regulacje kodeksowe dotyczące przedawnienia (art. 117–125 k.c.) mają charakter bezwzględnie wiążący. Strony stosunku prawnego nie mogą skracać ani wydłużać terminu przedawnienia, ani modyfikować jego początku (art. 119 k.c.).

5.1.3. Nadużycie prawa w kontekście przedawnienia

Podniesienie zarzutu przedawnienia jest wykonaniem prawa podmiotowego i spełnia hipotezę art. 5 k.c., co pozwala na ocenę jego zgodności z zasadami współżycia społecznego. Stosowanie jednak art. 5 k.c. do zarzutu przedawnienia powinno mieć miejsce wyłącznie w wyjątkowych i szczególnych przypadkach (wyrok Sądu Najwyższego z 6 października 2004 r., sygn. akt II CK 29/04).

Nadużycie prawa występuje przede wszystkim, gdy dłużnik swoim zachowaniem wywołał u wierzyciela uzasadnione oczekiwanie spełnienia świadczenia. Wywołanie przez dłużnika wrażenia o gotowości do dobrowolnego spełnienia świadczenia mogło bowiem wstrzymywać wykonywanie przez wierzyciela przysługujących mu działań prawnych, co może wpłynąć na ocenę podniesionego przez dłużnika zarzutu przedawnienia przez sąd jako nadużycia prawa.

5.1.4. Potrącenie, odnowienie a przedawnienie

Potrącenie roszczenia przedawnionego jest dopuszczalne, jeśli w chwili, kiedy powstała możliwość potrącenia, a więc kiedy oba roszczenia stały się już wymagalne, roszczenie to nie było jeszcze przedawnione (art. 502 k.c.).

Przedawnione roszczenie może być również przedmiotem odnowienia na podstawie art. 506 k.c.

5.1.5. Przedawnienie a rzeczowe zabezpieczenie roszczenia

Przedawnienie roszczenia zabezpieczonego ograniczonym prawem rzeczowym (np. hipoteką) nie powoduje wygaśnięcia tego prawa ani nie wyklucza możliwości zaspokojenia wierzyciela z rzeczy obciążonej (art. 317 k.c., art. 77 ustawy z 6 lipca 1982 r.

eprasa.pl cee0270da0

o księgach wieczystych i hipotece; dalej również jako u.k.w.h.). Wskazać jednak należy, że odsetki i inne świadczenia uboczne nie są objęte taką ochroną przed przedawnieniem.

5.1.6. Zabezpieczenia osobiste

Poręczyciel może powołać się na przedawnienie roszczenia wierzyciela przeciwko dłużnikowi głównemu, zgodnie z art. 883 k.c.

5.1.7. Przedawnienie a bezpodstawne wzbogacenie

Przedawnienie roszczenia nie pozwala na dochodzenie tego roszczenia na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu (wyrok Sądu Najwyższego z 18 grudnia 1968 r., sygn. akt I CR 448/68).

5.1.8. Wymagalność roszczenia jako początek biegu przedawnienia

Wymagalność oznacza możliwość skutecznego żądania spełnienia świadczenia przez wierzyciela. Jest to moment, od którego sąd mógłby nakazać dłużnikowi wykonanie zobowiązania.

Odroczenie terminu płatności poprzez np. rozłożenie świadczenia na raty może modyfikować wymagalność roszczenia, wpływając wydłużająco na moment rozpoczęcia biegu przedawnienia.

W przypadku roszczeń, których wymagalność zależy od działań wierzyciela (np. wezwania do zapłaty, art. 455 k.c.), termin przedawnienia biegnie od chwili, gdy wierzyciel mógł najwcześniej takie działanie podjąć (art. 120 § 1 zd. 2 k.c.). Taka rekonstrukcja daty wymagalności opiera się na hipotetycznej analizie najwcześniejszego możliwego momentu, w którym wierzyciel mógł wezwać dłużnika do spełnienia świadczenia (w: E. Gniewek, P. Machnikowski, *Komentarz*, 2016, art. 120, Nb 3). To oznacza, że w przypadku określonym w art. 455 k.c. dzień, w którym roszczenie stałoby się wymagalne, jest tożsamy z najwcześniejszym możliwym terminem wezwania dłużnika do zapłaty.

5.2. Zróżnicowanie terminów przedawnienia

Przepisy Kodeksu cywilnego oraz ustaw szczególnych przewidują różne terminy przedawnienia dla roszczeń wywodzących się z poszczególnych stosunków prawnych. Podstawowe jednak terminy przedawnienia uregulowane zostały w Kodeksie cywilnym i znajdują one zastosowanie wówczas, gdy przepis szczególny nie normuje długości okresu przedawnienia w inny sposób.

5.2.1. Podstawowe terminy przedawnienia

Terminy przedawnienia określa art. 118 k.c.

eprasa.pl cee0270da0

Tabela 7. Podstawowe terminy przedawnienia

Rodzaj terminu przedawnienia	Opis
6-letni termin przedawnienia	Jest terminem ogólnym, obowiązuje, jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej. W tym terminie przedawniają się roszczenia konsumenta przeciwko przedsiębiorcy.
3-letni termin przedawnienia	Dotyczy roszczeń o świadczenia okresowe oraz roszczeń związanych z działalnością gospodarczą.

5.2.2. Terminy przedawnienia w przepisach szczególnych

Przepisy szczególne mogą przewidywać inne terminy przedawnienia, co wyłącza stosowanie art. 118 k.c. (np. art. 554 k.c. – umowa sprzedaży – 2 lata, art. 555 k.c. – umowa sprzedaży energii elektrycznej, praw i wody – 2 lata, art. 646 k.c. – umowa o dzieło – 2 lata).

5.2.3. Świadczenia okresowe

Świadczeniem okresowym jest świadczenie powtarzające się w regularnych odstępach czasu, którego łączny rozmiar zależy od czasu trwania stosunku prawnego.

WAŻNE! Świadczenie za każdy okres stanowi odrębne roszczenie podlegające 3-letniemu terminowi przedawnienia.

Do świadczeń okresowych zalicza się m.in.: czynsz wynikający z umowy najmu lub dzierżawy, abonament za usługi telekomunikacyjne, odsetki ustawowe i umowne, które powstają codziennie jako świadczenia związane z upływem czasu.

Roszczenia o świadczenia okresowe przedawniają się zgodnie z art. 118 k.c. w terminie 3 lat. Przedawnienie liczone jest indywidualnie dla każdej części świadczenia za dany dzień w zależności od jego wymagalności.

Termin przedawnienia odsetek

Odsetki są naliczane od dnia, w którym roszczenie główne stało się wymagalne, aż do dnia spełnienia świadczenia.

Każdy dzień odsetkowy jest osobnym świadczeniem okresowym, którego termin przedawnienia wynosi 3 lata (art. 118 k.c.).

Odsetki mogą być przedmiotem samodzielnego dochodzenia w sądzie, pod warunkiem że wierzyciel nie przekroczył 3-letniego terminu przedawnienia, liczonego od dnia wymagalności odsetek za dany dzień, i zgodnie z obecnie dominującym orzecznictwem nie nastąpiło przedawnienie roszczenia głównego.

W wyroku z 13 stycznia 2012 r., wydanego w sprawie, sygn. akt I CNP 22/11, Sąd Najwyższy zauważył, że:

eprasa.pl cee0270da0

SN *Roszczenia o odsetki za opóźnienie przedawniają się w terminie trzyletnim ustanowionym w art. 118 k.c. dla roszczeń o świadczenia okresowe także wtedy, gdy roszczenie główne ulega przedawnieniu w terminie określonym w art. 554 k.c. Roszczenie o odsetki za opóźnienie nie może się jednak przedawnić później niż roszczenie główne – chyba że przed upływem terminu przedawnienia roszczenia głównego nastąpiło przerwanie biegu terminu przedawnienia roszczenia o odsetki za opóźnienie lub wygaśnięcie roszczenia głównego.*

Ponadto w wyroku z 18 lipca 2019 r., wydanym w sprawie, sygn. akt I CSK 335/18, Sąd Najwyższy zważył, że:

SN *Okresowy charakter świadczenia dłużnika zobowiązanego do zapłaty odsetek przejawia się w tym, iż z każdym dniem opóźnienia powstaje wobec dłużnika odrębne roszczenie o odsetki, które jest także od tego dnia wymagalne i od tego dnia zaczyna się przedawniać. Należy najpierw ustalić, czy świadczenie ma charakter okresowy, a następnie zastosować do niego art. 118 k.c. jako przepis przewidujący trzyletni termin przedawnienia, przy czym roszczenie o odsetki za opóźnienie przedawnia się najpóźniej z chwilą przedawnienia się roszczenia głównego.*

5.2.4. Termin przedawnienia roszczeń związanych z działalnością gospodarczą

Trzyletni termin przedawnienia dotyczy również roszczeń powstałych w ramach działalności gospodarczej, niezależnie od ich podstawy (np. umowa, nienależne świadczenie, bezpodstawne wzbogacenie), jeśli są związane z działalnością gospodarczą.

Definicję działalności gospodarczej wskazującą na jej stały, zorganizowany i zarobkowy charakter zawiera uchwała Sądu Najwyższego z 6 grudnia 1991 r., sygn. akt III CZP 117/91.

Do zastosowania terminu 3-letniego wystarczy, że działalność gospodarczą prowadzi tylko strona dochodząca roszczenia, które wiąże się z tą działalnością, bez względu na to, czy druga strona także prowadzi działalność gospodarczą (wyrok Sądu Najwyższego z 2 kwietnia 2008 r., sygn. akt III CSK 302/07).

W przypadku roszczeń przysługujących konsumentom względem przedsiębiorców oraz roszczeń w obrocie między osobami, które nie prowadzą działalności gospodarczej, obowiązuje 6-letni ogólny termin przedawnienia, chyba że w konkretnym stosunku prawnym zastosowanie znajduje przepis szczególny (M. Balwicka-Szczyrba (red.), A. Sylwestrzak (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, wyd. II).

5.2.5. Wydłużenie biegu przedawnienia terminów równych lub dłuższych niż 2 lata

Termin przedawnienia równy lub dłuższy niż 2 lata kończy się zawsze 31 grudnia tego roku, w którym upływa ustawowy okres przedawnienia (art. 118 k.c., zd. drugie):

eprasa.pl cee0270da0

§ *Jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, termin przedawnienia wynosi sześć lat, a dla roszczeń o świadczenia okresowe oraz roszczeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej – trzy lata.* ***Jednakże koniec terminu przedawnienia przypada na ostatni dzień roku kalendarzowego, chyba że termin przedawnienia jest krótszy niż dwa lata.***

Artykuł 118 w tym zakresie jest przepisem szczególnym (*lex specialis*) w stosunku do art. 112 k.c.:

§ *Zasada wynikająca z art. 112 k.c. przewiduje, że termin oznaczony w latach kończy się z upływem dnia odpowiadającego początkowemu dniowi terminu, a gdyby takiego dnia nie było – w ostatnim dniu miesiąca.*

Reguła z art. 118 k.c. stanowi więc wyjątek od tej zasady i dotyczy tylko terminów przedawnienia równych lub dłuższych niż 2 lata.

Oznacza to, że jeśli ustawowy termin przedawnienia zakończyłby się w trakcie roku kalendarzowego (np. w styczniu), to zgodnie z art. 118 k.c. ulega on przedłużeniu do 31 grudnia tego samego roku. Oznacza to, że roszczenie powstałe w styczniu ma *de facto* o ok. 11 miesięcy dłuższy okres przedawnienia niż roszczenie powstałe w grudniu tego roku.

Modyfikacja reguł wyznaczających terminy przedawnienia (przedłużenie do 31 grudnia tego samego roku – przyp. autora) odnosi się zarówno do wszystkich terminów wynoszących co najmniej 2 lata, wymienionych w zdaniu 1 komentowanego art. 118, jak i do terminów szczególnych, unormowanych w innych przepisach Kodeksu cywilnego oraz w aktach pozakodeksowych (E. Gniewek, P. Machnikowski, *Kodeks cywilny. Komentarz,* 2023, wyd. 11).

Intencją ustawodawcy w tym zakresie było m.in. uproszczenie wyliczeń dotyczących końca biegu terminu przedawnienia i zwiększenie w ten sposób stabilności obrotu.

5.2.6. Terminy przedawnienia roszczeń stwierdzonych orzeczeniem

W przypadku roszczeń stwierdzonych prawomocnym orzeczeniem sądu, sądu polubownego lub ugodą (także zatwierdzoną przez sąd) termin przedawnienia wynosi 6 lat (art. 125 § 1 zd. 1 k.c.).

Dotyczy to również roszczeń podlegających krótszym terminom przedawnienia.

Odsetki wymagalne w chwili uprawomocnienia wyroku przedawniają się w terminie 6-letnim. Odsetki przyszłe, które powstaną dopiero po uprawomocnieniu się wyroku, przedawniają się z upływem 3 lat (art. 125 § 1 zd. 2 k.c.).

W praktyce istniały kontrowersje co do tego, czy koniec terminu przedawnienia wierzytelności stwierdzonych prawomocnym orzeczeniem sądu, sądu polubownego lub ugodą upływa z ostatnim dniem roku kalendarzowego stosownie do treści art. 118 zdanie 2 k.c., czy też z chwilą wcześniejszą, w dniu odpowiadającym dacie rozpoczęcia biegu przedawnienia. Sąd Najwyższy w uchwale z 23 października 2025 r. (sygn.

eprasa.pl cee0270da0

akt III CZP 21/25) przesądził jednak, że do określenia końca terminów przedawnienia roszczeń wymienionych w art. 125 § 1 k.c. stosuje się art. 118 zdanie 2 k.c. Oznacza to, że koniec tych terminów przypada co do zasady na ostatni dzień roku kalendarzowego. W konsekwencji przy obliczaniu sześcioletniego terminu przedawnienia roszczenia stwierdzonego prawomocnym orzeczeniem albo ugodą objętą art. 125 § 1 k.c. należy uwzględnić regułę końca roku wynikającą z art. 118 zdanie 2 k.c. (uchwała SN z 23 października 2025 r., sygn. akt III CZP 21/25).

5.2.7. Przedawnienie roszczeń bezterminowych

Jeżeli strony nie oznaczyły w zawartej umowie terminu wymagalności, a termin ten nie wynika z właściwości zobowiązania lub jego początek nie został określony wprost w przepisach prawa, roszczenie staje się wymagalne z upływem terminu wskazanego przez wierzyciela w wezwaniu do zapłaty skierowanym do dłużnika (art. 455 k.c.). W konsekwencji wymagalność wierzytelności zależy od podjęcia przez wierzyciela określonej czynności i dopiero z chwilą upływu terminu wskazanego w wezwaniu roszczenie staje się wymagalne.

Wskazać należy, że w takim przypadku w praktyce przyjmuje się, iż termin przedawnienia rozpoczyna swój bieg od dnia, w którym roszczenie stałoby się wymagalne, gdyby uprawniony podjął czynność w najwcześniejszym możliwym terminie (art. 120 § 1 k.c.). W tym wypadku – od dnia, w którym wierzyciel mógł najwcześniej wysłać dłużnikowi wezwanie do zapłaty. W konsekwencji może okazać się, że w przypadku zbyt długiego zwlekania wierzyciela z wezwaniem dłużnika roszczenie przedawni się, zanim jeszcze stanie się wymagalne.

Zasady przedawnienia roszczeń wobec konsumentów

Na skutek nowelizacji, która weszła w życie 9 lipca 2018 r., do art. 117 k.c. dodano § $2^{[1]}$, zgodnie z którym po upływie terminu przedawnienia nie można domagać się zaspokojenia roszczenia przysługującego przeciwko konsumentowi. Wprowadzenie tego rozwiązania miało na celu ochronę słabszej strony stosunku prawnego – konsumenta, oraz zdyscyplinowanie przedsiębiorcy.

Zmiana ta w znaczącym stopniu zmodyfikowała tradycyjne zasady działania instytucji przedawnienia.

5.2.8. Stosowanie reguł przedawnienia dotyczących konsumentów

Konsumentem jest osoba fizyczna dokonująca czynności prawnej z przedsiębiorcą, niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową (art. $22^{[1]}$ k.c.). W orzecznictwie wskazuje się, że decydujący dla oceny, czy mamy do czynienia z konsumentem, jest status osoby dokonującej czynności prawnej z przedsiębiorcą w momencie tej czynności (wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 9 lutego 2012 r., sygn. akt V ACa 96/12). Zmiana statusu dłużnika-konsumenta na przedsiębiorcę lub przejęcie

eprasa.pl cee0270da0

długu przez osobę niebędącą konsumentem nie wpływa na charakter roszczenia jako roszczenia wobec konsumenta.

W przypadku gdy dłużnik jest konsumentem (czyli wierzyciel przedsiębiorcą), upływ okresu przedawnienia powoduje automatyczne przekształcenie wierzytelności wobec tego dłużnika w roszczenie naturalne. Jest to konsekwencja zastosowania art. 117 § $2^{[1]}$ k.c., który z mocy prawa (*ex lege*) pozbawia roszczenie przysługujące przeciwko konsumentowi cechy zaskarżalności. W praktyce sądy z urzędu badają, czy powód nie dochodzi od konsumenta roszczenia, które jest przedawnione, i w razie stwierdzenia takiego faktu z urzędu taki pozew oddalają.

§ *Art. 117 § $2^{[1]}$. Po upływie terminu przedawnienia nie można domagać się zaspokojenia roszczenia przysługującego przeciwko konsumentowi.*

W przypadku gdy występuje kilku dłużników solidarnych, a wśród nich jeden jest konsumentem, pozostali dłużnicy solidarni, którzy nie są konsumentami, nie mogą skorzystać z ochrony określonej w art. 117 § $2^{[1]}$ k.c. Roszczenie wobec nich pozostaje zaskarżalne, chyba że również uległo przedawnieniu na zasadach ogólnych.

Ewentualne roszczenie regresowe innych dłużników wobec dłużnika-konsumenta w konsekwencji również będzie miało charakter roszczenia naturalnego, to znaczy nie będzie mogło być dochodzone przed sądem.

WAŻNE! Przepis art. 117 § $2^{[1]}$ k.c. nie ma zastosowania w sytuacji, gdy roszczenia od osoby fizycznej dochodzi druga osoba fizyczna, a roszczenie nie ma związku z działalnością gospodarczą.

Jeżeli chodzi zaś o przedawnione roszczenie zabezpieczone hipoteką na nieruchomości konsumenta, to podlega ono egzekwowaniu pomimo treści art 117 § $2^{[1]}$ k.c., ponieważ ta treść dotyczy wyłącznie odpowiedzialności osobistej, tj. odpowiedzialności dłużnika całym swoim majątkiem obecnym i przyszłym. Natomiast odpowiedzialność rzeczowa z przedmiotu obciążonego hipoteką, na mocy której wierzyciel może dochodzić zaspokojenia bez względu na to, czyją stał się własnością i z pierwszeństwem przed wierzycielami osobistymi właściciela nieruchomości (art. 65 ust. 1 u.k.w.h.), jest uregulowana w przepisach szczególnych, którym jest m.in. art. 77 u.k.w.h. dotyczący przedawnienia zabezpieczonej wierzytelności (wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z 29 października 2019 r., sygn. akt XXV C 1122/19).

5.2.9. Nadzwyczajne wyłączenie stosowania zasady przedawnienia wobec konsumenta

Na podstawie art. $117^{[1]}$ § 1 k.c. sąd może, w wyjątkowych sytuacjach, nie uwzględnić upływu terminu przedawnienia w stosunku do konsumenta, jeżeli uzna to za uzasadnione. Decyzja sądu o nieuwzględnieniu zarzutu przedawnienia opiera się na szczegółowej analizie okresu bezczynności wierzyciela oraz jego uzasadnienia, a także

eprasa.pl cee0270da0

długości okresu przedawnienia. Wierzyciel może uzyskać ochronę, jeśli wykaże, że jego opóźnienie wynikało z przyczyn niezależnych od jego woli lub z działań zobowiązanego. Jednakże w praktyce bardzo rzadko dochodzi do takiego nieuwzględnienia upływu terminu przedawnienia przez sąd.

5.3. Stałość okresu przedawnienia

Okres przedawnienia jest przypisany do roszczenia od chwili jego powstania.

Przejście roszczenia na inną osobę, np. w drodze cesji lub dziedziczenia, nie zmienia długości okresu przedawnienia (uchwała Sądu Najwyższego z 17 lipca 2003 r., sygn. akt III CZP 43/03).

Długość okresu przedawnienia nie zmienia się także np. wtedy, gdy określonego roszczenia w imieniu upadłego dochodzi syndyk.

5.4. Zrzeczenie się zarzutu przedawnienia

Dłużnik może zrzec się zarzutu przedawnienia, co powoduje ponowne rozpoczęcie biegu okresu przedawnienia od chwili takiego zrzeczenia. Zrzeczenie się może być dokonane w dowolnej formie, zarówno ustnie, jak i pisemnie, w toku postępowania sądowego lub poza nim. Zrzeczenie się zarzutu przedawnienia przywraca zaskarżalność roszczenia i co do zasady powoduje rozpoczęcie nowego biegu przedawnienia od chwili zrzeczenia.

Zrzeczenie się korzystania z przedawnienia jest jednostronnym oświadczeniem woli, niepodlegającym odwołaniu. Dłużnik może natomiast próbować uchylić się od skutków prawnych swojego oświadczenia, jeżeli jest ono dotknięte wadą, to jest zostało złożone np. pod wpływem groźby, błędu czy w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli (M. Manowska, *Przedawnienie roszczeń majątkowych*, Pr. Spółek 1997/7–8/26).

WAŻNE! Nie można zrzec się zarzutu przedawnienia przed upływem terminu przedawnienia. Takie oświadczenie byłoby nieważne z mocy prawa.

Od zrzeczenia się zarzutu przedawnienia należy odróżnić uznanie roszczenia, które może mieć miejsce przed upływem przedawnienia i przerywa jego bieg zgodnie z art. 123 § 1 pkt 2 k.c.

Uznanie zadłużenia po upływie terminu przedawnienia nie wywołuje żadnych skutków prawnych (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 7 listopada 2007 r., sygn. akt VI ACa 826/07).

Czasami, zgodnie ze stanowiskiem części orzecznictwa, uznanie długu można traktować jako zrzeczenie się zarzutu przedawnienia, jednakże jedynie wówczas, jeżeli

eprasa.pl cee0270da0

z treści lub z okoliczności, w których oświadczenie dłużnika zostało złożone, wynika, że taka właśnie była rzeczywista jego wola (wyroki Sądu Najwyższego z 5 czerwca 2002 r., sygn. akt IV CKN 1013/00; z 19 marca 2002 r., sygn. akt IV CKN 917/00; z 16 lutego 2012 r., sygn. akt III CSK 208/11).

W praktyce orzeczniczej potrącenie wierzytelności nieprzedawnionej z roszczeniem przedawnionym zostało zakwalifikowane jako zrzeczenie się zarzutu przedawnienia. Dłużnik w ten sposób wyraża wolę zaspokojenia roszczenia przedawnionego i akceptuje jego istnienie.

Wzór 4. Oświadczenie o zrzeczeniu się zarzutu przedawnienia

Warszawa, 20 października 2026 r.

MTA LOGISTICS Sp. z o.o.
ul. Słoneczna 15, 02-222 Warszawa
KRS: 0000111222

NORDIC TRADING Sp. z o.o.
ul. Przemysłowa 88, 01-333 Warszawa
KRS: 0000333444

Oświadczenie o zrzeczeniu się zarzutu przedawnienia

Działając w imieniu MTA LOGISTICS Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie, ul. Słoneczna 15, 02-222 Warszawa, wpisanej do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego prowadzonego przez Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie, XIII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego, pod numerem KRS 0000111222, NIP 1112223344, REGON 123456789, o kapitale zakładowym 50 000,00 zł, jako Prezes Zarządu uprawniony do jednoosobowej reprezentacji (zwanej dalej „Dłużnikiem"), oświadczam, że zrzekam się korzystania z zarzutu przedawnienia względem roszczenia przysługującego NORDIC TRADING Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie, ul. Przemysłowa 88, 01-333 Warszawa, KRS 0000333444 (zwanej dalej „Wierzycielem"), wynikającego z umowy dostawy nr ND/2020/05/12 z dnia 12 maja 2020 r., w łącznej kwocie 84 500,00 zł (słownie: osiemdziesiąt cztery tysiące pięćset złotych 00/100) wraz z odsetkami, na którą składają się:

1. Kwota 52 000,00 zł tytułem faktury VAT nr FV/2020/06/101 z dnia 15 czerwca 2020 r. (z terminem płatności 30 czerwca 2020 r.) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w transakcjach handlowych naliczanymi od dnia 1 lipca 2020 r. do dnia zapłaty.
2. Kwota 32 500,00 zł tytułem faktury VAT nr FV/2020/07/205 z dnia 20 lipca 2020 r. (z terminem płatności 3 sierpnia 2020 r.) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w transakcjach handlowych naliczanymi od dnia 4 sierpnia 2020 r. do dnia zapłaty.

Dłużnik oświadcza, że terminy przedawnienia powyższych roszczeń upłynęły z dniem 31 grudnia 2023 r., a zrzeczenia się korzystania z zarzutu przedawnienia dokonuje dobrowolnie i ze świadomością jego skutków.

.....
w imieniu MTA Logistics Sp. z o.o.
(podpis i pełniona funkcja osoby uprawnionej do reprezentacji)

eprasa.pl cee0270da0

5.5. Publikowanie informacji o przedawnionych roszczeniach w BIG

Ustawa z 9 kwietnia 2010 r. o udostępnianiu informacji gospodarczych i wymianie danych gospodarczych (dalej: ustawa o BIG) przewiduje w art. 14 ogólne ograniczenie przekazania informacji o zadłużeniu konsumenta do biura informacji gospodarczej po upływie 6 lat od dnia wymagalności zobowiązania. Takiego ograniczenia nie przewidziano natomiast w przypadku przedsiębiorcy. Istnieje jednak dodatkowe ograniczenie 6 lat dla obu tych przypadków, wynikające z art. 16 ust. 1 pkt 4 ustawy o BIG w odniesieniu do informacji przekazywanych na podstawie tytułu wykonawczego.

5.6. Przerwanie biegu przedawnienia

Instytucja przerwania biegu przedawnienia pozwala przedsiębiorcom dochodzić swoich roszczeń, nawet jeśli pierwotny termin przedawnienia mógłby już upłynąć. Dzięki określonym działaniom mogą oni wydłużyć okres, w którym mogą prowadzić działania windykacyjne.

Tabela 8. Przerwanie biegu przedawnienia – art. 123 § 1 k.c.

Sposób przerwania biegu przedawnienia	Opis
Czynność przed sądem, organem powołanym do rozpoznawania spraw lub egzekwowania roszczeń danego rodzaju lub sądem polubownym	Każda czynność podjęta bezpośrednio w celu dochodzenia, ustalenia, zaspokojenia lub zabezpieczenia roszczenia (art. 123 § 1 pkt 1 k.c.).
Uznanie roszczenia przez dłużnika	Przez uznanie roszczenia przez osobę, przeciwko której roszczenie przysługuje (art. 123 § 1 pkt 2 k.c.).

Przez czynność podjętą bezpośrednio w celu dochodzenia roszczenia rozumie się czynność, która zmierza bezpośrednio do dochodzenia, ustalenia, zaspokojenia lub zabezpieczenia roszczenia, jeśli jest jedną z czynności koniecznych dla osiągnięcia tego celu (uchwała Sądu Najwyższego z 16 stycznia 2004 r., sygn. akt III CZP 101/03).

Przerwanie biegu terminu przedawnienia wynika z konkretnych zdarzeń prawnych. W odróżnieniu od zawieszenia kończy ono dotychczasowy bieg terminu przedawnienia, co skutkuje rozpoczęciem jego biegu na nowo od chwili wystąpienia zdarzenia powodującego przerwanie (art. 124 k.c.). W konsekwencji dotychczasowy okres przedawnienia ulega całkowitemu zniesieniu.

5.6.1. Czynności przerywające bieg przedawnienia

Bieg przedawnienia przerywają również czynności, które uprawniony może przeprowadzić przed właściwymi sądami, organami.

eprasa.pl cee0270da0

Tabela 9. Przerwanie biegu przedawnienia

Lp.	Czynność przerywająca bieg przedawnienia	Opis
1.	Wytoczenie powództwa	Wytoczenie powództwa w procesie cywilnym, złożenie wniosku o naprawienie szkody w procesie karnym (art. 49a ustawy z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego; dalej również jako k.p.k.) oraz powództw o ustalenie stosunku prawnego lub prawa (art. 189 k.p.c.).
2.	Wniosek o zabezpieczenie roszczenia	Złożenie wniosku o zabezpieczenie roszczenia (art. 730 § 2 k.p.c.).
3.	Zgłoszenie wierzytelności w postępowaniu upadłościowym	W momencie zgłoszenia wierzytelności przez wierzyciela w postępowaniu upadłościowym bieg przedawnienia zostaje przerwany (art. 239a PrUpad).
4.	Wniosek o wszczęcie egzekucji	Złożenie wniosku o wszczęcie egzekucji (art. 796 k.p.c.).
5.	Zgłoszenie wniosku o wezwanie pozwanego do udziału w sprawie	Ze względu na rozbieżności w praktyce należy mieć na uwadze, że sąd może, w przypadku gdy wezwanie następuje na wniosek powoda, przyjąć jeden z trzech momentów jako ten, w którym doszło do przerwania biegu przedawnienia: ■ z dniem złożenia przez powoda wniosku, ■ z dniem wydania przez sąd postanowienia o wezwaniu do udziału w sprawie, ■ z dniem doręczenia pozwanemu odpisu pozwu wraz z odpisem postanowienia o wezwaniu do udziału w sprawie.
6.	Wszczęcie postępowania przed sądem polubownym	Przerywa bieg przedawnienia tylko, jeśli zapis na sąd polubowny jest skuteczny.
7.	Zarzut potrącenia zgłoszony w trakcie postępowania sądowego	Przerywa bieg przedawnienia roszczenia pozwanego do wysokości wierzytelności dochodzonej przez powoda (uchwała Sądu Najwyższego z 19 października 2007 r., sygn. akt III CZP 58/07). Podniesienie zarzutu potrącenia poza procesem nie przerywa biegu przedawnienia.

Jeszcze do niedawna zarówno w doktrynie, jak i w orzecznictwie przyjmowano, że złożenie wniosku o stwierdzenie nabycia spadku po zmarłym dłużniku nie przerywa biegu przedawnienia roszczenia. Stanowisko to uległo zmianie za sprawą uchwały Sądu Najwyższego z 11 lutego 2026 r. (sygn. akt III CZP 27/25), w której przyjęto, że złożenie przez wierzyciela wniosku o stwierdzenie nabycia spadku po zmarłym dłużniku przerywa bieg terminu przedawnienia roszczenia wierzyciela, jeżeli podjęcie tej czynności jest niezbędne do jego dochodzenia, ustalenia, zaspokojenia lub zabezpieczenia.

Przerwanie biegu przedawnienia następuje w dniu dokonania czynności, np. wniesienia pozwu (art. 165 § 2 i 3 k.p.c.).

Nieskuteczność czynności przerywających bieg przedawnienia

Jeżeli czynności przed sądem obarczone są wadami formalnymi, to mogą one nie wywołać skutku przerwania biegu przedawnienia.

eprasa.pl cee0270da0

Tabela 10. Nieskuteczność przerwania biegu przedawnienia – przykłady

Lp.	Przypadek	Opis
1.	Pozew zwrócony na podstawie art. 130 § 1 k.p.c.	Jeżeli pozew jest np. nieopłacony lub zawiera braki formalne, nie przerywa biegu przedawnienia. Jeśli braki formalne zostaną usunięte w terminie, pozew wywołuje skutki od chwili jego pierwotnego wniesienia (art. 130 § 3 k.p.c.).
2.	Pozew odrzucony na podstawie art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c.	Jeżeli pozew zostanie odrzucony z powodu niedopuszczalności drogi sądowej, co do zasady nie przerywa biegu przedawnienia.

Również w toku postępowania należy zwrócić uwagę na niektóre inne sytuacje, które mogą skutkować brakiem przerwania biegu przedawnienia, np.:

- cofnięcie pozwu lub zmiana powództwa prowadząca do rezygnacji z dochodzenia całości lub części roszczenia,
- umorzenie postępowania sądowego ze skutkiem określonym w art. 182 § 2 k.p.c. lub egzekucyjnego na wniosek wierzyciela (art. 825 pkt 1 k.p.c.) albo z uwagi na jego bezczynność (art. 824 § 1 pkt 4 k.p.c.).

Zawezwanie do próby ugodowej i wszczęcie mediacji

Do chwili zmiany przepisów Kodeksu cywilnego, które weszły w życie 30 czerwca 2022 r., wniosek o zawezwanie do próby ugodowej (art. 184 k.p.c.) przerywał bieg przedawnienia. Wobec jednak licznych kontrowersji wynikających z wielokrotnego wnoszenia przez wierzycieli w tych samych sprawach wniosków o zawezwanie do próby ugodowej w celu przerwania biegu przedawnienia, wskutek nowelizacji przepisów Kodeksu cywilnego dodano do art. 121 k.c. pkt 6. Zgodnie z nim wniesienie wniosku o zawezwanie do próby ugodowej prowadzi obecnie do zawieszenia biegu przedawnienia.

Podobnie sytuacja wygląda w przypadku mediacji. Po nowelizacji ustawy, od 30 czerwca 2022 r. wszczęcie mediacji nie powoduje przerwania biegu przedawnienia, ale skutkuje jego zawieszeniem na czas prowadzenia mediacji (art. 121 pkt 5 k.c.).

Mediacja polega na dobrowolnym udziale stron w rozwiązywaniu sporu przy pomocy bezstronnego mediatora. Wymaga zgody obu stron i nie może być narzucona.

Wszczęcie mediacji następuje w momencie doręczenia mediatorowi wniosku o przeprowadzenie mediacji wraz z dowodem doręczenia odpisu drugiej stronie.

Dzień zakończenia postępowania sądowego

Zgodnie z treścią art. 124 § 2 k.c.:

§ *W razie przerwania przedawnienia przez czynność w postępowaniu przed sądem lub innym organem powołanym do rozpoznawania spraw lub egzekwowania roszczeń danego rodzaju albo przed sądem polubownym przedawnienie nie biegnie na nowo, dopóki postępowanie to nie zostanie zakończone.*

eprasa.pl cee0270da0

Przez pojęcie zakończenia postępowania, o którym mowa w art. 124 k.c., po którym termin przedawnienia biegnie na nowo, rozumie się:

- uprawomocnienie się wyroku zasądzającego roszczenie,
- uprawomocnienie się postanowienia o umorzeniu postępowania w wyniku zawarcia ugody,
- doręczenie wyroku sądu polubownego (art. 1197 § 4 k.p.c.; por. wyrok Sądu Najwyższego z 18 kwietnia 2023 r., sygn. akt II CSKP 952/22).

W przypadku postępowania egzekucyjnego istnieje spór, czy dniem, od którego rozpoczyna się ponownie bieg terminu przedawnienia, jest dzień wydania postanowienia o umorzeniu postępowania egzekucyjnego z powodu jego bezskuteczności (art. 824 § 1 pkt 3 k.p.c.) czy też dzień uprawomocnienia się tego postanowienia. W praktyce zatem, z ostrożności, w celu uniknięcia przedawnienia roszczenia, należy przyjąć, że bieg terminu przedawnienia rozpoczyna się na nowo z dniem wydania postanowienia. Natomiast w przypadku umorzenia postępowania egzekucyjnego na wniosek wierzyciela albo w związku z jego bezczynnością dochodzi do utraty skutku przerwania biegu przedawnienia roszczenia w wyniku wszczęcia egzekucji. W takich wypadkach bieg terminu przedawnienia oblicza się tak, jakby postępowanie egzekucyjne w ogóle nie było prowadzone. W wielu przypadkach może to skutkować przedawnieniem roszczenia.

Dniem zakończenia mediacji jest dzień zawarcia ugody lub ostatni dzień okresu wskazanego przez mediatora, w zależności od wyniku mediacji. Jeśli mediacja zakończy się ugodą zatwierdzoną przez sąd, skutki prawne również dla przedawnienia liczone są od dnia jej zatwierdzenia.

Tabela 11. Czynności niewystarczające do przerwania biegu przedawnienia

Lp.	Czynność	Opis
1.	Zlecenie windykacji firmie zewnętrznej	Samo zlecenie windykacji nie przerywa biegu przedawnienia, gdyż nie jest to działanie przed właściwym organem.
2.	Złożenie wniosku do organu bez jurysdykcji	Wniosek złożony do niewłaściwego organu nie wywołuje skutku przerwania przedawnienia.
3.	Wewnętrzne działania, np. przygotowanie dokumentacji	Działania o charakterze wewnętrznym, takie jak przygotowanie dokumentacji, nie wpływają na bieg przedawnienia.
4.	Wniosek o ponowne wydanie tytułu wykonawczego	Nie jest czynnością zmierzającą bezpośrednio do dochodzenia roszczenia, więc nie przerywa biegu przedawnienia.

5.6.2. Uznanie roszczenia przez osobę, przeciwko której roszczenie przysługuje

Bieg terminu przedawnienia może ulec przerwaniu na skutek uznania roszczenia przez dłużnika.

eprasa.pl cee0270da0

Wokół uznania roszczenia narosło wiele niewłaściwych praktyk i szczególnie dlatego temu zagadnieniu należałoby poświęcić więcej uwagi.

W praktyce występują dwie formy uznania roszczenia – właściwe uznanie i niewłaściwe.

Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z 10 listopada 2020 r. (sygn. akt V CSK 628/18):

SN *Podstawową różnicę pomiędzy uznaniem właściwym a niewłaściwym stwarza to, że uznanie właściwe kwalifikowane jest jako czynność prawna stanowiąca umowę pomiędzy zobowiązanym a uprawnionym, natomiast uznanie niewłaściwe stanowi jedynie oświadczenie wiedzy zobowiązanego, złożone dobrowolnie i z dostatecznym rozeznaniem, przy czym nie jest wymagana świadomość zobowiązanego co do skutków prawnych tego oświadczenia. Jest to jednostronne przyznanie długu przez dłużnika stanowiące wyraz jego świadomości istnienia skierowanego do niego roszczenia, mogące przybrać postać zarówno wyraźną, jak i dorozumianą. Może być to zatem oświadczenie wiedzy zobowiązanego, jak i działania faktyczne polegające na częściowym wykonaniu zobowiązania lub zmierzające do zmiany sposobu wykonania.*

Uznanie właściwe (formalne): umowa między wierzycielem a dłużnikiem

Uznanie właściwe ma charakter umowy między wierzycielem a dłużnikiem, co oznacza, że stosuje się do niego przepisy Kodeksu cywilnego dotyczące oświadczeń woli i czynności prawnych, w tym przepisy o wadach oświadczeń woli. Uznanie właściwe nie wymaga szczególnej formy. Poniżej znajduje się wzór uznania właściwego, które zostało ujęte w treści umowy odnowienia oraz w treści ugody pozasądowej.

Wzór 5. Uznanie właściwe

UMOWA ODNOWIENIA

zawarta w Warszawie, w dniu 28 stycznia 2026 r., pomiędzy
Mariuszem Nowakiem, prowadzącym działalność gospodarczą pod firmą Buddom Mariusz Nowak, ul. Innowacyjna 12, 00-123 Warszawa, NIP 1234567890,
zwanym w dalszej części niniejszej umowy **„Wierzycielem”**,
a
Adamem Mazurem, prowadzącym działalność gospodarczą pod firmą Architektus Adam Mazur, ul. Biznesowa 45, 01-234 Warszawa, NIP 9012345678,
zwanym w dalszej części niniejszej Umowy **„Dłużnikiem”**,
zwanymi dalej łącznie **„Stronami”**.

§ 1

Strony zgodnie oświadczają, iż w związku z zawartą przez Strony Umową o dzieło z dnia 15 lipca 2025 r. Wierzycielowi przysługuje wymagalne roszczenie wobec Dłużnika o zapłatę kwoty w wysokości 122 893,12 zł.

§ 2

1. Dłużnik, w celu umorzenia określonego w § 1 zobowiązania, zobowiązuje się przenieść na Wierzyciela własność pojazdu marki BMW X5, nr VIN: HHNH367338NG, na co Wierzyciel wyraża zgodę.

eprasa.pl cee0270da0

2. Strony zgodnie potwierdzają, że na skutek dokonanego odnowienia wierzytelność określona w § 1 wygasa, a między stronami powstaje zobowiązanie określone w § 2 ust. 1.

§ 3

1. W sprawach nieuregulowanych postanowieniami niniejszej Umowy odnowienia zastosowanie mieć będą przepisy Kodeksu cywilnego.
2. Wszelkie spory na tle wykonywania Umowy rozstrzygać będzie właściwy sąd powszechny dla miejsca zamieszkania Wierzyciela.
3. Wszelkie zmiany umowy wymagają formy pisemnej pod rygorem nieważności.
4. Umowę sporządzono w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach, po jednym dla Wierzyciela i jednym dla Dłużnika.

…… ……
(podpis Wierzyciela) *(podpis Dłużnika)*

Warszawa, 28 stycznia 2026 r.

UGODA POZASĄDOWA

zawarta w dniu 28 stycznia 2026 r. pomiędzy:
Mariuszem Nowakiem, prowadzącym działalność gospodarczą pod firmą Buddom Mariusz Nowak, ul. Innowacyjna 12, 00-123 Warszawa, NIP: 1234567890,
zwanym w dalszej części niniejszej umowy **„Wierzycielem”**,
a
Adamem Mazurem, prowadzącym działalność gospodarczą pod firmą Architektus Adam Mazur, ul. Biznesowa 45, 01-234 Warszawa, NIP: 9012345678,
zwanym w dalszej części niniejszej umowy **„Dłużnikiem”**,
zwanymi dalej łącznie „Stronami”, a osobno **„Stroną”**.
Mając na uwadze istniejące wymagalne zadłużenie przysługujące Wierzycielowi od Dłużnika, powstałe z tytułu zawartej między stronami Umowy o dzieło z dnia 15 lipca 2025 r., Strony postanawiają zawrzeć niniejszą ugodę pozasądową.

§ 1

1. Dłużnik zobowiązuje się do zapłaty na rzecz Wierzyciela kwoty 56 364,32 zł, na którą składa się:
   - 52 653,00 zł tytułem należności głównej,
   - 3 711,32 zł tytułem odsetek za opóźnienie w transakcjach handlowych naliczonych od dnia 11-08-2025 r. do dnia 28-01-2026 r.
2. Wierzyciel nalicza dalsze odsetki za opóźnienie w transakcjach handlowych w wysokości 13,75% w skali roku od wymagalnego zadłużenia w kwocie 52 653,00 zł od dnia 29-01-2026 r. do dnia zapłaty.
3. Zadłużenie, o którym mowa w § 1 ust. 1 i 2, zostanie uiszczone w 4 ratach, przy czym wysokość rat od 1 do 3 będzie wynosiła 14 091,08 zł. Raty płatne będą do 16 każdego miesiąca, poczynając od 16 lutego 2026 r. Czwarta rata będzie składała się z kwoty 14 091,08 zł oraz dalszych odsetek za opóźnienie w transakcjach handlowych naliczonych za okres od dnia 29-01-2026 r. do dnia zapłaty, zgodnie z ust. 2 powyżej. Przed uiszczeniem ostatniej raty dłużnik może skontaktować się z Wierzycielem celem potwierdzenia jej wysokości.
4. Zapłata należności, o której mowa w § 1 ust. 1 i 2 niniejszej umowy, nastąpi na rachunek bankowy Wierzyciela o numerze: 12 3456 7890 1234 5678 9012 3456.

eprasa.pl cee0270da0

5. Dłużnik oświadcza, iż uznaje swój dług wobec Wierzyciela opisany powyżej, a Wierzyciel przyjmuje oświadczenie o uznaniu długu.

§ 2

Ugoda została sporządzona w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach, po jednym dla każdej ze Stron.

§ 3

1. Za dzień zawarcia ugody uważa się dzień złożenia pod nią podpisu ostatniej ze Stron, przy czym Strona składająca ten podpis zobowiązana jest do poinformowania drugiej Strony o tym fakcie w dniu jego złożenia.
2. Niezwłocznie po podpisaniu dwóch egzemplarzy ugody Strona składająca podpis jako ostatnia zobowiązana jest do przesłania drugiej Stronie jednego egzemplarza zawartej ugody.

…… ……..
(podpis Wierzyciela) *(podpis Dłużnika)*

Warszawa, 28 stycznia 2026 r.

OŚWIADCZENIE O UZNANIU DŁUGU

Ja, niżej podpisany Adam Mazur, prowadzący działalność gospodarczą pod firmą Architektus Adam Mazur, ul. Biznesowa 45, 01-234 Warszawa, NIP 9012345678, oświadczam, że:

1. Uznaję istnienie bezspornego i wymagalnego długu z tytułu zawartej Umowy o dzieło z dnia 15 lipca 2025 r., w kwocie należności głównej 56 364,31 zł wraz z odsetkami za opóźnienie w transakcjach handlowych należnymi z tytułu opóźnienia w dokonaniu zapłaty, wobec Mariusza Nowaka prowadzącego działalność gospodarczą pod firmą Buddom Mariusz Nowak, ul. Innowacyjna 12, 00-123 Warszawa, NIP: 1234567890.
2. Zapłaty przedmiotowej należności głównej wraz z naliczonymi odsetkami na dzień zapłaty dokonam w 4 ratach, przy czym wysokość rat od 1 do 3 będzie wynosiła 14 091,08 zł. Raty płatne będą do 16 każdego miesiąca, poczynając od lutego 2026 r. Czwarta rata będzie składała się z kwoty 14 091,08 zł oraz dalszych odsetek za opóźnienie w transakcjach handlowych naliczonych za okres od dnia 29-01-2026 r. do dnia zapłaty.

Ponadto zobowiązuję się do terminowego regulowania wszystkich należności wobec Wierzyciela powstałych po dniu złożenia przedmiotowego oświadczenia.

.....
(podpis Dłużnika)

Przez zawarcie umowy odnowienia albo ugody sądowej, w treści których znajduje się uznanie roszczenia, dochodzi do przerwania biegu przedawnienia.

Uznanie niewłaściwe (faktyczne): jednostronne oświadczenie wiedzy dłużnika

Uznanie niewłaściwe jest oświadczeniem wiedzy, a nie czynnością prawną, ponieważ skutki przerwania biegu przedawnienia wynikają z faktu świadomości długu, a nie woli dłużnika (uchwała Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 1995 r., sygn. akt III CZP 39/95, uchwała Sądu Najwyższego z 30 grudnia 1964 r., sygn. akt III PO 35/64).

eprasa.pl cee0270da0

Uznanie niewłaściwe polega na działaniach dłużnika, które świadczą o jego świadomości istnienia długu, takich jak np.:

- częściowe zaspokojenie roszczenia (postanowienie Sądu Najwyższego z 8 października 1982 r., sygn. akt I CZ 106/82). Przy czym nie przerywa biegu przedawnienia (…) *zapłata dokonana z zastrzeżeniem zwrotu, czy w celu uniknięcia przymusu. Nie jest ona bowiem wyrazem świadomości istnienia długu, nie stanowi uznania* (M. Pyziak-Szafnicka, *Przerwanie biegu przedawnienia przez uznanie,* Rejent 1993/9/28),
- zapłata odsetek za okres przed przedawnieniem roszczenia głównego,
- prośba o zwolnienie z długu, rozłożenie spłaty na raty lub zmianę terminu płatności (wyrok Sądu Najwyższego z 19 września 2002 r., sygn. akt II CKN 1312/00),
- spełnienie świadczenia częściowego bez wskazania, że zaspokaja ono całość długu.

WAŻNE! Nie jest uznaniem niewłaściwym m.in. przyjęcie faktury, nawet z zapłatą, ale bez wskazania długu, którego dotyczy świadczenie (uchwała Sądu Najwyższego z 4 maja 1976 r., sygn. akt III CZP 17/76).

Uznanie niewłaściwe przerywa bieg przedawnienia w chwili, gdy uprawniony powziął wiadomość o zachowaniu dłużnika wskazującym na świadomość istnienia długu. Jest skuteczne niezależnie od adresata, o ile wierzyciel powziął wiadomość o zachowaniu dłużnika świadczącym o uznaniu.

Uznanie niewłaściwe nie może być dokonane pod warunkiem ani odwołane. Nie wymaga także precyzyjnego określenia wysokości ani podstawy prawnej roszczenia. Dłużnik może ograniczyć uznanie zadłużenia tylko do części roszczenia, co będzie skutkowało przerwaniem biegu przedawnienia tylko do tej części. Może być skutecznie dokonane przez dłużnika, osoby działające za jego zgodą (np. przedstawicieli ustawowych) lub inne podmioty, których działania można przypisać dłużnikowi.

Wzór 6. Uznanie niewłaściwe

Warszawa, 28 stycznia 2026 r.

Adam Mazur
prowadzący działalność gospodarczą pod firmą
Architektus Adam Mazur
ul. Biznesowa 45
01-234 Warszawa
NIP: 9012345678

Mariusz Nowak
prowadzący działalność gospodarczą
pod firmą
Buddom Mariusz Nowak
ul. Innowacyjna 12
00-123 Warszawa

eprasa.pl cee0270da0

Wniosek o rozłożenie zadłużenia na raty

Ja, niżej podpisany Adam Mazur, prowadzący działalność gospodarczą pod firmą Architektus Adam Mazur, w odpowiedzi na wezwanie do zapłaty z dnia 13 stycznia 2026 r. zwracam się z uprzejmą prośbą o rozłożenie na 4 raty wymagalnej wierzytelności w kwocie 56 364,32 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w transakcjach handlowych wynikającej z tytułu Umowy o dzieło z dnia 15 lipca 2025 r.
Ponadto wskazuję, iż nie uchylam się od spłaty zobowiązania i chcę je uregulować, jednak obecna sytuacja gospodarczo-ekonomiczna nie pozwoliła mi na terminowe uiszczenie należności.

.....
(podpis Dłużnika)

Wielość podmiotów a przerwanie biegu przedawnienia

Przerwanie biegu przedawnienia nie zawsze ma skutek wyłącznie w relacji między uprawnionym a zobowiązanym, przeciwko któremu skierowana jest czynność.

Działanie jednego z wierzycieli solidarnych skutkuje przerwaniem biegu przedawnienia także wobec pozostałych wierzycieli (art. 377 k.c.).

Przykład 18
Wierzyciele solidarnie uprawnieni:
- Anna Kowalska (wierzyciel 1),
- Jan Nowak (wierzyciel 2),
- Spółka ABC Sp. z o.o. (wierzyciel 3).

Dłużnik: Marek Wiśniewski.
Przedmiot zobowiązania: Marek Wiśniewski zobowiązał się zapłacić kwotę 100 000 zł na rzecz wierzycieli solidarnych, wynikającą z umowy inwestycyjnej.

Działanie jednego z wierzycieli
Anna Kowalska, jako jeden z wierzycieli solidarnych, w dniu 15 marca 2024 r. wytoczyła powództwo przeciwko Markowi Wiśniewskiemu o zapłatę całości zobowiązania (100 000 zł).

Skutek prawny
Przerwanie biegu przedawnienia poprzez złożenie pozwu przez Annę Kowalską skutkuje rozpoczęciem nowego biegu przedawnienia także na rzecz Jana Nowaka i Spółki ABC sp. z o.o.
1. Jeżeli świadczenie ma charakter niepodzielny, przerwanie biegu przedawnienia w stosunku do jednego wierzyciela dotyczy wszystkich (art. 382 § 2 k.c.).
2. Podobnie sprawa się ma w przypadku współuprawnionych (art. 209, 377 k.c.).
3. Przerwanie biegu przedawnienia wobec spółki jawnej ma skutek również wobec wspólników spółki jawnej.

Natomiast w drugą stronę działa to odwrotnie. Przerwanie biegu przedawnienia wobec jednego z dłużników solidarnych nie wpływa na sytuację pozostałych dłużników

eprasa.pl cee0270da0

solidarnych (art. 372 k.c.). Sąd Najwyższy w wyroku z 20 kwietnia 2006 r. (sygn. akt IV CK 3/06) podkreślił, że czynność podjęta wobec jednego z dłużników solidarnych nie odnosi skutku wobec pozostałych. Tak samo skuteczne powołanie się na zarzut przedawnienia przez jednego dłużnika nie zwalnia pozostałych dłużników solidarnych z obowiązku świadczenia. Odpowiedzialność pozostałych dłużników trwa, o ile sami nie podniosą skutecznie zarzutu przedawnienia.

Skuteczne przerwanie biegu przedawnienia

Po przerwaniu biegu przedawnienia terminy biegną na nowo od momentu zakończenia czynności (art. 124 k.c.).

Zasadniczo termin przedawnienia po przerwaniu pozostaje taki sam jak dla danego rodzaju roszczenia, chyba że w sprawie zostało wydane prawomocne orzeczenie albo została zawarta ugoda przed sądem bądź sądem polubownym albo przed mediatorem i została ona następnie zatwierdzona przez sąd. Wówczas może dojść do wydłużenia okresu przedawnienia (art. 125 k.c.).

Przerwanie dotyczy jedynie roszczeń objętych żądaniem oraz w zakresie wskazanym w pozwie (wyrok Sądu Najwyższego z 3 lutego 2017 r., sygn. akt II CSK 400/16).

Przykład 19

1. Jeśli wierzyciel wnosi powództwo o część roszczenia (np. w celu ograniczenia kosztów procesu), przerwanie następuje tylko w stosunku do tej części.
2. Jeśli dłużnik uznaje jedynie część roszczenia, przerwanie również dotyczy wyłącznie uznanej części.

W odniesieniu do pozostałej części roszczenia okres przedawnienia biegnie nadal.

5.7. Zawieszenie biegu przedawnienia

Bieg przedawnienia nie rozpoczyna się lub ulega zawieszeniu w określonych sytuacjach wskazanych w art. 121 k.c.

Tabela 12. Sytuacje zawieszenia lub nierozpoczęcia biegu przedawnienia (art. 121 k.c.)

Lp.	Sytuacja	Opis
1	2	3
1.	Roszczenia dzieci przeciwko rodzicom	Bieg przedawnienia nie rozpoczyna się lub ulega zawieszeniu przez czas trwania władzy rodzicielskiej.
2.	Roszczenia osób niemających pełnej zdolności do czynności prawnych przeciwko opiekunom/kuratorom	Bieg przedawnienia zawieszony przez czas sprawowania opieki lub kurateli.

eprasa.pl cee0270da0

1	2	3
3.	Roszczenia jednego z małżonków przeciwko drugiemu	Bieg przedawnienia zawieszony przez czas trwania małżeństwa.
4.	Roszczenia niemożliwe do dochodzenia z powodu siły wyższej	Bieg przedawnienia zawieszony przez czas trwania przeszkody uniemożliwiającej dochodzenie roszczenia przed właściwym organem. Przykłady: katastrofy naturalne, wojna, akty władzy publicznej (np. restrykcje stanu wojennego – uchwała Sądu Najwyższego z 10 marca 1992 r., sygn. akt III ZP 10/92).
5.	Roszczenia objęte umową o mediację	Bieg przedawnienia zawieszony przez czas trwania mediacji.
6.	Roszczenia objęte wnioskiem o zawezwanie do próby ugodowej	Bieg przedawnienia zawieszony przez czas trwania postępowania pojednawczego.

Zawieszenie oznacza, że czas trwania przeszkody nie jest wliczany do okresu przedawnienia. Po ustaniu przeszkody przedawnienie biegnie dalej.

6. Rozliczenie należności bez podejmowania działań windykacyjnych

Zarządzanie wierzytelnościami jest istotną częścią aktywności każdego przedsiębiorcy. Wierzytelności podlegają księgowaniu, rozliczaniu, a w ostateczności działaniom windykacyjnym. Prawo cywilne oferuje przy tym szereg instrumentów, które służą porządkowaniu należności i rozliczaniu ich w różny sposób w zależności od potrzeb i okoliczności.

6.1. Potrącenie w świetle przepisów Kodeksu cywilnego

Potrącenie stanowi instytucję prawa cywilnego, która pozwala uczestnikom obrotu na regulowanie długów bez konieczności dokonywania faktycznych przepływów środków finansowych. Ma na celu uproszczenie rozliczeń między stronami oraz zmniejszenie kosztów związanych z ich realizacją. Jest szczególnie użyteczne w relacjach gospodarczych, w których często występują wzajemne zobowiązania między kontrahentami.

6.1.1. Charakterystyka ogólna potrącenia

W praktyce potrącenie funkcjonuje jako operacja czysto księgowa polegająca na wzajemnym uzgodnieniu przez strony sald i zaksięgowaniu operacji kompensaty. Jednakże przy braku współpracy pomiędzy kontrahentami w tym zakresie przydaje się dodatkowa wiedza.

eprasa.pl cee0270da0

6.1.2. Przesłanki potrącenia

Zgodnie z art. 498 § 1 k.c. przesłankami potrącenia są:

1) wzajemność wierzytelności – obie strony muszą być jednocześnie wierzycielami i dłużnikami wobec siebie;
2) jednorodzajowość świadczeń – przedmiotem obu wierzytelności muszą być pieniądze lub rzeczy tej samej jakości oznaczone co do gatunku;
3) wymagalność wierzytelności przedstawianej do potrącenia (aktywnej) (pomimo literalnego brzmienia art. 498 k.c., który wskazuje na wymagalność obu wierzytelności, doktryna przyjmuje, że wymagalne musi być świadczenie tego, kto potrącenia dokonuje). Przy czym wymagalność oznacza stan, w którym wierzyciel ma prawo żądać spełnienia świadczenia;
4) zaskarżalność wierzytelności aktywnej (podobnie jak w odniesieniu do wymagalności wierzytelność pasywna może być niezaskarżalna). Za niezaskarżalne uznaje się m.in.: roszczenia przedawnione, wierzytelności z gier i zakładów, z tym wyjątkiem, że wierzytelność przedawnioną można przedstawić do potrącenia, jeżeli stan potrącalności powstał przed upływem terminu przedawnienia, tzn. że przed upływem terminu przedawnienia wystąpiły wszystkie wskazane powyżej (od pkt 1 do 4) przesłanki.

Przykład 20

Firma A dostarczyła firmie B towary na kwotę 15 000 zł. Firma A jest wierzycielem aktywnym, ponieważ chce potrącić tę wierzytelność. Termin zapłaty za fakturę minął, więc wierzytelność firmy A do firmy B jest wymagalna. Ponadto wierzytelność ta jest zaskarżalna, nie jest przedawniona i może być dochodzona przed sądem.
Firma B świadczyła natomiast na rzecz firmy A usługi transportowe i wystawiła fakturę na kwotę 10 000 zł. Firma B jest wierzycielem pasywnym, ponieważ to jej wierzytelność będzie potrącana.

Wzajemność wierzytelności

Obie strony są jednocześnie wierzycielami i dłużnikami wobec siebie:

- firma A jest wierzycielem aktywnym wobec firmy B (15 000 zł za towary),
- firma B jest wierzycielem pasywnym wobec firmy A (10 000 zł za usługi transportowe).

Jednorodzajowość świadczeń

Obie wierzytelności dotyczą świadczeń pieniężnych, co spełnia warunek jednorodzajowości.

Wymagalność i zaskarżalność wierzytelności aktywnej

Wierzytelność aktywna (15 000 zł za towary) jest wymagalna, ponieważ upłynął termin płatności wskazany na fakturze i może być ona dochodzona przed sądem.

eprasa.pl cee0270da0

Firma A składa oświadczenie o potrąceniu i potrąca swoją wymagalną wierzytelność aktywną w wysokości 15 000 zł z wierzytelnością pasywną firmy B w wysokości 10 000 zł.
W wyniku potrącenia:

- wierzytelność firmy B (pasywna) zostaje w całości umorzona,
- wierzytelność firmy A (aktywna) zostaje zmniejszona do 5000 zł.

W wyniku potrącenia wierzytelności umarzają się wzajemnie do wysokości wierzytelności niższej (art. 498 § 2 k.c.). Potrącenie wywiera skutki z mocą wsteczną od chwili, gdy stało się ono możliwe (art. 499 k.c.), czyli od momentu wymagalności wierzytelności aktywnej. To oznacza, że odsetki naliczane dla wierzytelności pasywnej w omawianym przykładzie mogły się naliczać tylko do dnia wymagalności wierzytelności aktywnej. Odsetki naliczone od tego dnia do dnia złożenia oświadczenia o potrąceniu ulegają skasowaniu.

6.1.3. Sporność

Wierzytelność może być potrącona, nawet jeśli jej istnienie lub wysokość są sporne. W takim przypadku ostateczne rozstrzygnięcie o skuteczności dokonanego potrącenia może zależeć od wyniku ewentualnego postępowania sądowego.

6.1.4. Rodzaje potrącenia

Istnieją dwa rodzaje potrącenia:

1) potrącenie ustawowe,
2) potrącenie umowne.

Tabela 13. Rodzaje potrącenia

Lp.	Rodzaj potrącenia	Opis
1.	Potrącenie ustawowe	Do potrącenia ustawowego dochodzi na podstawie oświadczenia jednej ze stron. Jest to czynność prawokształtująca, niewymagająca zgody drugiej strony i mogąca zostać dokonana także wbrew jej woli. Oświadczenie staje się skuteczne po dojściu do adresata w sposób umożliwiający zapoznanie się z jego treścią, jednak zgodnie z art. 499 k.c. skutek umorzenia wierzytelności ma moc wsteczną od chwili, w której potrącenie stało się możliwe.
2.	Potrącenie umowne	Opiera się na zgodnych oświadczeniach stron, które mogą odstąpić od przesłanek ustawowych (np. dopuścić potrącenie wierzytelności niewymagalnych lub o różnej naturze). Strony mogą wyłączyć możliwość potrącenia (*pactum de non compensando*). Jednakże taki zapis nie wiąże konsumenta, gdy stanowi klauzulę abuzywną (art. $385^{[3]}$ pkt 3 k.c.).

6.1.5. Potrącenia wierzytelności wyrażonych w różnych walutach

Potrącenie wierzytelności wyrażonych w różnych walutach jest możliwe. Kluczowe znaczenie ma treść art. 358 § 2 k.c., który określa zasady przeliczania walut w razie braku postanowień umownych.

eprasa.pl cee0270da0

Wartość waluty obcej określa się według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski z dnia wymagalności roszczenia, chyba że ustawa, orzeczenie sądowe lub czynność prawna zastrzega inaczej.

6.1.6. Potrącenie transgraniczne

Potrącenie w relacjach międzynarodowych wymaga uwzględnienia właściwego prawa. Podstawą regulacyjną w tym wypadku jest rozporządzenie Rzym I (WE nr 593/2008), które w art. 17 wskazuje, że w takim wypadku decydujące dla możliwości skuteczności zastosowania potrącenia jest prawo właściwe dla wierzytelności pasywnej.

6.1.7. Tożsamość podmiotów przy potrąceniu – zasada ogólna i wyjątki

Aby potrącenie mogło dojść do skutku, obie wierzytelności muszą istnieć między tymi samymi osobami fizycznymi lub prawnymi (zasada tożsamości podmiotów). Na przykład zgodnie z art. 36 § 2 k.s.h. wierzyciel osobisty wspólnika spółki jawnej, będący jednocześnie dłużnikiem spółki, nie może potrącić swojej wierzytelności z wierzytelnością spółki. Podobne ograniczenie dotyczy wspólnika spółki jawnej, który co do zasady nie może potrącić swojego długu wobec osoby trzeciej z wierzytelnością przysługującą spółce.

Wyjątki od zasady tożsamości podmiotów

Zasada wzajemności i tożsamości stron doznaje wyjątków w szczególnych przypadkach przewidzianych w przepisach lub orzecznictwie. Wyjątki te dotyczą głównie sytuacji, w których dochodzi do sukcesji praw lub szczególnych regulacji ustawowych, np. możliwość potrącenia przez dłużnika wierzytelności przysługującej mu względem cedenta z wierzytelnością cesjonariusza (art. 513 § 2 k.c.), możliwość potrącenia przez poręczyciela w stosunku do wierzyciela wierzytelności przysługującej dłużnikowi głównemu (art. 883 § 1 k.c.).

6.1.8. Jednoczesne potrącanie kilku wierzytelności

Jeżeli potrącający ma kilka aktywnych wierzytelności do potrącenia w oświadczeniu o potrąceniu powinien wskazać, które z tych wierzytelności chce potrącić i w jakiej części. W razie zaniechania tego, jego oświadczenie będzie bezskuteczne z powodu niedostatecznego wyrażenia zamiaru wywołania skutków prawnych (art. 60 k.c.).

W przypadku gdy potrącający dokonuje potrącenia z kilkoma wierzytelnościami pasywnymi i jeżeli nie wskazał, z którą z nich chce dokonać potrącenia, wówczas art. 503 k.c. odsyła do stosowania przepisu o zarachowaniu zapłaty (art. 451 k.c.). Wtedy zgodnie z treścią tego przepisu dojdzie do potrącenia wierzytelności potrącającego z tą wierzytelnością pasywną, która jest wymagalna lub najdawniej wymagalna.

eprasa.pl cee0270da0

6.1.9. Forma oświadczenia o potrąceniu (potrącenie ustawowe)

Brak jest szczególnych wymagań ustawowych co do formy oświadczenia o potrąceniu. Może ono być złożone w formie dowolnej, w tym ustnej, pod warunkiem że wyraża wolę potrącenia w sposób jednoznaczny i umożliwia drugiej stronie zapoznanie się z jego treścią (art. 60 i 61 k.c.). Jednakże dla uniknięcia problemów w przyszłości zaleca się złożenie tego oświadczenia przynajmniej w formie dokumentowej albo pisemnej. Treść oświadczenia powinna zawierać co najmniej określenie wierzytelności potrącającego, a także konkretyzować jej zakres przedstawiany do potrącenia oraz wskazać przesłanki jej powstania, wymagalności i wysokości oraz dowody w celu ich wykazania (por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego wydanej w składzie 7 sędziów z 19 października 2007 r., sygn. akt III CZP 58/07).

Wzór 7. Oświadczenie o potrąceniu

Warszawa, 5 lutego 2026 r.

Mariusz Nowak reprezentujący jako Prezes Zarządu
HURT-MN Sp. z o.o.
ul. Innowacyjna 12
00-123 Warszawa
NIP: 1234567890
KRS: 0000456789
kapitał zakładowy: 20 000 zł

TRANS JZ Sp. z o.o.
ul. Biznesowa 45
01-234 Warszawa

Oświadczenie o potrąceniu

Ja, niżej podpisany Mariusz Nowak, działając jako Prezes Zarządu HURT-MN Sp. z o.o. **oświadczam**, iż:

I. HURT-MN Sp. z o.o. przysługuje wobec TRANS JZ Sp. o.o. wymagalna wierzytelność z tytułu dostawy towarów z dnia 8 stycznia 2026 r. stwierdzona fakturą VAT o numerze FV/23/2026 z dnia 9 stycznia 2026 r. w wysokości 15 000,00 zł (słownie: piętnaście tysięcy złotych). Termin płatności wskazanej faktury upłynął w dniu 16 stycznia 2026 r.
II. TRANS JZ Sp. z o.o. przysługuje w stosunku do HURT-MN Sp. z o.o. wymagalna wierzytelność z usług transportowych w dniu 7 stycznia 2026 r. stwierdzona fakturą VAT o numerze FV/56/2026 z dnia 12 stycznia 2026 r. w wysokości 10 000,00 zł (słownie: dziesięć tysięcy złotych). Termin płatności wskazanej faktury upłynął w dniu 19 stycznia 2026 r.
III. Wierzytelności wskazane w pkt I i II powyżej są wymagalne.
IV. Dokonuję potrącenia przysługującej HURT-MN sp. z o.o. wierzytelności w kwocie 15 000,00 zł (słownie: piętnaście tysięcy złotych) z wierzytelnością przysługującą TRANS JZ Sp. z o.o. w kwocie 10 000,00 zł (słownie: dziesięć tysięcy złotych).

eprasa.pl cee0270da0

V. W wyniku potrącenia wierzytelność TRANS JZ Sp. z o.o. z punktu II ulega umorzeniu w całości, a wierzytelność HURT-MN Sp. z o.o. z punktu I została pomniejszona do kwoty 5000 zł (słownie: pięć tysięcy złotych).

Mariusz Nowak
Prezes Zarządu HURT-MN Sp. z o.o.

6.1.10. Zarzut potrącenia w postępowaniu sądowym

Zarzut potrącenia może zostać podniesiony w postępowaniu sądowym jako forma obrony przed roszczeniami drugiej strony. Taki zarzut wymaga złożenia odpowiedniego oświadczenia w postępowaniu wraz z uzasadnieniem przesłanek potrącenia. Zarzut potrącenia nie wywołuje skutków procesowych identycznych z powództwem wzajemnym. Doprowadza jednak do zniesienia wzajemnych wierzytelności w granicach dochodzonych roszczeń. Wprowadzony do Kodeksu postępowania cywilnego art. $203^{[1]}$ k.p.c. zawęża w § 1 możliwość złożenia zarzutu potrącenia w toku postępowania do sytuacji, w których podstawą zarzutu potrącenia może być tylko wierzytelność:

1) pozwanego z tego samego stosunku prawnego co wierzytelność dochodzona przez powoda, chyba że wierzytelność ta jest niesporna, stwierdzona prawomocnym orzeczeniem sądu, orzeczeniem sądu polubownego, ugodą zawartą przed sądem albo sądem polubownym, zatwierdzoną przez sąd ugodą zawartą przed mediatorem, lub uprawdopodobniona dokumentem potwierdzającym jej uznanie przez powoda;
2) o zwrot spełnionego świadczenia przysługująca jednemu z dłużników solidarnych wobec pozostałych współdłużników.

Ponadto pozwany może podnieść zarzut potrącenia w piśmie procesowym, ale nie później niż przy wdaniu się w spór co do istoty sprawy albo w terminie dwóch tygodni od dnia, gdy jego wierzytelność stała się wymagalna (art. $203^{[1]}$ § 2 i 3 k.p.c.).

W przypadku innych wierzytelności niewymienionych w art. $203^{[1]}$ k.p.c., nadających się do potrącenia, pozwany może złożyć jednak powództwo wzajemne (art. 204 k.p.c.).

W postępowaniu uproszczonym (art. $505^{[1]}$–$505^{[14]}$ k.p.c.) zarzut potrącenia jest dopuszczalny tylko wtedy, gdy wierzytelność do potrącenia nadawałaby się jako samodzielna podstawa do dochodzenia w tym trybie (art. $505^{[4]}$ § 2 k.p.c.). To znaczy spełniałaby wymagania określone w art. $505^{[1]}$ k.p.c.

6.1.11. Materialnoprawne skutki potrącenia

W wyniku potrącenia wierzytelności umarzają się do wysokości wierzytelności niższej. Umorzenie ma moc wsteczną od chwili, gdy potrącenie stało się możliwe. Skutkiem potrącenia wierzytelności zabezpieczonej będzie wygaśnięcie praw akcesoryjnych, takich jak hipoteka czy zastaw, w zakresie umorzonej części wierzytelności.

eprasa.pl cee0270da0

Umorzeniu podlegają odsetki oraz inne roszczenia uboczne, które narosły po powstaniu stanu potrącalności, ale tylko w zakresie umorzonej części wierzytelności.

> Stan potrącalności to sytuacja prawna, w której dwie wzajemne wierzytelności, spełniają jednocześnie wszystkie przesłanki wymagane do dokonania potrącenia.

Złożenie oświadczenia o potrąceniu może, zależnie od jego treści i okoliczności, zostać uznane za zachowanie świadczące o uznaniu wierzytelności drugiej strony i prowadzić do przerwania biegu jej przedawnienia na podstawie art. 123 § 1 pkt 2 k.c.

Oświadczenie o potrąceniu skierowane przeciwko roszczeniu już przedawnionemu może zostać zakwalifikowane jako zrzeczenie się zarzutu przedawnienia (art. 117 § 2 k.c.), jeżeli z jego treści i okoliczności wynika rzeczywista wola dłużnika rezygnacji z możliwości uchylenia się od zaspokojenia tego roszczenia. Jeżeli wskutek skutecznego potrącenia roszczenie zostało umorzone, późniejsze żądanie jego zapłaty jest wykluczone.

6.1.12. Przepisy szczególne dotyczące potrącenia wierzytelności

Potrącenie z udziałem upadłego regulują przepisy art. 93–96 PrUpad, natomiast potrącenie z udziałem banku – art. 93 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe. Potrącenie w postępowaniach restrukturyzacyjnych podlega szczególnym ograniczeniom wynikającym z ustawy z 15 maja 2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (dalej również jako PrRest), w szczególności z art. 253 oraz przepisów odsyłających do tej regulacji.

6.1.13. Zakaz i dopuszczalność potrącenia wierzytelności zajętej w postępowaniu egzekucyjnym

Celem zakazu potrącenia wierzytelności zajętej w postępowaniu egzekucyjnym (art. 504 k.c.) jest ochrona praw wierzyciela egzekwującego, który uzyskał zajęcie wierzytelności dłużnika w postępowaniu egzekucyjnym, wobec trzeciodłużnika.

Zakres zastosowania art. 504 k.c.

Zakaz dotyczy wierzytelności zajętych w trybie egzekucji cywilnej (art. 895–908 k.p.c.) oraz administracyjnej (art. 89 i nast. ustawy z 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji).

Istota zakazu

Konstrukcja art. 504 k.c. wskazuje, że ustawodawca wziął w nim pod uwagę dwie racje. Jedna wychodzi z założenia, że swobodne potrącenie po zajęciu wierzytelności mogłoby skutkować bezskutecznością prowadzonych działań egzekucyjnych, a druga stoi na straży ochrony interesu dłużnika zajętej wierzytelności, który już wcześniej mógł z potrącenia skorzystać, a zajęcie wierzytelności nie powinno mu tego prawa odebrać.

eprasa.pl cee0270da0

Kompromisowo zostały określone przypadki, w których nie jest możliwe dokonanie potrącenia po zajęciu wierzytelności. Potrącenie takie jest wyłączone, gdy:

1) wierzytelność dłużnika wobec wierzyciela egzekwowanego powstała po zajęciu;
2) wzajemna wierzytelność dłużnika powstała wprawdzie przed dokonaniem zajęcia tej wierzytelności, ale stała się wymagalna już po jej zajęciu i jej wymagalność wystąpiła później niż wymagalność zajętej wierzytelności wierzyciela.

Przykład 21

Strony działań egzekucyjnych:

- Strona A: dłużnik egzekwowany, który jest jednocześnie wierzycielem zajętej wierzytelności,
- Strona B: trzeciodłużnik (dłużnik zajętej wierzytelności),
- Strona C: wierzyciel egzekwujący, który prowadzi postępowanie egzekucyjne przeciwko Stronie A.

Wierzytelności:

- Strona A miała wierzytelność wobec Strony B na kwotę 10 000 zł, z terminem płatności do 2 czerwca 2025 r.,
- Strona B miała wierzytelność wobec Strony A na kwotę 7000 zł, z terminem płatności do 2 maja 2025 r.

Zajęcie wierzytelności:

25 kwietnia 2025 r. Strona C (wierzyciel egzekwujący) uzyskała zajęcie wierzytelności Strony A wobec Strony B w postępowaniu egzekucyjnym prowadzonym przez komornika.

Wymagalność wierzytelności:

Wierzytelność Strony B wobec Strony A stała się wymagalna 2 maja 2025 r., czyli po zajęciu, a wierzytelność Strony A względem strony B stała się wymagalna 2 czerwca 2025 r.
Gdyby wierzytelność trzeciodłużnika (Strony B) w stosunku do dłużnika egzekwowanego (Strony A) powstała po 25 kwietnia 2025 r., to oznaczałoby, że trzeciodłużnik (Strona B) nie może potrącić swojej wierzytelności wobec dłużnika egzekwowanego (Strony A) z wierzytelnością tego dłużnika egzekwowanego będącego wierzycielem zajętej wierzytelności, tj. Strony A, wobec trzeciodłużnika, czyli Strony B.
Jeżeli jednak wierzytelność Strony B powstałaby przed 25 kwietnia 2025 r., czyli przed zajęciem wierzytelności przysługującej Stronie A wobec Strony B, to rozważyć należałoby dalej moment powstania jej wymagalności w stosunku do momentu wymagalności wierzytelności egzekwowanej dłużnika egzekwowanego (Strony A) w stosunku do Strony B.
Potrącenie w takim wypadku będzie dopuszczalne wtedy, kiedy wierzytelność trzeciodłużnika (Strony B) w stosunku do wierzyciela egzekwowanego (Strony A) będzie miała wcześniejszą wymagalność lub równą z wymagalnością wierzytelności egzekwowaną Strony A w stosunku do Strony B.
W omawianym przykładzie wierzytelność Strony B wobec Strony A stała się wymagalna 2 maja 2025 r., czyli przed wymagalnością zajętej wierzytelności Strony A

eprasa.pl cee0270da0

względem B (2 czerwca 2025 r.) i może być potrącona z zajętej wierzytelności, ponieważ nie miała miejsca żadna przesłanka wyłączająca taką możliwość, określona w art. 504 k.c.

6.1.14. Wyłączenie możliwości potrącenia

Nie mogą być umorzone przez potrącenie:

1) wierzytelności nieulegające zajęciu, np. wierzytelności przysługujące spółdzielni mieszkaniowej wobec członków spółdzielni i osób niebędących członkami spółdzielni, którym przysługuje spółdzielcze prawo do lokalu albo własność lokalu, z tytułu opłat, o których mowa w art. 4 ustawy z 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych – art. 831 § 1 pkt 10 k.p.c.;
2) wierzytelności o dostarczenie środków utrzymania:
   a) wierzytelności z umowy o rentę (art. 903 i nast. k.c.),
   b) wierzytelności z umowy dożywocia (art. 908 i nast. k.c.),
   c) wierzytelności dziadków spadkodawcy wobec spadkobierców o dostarczanie środków utrzymania (art. 938 k.c.),
   d) roszczenia o świadczenia alimentacyjne (art. 27 oraz art. 128 i nast. Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego; zob. uchwałę Sądu Najwyższego z 16 kwietnia 1991 r., sygn. akt III CZP 24/91);
3) wierzytelności wynikające z czynów niedozwolonych;
4) wierzytelności, co do których potrącenie jest wyłączone przez przepisy szczególne, np. potrącenie nie jest dopuszczalne, jeżeli wierzyciel stał się dłużnikiem upadłego po dniu ogłoszenia upadłości (art. 95 PrUpad).

6.2. Nowacja (odnowienie) i *datio in solutum* (świadczenie w miejsce wykonania)

Nowacja, czyli odnowienie, to jeden ze sposobów wygaśnięcia długu. Polega na jego odnowieniu, które rozumiane jest jako zastąpienie jednego zobowiązania innym zobowiązaniem. Z kolei *datio in solutum* (świadczenie w miejsce wykonania) to czynność prawna prowadząca do wygaśnięcia istniejącego zobowiązania poprzez spełnienie innego świadczenia. Prześledźmy to na przykładzie.

Przykład 22
Firma budowlana GoodHome zakupiła w hurtowni Wiśniewscy cement za kwotę 150 000 zł z odroczonym terminem płatności. Niestety wkrótce po zakupie kontrahent, któremu GoodHome miała wybudować halę, zbankrutował. Niedługo po tym nadszedł termin zapłaty za cement. Firma rozpoczęła rozmowy z hurtownią Wiśniewscy w sprawie odroczenia płatności lub innego sposobu przeprowadzenia rozliczeń.

eprasa.pl cee0270da0

Firma GoodHome zaproponowała hurtowni zwrot towaru. Nadto, z uwagi na spadek w tym czasie cen za tego typu produkt, zaproponowała także dodatkowo przekazanie hurtowni niewykorzystanych nowych płyt OSB, co łącznie miało pokryć jej kwotę zadłużenia w stosunku do hurtowni.
Hurtownia Wiśniewscy zaproponowała jednak inne rozwiązanie. Okazało się, że potrzebuje remontu swojego biura i w zamian za zakupiony cement złożyła propozycję wyremontowania biura przez firmę GoodHome.
Przykład ten i sposoby rozwiązania kwestii zadłużenia firmy GoodHome w stosunku do hurtowni Wiśniewscy dobrze ilustrują różnice pomiędzy dwiema instytucjami prawa cywilnego: nowacją, regulowaną w art. 506–507 k.c., oraz *datio in solutum* (świadczenie w miejsce wykonania), o którym mowa w art. 453 k.c.

Nowacja (odnowienie)
Firma budowlana oraz hurtownia zawierają nową umowę, np. o roboty budowlane, na mocy której pierwotne zobowiązanie (zapłata 150 000 zł za cement) zostaje zastąpione nowym zobowiązaniem. Firma budowlana zobowiązuje się wykonać roboty budowlane dla hurtowni o wartości 150 000 zł. W tym przypadku pierwotne zobowiązanie przestaje istnieć i zostaje zastąpione nowym zobowiązaniem o innej treści.

***Datio in solutum* (świadczenie w miejsce wykonania)**
Firma budowlana zaproponowała hurtowni, że zamiast zapłaty kwoty 150 000 zł w gotówce przekaże jej w rozliczeniu zakupiony od niej wcześniej cement oraz dla wyrównania spadku wartości dodatkowo płyty OSB o łącznej wartości odpowiadającej tej kwocie. Hurtownia wyraża zgodę na przyjęcie tego świadczenia zastępczego. W tym przypadku pierwotne zobowiązanie zostanie umorzone w momencie przekazania cementu i płyt.

6.2.1. Kluczowe różnice

W nowacji następuje zawarcie nowej umowy, która tworzy zupełnie nowe zobowiązanie w miejsce poprzedniego.

W przypadku *datio in solutum* pierwotne zobowiązanie zostaje umorzone poprzez realizację innego świadczenia uzgodnionego przez strony, bez tworzenia nowego zobowiązania.

Występują dwie istotne cechy nowacji:

1) zobowiązanie się dłużnika, za zgodą wierzyciela, do spełnienia innego świadczenia;
2) wygaśnięcie dotychczasowego zobowiązania, którego miejsce zajmuje zobowiązanie z umowy nowacyjnej.

6.2.2. Forma umowy nowacji

Umowa nowacyjna, co do zasady, nie wymaga zachowania szczególnej formy. Wyjątkiem są sytuacje, kiedy przepisy szczególne przewidują dla określonego rodzaju stosunku prawnego zachowanie formy szczególnej (np. przeniesienie własności nieruchomości wymaga formy aktu notarialnego, art. 158 k.c.).

eprasa.pl cee0270da0

6.2.3. Skutki odnowienia

Odnowienie stwarza nową podstawę prawną do rozpoczęcia biegu przedawnienia z nowego stosunku prawnego. W wyniku nowacji bowiem zobowiązanie dotychczasowe wygasa z zaspokojeniem wierzyciela poprzez zaciągnięcie przez dłużnika nowego zobowiązania, a nie przez spełnienie świadczenia. Wraz ze starym zobowiązaniem wygasają z nim prawa akcesoryjne w postaci poręczenia oraz ograniczone prawa rzeczowe, takie jak hipoteka i zastaw, jeśli były ustanowione przez osobę trzecią. Jest to konsekwencją tego, że z chwilą odnowienia wygasa wierzytelność, a skoro te prawa mają ścisły z nią związek, są do niej przyłączone, to wygasają razem z nią.

Zabezpieczenia te mogą trwać dalej pod warunkiem wyrażenia zgody przez te osoby trzecie.

Zabezpieczenia ustanowione przez samego dłużnika: zastaw, hipoteka, trwają pomimo dokonanego odnowienia.

6.2.4. Przesłanki umorzenia zobowiązania przez *datio in solutum*

Na określone w art. 453 k.c. *datio in solutum* składają się dwa elementy: umowa stron o świadczenie w miejsce wykonania (*pactum de in solutum dando*) oraz spełnienie przez dłużnika uzgodnionego, innego świadczenia. W przypadku *datio in solutum* oba te składniki muszą wystąpić jednak jednocześnie, ponieważ gdyby strony ograniczyły się tylko do uzgodnienia świadczenia zastępczego, to ich umowę można byłoby zakwalifikować jako umowę modyfikującą istniejące zobowiązanie albo jako odnowienie.

Umowa dotycząca świadczenia w miejsce wykonania co do zasady nie wymaga zachowania formy szczególnej, chyba że szczególna forma jest wymagana ze względu na przedmiot świadczenia zastępczego, np. przy przeniesieniu własności nieruchomości. Może zostać zawarta także w sposób dorozumiany. Wystawienie faktury nie jest cywilnoprawnym warunkiem skuteczności *datio in solutum*. Obowiązek jej wystawienia zależy od podatkowej kwalifikacji świadczenia zastępczego. *Datio in solutum* nie jest samo w sobie sprzedażą; skutki w VAT zależą od rodzaju spełnianego świadczenia. Przykładowo przeniesienie własności towaru w ramach *datio in solutum* może stanowić odpłatną dostawę towarów w rozumieniu ustawy o VAT i w takim przypadku podlega zasadom dokumentowania właściwym dla tej czynności.

Taka transakcja podlega również normalnym regułom dotyczącym opodatkowania podatkiem dochodowym.

Oczywiście warunkiem *sine qua non* takiej transakcji jest zgoda wierzyciela, aby dłużnik spełnił inne świadczenie.

6.2.5. Skutki świadczenia w miejsce wykonania

Skutkiem świadczenia w miejsce wykonania, przy spełnieniu warunków określonych w art. 453 k.c., jest wygaśnięcie zobowiązania, z którego wynikał obowiązek świadczenia. Wygaśnięcie następuje w chwili spełnienia. Jeżeli jednak pomimo uzgodnienia

eprasa.pl cee0270da0

zmiany świadczenia jego spełnienie nie nastąpiło, dotychczasowe zobowiązanie nie wygaśnie, a wierzycielowi nadal będzie przysługiwało wynikające z niego roszczenie.

W razie spełnienia innego świadczenia poprzez przeniesienie własności rzeczy z wadami, pomimo istnienia tych wad zobowiązanie wygasa. Powstaje jednak odpowiedzialność za wady po stronie dłużnika według przepisów o rękojmi przy sprzedaży.

Tabela 14. Nowacja i *datio in solutum* – różnice

Nowacja *vs datio in solutum*	Nowacja	*Datio in solutum*
Charakter prawny	Powstaje nowe zobowiązanie	Dotychczasowe zobowiązanie wygasa
Forma zakończenia	Umorzenie poprzedniego zobowiązania przez ustanowienie nowego	Wykonanie świadczenia zastępczego
Zgoda stron	Wymaga zgody na nowe zobowiązanie	Wymaga zgody na przyjęcie świadczenia zastępczego
Zmiana w treści zobowiązania	Zmiana jest zasadnicza – tworzy nowe zobowiązanie	Zmiana dotyczy tylko rodzaju świadczenia
Przykład	Zastąpienie długu pieniężnego nowym zobowiązaniem do świadczenia usług	Zamiast pieniędzy dłużnik oddaje rzecz

6.3. Zwolnienie z długu

Zgodnie z treścią art. 508 k.c. zobowiązanie wygasa, gdy wierzyciel zwalnia dłużnika z długu, a dłużnik zwolnienie przyjmuje.

Wierzyciel może zwolnić dłużnika z długu. Nie wystarczy jednak tylko jego oświadczenie. Potrzebna jest zgoda dłużnika, który przecież mógł uważać, że dług nie istnieje.

Sąd Najwyższy w wyroku z 20 września 2007 r. (sygn. akt II CSK 242/07) słusznie uznał, że zwolnienie z długu ma charakter umowny. To znaczy, że aby mogło do niego dojść, wymaga zawarcia umowy. Umowa o zwolnienie z długu może zwalniać dłużnika z całego długu lub z jego części.

Umowa o zwolnienie z długu może być zawarta pod warunkiem lub z zastrzeżeniem terminu, np.: firma X w dniu 19 grudnia 2025 r. zwalnia Jana Kowalskiego z długu w wysokości 10 000 zł ze skutkiem na dzień 1 stycznia 2026 r.

Przedmiotem zwolnienia może być także wierzytelność przedawniona.

6.3.1. Forma zwolnienia z długu

Ustawa nie wymaga, co do zasady, dla zwolnienia z długu żadnej formy szczególnej. Może ono być dokonane nawet w sposób dorozumiany. Szczególnej formy mogą wymagać w niektórych przypadkach przepisy szczególne, np. jeśli zwolnienie dotyczy długu

eprasa.pl cee0270da0

zabezpieczonego hipoteką, to stosuje się przepisy o wykreśleniu hipoteki z księgi wieczystej. Wówczas, jeżeli wierzycielem nie jest bank, konieczne jest złożenie oświadczenia wierzyciela w formie pisemnej z podpisem notarialnie poświadczonym (art. 31 u.k.w.h.).

W doktrynie panuje pogląd, że umowa o zwolnienie z długu ma charakter kauzalny, to znaczy, że jej ważność zależy od istnienia i prawidłowości przyczyny prawnej (*causae*). Po stronie wierzyciela zwolnienie jest najczęściej czynnością prawną rozporządzającą. Po stronie dłużnika ma charakter przysporzenia (przysporzenie negatywne – zmniejsza pasywa). Przysporzenie to może nastąpić pod tytułem darmym albo odpłatnym. Zwolnienie z długu może wywoływać skutki podatkowe zarówno po stronie dłużnika, jak i wierzyciela. Ich zakres zależy m.in. od charakteru umarzanej wierzytelności, sposobu jej wcześniejszego rozliczenia podatkowego oraz statusu stron. W szczególności nie każde umorzenie wierzytelności może zostać zaliczone przez wierzyciela do kosztów uzyskania przychodów.

Umowa o zwolnienie z długu może jednak zostać zawarta w taki sposób, że nie wywoła od razu skutku rozporządzającego, natychmiastowego zwolnienia z długu. Strony mogą bowiem nadać jej jedynie charakter zobowiązujący, co będzie wymagało dodatkowo wykonania przez czynność rozporządzającą.

Przykład 23
Firma X zobowiązuje się, że zwolni Jana Kowalskiego z długu w wysokości 10 000 zł najpóźniej do dnia 1 stycznia 2026 r.
Jeżeli zawarte przez strony porozumienie ma charakter umowy darowizny, należy uwzględnić wymagania dotyczące formy tej umowy wynikające z art. 890 § 1 k.c. Sam nieodpłatny charakter zwolnienia z długu nie przesądza jednak automatycznie o zakwalifikowaniu umowy jako darowizny.

Wzór 8. Umowa o zwolnienie z długu

Umowa o zwolnienie z długu

zawarta w dniu 20 października 2026 r. w Warszawie,
pomiędzy
ALFA INVEST spółką z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Warszawie, ul. Przyszłości 13, 00-123 Warszawa, wpisaną do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego prowadzonego przez Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie, XII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego, pod numerem KRS 000012345, NIP 7878878878, REGON 282282282 kapitał zakładowy 10 000,00 zł, reprezentowaną przez Pana Mariana Współczesnego – Prezesa Zarządu,
zwaną dalej **„Wierzycielem”**,
a
OMEGA SOLUTIONS spółką z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Warszawie, ul. Wiejska 17, 01-017 Warszawa, wpisaną do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego prowadzonego przez Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy

eprasa.pl cee0270da0

w Warszawie, XII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego, pod numerem KRS 0000054321, NIP 6565656656, REGON 191919191, kapitał zakładowy 5000,00 zł, reprezentowaną przez Pana Damiana Pasterskiego – Prezesa Zarządu,
zwaną dalej „**Dłużnikiem"**,
łącznie zwanymi dalej **„Stronami"**, a każda z osobna **„Stroną"**.

§ 1

1. Wierzycielowi przysługuje wobec Dłużnika wierzytelność z tytułu umowy pożyczki zawartej przez Strony w dniu 13 stycznia 2024 r. (dalej: „Umowa Pożyczki").
2. Na dzień zawarcia niniejszej Umowy dług Dłużnika wynosi 23 997,00 zł (słownie: dwadzieścia trzy tysiące dziewięćset dziewięćdziesiąt siedem złotych 00/100), z czego 21 500,00 zł stanowi należność główna, a 2 497,00 zł odsetki ustawowe za opóźnienie liczone od należności głównej od dnia 23 marca 2024 r. do dnia zawarcia niniejszej Umowy (dalej: „Dług").
3. Dłużnik uznaje istnienie i wysokość Długu.
4. Wierzyciel oświadcza, że wierzytelność, o której mowa w ust. 1, nie została przez niego zbyta, nie jest obciążona prawem osoby trzeciej ani zajęta.

§ 2

1. Wierzyciel zwalnia Dłużnika z całości Długu.
2. Dłużnik zwolnienie z Długu przyjmuje.
3. Z chwilą zawarcia Umowy zobowiązanie Dłużnika wynikające z Umowy Pożyczki wygasa w całości.

§ 3

1. Zmiany Umowy wymagają formy pisemnej pod rygorem nieważności.
2. W sprawach nieuregulowanych Umową stosuje się przepisy Kodeksu cywilnego.
3. Umowę sporządzono w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach, po jednym dla każdej ze Stron.

.....	.....
Wierzyciel	Dłużnik
Marian Współczesny	Damian Pasterski

6.3.2. Zwolnienie z długu dłużnika solidarnego

Zwolnienia z długu można dokonać również jedynie w stosunku do jednego z dłużników solidarnych. Do tego niezbędna jest umowa zawarta przez wierzyciela z tym dłużnikiem. Jej zawarcie zwalnia z długu tylko tego konkretnego dłużnika.

6.3.3. *Pactum de non petendo*

Od umowy, o której mowa w art. 508 k.c., odróżnić należy umowę, w której wierzyciel zobowiązuje się nie dochodzić sądownie swojej wierzytelności (*pactum de non petendo*).

Umowa taka ogranicza jednej lub obu stronom dochodzenie swoich roszczeń w sądzie. Najczęściej ograniczenie takie jest czasowe. Na przykład w przypadku przejściowych trudności z płynnością finansową firma pozostająca w stałych relacjach biznesowych z kontrahentem może chcieć zabezpieczyć się przed niespodziewaną akcją procesową i egzekucją. Drugiej stronie natomiast może zależeć na dobrym wizerunku i utrzymaniu współpracy. Obustronne zawieszenie możliwości dochodzenia roszczeń może

eprasa.pl cee0270da0

mieć miejsce także wtedy, gdy strony stosunku prawnego obawiają się wzajemnych kontrroszczeń.

Pactum de non petendo nie prowadzi do wygaśnięcia zobowiązania. Wierzyciel zobowiązuje się jedynie wobec dłużnika, że nie będzie dochodził określonego roszczenia. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto, że naruszenie takiego zobowiązania przez wystąpienie z powództwem nie daje dłużnikowi ustawowego zarzutu hamującego, lecz może prowadzić do odpowiedzialności odszkodowawczej wierzyciela z tytułu nienależytego wykonania zobowiązania (por. wyrok SN z 19 marca 2021 r., sygn. akt IV CSKP 63/21).

Postanowienia *pactum de non petendo* mogą być natomiast bezskuteczne wobec masy upadłości, jeżeli uniemożliwiają lub utrudniają osiągnięcie celu postępowania upadłościowego (art. 84 ust. 1 PrUpad).

6.4. Przelew wierzytelności (cesja)

Przelew wierzytelności (cesja) jest umową cywilnoprawną, na mocy której dotychczasowy wierzyciel (cedent) przenosi swoją wierzytelność na osobę trzecią (cesjonariusza) bez konieczności uzyskania zgody dłużnika, chyba że sprzeciwia się temu przepis ustawy, zastrzeżenie umowne (*pactum de non cedendo*) lub właściwość zobowiązania (art. 509 § 1 k.c.).

Istota przelewu polega na zmianie wierzyciela w istniejącym stosunku zobowiązaniowym. Przedmiotem cesji jest wierzytelność – prawo majątkowe polegające na możliwości żądania przez wierzyciela spełnienia świadczenia od dłużnika, np. zapłata za sprzedane towary lub za wykonane usługi. Po dokonaniu przelewu takiej wierzytelności na osobę trzecią spełnienie świadczenia przez dłużnika takiej wierzytelności następuje na rzecz tego nabywcy.

6.4.1. Charakter prawny cesji

Cesja jest:

1) dwustronną czynnością prawną – wymaga zgodnych oświadczeń woli cedenta (zbywcy) i cesjonariusza (nabywcy);
2) sukcesją singularną (pod tytułem szczególnym) – cesjonariusz nabywa wierzytelność w takim stanie, w jakim przysługiwała cedentowi (zasada *nemo plus iuris*);
3) czynnością konsensualną – skuteczność cesji następuje z chwilą zawarcia umowy (*solo consensu*);
4) translatywna – dochodzi do przeniesienia prawa z jednej osoby na drugą bez zmiany jego treści;
5) kauzalna – przelew wierzytelności jest powiązany z podstawą prawną (np. sprzedaż, zabezpieczenie, zamiana, darowizna).

Ponadto przelew wierzytelności (cesja) nie prowadzi do zmiany stosunku zobowiązaniowego, lecz jedynie do zmiany podmiotowej po stronie wierzyciela.

eprasa.pl cee0270da0

6.4.2. Wierzytelności niemogące być przedmiotem przelewu (cesji)

Przedmiotem przelewu może być co do zasady każda wierzytelność, o ile nie zachodzi którakolwiek z przesłanek negatywnych, tj.:

1) ustawowe wyłączenie lub ograniczenie zbywalności – przepisy szczególne mogą całkowicie wyłączać możliwość przeniesienia określonego prawa albo uzależniać jego zbycie od spełnienia dodatkowych warunków. Przykładowo:
   a) roszczenia przewidziane w art. 444–448 k.c. co do zasady nie mogą być zbyte; ich zbycie jest dopuszczalne dopiero wtedy, gdy są wymagalne i zostały uznane na piśmie albo przyznane prawomocnym orzeczeniem (art. 449 k.c.),
   b) prawo dożywocia jest niezbywalne (art. 912 k.c.),
   c) prawo pierwokupu jest niezbywalne, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej (art. 602 § 1 k.c.);
2) wyłączenie z uwagi na właściwość zobowiązania – wierzytelność nie może być przedmiotem cesji, gdy jest ściśle związana z osobą wierzyciela (np. usługi oparte na cechach osobistych, prawo zatrzymania – art. 461 k.c.);
3) wyłączenie umowne (*pactum de non cedendo*) – strony umowy mogą wprowadzić do jej treści zakaz przenoszenia wierzytelności. Zakaz przelewu wierzytelności dla swojej skuteczności musi być jednak stwierdzony pismem (art. 514 k.c.).

Wyłączenie umowne może przybrać formę:

1) całkowitego zakazu przelewu – wierzyciel nie może dokonać cesji w żadnym przypadku;
2) warunkowego zakazu przelewu – cesja jest wyłączona, chyba że zostaną spełnione określone warunki;
3) ograniczonego zakazu przelewu – przelew jest możliwy tylko na rzecz określonego podmiotu lub w określonych sytuacjach.

Zgodnie z treścią art. 514 k.c., jeżeli wierzytelność jest stwierdzona pismem, zastrzeżenie umowne, iż przelew nie może nastąpić bez zgody dłużnika, jest skuteczne względem nabywcy tylko wtedy, gdy pismo zawiera wzmiankę o tym zastrzeżeniu, chyba że nabywca wiedział o zastrzeżeniu w chwili przelewu.

WAŻNE! Jeżeli mimo wyłączenia umownego wierzyciel dokona cesji wierzytelności, będzie ona nieskuteczna wobec dłużnika. To oznacza, że dłużnik może odmówić spełnienia świadczenia na rzecz cesjonariusza.

Zgodnie z treścią art. 9a u.p.n.o.t.h., w transakcjach handlowych, w których dłużnikiem jest duży przedsiębiorca, a wierzycielem jest mikroprzedsiębiorca, mały przedsiębiorca albo średni przedsiębiorca, zastrzeżenie umowne wyłączające albo ograniczające prawo wierzyciela do przelewu wierzytelności staje się bezskuteczne, jeżeli

eprasa.pl cee0270da0

zapłata nie nastąpiła w terminie określonym w umowie, a jeśli tego terminu w umowie nie określono – od dnia wymagalności świadczenia pieniężnego.

6.4.3. Przelew na zabezpieczenie

Przelew wierzytelności jest również wykorzystywany jako instrument zabezpieczenia roszczeń.

Cesjonariusz, na rzecz którego przelewana jest wierzytelność na zabezpieczenie, zobowiązuje się do wykorzystania wierzytelności wyłącznie do zaspokojenia zabezpieczonych nią roszczeń, w razie takiej konieczności.

Po spłacie długu wierzytelność wraca do majątku cedenta.

Przelew na zabezpieczenie jest stosowany najczęściej przy zawieraniu umów kredytowych z bankiem.

6.4.4. Rodzaje wierzytelności jako przedmiotu przelewu

Wierzytelność może mieć różny charakter i rodzaj, co wpływa na dopuszczalność jej cesji. Przedmiotem przelewu mogą być:

1) wierzytelności istniejące – wierzytelności już powstałe i istniejące w chwili zawarcia umowy przelewu;
2) wierzytelności przyszłe – wierzytelności, które jeszcze nie istnieją, ale powstaną w przyszłości na podstawie określonego stosunku prawnego. Dopuszczalna jest także cesja wierzytelności, które nie istnieją w chwili zawarcia umowy, ale mogą powstać w przyszłości z określonego stosunku prawnego (uchwała Sądu Najwyższego z 19 września 1997 r., sygn. akt III CZP 45/97);
3) części wierzytelności – jeżeli przedmiot świadczenia jest podzielny (np. wierzytelność pieniężna). Od chwili przelewu części wierzytelności staje się ona odrębną wierzytelnością, możliwą do samodzielnego dochodzenia przez nabywcę (tak Sąd Najwyższy w wyroku z 20 lutego 2008 r., sygn. akt I CSK 445/07), np. roszczenie o zapłatę kwoty pieniężnej (wierzytelność 100 000 zł może zostać podzielona i przelana w częściach, np. po 50 000 zł).

6.4.5. Cesja wierzytelności z umów wzajemnych

Umowy wzajemne mają szczególną konstrukcję, w której każda ze stron zobowiązuje się do spełnienia określonego świadczenia, które jest ekwiwalentem świadczenia drugiej strony. Z tego względu cesja wierzytelności z umowy wzajemnej powoduje powstanie specyficznych skutków prawnych.

Cesjonariusz, nabywając wierzytelność cedenta, wstępuje w prawa dotychczasowego wierzyciela, ale nie staje się automatycznie stroną umowy wzajemnej w całości.

Dłużnikowi przysługuje prawo podnoszenia wszelkich zarzutów, jakie mógłby podnieść wobec cedenta, np. zarzut niewykonania lub nienależytego wykonania umowy przez cedenta. Jeżeli wykonawca robót budowlanych (cedent) dokona cesji

eprasa.pl cee0270da0

wierzytelności o zapłatę wynagrodzenia na bank (cesjonariusza), inwestor (dłużnik) może podnieść wobec banku zarzut niewykonania lub nienależytego wykonania robót przez pierwotnego wykonawcę.

6.4.6. Forma zawarcia umowy przelewu wierzytelności

Zasadniczo umowa przelewu wierzytelności może być zawarta w dowolnej formie, w tym ustnie lub w sposób dorozumiany (*per facta concludentia*).

Wyjątek stanowi sytuacja, w której wierzytelność jest stwierdzona pismem. Wówczas umowa przelewu powinna być również stwierdzona pismem (art. 511 k.c.). Niezachowanie tej formy skutkuje ograniczeniami dowodowymi przewidzianymi w art. 74 k.c.

W wyroku z 8 marca 2005 r. (sygn. akt I ACa 1516/04) Sąd Apelacyjny w Katowicach zważył, że:

SA *Ustawodawca w art. 511 k.c. mówi o „stwierdzeniu" przelewu wierzytelności pismem, a nie o zawarciu przelewu w formie pisemnej. Czym innym jest dokonanie czynności prawnej w formie pisemnej, a czym innym „stwierdzenie" pismem, iż określona czynność została dokonana.*
„Stwierdzenie pismem" nie odnosi się bowiem do formy czynności prawnej, a jedynie do istnienia pisma stwierdzającego, że umowa przelewu została przez strony zawarta.

Wzór 9. Umowa przelewu wierzytelności

Umowa przelewu wierzytelności

zawarta w dniu 20 lutego 2026 r. w Warszawie
pomiędzy
Janem Nowakiem, PESEL 89112376443, ul. Innowacyjna 12, 00-123 Warszawa, prowadzącym działalność gospodarczą pod firmą „Trans Jan Nowak", adres działalności gospodarczej ul. Innowacyjna 12, 00-123 Warszawa, NIP 1234567890,
zwanym dalej **„Cedentem"**,
a
Piotrem Łukaszem, PESEL 76030132986, ul. Biznesowa 45, 01-234 Warszawa, prowadzącym działalność gospodarczą pod firmą „Piotr Łukasz", adres działalności gospodarczej ul. Biznesowa 45, 01-234 Warszawa, NIP 9012345678,
zwanym dalej „Cesjonariuszem",
łącznie zwanymi **„Stronami"**, a osobno **„Stroną".**

§ 1

1. Cedent oświadcza, że przysługuje mu wierzytelność w stosunku do Barbary Stańczak, ul. Kasprowa 45, 00-001 Warszawa, prowadzącej działalność gospodarczą pod firmą „Barbara Stańczak ABC", adres działalności gospodarczej ul. Kasprowa 45, 00-001 Warszawa, NIP 8912345670 (dalej jako „Dłużnik") z tytułu zapłaty ceny za sprzedaż surowców podstawowych w wysokości 104 051,00 zł (słownie: sto cztery tysiące

eprasa.pl cee0270da0

pięćdziesiąt jeden złotych), zgodnie z Umową sprzedaży z dnia 28 stycznia 2026 r. oraz fakturą VAT nr 04/2026 z dnia 28 stycznia 2026 r.

2. Cedent oświadcza, że wierzytelność:
   a) istnieje i jest w całości wymagalna od dnia 4 lutego 2026 r.,
   b) nie jest sporna,
   c) jej przelew nie jest wyłączony przepisami prawa lub zastrzeżeniem umownym poczynionym z Dłużnikiem,
   d) nie była przedmiotem innego przelewu,
   e) nie jest obciążona prawem osoby trzeciej ani zajęta przez organ egzekucyjny.
3. Jako dowód istnienia wierzytelności Cedent okazuje Cesjonariuszowi:
   a) odpis Umowy sprzedaży z dnia 28 stycznia 2026 r.,
   b) fakturę VAT nr 04/2026 z dnia 28 stycznia 2026 r.,
   c) pisemne oświadczenie Dłużnika o uznaniu długu z dnia 11 lutego 2026 r.

– a Cesjonariusz oświadcza, że zapoznał się z treścią tych dokumentów i nie zgłasza zastrzeżeń do ich treści.

§ 2

1. Cedent przenosi na Cesjonariusza wierzytelność określoną powyżej wraz z wszelkimi związanymi z nią prawami za kwotę 20 810,00 zł (słownie: dwadzieścia tysięcy osiemset dziesięć złotych).
2. Cesjonariusz dokona płatności w terminie 7 dni od podpisania niniejszej umowy przelewem na rachunek bankowy Cedenta w banku: Bank Biznesowy S.A. nr 12 3456 7890 1234 5678 9012 3456.
3. Przeniesienie wierzytelności na Cesjonariusza następuje z chwilą dokonania płatności przez Cesjonariusza.
4. Za dzień zapłaty Strony przyjmują dzień uznania rachunku bankowego Cedenta.

§ 3

1. Cedent zawiadomi Dłużnika o dokonanym przelewie przesyłką rejestrowaną i złoży Cesjonariuszowi pisemne potwierdzenie nadania przesyłki w terminie 7 dni od dnia przeniesienia wierzytelności.
2. Cedent przekaże Cesjonariuszowi dokumenty wskazane w § 1 ust. 3 w terminie 7 dni od dnia przeniesienia wierzytelności.

§ 4

1. Wszelkie zmiany Umowy wymagają formy pisemnej pod rygorem nieważności.
2. Umowę sporządzono w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach, po jednym dla każdej ze stron.

....
(podpis Cedenta) *(podpis Cesjonariusza)*

6.4.7. Przelew wierzytelności hipotecznej i przeniesienie hipoteki

Zasada akcesoryjności hipoteki przesądza, że hipoteka nie może istnieć bez wierzytelności, którą zabezpiecza, a jej przejście jest jedynie następstwem przelewu wierzytelności.

W orzecznictwie podkreśla się, że przeniesienie hipoteki jest tylko skutkiem przelewu wierzytelności i nie wymaga odrębnej czynności prawnej (wyrok Sądu Najwyższego z 20 lutego 2018 r., sygn. akt V CSK 212/17).

eprasa.pl cee0270da0

Artykuł 79 u.k.w.h. stanowi, że wraz z przelewem wierzytelności hipotecznej na cesjonariusza przechodzi także hipoteka, przy czym przeniesienie hipoteki wymaga wpisu nowego wierzyciela w księdze wieczystej. Taki wpis ma charakter konstytutywny. To znaczy, że cesjonariusz nie nabywa wierzytelności hipotecznej z chwilą zawarcia umowy przelewu, lecz dopiero z chwilą dokonania wpisu w księdze wieczystej (postanowienie Sądu Najwyższego z 17 listopada 2011 r., sygn. akt IV CSK 74/11).

Z tych względów umowa przelewu wierzytelności hipotecznej wymaga zawarcia umowy pisemnej z podpisem notarialnie poświadczonym, gdyż taka forma jest wymagana dla dokumentów stanowiących podstawę wpisów do księgi wieczystej, jeżeli przepis szczególny nie wymaga innej formy takiego dokumentu (art. 31 u.k.w.h.).

6.4.8. Przelew wierzytelności zabezpieczonej zastawem rejestrowym

W przypadku przelewu wierzytelności zabezpieczonej zastawem z jednej strony brak jest przepisu uzależniającego przejście wierzytelności od przejścia zastawu rejestrowego, tak jak w przypadku hipoteki. Z drugiej jednak strony zastaw rejestrowy nie przechodzi na nabywcę wierzytelności z mocy samej umowy cedenta z cesjonariuszem, tak jak ma to miejsce w przypadku poręczenia. Nadto zastaw może być przeniesiony wyłącznie z wierzytelnością, którą zabezpiecza, przy czym przeniesienie zastawu rejestrowego jest skuteczne dopiero od daty wpisu nabywcy (cesjonariusza) do rejestru zastawów jako zastawnika (J. Mojak, J. Widło, *Zastaw rejestrowy i rejestr zastawów. Komentarz,* wyd. V, WKP 2020).

6.4.9. Przelew wierzytelności po powstaniu tytułu egzekucyjnego

Gdy do przelewu wierzytelności dochodzi po powstaniu tytułu egzekucyjnego lub w toku postępowania sądowego, sąd nada klauzulę wykonalności na rzecz lub przeciwko tej osobie, gdy przejście to będzie wykazane dokumentem urzędowym lub prywatnym z podpisem urzędowo poświadczonym (art. 788 § 1 k.p.c.).

Oznacza to, że przelew wierzytelności w takim wypadku zawarty w zwykłej formie pisemnej jest ważny, ale cesjonariusz nie może korzystać z tytułu egzekucyjnego wystawionego na rzecz cedenta. Dlatego w praktyce w takich przypadkach umowa przelewu wierzytelności jest zawierana z podpisem notarialnie poświadczonym, dzięki czemu nabywca wierzytelności może kontynuować działania prawne na podstawie tytułu uzyskanego przez zbywcę.

6.4.10. Skutki przelewu wierzytelności. Zmiana podmiotowa bez modyfikacji zobowiązania

Przelew wierzytelności skutkuje zmianą po stronie wierzyciela, natomiast treść stosunku prawnego oraz zakres odpowiedzialności dłużnika nie ulegają zmianie. Cedent

eprasa.pl cee0270da0

traci status wierzyciela, a cesjonariusz wchodzi w jego miejsce, co prowadzi do zachowania tożsamości wierzytelności.

Sąd Najwyższy w wyroku z 5 września 2001 r. (sygn. akt I CKN 379/00) potwierdził, że sam stosunek zobowiązaniowy nie ulega zmianie wskutek przelewu wierzytelności, zmienia się jedynie osoba po stronie wierzyciela.

Na cesjonariusza przechodzi nie tylko należność główna, ale również wszelkie prawa związane z wierzytelnością (art. 509 § 2 k.c.), takie jak:

1) należności uboczne (np. odsetki, prawo do naliczenia kary umownej);
2) prawa akcesoryjne zabezpieczające wierzytelność (np. hipoteka, zastaw, poręczenie);
3) roszczenia odszkodowawcze wynikające z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania;
4) inne uprawnienia ściśle związane z przelaną wierzytelnością, jeżeli bez ich przejścia wykonywanie nabytej wierzytelności byłoby niemożliwe albo istotnie utrudnione. Nie oznacza to jednak, że wraz z przelewem pojedynczej wierzytelności cesjonariusz automatycznie nabywa wszystkie uprawnienia wynikające z umowy, z której wierzytelność powstała;
5) uprawnienia o charakterze zabezpieczającym, np. możliwość wniesienia skargi pauliańskiej (art. 527 k.c.);
6) wszystkie inne, powyżej niewskazane, prawa z nią związane, w tym także postanowienia dotyczące właściwości sądu. Sąd Najwyższy w wyroku z 3 września 1998 r. (sygn. akt I CKN 822/97) wskazuje jednoznacznie, że umowa prorogacyjna odnosi skutek również wobec cesjonariusza, który wstępuje w miejsce dotychczasowego wierzyciela.

Przelew wierzytelności obejmuje również zapis na sąd polubowny lub mediację, jeśli został on zawarty w stosunku podstawowym. Sąd Najwyższy w wyroku z 3 września 1998 r. (sygn. akt I CKN 822/97) orzekł, że:

SN *Zapis na sąd polubowny, jako cecha stosunku prawnego, z którego wierzytelność wynika, wiąże także cesjonariusza.*

6.4.11. Zindywidualizowanie przedmiotu przelewu

Wierzytelność będąca przedmiotem przelewu musi być odpowiednio oznaczona. Sąd Najwyższy w wyroku z 5 listopada 1999 r. (sygn. akt III CKN 423/98) podkreślił, że wystarczające jest, aby wierzytelność można było zidentyfikować na podstawie treści stosunku prawnego, z którego wynika. Jedną umową przelewu można objąć wiele wierzytelności, w tym wierzytelności przyszłe, jeżeli są one dostatecznie oznaczone albo oznaczalne. Niedopuszczalność przelewu może natomiast wynikać z takiego określenia jego przedmiotu, które nie pozwala ustalić, jakie wierzytelności zostały objęte cesją. Z praktyki wynika jednak, że indywidualizacja wierzytelności powinna polegać

eprasa.pl cee0270da0

na dokładnym określeniu daty powstania, wymagalności, tytułu (np. umowy, faktury lub rachunki) oraz przede wszystkim na odpowiednim oznaczeniu osoby dłużnika.

6.4.12. Cesja wierzytelności przyszłych

W obrocie gospodarczym występuje szereg transakcji opartych na przelewie wierzytelności przyszłych.

Tabela 15. Transakcje oparte na przelewie wierzytelności przyszłych w obrocie gospodarczym

Rodzaj transakcji	Opis
Faktoring	Nabycie wierzytelności przyszłych przez faktora w celu poprawy płynności finansowej przedsiębiorcy.
Zabezpieczenie wierzytelności	Przelew na zabezpieczenie wierzytelności przyszłych, z warunkiem powrotnego przeniesienia ich na cedenta po spłacie długu.

Przelew wierzytelności przyszłych odnosi się do sytuacji, w której przedmiotem cesji jest wierzytelność jeszcze nieistniejąca w chwili zawarcia umowy przelewu, lecz mogąca powstać w przyszłości. Dopuszczalność cesji wierzytelności przyszłych została potwierdzona zarówno w orzecznictwie, jak i doktrynie. Warunkiem skuteczności przelewu wierzytelności przyszłych jest oznaczalność wierzytelności. Wierzytelność przyszła musi być oznaczalna w chwili zawarcia umowy cesji poprzez trzy kluczowe elementy, tj.:

1) podmiot – kto jest dłużnikiem,
2) przedmiot – jakie świadczenie ma zostać spełnione,
3) stosunek prawny – z jakiego zdarzenia prawnego lub umowy wierzytelność wynika.

Przykład 24
Wierzytelność przyszła oznaczalna
Umowa cesji dotyczy wierzytelności wynikających z przyszłych dostaw towarów przez firmę X na rzecz firmy Y, zgodnie z umową zawartą 2 stycznia 2026 r. Z umowy wynika:
- kto jest dłużnikiem (firma Y),
- co będzie przedmiotem wierzytelności (zapłata za dostarczone towary), jaka jest podstawa prawna (umowa z dnia 2 stycznia 2026 r.).

Przykład 25
Wierzytelność przyszła nieoznaczalna
Umowa cesji dotyczy wszystkich wierzytelności, które mogą powstać „w przyszłości" w nieokreślonych okolicznościach i wobec nieznanych kontrahentów. Taka wierzytelność nie spełnia wymogu oznaczalności, bo nie można ustalić konkretnego dłużnika, podstawy prawnej ani przedmiotu świadczenia.

eprasa.pl cee0270da0

6.4.13. Przelew wierzytelności przyszłej

Do przelewu wierzytelności przyszłej doktryna zaleca stosowanie w drodze analogii art. 155 § 2 k.c. dotyczącego przeniesienia własności rzeczy przyszłej. Zgodnie z tym przepisem do przeniesienia własności rzeczy przyszłej potrzebne jest przeniesienie posiadania rzeczy.

> Treść art. 155 § 2 k.c. to normatywne wskazanie określonego stanu faktycznego wywołującego przeniesienie własności składającego się z zawarcia umowy zobowiązującej do przeniesienia własności (...) rzeczy przyszłej i późniejsze przeniesienie jej posiadania (por. *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. serii K. Osajda/red. tomu W. Borysiak 2024, wyd. 33/J. Biernat).

W odniesieniu do wierzytelności przyszłej znaczenie ma jej skonkretyzowanie po powstaniu w sposób pozwalający ustalić, że jest ona objęta wcześniej zawartą umową przelewu. W przypadku faktoringu np. momentem przejścia wierzytelności będzie doręczenie faktorowi przez faktoranta danych ją indywidualizujących, tj. przekazanie partii konkretnych faktur, które mają być przelane na faktora. Faktury te wykazują już konkretne wierzytelności, a niekiedy załączone do nich zostają dodatkowo dokładne indywidualizujące specyfikacje.

Zawarta wcześniej przez strony umowa faktoringowa dotycząca cyklicznego finansowania faktoranta przez faktora mogła zawierać jedynie wstępne oznaczenie wierzytelności, ponieważ w momencie jej zawarcia cedowane wierzytelności jeszcze nie istniały.

Przy przyjęciu analogii do art. 155 § 2 k.c. samo powstanie i skonkretyzowanie wierzytelności przyszłej nie powinno być jeszcze wystarczające do wywołania skutku rozporządzającego. W przypadku rzeczy przyszłych albo rzeczy oznaczonych tylko co do gatunku samo ich wyodrębnienie nie powoduje bowiem przejścia własności – konieczne jest jeszcze przeniesienie posiadania na nabywcę. Odpowiednio, w przypadku wierzytelności przyszłej potrzebne jest dodatkowe zdarzenie pełniące funkcję odpowiadającą przeniesieniu posiadania.

W praktyce faktoringowej takim zdarzeniem może być przedstawienie lub doręczenie faktorowi przez faktoranta konkretnej wierzytelności, np. przez przekazanie faktury, zestawienia wierzytelności albo specyfikacji pozwalającej jednoznacznie ją zidentyfikować i przyporządkować do zawartej wcześniej umowy przelewu.

Sąd Najwyższy w wyroku z 17 marca 2016 r. (sygn. akt V CSK 379/15), odwołując się do analogii z art. 155 § 2 k.c., zastosował ją jednak w sposób uproszczony. Z jednej strony wskazał, że przy rzeczy przyszłej skutek przewłaszczenia następuje dopiero po jej powstaniu i przeniesieniu posiadania na nabywcę, z drugiej zaś – odnosząc tę konstrukcję do wierzytelności przyszłej – powiązał powstanie skutku

eprasa.pl cee0270da0

rozporządzającego przede wszystkim z oznaczeniem treści wierzytelności, nie wskazując odrębnego zdarzenia stanowiącego funkcjonalny odpowiednik przeniesienia posiadania.

6.4.14. Spełnienie świadczenia do rąk poprzedniego wierzyciela

Zgodnie z art. 512 k.c. dłużnik, który nie został zawiadomiony o przelewie przez zbywcę, może spełnić świadczenie na rzecz cedenta ze skutkiem wobec cesjonariusza, chyba że dłużnik o przelewie wiedział.

WAŻNE! W piśmiennictwie i orzecznictwie dominuje stanowisko, że art. 512 k.c. ma charakter bezwzględnie wiążący (*iuris cogentis*).

Zawiadomienie o przelewie

W związku z taką treścią art. 512 k.c., stojącego na straży interesu dłużnika, znaczącą rolę uzyskuje zawiadomienie dłużnika o przelewie.

Zawiadomienie dłużnika o przelewie jest oświadczeniem wiedzy. Oznacza to, że jest ono skuteczne z chwilą dotarcia do dłużnika w sposób umożliwiający zapoznanie się z treścią. Dłużnik, który spełnił świadczenie na rzecz cedenta, może być zobowiązany do ponownego świadczenia na rzecz cesjonariusza, jeśli cesjonariusz wykaże, że dłużnik wiedział o przelewie. Ciężar dowodu w tym zakresie spoczywa na cesjonariuszu, zgodnie z zasadą ogólną art. 6 k.c.

Na ochronę dłużnika określoną w art. 512 k.c. może powołać się również poręczyciel na podstawie art. 883 § 1 k.c., który w dobrej wierze spełnił świadczenie na rzecz cedenta.

Zgodnie z treścią art. 452 k.c.:

§ *Jeżeli świadczenie zostało spełnione do rąk osoby nieuprawnionej do jego przyjęcia, a przyjęcie świadczenia nie zostało potwierdzone przez wierzyciela, dłużnik jest zwolniony w takim zakresie, w jakim wierzyciel ze świadczenia skorzystał. Przepis ten stosuje się odpowiednio w wypadku, gdy świadczenie zostało spełnione do rąk wierzyciela, który był niezdolny do jego przyjęcia.*

W przypadku profesjonalnego obrotu wierzytelnościami w razie zapłaty przez dłużnika do rąk poprzedniego wierzyciela (cedenta) ten najczęściej przekaże płatność swojemu kontrahentowi cesjonariuszowi, do czego praktycznie zawsze jest zobowiązany zawartą z nim umową. W takim wypadku dłużnik będzie zwolniony z konieczności zapłaty po raz drugi. Jednakże przy braku takiego przekazania płatności cesjonariusz może egzekwować taką należność jeszcze raz, a dłużnikowi pozostanie roszczenie o zwrot dokonanej wpłaty od cedenta, np. na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu (art. 405 i nast. k.c.).

eprasa.pl cee0270da0

WAŻNE! Dłużnik, który został zawiadomiony o przelewie i spełnił świadczenie na rzecz cesjonariusza, jest chroniony przed ponownym żądaniem spełnienia świadczenia przez cedenta, nawet jeśli umowa przelewu okaże się nieważna, o ile działał w dobrej wierze (wyrok Sądu Najwyższego z 27 stycznia 2000 r., sygn. akt II CKN 702/98).

Co robić w przypadku niejasnych okoliczności

W sytuacji spornej, gdy dłużnik nie jest pewien, komu należy spełnić świadczenie, może złożyć je do depozytu sądowego (art. 467 k.c.). Rozwiązanie to znajduje zastosowanie szczególnie w przypadku wielości cesjonariuszy lub braku pewności co do skuteczności przelewu.

6.4.15. Zarzuty dłużnika w stosunku do nabywcy wierzytelności

Artykuł 513 k.c. reguluje zakres zarzutów przysługujących dłużnikowi wobec cesjonariusza po dokonaniu przelewu wierzytelności. Ustanawia zasadę ochrony interesów dłużnika, nie dopuszczając do pogorszenia jego sytuacji prawnej.

Zasada niepogarszania sytuacji dłużnika

Dłużnikowi przysługują wobec nabywcy wierzytelności wszelkie zarzuty, które miał przeciwko zbywcy w chwili powzięcia wiadomości o przelewie, w tym wynikające z wad oświadczenia woli, nadzwyczajnej zmiany okoliczności czy istotnej zmiany siły nabywczej pieniądza (P. Sobolewski, w: K. Osajda, *Komentarze Prawa Prywatnego.* Tom IIIA. *Kodeks cywilny. Komentarz. Zobowiązania. Część ogólna*, red. K. Osajda, Warszawa 2017, s. 964).

Ponadto dłużnikowi przysługują także:

1) prawo do odstąpienia od umowy. W ramach art. 513 § 1 k.c. dłużnik może skutecznie powołać się na zarzut odstąpienia od umowy sprzedaży z powodu wad rzeczy ujawnionych po uzyskaniu wiadomości o przelewie (wyrok Sądu Najwyższego z 8 kwietnia 2009 r., sygn. akt V CSK 423/08);
2) zarzut nieważności przelewu. Dłużnik może kwestionować prawidłowość *causae* przelewu, co jest uznawane za kluczowy element ochrony przed bezpodstawnymi roszczeniami cesjonariusza (por. wyrok Sądu Najwyższego z 19 lutego 1998 r., sygn. akt III CKN 387/97);
3) zarzut niespełnienia świadczenia wzajemnego. Przy przelewie wierzytelności wynikającej z umowy wzajemnej (art. 487 § 2 k.c.) dłużnik może wstrzymać się ze spełnieniem świadczenia wobec cesjonariusza do czasu zaoferowania świadczenia wzajemnego przez cedenta (art. 488 § 2 k.c.; K. Zagrobelny, w: E. Gniewek, P. Machnikowski, *Kodeks cywilny. Komentarz*, 2017, s. 1090);
4) zarzut przedawnienia;

eprasa.pl cee0270da0

5) prawo do powołania się na zapis na sąd polubowny lub określoną w umowie właściwość miejscową;
6) potrącenie wierzytelności.

Dłużnik może potrącić wobec cesjonariusza wierzytelność przysługującą mu względem zbywcy, jeżeli powstała ona przed uzyskaniem przez dłużnika wiadomości o przelewie, choćby stała się wymagalna dopiero po zawiadomieniu o przelewie. Nie jest to jednak dopuszczalne, jeżeli wierzytelność dłużnika względem zbywcy stała się wymagalna później niż wierzytelność będąca przedmiotem przelewu (art. 513 § 2 k.c.). Oświadczenie o potrąceniu w takich wypadkach powinno być złożone cesjonariuszowi, a nie cedentowi (por. uchwała Sądu Najwyższego z 13 października 2005 r., sygn. akt III CZP 56/05).

Powstanie wierzytelności dłużnika w stosunku do cedenta po zawiadomieniu o przelewie uniemożliwia jej potrącenie w stosunku do cesjonariusza.

Przykład 26
Strony transakcji:
- dłużnik: pan Adam – zobowiązany do zapłaty określonych kwot, ale również posiadający wierzytelności wobec zbywcy,
- cedent (zbywca): firma TechStore – pierwotny wierzyciel pana Adama, który dokonał przelewu wierzytelności na rzecz cesjonariusza,
- cesjonariusz (nabywca): firma Finansowe ABC – nabyła wierzytelność od TechStore.

Opis sytuacji:
Firma TechStore miała wobec pana Adama wierzytelność (wierzytelność A) w wysokości 10 000 zł wynikającą z zakupu sprzętu komputerowego. Sprzedaż miała miejsce 15 lipca 2024 r., a termin zapłaty został uzgodniony na 16 sierpnia 2024 r. Wierzytelność ta została sprzedana firmie Finansowe ABC na podstawie umowy przelewu (cesji), która została zawarta w dniu 25 lipca 2024 r.
Pan Adam został zawiadomiony o dokonaniu przelewu przez TechStore w dniu 1 sierpnia 2024 r.
Pan Adam miał dwie wierzytelności wobec TechStore:
1) wierzytelność B (nadpłata 5000 zł) – powstała 26 lipca 2024 r., gdy pan Adam przypadkowo zapłacił zbyt wysoką kwotę za inne zamówienie. Wierzytelność stała się wymagalna dopiero po wezwaniu do zwrotu nadpłaty, wysłanym przez pana Adama 9 sierpnia 2024 r. – w wezwaniu został wskazany termin zapłaty 12 sierpnia 2024 r.,
2) wierzytelność C (usługi instalacyjne 3000 zł) – powstała 5 sierpnia 2024 r. za poprowadzenie instalacji sieci komputerowej w jednym z oddziałów TechStore po zawiadomieniu o przelewie. Termin zapłaty został wskazany na dzień 17 sierpnia 2024 r.

Dopuszczalność potrącenia wierzytelności B (nadpłata)
Wierzytelność powstała po przelewie (26 lipca 2024 r.) i jej wymagalność nastąpiła 13 sierpnia 2024 r. po zawiadomieniu o przelewie (1 sierpnia 2024 r.), ale przed wymagalnością przelanej wierzytelności A, tj. przed 17 sierpnia 2024 r.

eprasa.pl cee0270da0

Zgodnie z art. 513 § 2 k.c. pan Adam może potrącić tę wierzytelność z wierzytelnością przelaną (A), nawet jeśli wymagalność tej wierzytelności nastąpiła po dacie zawiadomienia o cesji, ponieważ jej wymagalność nastąpiła przed wymagalnością wierzytelności przelanej.

Wierzytelność C (usługi instalacyjne)
Wierzytelność powstała po zawiadomieniu o przelewie (5 sierpnia 2024 r.) i jej wymagalność również nastąpiła po zawiadomieniu o cesji (1 sierpnia 2024 r.), a jej wymagalność (18 sierpnia 2024 r.) nastąpiła później niż wymagalność wierzytelności przelanej A (17 sierpnia 2024 r.).
Na podstawie art. 513 § 2 k.c. pan Adam nie może potrącić wierzytelności C z wierzytelnością przelaną A przede wszystkim dlatego, że wierzytelność C powstała dopiero po uzyskaniu przez niego wiadomości o przelewie. Dodatkowo jej wymagalność nastąpiła później niż wymagalność wierzytelności przelanej A. Pan Adam skutecznie potrąca wierzytelność B (5000 zł) z wierzytelnością przelaną A (10 000 zł), co zmniejsza jego zobowiązanie wobec firmy Finansowe ABC do kwoty 5000 zł.
Wierzytelność C (3000 zł) nie może być uwzględniona w potrąceniu i pozostaje jako roszczenie pana Adama wobec TechStore.

6.4.16. O czym należy pamiętać, zawierając umowę przelewu wierzytelności

Zawierając umowę przelewu wierzytelności, należy pamiętać przede wszystkim o:

1) indywidualizacji wierzytelności będącej przedmiotem przelewu – dokładne określenie osoby dłużnika, tytułu wierzytelności;
2) określeniu ceny i warunków jej zapłaty, jeśli podstawą przelewu jest sprzedaż;
3) określeniu, na kim ciąży obowiązek podatkowy związany z zawarciem umowy;
4) określeniu, kto dokonuje zawiadomienia dłużnika (por. art. 512 k.c.);
5) określeniu obowiązku po stronie zbywcy raportowania płatności dokonanych przez dłużników na jego rachunek i zasad ich przekazywania nabywcy (skutki wynikające z art. 512 k.c.);
6) określeniu sytuacji, w których danego rodzaju wierzytelność podlega zwrotnej cesji – jakie kryteria powinna spełniać, np. nieistnienie wierzytelności, sporność wierzytelności, ogłoszenie upadłości przez dłużnika, brak możliwości odnalezienia dłużnika;
7) sprawdzeniu, czy danego rodzaju wierzytelność może podlegać przelewowi;
8) uzależnieniu przejścia wierzytelności na nabywcę od dokonania przez niego zapłaty ceny;
9) opatrzeniu umowy przelewu podpisem notarialnie poświadczonym, jeżeli wierzytelność stanowi już przedmiot postępowania sądowego.

eprasa.pl cee0270da0

6.5. Wstąpienie w prawa zaspokojonego wierzyciela – *cessio legis*

Artykuł 518 k.c. reguluje instytucję subrogacji ustawowej (*cessio legis*), umożliwiając osobie trzeciej, która spłaca wierzyciela, nabycie wierzytelności do wysokości dokonanej zapłaty. Subrogacja obejmuje wyłącznie wierzytelności pieniężne, co potwierdzają użyte w przepisie zwroty „spłaca wierzyciela" i „do wysokości dokonanej zapłaty".

Subrogacja ustawowa ma charakter translatywny i pochodny – osoba trzecia wstępuje w pozycję prawną zaspokojonego wierzyciela z chwilą dokonania zapłaty. Nabycie wierzytelności w trybie art. 518 k.c. nie wymaga zgody wierzyciela ani dłużnika (A. Szpunar, *Wstąpienie w prawa zaspokojonego wierzyciela*, Wolters Kluwer, 2000).

WAŻNE! Wierzytelność nabyta w drodze subrogacji obejmuje zabezpieczenia takie jak hipoteka, zastaw czy poręczenie.

Do subrogacji ustawowej stosuje się odpowiednio przepisy o przelewie wierzytelności (por. wyrok Sądu Najwyższego z 1 czerwca 2011 r., sygn. akt II CSK 548/10).

Subrogacja (*cessio legis*) nie ma zastosowania do wierzytelności, które zgodnie z przepisami szczególnymi nie mogą być przedmiotem obrotu, np. wierzytelności publicznoprawne (wyrok Sądu Najwyższego z 6 maja 2016 r., sygn. akt I CSK 371/15).

6.5.1. Częściowa spłata

W przypadku częściowej spłaty wierzyciela nabycie wierzytelności następuje w zakresie odpowiadającym dokonanej zapłacie (por. wyrok Sądu Najwyższego z 7 kwietnia 2005 r., sygn. akt II CK 576/04).

W takim wypadku zaspokojony wierzyciel ma pierwszeństwo zaspokojenia przed osobą trzecią w odniesieniu do niespłaconej części wierzytelności (art. 518 § 3 k.c.).

Przykład 27
Strony transakcji:
- wierzyciel: Bank Finansowe ABC,
- dłużnik: pan Adam – zaciągnął kredyt w wysokości 100 000 zł z terminem spłaty na 31 grudnia 2025 r.,
- osoba trzecia: pan Jan – poręczył za kredyt pana Adama.

Stan faktyczny:
Z powodu problemów finansowych pan Adam nie spłacił raty kredytu, a wierzyciel wezwał go do uregulowania całości pozostałego długu, który wynosi 100 000 zł.
Pan Jan, jako poręczyciel, zapłacił na rzecz Banku Finansowe ABC kwotę 40 000 zł (częściowe zaspokojenie wierzyciela).

eprasa.pl cee0270da0

Zgodnie z art. 518 § 1 pkt 1 k.c. pan Jan nabył część wierzytelności wobec pana Adama w wysokości 40 000 zł.
Pozostała część wierzytelności w wysokości 60 000 zł pozostaje nadal po stronie Banku Finansowe ABC.

Zastosowanie art. 518 § 3 k.c.
Pierwszeństwo wierzyciela wobec niespłaconej części długu. Bank Finansowe ABC, jako wierzyciel z pierwotnej umowy kredytowej, zachowuje pierwszeństwo zaspokojenia swojej pozostałej wierzytelności w wysokości 60 000 zł przed panem Janem.
Oznacza to, że w przypadku zajęcia majątku pana Adama przez komornika wierzytelność Banku Finansowe ABC będzie spłacana w pierwszej kolejności, a dopiero później wierzytelność pana Jana w wysokości 40 000 zł.

6.5.2. Istota instytucji *cessio legis*

Istota instytucji *cessio legis* polega na tym, że choć każdy może skutecznie spełnić świadczenie pieniężne za dłużnika, jednak jedynie podmioty wymienione enumeratywnie w art. 518 § 1 k.c. wstąpią w miejsce zaspokojonego wierzyciela automatycznie, nabywając roszczenie do spłaconego dłużnika. Natomiast osoby niewskazane w art. 518 § 1 k.c., spełniające świadczenie za dłużnika, mogą dochodzić od dłużnika zwrotu uiszczonej kwoty na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu.

Tabela 16. Podmioty uprawnione do wstąpienia w miejsce spłaconego wierzyciela (art. 518 § 1 k.c.)

Lp.	Podmiot	Opis
1.	Osoba odpowiedzialna osobiście lub rzeczowo za cudzy dług	Obejmuje m.in. poręczycieli, właścicieli nieruchomości obciążonych hipoteką, osoby ustanawiające zastaw. Dłużnik solidarny spłacający wierzyciela (np. współkredytobiorca w przypadku umowy kredytowej) nie jest traktowany jako osoba trzecia w rozumieniu art. 518 k.c. i nie wstępuje w prawa zaspokojonego wierzyciela. Może on jednak dochodzić od pozostałych współdłużników solidarnych zwrotu w ramach roszczenia regresowego na zasadach określonych w art. 376 k.c.
2.	Osoba, której przysługuje prawo o wyższym priorytecie zaspokojenia	Może to być np. wierzyciel posiadający hipotekę o niższym stopniu, który spłaca wierzyciela hipotecznego o wyższym pierwszeństwie (A. Szpunar, *Wstąpienie w prawa wierzyciela,* s. 119).
3.	Osoba działająca za zgodą dłużnika	Dłużnik musi wyrazić zgodę w formie pisemnej pod rygorem nieważności (por. wyrok Sądu Najwyższego z 7 listopada 2008 r., sygn. akt II CSK 293/08).
4.	Podmiot wstępujący z mocy przepisów szczególnych	Na przykład regres ubezpieczeniowy (art. 828 k.c.) – ubezpieczyciel wstępuje w prawa poszkodowanego wobec sprawcy szkody (por. wyrok Sądu Najwyższego z 16 grudnia 2003 r., sygn. akt II CK 330/02).

eprasa.pl cee0270da0

6.6. Przejęcie długu

Przejęcie długu, uregulowane w art. 519 k.c., jest instytucją, która umożliwia zmianę podmiotu zobowiązanego w stosunku obligacyjnym. W praktyce oznacza to, że osoba trzecia wstępuje w miejsce dotychczasowego dłużnika, przejmując wszystkie jego zobowiązania wobec wierzyciela. Dotychczasowy dłużnik zostaje zwolniony z długu, a osoba przejmująca staje się nowym dłużnikiem.

Jeżeli dojdzie do transakcji składającej się łącznie z przejęcia długu i przelewu wierzytelności, może dojść do całkowitej wymiany stron umowy. Przejęcie długu oznacza jednak przejęcie wyłącznie obowiązków wynikających z takiej umowy, tak jak przelew wierzytelności oznacza przejście samych praw.

Przejęcie długu może dotyczyć zarówno zobowiązań wymagalnych, jak i niewymagalnych. Jednak w obu przypadkach osoba przejmująca wstępuje w prawa i obowiązki dotychczasowego dłużnika w stanie, w jakim zobowiązanie znajdowało się w chwili przejęcia.

Przejęcie długu następuje w wyniku umowy, która może zostać zawarta:
1) między wierzycielem a osobą trzecią (art. 519 § 2 pkt 1 k.c.) – w takim wypadku wymagana jest zgoda dłużnika;
2) między dłużnikiem a osobą trzecią (art. 519 § 2 pkt 2 k.c.) – np. członkiem rodziny, wspólnikiem czy poręczycielem, która zobowiąże się przejąć jego dług. W tym wypadku wymagana jest zgoda wierzyciela.

6.6.1. Zgoda na przejęcie długu i skutki jej braku

Zgoda dłużnika lub wierzyciela może być wyrażona przez oświadczenie woli złożone wobec którejkolwiek ze stron umowy, w wyniku której ma dojść do przejęcia długu.

Zgodnie z treścią art. 520 k.c. każda ze stron, które zawarły umowę o przejęcie długu, może wyznaczyć osobie, której zgoda jest potrzebna do skuteczności przejęcia, odpowiedni termin do wyrażenia zgody. Bezskuteczny upływ wyznaczonego terminu jest jednoznaczny z odmówieniem zgody.

WAŻNE! Jeżeli umowę o przejęcie długu zawarli wierzyciel i osoba trzecia, a dłużnik odmówi wyrażenia wymaganej zgody, przejęcie długu nie dochodzi do skutku (art. 521 § 1 k.c.).

W przypadku odmowy ze strony wierzyciela nie dochodzi do przejęcia długu, a po stronie przejemcy z ustawy powstaje odpowiedzialność względem dłużnika za to, że wierzyciel nie będzie od niego żądał spełnienia świadczenia. W zależności od treści i wykonania łączących przejemcę i dłużnika stosunków oraz innych okoliczności odpowiedzialność ta może mieć charakter gwarancyjny lub odszkodowawczy.

eprasa.pl cee0270da0

Jeżeli umowę o przejęcie długu zawarli dłużnik i osoba trzecia, zgoda wierzyciela jest bezskuteczna, jeżeli w chwili jej udzielenia przejemca był niewypłacalny, a wierzyciel o tym nie wiedział (art. 519 § 2 pkt 2 k.c.). Niewypłacalność przejemcy należy oceniać na chwilę udzielenia zgody przez wierzyciela. Późniejsze ogłoszenie upadłości przejemcy nie powoduje samo przez się bezskuteczności zgody wierzyciela, może jednak stanowić okoliczność dowodową przy ustalaniu, czy przejemca był niewypłacalny już w chwili udzielenia zgody.

6.6.2. Forma przejęcia długu

Zgodnie z art. 522 k.c. przejęcie długu powinno zostać zawarte w formie pisemnej pod rygorem nieważności. W takiej samej formie pod takim samym rygorem powinna zostać wyrażona również zgoda wierzyciela. Natomiast jeżeli potrzebna jest zgoda dłużnika, może ona zostać wyrażona w dowolny sposób.

Zachowanie formy pisemnej dla przejęcia długu jest wystarczające dla ważności przejęcia długu bez względu na formę czynności prawnej, z której wynika dług będący przedmiotem przejęcia (tak: B. Łubkowski, w: Z. Resich, *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. II, 1972, s. 1234).

Wzór 10. Umowa o przejęcie długu

UMOWA O PRZEJĘCIE DŁUGU

zawarta w Warszawie, w dniu 20 października 2026 r., pomiędzy
Janem Kowalskim prowadzącym działalność gospodarczą pod firmą Kowalex Jan Kowalski, ul. Wspólna 11, 00-321 Warszawa, NIP: 123456789,
zwanym w dalszej części niniejszej umowy **„Przejmującym dług”**,
a
Piotrem Nowakiem prowadzącym działalność gospodarczą pod firmą NowPol Piotr Nowak, ul. Nadrzeczna 12/7, 20-234 Lublin, NIP: 9012345678,
zwanym w dalszej części niniejszej umowy **„Wierzycielem”**,
zwanymi dalej razem **„Stronami”**.

§ 1

1. Przedmiotem Umowy jest przejęcie długu pieniężnego powstałego w związku z zawarciem umowy zlecenia z dnia 20 października 2025 r. pomiędzy Wierzycielem a Markiem Markowskim prowadzącym działalność gospodarczą pod firmą MAREX Marek Markowski, ul. Bajkowa 5/8, 20-001 Warszawa, NIP: 7861645894, zwanym dalej **„Dłużnikiem”**.
2. Dług, o którym mowa w ustępie poprzedzającym, wynosi 14 126,52 złotych wraz z odsetkami za opóźnienie w transakcjach handlowych naliczonymi od dnia 21 sierpnia 2026 r. do dnia zapłaty.
3. Wierzytelność opisana w ustępach poprzedzających jest wymagalna i niekwestionowana przez żadną ze stron, tj. Dłużnika, Wierzyciela i Przejmującego.

§ 2

1. Przejmujący dług przejmuje dług określony w § 1 Umowy w całości, tj. kwotę główną wraz z określonymi odsetkami do dnia zapłaty a także kosztami i opłatami, które na dzień zawarcia niniejszej Umowy mogą nie być jeszcze wymagalne.

eprasa.pl cee0270da0

2. Dłużnik w terminie 7 dni od podpisania niniejszej Umowy na piśmie wyrazi zgodę na przejęcie długu na zasadach określonych niniejszą Umową i przedłoży ją Przejmującemu dług.
3. Brak zgody Dłużnika wyrażonej na piśmie w terminie określonym w ustępie poprzedzającym skutkuje nieważnością umowy.
4. Przejmujący dług zobowiązanie powinien wykonać po uzyskaniu zgody Dłużnika.

§ 3

1. Oryginały dokumentów, z których wynika dług wskazany w § 1 ust. 1 niniejszej Umowy zostały przekazane Przejmującemu dług w chwili zawarcia niniejszej Umowy, co niniejszym Przejmujący dług potwierdza.
2. Wszelkie zmiany niniejszej Umowy wymagają formy pisemnej pod rygorem nieważności.
3. W sprawach nieuregulowanych mają zastosowanie przepisy Kodeksu cywilnego.
4. Wszelkie spory wynikające z Umowy będą rozstrzygane przez sąd właściwy dla miejsca siedziby Przejmującego dług.
5. Umowę sporządzono w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach po jednym dla każdej ze Stron.

Załącznik nr 1 – wzór zgody Dłużnika na przejęcie długu
Załącznik nr 2 – kopia umowy zlecenia z 20 października 2025 r.

……..…. ……..….
(podpis Przejmującego dług) *(podpis Wierzyciela)*

Załącznik nr 1

OŚWIADCZENIE WIERZYCIELA

Ja, niżej podpisany Marek Markowski prowadzący działalność gospodarczą pod firmą MAREX Marek Markowski, ul. Bajkowa 5/8, 20-001 Warszawa, NIP: 7861645894, **oświadczam, że wyrażam zgodę na przejęcie długu, który powstał** w wyniku zawarcia umowy zlecenia z dnia 20 października 2025 r., z Wierzycielem, tj. Piotrem Nowakiem prowadzącym działalność gospodarczą pod firmą NowPol Piotr Nowak, ul. Nadrzeczna 12/7, 20-234 Lublin, NIP: 9012345678, **przez** Przejmującego dług tj. Jana Kowalskiego prowadzącego działalność gospodarczą pod firmą Kowalex Jan Kowalski, ul. Wspólna 11, 00-321 Warszawa, NIP: 123456789.

……..….
(podpis Dłużnika)

6.6.3. Zakres przejmowanego długu

Umowa przejęcia powinna wyraźnie określać zakres zobowiązania, które osoba trzecia przejmuje. Przejęcie długu można umownie ograniczyć tylko do części zobowiązania. W takim wypadku osoba przejmująca dług odpowiada tylko za przejętą część, pozostały dług nadal obciąża dotychczasowego dłużnika.

W braku postanowień umownych przejęcie długu będzie obejmowało:

1) odsetki – osoba przejmująca dług odpowiada za należne odsetki związane z głównym zobowiązaniem, zarówno już naliczone, jak i przyszłe. Jeśli umowa przejęcia

eprasa.pl cee0270da0

długu wyłącza odpowiedzialność za odsetki, przejmujący odpowiada wyłącznie za kwotę główną długu;

2) kary umowne – przejęcie długu obejmuje również kary umowne, które dłużnik był zobowiązany zapłacić w przypadku naruszenia zobowiązania. Strony mogą jednak w umowie wyłączyć przejęcie obowiązku zapłaty kar umownych;
3) koszty związane z długiem – dotyczą one np. kosztów windykacji czy egzekucji sądowej, jeśli takie koszty powstały przed przejęciem długu.

Przedmiotem przejęcia długu może być także dług wynikający z zobowiązania solidarnego. Zgoda wierzyciela na przejęcie długu, w wyniku którego dochodzi do zwolnienia z długu jednego z dłużników solidarnych, nie ma jednak automatycznego skutku względem pozostałych współdłużników.

6.6.4. Wyłączenia z przejęcia długu

Niektóre długi lub obowiązki nie mogą być przedmiotem przejęcia długu. Dotyczy to w szczególności:

1) długów lub obowiązków ściśle związanych z osobą dotychczasowego dłużnika, których wykonanie przez inną osobę byłoby sprzeczne z ich właściwością, np. obowiązków alimentacyjnych;
2) zobowiązań publicznoprawnych.

6.6.5. Skutki przejęcia długu

Przejęcie długu, będące zmianą podmiotu po stronie dłużnika, wywołuje liczne skutki prawne dla wierzyciela, dotychczasowego dłużnika, jak i osoby przejmującej dług. Skutki te dotyczą wygaśnięcia zobowiązania dotychczasowego dłużnika, przejęcia praw i obowiązków związanych z długiem przez osobę trzecią oraz wpływu na zabezpieczenia związane z wierzytelnością.

Wygaśnięcie zabezpieczeń

Zgodnie z art. 525 k.c. poręczenie oraz ograniczone prawa rzeczowe ustanowione przez osobę trzecią dla zabezpieczenia wierzytelności co do zasady wygasają z chwilą przejęcia długu, chyba że poręczyciel lub osoba trzecia wyrazi zgodę na dalsze trwanie zabezpieczenia.

Reguła ta dotyczy zabezpieczeń ustanowionych przez osobę trzecią. Nie oznacza automatycznego wygaśnięcia zabezpieczenia ustanowionego przez samego dotychczasowego dłużnika.

Wierzyciel pozostaje zabezpieczony przed takimi ujemnymi skutkami przejęcia długu, gdyż musi wyrazić zgodę na takie przejęcie, co generalnie pozwala mu weryfikować wypłacalność osoby przejmującej. Jeśli osoba przejmująca dług jest mniej wypłacalna albo nie chce udzielić nowego zabezpieczenia, wierzyciel może odmówić zgody na przejęcie długu.

eprasa.pl cee0270da0

Przedawnienie

W doktrynie dominuje przekonanie, że przejęcie długu jest czynnością neutralną w kontekście biegu przedawnienia. Podkreśla się, że przejęcie długu powoduje jedynie zmianę podmiotową w stosunku zobowiązaniowym i nie przerywa ani nie zawiesza biegu przedawnienia.

Wygaśnięcie zobowiązania dotychczasowego dłużnika

W wyniku przejęcia długu dotychczasowy dłużnik zostaje całkowicie lub częściowo zwolniony z odpowiedzialności za zobowiązanie wobec wierzyciela.

Zasada wstąpienia w stan istniejący

Nowy dłużnik odpowiada za zobowiązanie w stanie, w jakim znajdowało się ono w momencie przejęcia. Dotyczy to:

1) wysokości długu głównego,
2) odsetek naliczonych do dnia przejęcia długu,
3) obowiązków ubocznych wynikających z umowy (np. kar umownych).

6.6.6. Prawa przejemcy do podnoszenia zarzutów przeciwko wierzycielowi przysługujących dłużnikowi

Zgodnie z treścią art. 524 k.c.:

§ *§ 1. Przejmującemu dług przysługują przeciwko wierzycielowi wszelkie zarzuty, które miał dotychczasowy dłużnik, z wyjątkiem zarzutu potrącenia z wierzytelności dotychczasowego dłużnika.*
§ 2. Przejmujący dług nie może powoływać się względem wierzyciela na zarzuty wynikające z istniejącego między przejmującym dług a dotychczasowym dłużnikiem stosunku prawnego, będącego podstawą prawną przejęcia długu; nie dotyczy to jednak zarzutów, o których wierzyciel wiedział.

Tabela 17. Zarzuty przysługujące i nieprzysługujące przejmującemu dług (art. 524 k.c.)

Kategoria zarzutu	Zarzuty przysługujące przejmującemu dług wobec wierzyciela	Zarzuty nieprzysługujące przejmującemu dług wobec wierzyciela
1	2	3
Zarzuty przysługujące dotychczasowemu dłużnikowi wobec wierzyciela	Brak wymagalności świadczenia: Gdy termin spełnienia świadczenia jeszcze nie nadszedł, przejmujący może skutecznie odmówić spełnienia świadczenia do czasu, aż stanie się ono wymagalne.	Zarzut potrącenia z wierzytelności dotychczasowego dłużnika wobec wierzyciela: Przejmujący dług nie może dokonać

eprasa.pl cee0270da0

1	2	3
	Prawo wstrzymania (art. 490 k.c.): Przejmujący może domagać się spełnienia świadczenia wzajemnego przez wierzyciela.	potrącenia wierzytelności przysługujących pierwotnemu dłużnikowi, gdyż brakuje tożsamości podmiotów w stosunku potrącenia (art. 498 k.c.).
	Rozłożenie świadczenia na raty: Gdy istnieje porozumienie w tym zakresie między dotychczasowym dłużnikiem a wierzycielem, przejmujący może się na nie powołać.	
	Zarzut nieważności umowy: Jeśli umowa między pierwotnym dłużnikiem a wierzycielem była nieważna z powodu sprzeczności z ustawą, zasadami współżycia społecznego, niemożliwości świadczenia lub niezachowania wymaganej formy *ad solemnitatem*.	
	Zarzut przedawnienia: Przejmujący może powołać się na przedawnienie roszczenia wierzyciela, niezależnie od tego, czy termin przedawnienia upłynął przed, czy po przejęciu długu.	
	Uprawnienia do uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia złożonego przez dotychczasowego dłużnika pod wpływem wad oświadczenia woli (art. 88 k.c.).	
Zarzuty wynikające z umowy o przejęcie długu zawartej z wierzycielem	Nieważność umowy przejęcia długu: Przejmujący może podnosić zarzut nieważności umowy przejęcia długu, np. z powodu wad oświadczenia woli (błąd, groźba, przymus), sprzeczności z ustawą lub zasadami współżycia społecznego albo niezachowania wymaganej formy pisemnej zastrzeżonej *ad solemnitatem*.	Zarzuty wynikające z relacji między przejmującym a dotychczasowym dłużnikiem: Przejmujący nie może powoływać się na zarzuty wynikające ze stosunku prawnego pomiędzy dłużnikiem a przejemcą, chyba że wierzyciel wiedział o tych zarzutach w chwili zawarcia umowy przejęcia długu lub wyrażenia zgody na przejęcie (art. 524 § 2 k.c.).
Zarzuty osobiste przysługujące przejmującemu wobec wierzyciela	Potrącenie własnej wierzytelności (art. 498 k.c.): Przejmujący, który posiada wierzytelność wobec wierzyciela z innego stosunku zobowiązaniowego, może dokonać potrącenia własnej wierzytelności. Muszą być spełnione przesłanki potrącenia: tożsamość podmiotów	

eprasa.pl cee0270da0

1	2	3
	(wierzyciel i dłużnik są stronami obu zobowiązań), wymagalność i zaskarżalność wierzytelności. Zarzuty wynikające z osobistych roszczeń wobec wierzyciela: Przejmujący może powołać się na zarzuty wynikające z innych stosunków zobowiązaniowych, np. wierzytelności o zwrot świadczenia nienależnego.	

6.6.7. Przystąpienie do długu

Przystąpienie do długu należy odróżnić od umownego przejęcia długu. Jak wskazał Sąd Apelacyjny w Poznaniu w wyroku z 1 września 2010 r. (sygn. akt I ACa 612/10):

SA *Przystąpienie do długu stanowi z woli stron podmiotowe przekształcenie stosunku zobowiązaniowego po stronie dłużniczej, w którym przystąpienie do długu osoby trzeciej nie powoduje zwolnienia dotychczasowego dłużnika z odpowiedzialności za zaciągnięte przez niego zobowiązanie. W przeciwnym przypadku mielibyśmy do czynienia z przejęciem długu.*

Umowa taka opiera się na zasadzie swobody umów (art. $353^{[1]}$ k.c.).

Umowa o przystąpieniu do długu może zostać zawarta między:

1) dłużnikiem a przystępującym do długu – wówczas przyjmuje formę umowy o świadczenie na rzecz osoby trzeciej (art. 393 k.c.) i nie wymaga zgody wierzyciela;
2) przystępującym do długu a wierzycielem – tutaj zgoda dłużnika również nie jest wymagana, ponieważ jego sytuacja w wyniku zawarcia umowy nie ulega pogorszeniu, lecz z reguły poprawia się.

W obu przypadkach umowa nie wymaga zachowania szczególnej formy. Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z 5 września 2001 r. (sygn. akt I CKN 1287/00):

SN *Umowne przystąpienie do długu może mieć postać zarówno umowy między osobą trzecią a wierzycielem, jak i między osobą trzecią a dłużnikiem. Nie wymaga przy tym formy szczególnej ani też zgody – w pierwszym wypadku dłużnika, a w drugim wierzyciela.*

Osoba przystępująca do długu staje się solidarnym dłużnikiem wraz z dotychczasowym dłużnikiem. Solidarność ta nie wynika z ustawy, lecz z dorozumianego zamiaru stron wyrażonego w umowie o przystąpieniu do długu (art. 369 k.c.). Gdy pierwotny dłużnik spełni świadczenie, ma on roszczenie regresowe wobec przystępującego do długu, chyba że strony postanowiły inaczej (art. 376 k.c.).

eprasa.pl cee0270da0

Sąd Najwyższy w wyroku z 12 października 2001 r. (sygn. akt V CKN 500/00, OSNC 2002) wskazał, że osoba przystępująca do długu odpowiada solidarnie z pierwotnym dłużnikiem, nawet jeśli solidarność ta nie została wyraźnie wskazana w umowie.

7. Sposoby zabezpieczenia kredytu kupieckiego

Wraz z rozwojem gospodarki następuje wzrost liczby zawieranych kontraktów handlowych, w których strony, w ramach swobody umów, kształtują swoje prawa i obowiązki. Zawarcie w umowie klauzuli zabezpieczającej przyspiesza i upraszcza odzyskanie przez wierzyciela długu, w przypadku niewywiązania się kontrahenta z obowiązku zapłaty.

7.1. Znaczenie zabezpieczania transakcji handlowych

Najkorzystniejszym momentem na ustanowienie zabezpieczenia kontraktu jest etap podpisywania umowy. Późniejsze wprowadzenie zabezpieczania, w większości stosowanych klauzul, będzie wymagało zgody dłużnika. Istnieje cały wachlarz skutecznych sposobów na zabezpieczenia kontraktu, stosowanych w zależności od rodzaju zawartej umowy, potrzeb wierzyciela i możliwości dłużnika.

Zabezpieczenie może przyjąć postać:

- rzeczową, np. zastaw na rzeczach ruchomych,
- osobistą, np. poręczenie, weksel, kary umowne, oraz
- hipoteki.

7.2. Kary umowne jako typowy sposób zabezpieczania prawidłowego wykonania świadczeń niepieniężnych

Instytucja kary umownej została uregulowana w art. 483 k.c. Pozwala ona na zastrzeżenie w umowie, że naprawienie szkody wynikłej z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania niepieniężnego nastąpi przez zapłatę określonej sumy. Jednocześnie dłużnik nie może bez zgody wierzyciela zwolnić się z zobowiązania przez zapłatę kary umownej.

Wyróżnia się cztery rodzaje kar umownych.

Tabela 18. Rodzaje kar umownych

Lp.	Rodzaj kary	Komentarz
1	2	3
1.	Wyłączna	Wierzyciel może dochodzić tylko kary umownej. Dalsze roszczenie odszkodowawcze nie jest dopuszczalne, ponieważ strony nie przewidziały go w umowie. Wyjątkiem jest sytuacja, gdy dłużnik wyrządził wierzycielowi umyślnie szkodę.

eprasa.pl cee0270da0

1	2	3
2.	Zaliczana	W związku z zapisem w umowie pomiędzy stronami wierzyciel jest uprawniony do dochodzenia odszkodowania uzupełniającego obok kary umownej. Łączna wysokość kary umownej i odszkodowania nie może przewyższyć wysokości powstałej szkody.
3.	Alternatywna	Wierzyciel ma prawo wyboru pomiędzy karą umowną a dochodzeniem odszkodowania na zasadach ogólnych. Wybór ma charakter definitywny, a co za tym idzie – jeśli wierzyciel zdecyduje się na dochodzenie kary umownej, nie będzie już mógł domagać się odszkodowania.
4.	Kumulatywna	Wierzyciel może dochodzić zarówno kary umownej, jak i odszkodowania na zasadach ogólnych. Rzadko spotykana w praktyce z uwagi na ryzyko uznania zapisów pozwalających na dochodzenie obydwu roszczeń za sprzeczne z zasadami współżycia społecznego na podstawie art. 58 § 2 k.c.

Przepis art. 483 k.c. ma charakter bezwzględnie obowiązujący w tym zakresie, że nie można zastrzec kary umownej na wypadek niespełnienia świadczenia o charakterze pieniężnym. Tylko niespełnienie świadczenia o charakterze niepieniężnym uzasadnia możliwość zastrzeżenia kary umownej.

Zgodnie z bogatym orzecznictwem Sądu Najwyższego oraz ugruntowanym stanowiskiem doktryny kara umowna powinna być określona kwotowo. Nie ma jednak przeszkód, aby wskazać wyliczenie w sposób ułamkowy lub procentowy, pod warunkiem że są wyraźnie określone zasady obliczania (strony umowy wyraźnie wskazują, od jakiej kwoty ma być obliczony procent lub ułamek).

W doktrynie i orzecznictwie z jednej strony podnosi się za Sądem Najwyższym (uchwała SN wydana w składzie 7 sędziów, mająca moc zasady prawnej, z 6 listopada 2003 r., sygn. akt III CZP 61/03), że zastrzeżenie kary umownej na wypadek niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania nie zwalnia dłużnika z obowiązku jej zapłaty w razie wykazania, że wierzyciel nie poniósł szkody. Z drugiej jednak strony sądy orzekające w sprawach o zapłatę kary umownej zostały wyposażone w możliwość jej miarkowania na podstawie art. 484 § 2 k.c., a także możliwość badania podstawy obciążenia karą umowną pod kątem sprzeczności z zasadami współżycia społecznego. Sąd Najwyższy we wskazanej powyżej uchwale wyjaśnił, że to, iż kara umowna jest surogatem odszkodowania, nie oznacza, że ma ona jedynie zastąpić odszkodowanie za szkodę majątkową powstałą po stronie wierzyciela. Określona przy zawarciu umowy kara umowna ma kompensować spodziewane w dacie zawarcia umowy przez wierzyciela negatywne skutki niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania. W konsekwencji przyjmuje się, że kara umowna jest należna również wówczas, gdy wierzyciel nie poniósł szkody. W przeciwnym razie kara umowna utraciłaby inne funkcje, poza odszkodowawczą.

eprasa.pl cee0270da0

Konsekwencją powyższego jest to, że w postępowaniu sądowym rozkład ciężaru dowodu wygląda następująco (tabela 19):

Tabela 19. Ciężar dowodu w postępowaniu sądowym

Lp.	Strona	Komentarz
1.	Wierzyciel	Wierzyciel musi wykazać: ■ istnienie i treść stosunku zobowiązaniowego łączącego go z dłużnikiem, ■ ważne zastrzeżenie kary umownej, ■ niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania.
2.	Dłużnik	Dłużnik może bronić się tym, że: ■ kara umowna nie była zastrzeżona, ■ zobowiązanie zostało wykonane należycie, ■ niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania spowodowane było okolicznościami, za które nie ponosi odpowiedzialności, ■ zobowiązanie zostało w znacznej części wykonane, co uzasadnia zmiarkowanie kary umownej, niezależnie od tego, czy doszło do niego przed powstaniem obowiązku zapłaty kary umownej czy po nim, ■ zastrzeżona kara umowna jest zbyt wygórowana, ■ dochodzenie kary umownej w tym przypadku stanowi nadużycie prawa podmiotowego z art. 5 k.c. – przy czym zaznaczyć należy, że zmniejszenie kary umownej na podstawie tego przepisu budzi kontrowersje, ■ zastrzeżona kara umowna jest w całości lub w części nieważna z uwagi na sprzeczność postanowienia umownego z zasadami współżycia społecznego (art. 58 § 2 i 3 k.c.).

W celu ochrony dłużnika przed skutkami zastrzeżenia zbyt dotkliwej kary umownej, nieadekwatnej do wysokości poniesionej szkody, ustawodawca przewidział możliwość miarkowania przez sąd jej wysokości w sytuacji, gdy:

- zobowiązanie zostało w znacznej części wykonane albo
- kara umowna jest rażąco wygórowana (art. 484 § 2 k.c.).

Przesłanki są rozłączne, w konsekwencji wystarczające jest spełnienie jednej z nich, możliwe jest również wystąpienie obydwu równolegle. Miarkowanie jest uważane za jedno z praw sędziowskich, zależy od uznania sędziowskiego i nie może zostać wyłączone w stosunkach pomiędzy przedsiębiorcami. Ewentualne zastrzeżenie pomiędzy stronami w umowie wyłączenia miarkowania kary umownej uważane jest za nieważne.

Z uwagi na rozbieżne stanowiska w zakresie tego, czy sąd może miarkować karę umowną bez żądania strony, w praktyce wskazane jest sformułowanie przez dłużnika takiego żądania. Ciężar dowodu w zakresie wykazania istnienia przesłanek uzasadniających zmiarkowanie kary spoczywa na dłużniku.

Miarkowanie na podstawie częściowego wykonania zobowiązania

W doktrynie podnosi się, że miarkowanie kary umownej na podstawie przesłanki wykonania zobowiązania w znacznej części jest wykluczone, jeżeli dłużnik był zobowiązany do świadczenia jednorazowego i niepodzielnego (W. Borysiak (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, wyd. 33, Warszawa 2024).

eprasa.pl cee0270da0

Miarkowanie kary umownej w oparciu o przesłankę wykonania zobowiązania w znacznej części jest również wykluczone w sytuacji, gdy częściowe wykonanie zobowiązania nie ma żadnego znaczenia dla wierzyciela.

W doktrynie podnosi się również, że miarkowanie na tej podstawie nie może mieć miejsca, gdy kara umowna została zastrzeżona na wypadek określonego naruszenia zobowiązania, np. zwłoki w oddaniu etapu robót, niewłaściwej jakości określonych robót, nieterminowego przekazania placu budowy, albowiem miarkowanie nie dotyczyłoby wówczas okoliczności, co do których kara umowna została zastrzeżona (M. Załucki (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, wyd. 4, Warszawa 2024).

Miarkowanie kary umownej jako rażąco wygórowanej

Wysokość kary umownej pod kątem jej wygórowania jest badana na moment jej zastrzegania.

Ustawodawca nie zdefiniował pojęcia „rażącego wygórowania kary umownej". W doktrynie i orzecznictwie wskazuje się na ewidentnie niewspółmierną wysokość (nieadekwatność) kary umownej do tej, która powinna być należna w danej sytuacji. Jeśli zatem już tylko *prima facie* dostrzec można, że uszczerbek w dobrach chronionych wierzyciela jest nieznaczny, to sąd powinien wyeliminować wygórowanie kary umownej w zakresie, w jakim dysproporcja jest rażąca (W. Borysiak (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, wyd. 33, Warszawa 2024).

Podczas oceny, czy zastrzeżona kara umowna jest adekwatna (nie jest wygórowana), sąd bada:

- stosunek kary umownej do szkody zarówno majątkowej, jak i niemajątkowej, powstałej po stronie wierzyciela, wynikającej z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania,
- w przypadkach, w których dłużnik ma ponosić odpowiedzialność na zasadzie winy – stopień zawinienia dłużnika,
- stosunek kary umownej do wartości wynagrodzenia,
- zakres i czas trwania naruszenia przez dłużnika postanowień umownych,
- wagę naruszonych postanowień umownych, tj. czy chodzi o obowiązki główne związane z istotą świadczenia czy uboczne (dodatkowe),
- zgodny zamiar stron w zakresie ustalenia celu zastrzeżenia kary umownej w określonej wysokości,
- czy wykonanie zobowiązania w umówionym terminie było realne.

Przykład 28

Przykład klauzuli umownej dotyczącej kary umownej:

§ (…)

Za niezrealizowanie przedmiotu umowy w terminie do dnia 10 listopada 2025 r. zamawiającemu należna jest kara umowna w wysokości 0,1% wartości całego zamówienia,

eprasa.pl cee0270da0

tj. wynagrodzenia netto wykonawcy, wskazanego w § 1 pkt 1, za każdy dzień zwłoki w wykonaniu zamówienia.

7.3. Zabezpieczenia stosowane w przypadku świadczeń pieniężnych

Zabezpieczenia świadczeń pieniężnych występują w obrocie gospodarczym w różnej formie. Wybór odpowiedniego sposobu na zabezpieczenie zależy od potrzeb wierzyciela i możliwości dłużnika.

7.3.1. Weksel

Weksel jest papierem wartościowym w ściśle określonej formie uregulowanej przez ustawę z 28 kwietnia 1936 r. – Prawo wekslowe. Ustawa określa cechy charakterystyczne i niezbędne, aby weksel stanowił skuteczne zabezpieczenie roszczeń w przypadku, gdy świadczenie pieniężne nie zostanie spełnione.

Definicję weksla, na podstawie całokształtu przepisów regulujących zarówno cechy tego dokumentu, jak i jego niezbędne składniki (treść), stworzyła doktryna prawa i orzecznictwo sądowe. Przyjmuje się, że weksel jest dokumentem sporządzonym w formie przewidzianej przez prawo, zawierającym bezwarunkowe zobowiązanie do zapłaty określonej osobie sumy pieniężnej, w ustalonym terminie i miejscu przez wystawcę lub osobę przez niego wskazaną.

Prawo polskie zna różne rodzaje weksli. Najpopularniejszym rodzajem weksla jest weksel własny niezupełny, tzw. weksel *in blanco*, który następnie poprzez uzupełnienie go przez wierzyciela o brakujące elementy przekształca się w weksel własny. Wystawca weksla (dłużnik) odpowiada za zapłatę weksla i staje się dłużnikiem wekslowym każdoczesnego posiadacza weksla.

Weksel niezupełny (*in blanco*) jest zaopatrzony w podpis wystawcy, lecz niewypełniony zupełnie, względnie nieposiadający niektórych cech, jakie Prawo wekslowe wymaga dla ważności weksla. W takiej postaci weksel jest składany drugiej stronie, która następnie może go uzupełnić zgodnie z umową zawartą między stronami oraz porozumieniem wekslowym.

Weksle *in blanco* są stosowane w praktyce jako zabezpieczenie roszczeń, zwłaszcza gdy ostateczna ich wysokość nie jest jeszcze znana. Wystawienie weksla *in blanco* łączy się z zawarciem porozumienia między wystawcą a osobą, której ten weksel został wręczony (deklaracja wekslowa). Porozumienie takie jest umową zawieraną pomiędzy odbiorcą weksla a wystawcą, do której stosuje się przepisy Kodeksu cywilnego. Podstawowym zaś elementem porozumienia wekslowego jest ustalenie sposobu wypełnienia weksla *in blanco*. Wystawca weksla może się bronić przed zapłatą tym, że treść weksla nie odpowiada zawartemu między stronami porozumieniu.

eprasa.pl cee0270da0

Tabela 20. Najczęstsze błędy i braki przy podpisywaniu weksli i deklaracji wekslowych

Lp.	Błąd/Brak	Opis
1.	Podpisanie przez osoby nieuprawnione	Weksel lub deklaracja podpisane niezgodnie z zasadami reprezentacji firmy.
2.	Brak pieczęci firmowej	Deklaracja lub weksel nie zawierają pieczęci potwierdzającej dane wystawcy.
3.	Nieczytelny podpis i brak pieczęci imiennej	Deklaracja lub weksel podpisane w sposób nieczytelny bez identyfikacji osoby podpisującej.
4.	Błędna lub niepełna nazwa wystawcy	Niewłaściwe lub niepełne dane wystawcy wpisane na deklaracji wekslowej.

7.3.2. Poręczenie

Definicja poręczenia została zawarta w art. 876 k.c. Zgodnie z brzmieniem tego przepisu przez umowę poręczenia poręczyciel zobowiązuje się względem wierzyciela wykonać zobowiązanie na wypadek, gdyby dłużnik zobowiązania nie wykonał. Oświadczenie poręczyciela powinno być pod rygorem nieważności złożone na piśmie.

Poręczenie jest umową, której stroną jest wierzyciel i poręczyciel. Poręczenie można podzielić na pełne (poręczyciel odpowiada za całą kwotę zaległości należną wierzycielowi od dłużnika) oraz ograniczone kwotowo lub procentowo.

Poręczyciel odpowiada jak współdłużnik solidarny z dłużnikiem za zapłatę zobowiązania, co oznacza, że – co do zasady – wierzyciel może żądać zapłaty od dłużnika lub poręczyciela. Strony mogą jednak uregulować w umowie odpowiedzialność poręczyciela w inny sposób, np. jako odpowiedzialność subsydiarną powstającą wówczas, gdy egzekucja z majątku dłużnika okaże się bezskuteczna lub gdy dłużnik popadnie w zwłokę. Można też zobowiązać umownie wierzyciela do podjęcia uprzednio, przed skierowaniem żądania do poręczyciela, próby zaspokojenia się w inny sposób.

Poręczenie ma charakter akcesoryjny (posiłkowy), w praktyce oznaczający, że jest ściśle związane ze stosunkiem zobowiązaniowym, np. umową pożyczki. Zobowiązanie poręczyciela jest zatem zależne od istnienia, ważności i zakresu zobowiązania dłużnika głównego. Nieważność umowy głównej skutkuje nieważnością poręczenia, gdyż poręczenie może dotyczyć wyłącznie zobowiązań ważnych. W przypadku przyjęcia, że nie powstało zobowiązanie dłużnika głównego, poręczenie – co do zasady – nie powstaje. W przypadku przyjęcia, że zobowiązanie względem dłużnika nie stało się wymagalne, nie jest możliwe przyjęcie, że stało się ono wymagalne względem poręczyciela.

Wskazać należy, że do odpowiedzialności poręczyciela stosuje się tylko te przepisy o solidarności dłużników, które nie są sprzeczne ze stosunkiem poręczenia. W konsekwencji wytoczenie powództwa przeciwko poręczycielowi nie przerywa biegu przedawnienia roszczenia przeciwko dłużnikowi.

eprasa.pl cee0270da0

Wzór 11. Umowa poręczenia

UMOWA PORĘCZENIA

zawarta w Kwidzynie w dniu 15 kwietnia 2026 r. pomiędzy:
Janem Rozważnym, zamieszkałym w Kwidzynie (01-025) przy ul. Kazimierzowskiej 4, PESEL 451254785,
zwanym dalej **„Wierzycielem"**,
a
Anną Zamożną, zamieszkałą w Jarosławcu (01-258) przy ul. Wojewódzkiej 108, PESEL 8369852147,
zwaną dalej **„Poręczycielem"**,
dalej są zwani **„Stronami"**, o następującej treści:

§ 1. Poręczenie

1. W celu zabezpieczenia wierzytelności Wierzyciela z tytułu Umowy pożyczki z dnia 10 kwietnia 2026 r. (**„Zobowiązanie**") zawartej z **Karoliną Nowotną** (**„Dłużnik"**) zamieszkałą w Wodzisławiu Śląskim (02-058) przy ul. Czeskiej 115 Poręczyciel zobowiązuje się względem Wierzyciela wykonać Zobowiązanie za Dłużnika, na wypadek gdyby Dłużnik Zobowiązania tego nie wykonał.
2. Poręczyciel oświadcza, że zapoznał się z treścią Zobowiązania, którego kopia stanowi Załącznik numer 1 do niniejszej Umowy, i zobowiązuje się wykonać Zobowiązanie w sposób i w terminie określonym przez Wierzyciela w żądaniu skierowanym do niego.
3. Poręczyciel oświadcza, że odpowiada wobec Wierzyciela na podstawie Umowy Poręczenia za zaspokojenie wierzytelności Wierzyciela solidarnie z Dłużnikiem całym swoim majątkiem.
4. Wierzyciel przyjmuje poręczenie.

§ 2. Kwota i termin poręczenia

1. Poręczenie zostaje udzielone do kwoty 50 000 zł (słownie: pięćdziesiąt tysięcy złotych).
2. Poręczenie zostaje udzielone do dnia 31 grudnia 2026 r.

§ 3. Oświadczenie Poręczyciela

Poręczyciel oświadcza, że znana jest mu sytuacja majątkowa Dłużnika i ją akceptuje.

§ 4. Zmiany Umowy

Zmiany Umowy wymagają dla swej ważności zachowania formy pisemnej.

§ 5. Właściwość sądu

Wszelkie spory wynikające z niniejszej Umowy będą rozstrzygane przez sąd właściwy miejscowo dla siedziby Wierzyciela.

§ 6. Egzemplarze

Umowa została sporządzona w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach, po jednym dla każdej ze Stron.

Załączniki:
1. Kopia Umowy pożyczki z dnia 10 kwietnia 2026 r.

7.3.3. Poddanie się egzekucji

W art. 777 k.p.c. uregulowana została instytucja poddania się przez dłużnika egzekucji w drodze aktu notarialnego.

eprasa.pl cee0270da0

Tabela 21. Egzekucja dłużnika w drodze aktu notarialnego – kogo dotyczy

Lp.	Rodzaj dłużnika	Zakres egzekucji	Zapis w akcie notarialnym
1	2	3	4
1.	Dłużnik osobisty (art. 777 § 1 pkt 4 k.p.c.)	Dłużnik poddaje się egzekucji w zakresie następujących obowiązków: ■ zapłaty sumy pieniężnej, ■ wydania rzeczy oznaczonych co do gatunku, określonych ilościowo w akcie, ■ wydania rzeczy indywidualnie oznaczonej, gdy w akcie wskazano termin wykonania obowiązku lub zdarzenie, od którego uzależnione jest wykonanie.	W akcie notarialnym należy: ■ określić dłużnika i wierzyciela, ■ określić stosunek prawny będący źródłem podstawy roszczenia, ■ zawrzeć oświadczenie dłużnika o poddaniu się egzekucji co do określonego obowiązku, ■ określić przedmiot świadczenia dłużnika (zapłaty sumy pieniężnej lub wydania rzeczy oznaczonych co do gatunku w określonej ilości), ■ określić termin spełnienia świadczenia lub wskazać zdarzenie, od którego zaistnienia uzależnione jest spełnienie obowiązku.
2.	Dłużnik osobisty (art. 777 § 1 pkt 5 k.p.c.)	Dłużnik poddaje się egzekucji co do zapłaty sumy pieniężnej do wysokości w akcie wprost określonej albo oznaczonej za pomocą klauzuli waloryzacyjnej, której obowiązek zapłaty uzależniony jest od wystąpienia zdarzenia wskazanego w tym akcie.	W akcie notarialnym należy: ■ określić dłużnika i wierzyciela, ■ zamieścić oświadczenie dłużnika o poddaniu się egzekucji, ■ oznaczyć świadczenie pieniężne wprost albo przy zastosowaniu klauzuli waloryzacyjnej, ■ określić zdarzenie, od którego zaistnienia zależne jest wykonanie obowiązku, ■ określić termin, w którym wierzyciel może wystąpić o nadanie klauzuli wykonalności aktowi notarialnemu.
3.	Dłużnik rzeczowy, którego rzecz, wierzytelność albo prawo obciążone jest hipoteką lub zastawem (art. 777 § 1 pkt 6 k.p.c.)	Dłużnik poddaje się egzekucji z obciążonej nieruchomości, ruchomości albo wierzytelności w celu zaspokojenia wierzyciela.	W akcie notarialnym należy: ■ określić strony aktu, ■ zamieścić oświadczenie właściciela nieruchomości albo wierzyciela wierzytelności obciążonych hipoteką, który nie jest dłużnikiem osobistym, o poddaniu się egzekucji z obciążonej nieruchomości albo wierzytel-

eprasa.pl cee0270da0

1	2	3	4
			ności, w celu zaspokojenia wierzyciela hipotecznego, ■ określić wysokość wierzytelności, która ma zostać zaspokojona, ■ określić okoliczności, które uprawniają wierzyciela do prowadzenia egzekucji, ■ określić termin, w którym wierzyciel jest uprawniony do wystąpienia do sądu z wnioskiem o nadanie klauzuli wykonalności aktowi notarialnemu.

WAŻNE! Instytucja poddania się egzekucji pozwala na uniknięcie długotrwałego postępowania sądowego. Tytułem egzekucyjnym w przypadku powołanej instytucji staje się akt notarialny, w odróżnieniu od postępowania sądowego, gdzie tytułem egzekucyjnym jest wydany przez sąd wyrok lub nakaz zapłaty.

Wierzyciel posiadający tytuł egzekucyjny w formie aktu, aby móc skutecznie dochodzić roszczeń od dłużnika, powinien złożyć do sądu właściwości ogólnej dłużnika wniosek o nadanie temu aktowi notarialnemu klauzuli wykonalności. Wierzyciel musi wykazać, w sposób wyraźnie przewidziany w akcie notarialnym, powstanie obowiązku zapłaty wskazanego w tym akcie.

W tego rodzaju postępowaniach sądy orzekające oceniają, czy akt notarialny spełnia wymogi określone w art. 92 ustawy z 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie, czy spełnia przesłanki do uznania go za tytuł egzekucyjny, czy nadszedł już termin spełnienia świadczenia, a także czy wystąpiło zdarzenie, od którego uzależnione jest wykonanie tytułu egzekucyjnego. Wskazać przy tym należy, że zgodnie z art. 786 § 1 k.p.c., jeżeli wykonanie tytułu egzekucyjnego jest uzależnione od zdarzenia, które powinien udowodnić wierzyciel, to sąd nada klauzulę wykonalności po dostarczeniu dowodu tego zdarzenia w formie dokumentu urzędowego lub prywatnego z podpisem urzędowo poświadczonym. Nie dotyczy to przypadku, kiedy wykonanie jest uzależnione od równoczesnego świadczenia wzajemnego, chyba że świadczenie dłużnika polega na oświadczeniu woli.

Zgodnie z obowiązującym art. $782^{[1]}$ § 1 k.p.c. sąd odmówi nadania klauzuli wykonalności, jeżeli:

1) w świetle okoliczności sprawy jest oczywiste, że wniosek jest sprzeczny z prawem albo zmierza do obejścia prawa;

eprasa.pl cee0270da0

2) z okoliczności sprawy i treści tytułu egzekucyjnego wynika, że objęte tytułem egzekucyjnym roszczenie uległo przedawnieniu, chyba że wierzyciel przedstawi dokument, z którego wynika, że doszło do przerwania biegu terminu przedawnienia; sąd nie bada przedawnienia odsetek wymagalnych po powstaniu tytułu egzekucyjnego.

Uzyskanie od kontrahenta oświadczenia o poddaniu się egzekucji na podstawie art. 777 k.p.c. znacznie przyspiesza i upraszcza dochodzenie spłaty długów. Aby rozpocząć egzekucję komorniczą, wierzyciel przedkłada komornikowi oryginał aktu notarialnego, na którym sąd zamieścił klauzulę wykonalności.

Przykład 29

Przykład klauzuli umownej dotyczącej poddania się egzekucji na podstawie art. 777 k.p.c.:

(...)

§ 3

Pani Anna Janowska i Pani Janina Klonowska, działające w imieniu i na rzecz spółki pod firmą **AJ spółka z ograniczoną odpowiedzialnością** z siedzibą w Jaworowie, oświadczają, że reprezentowana przez Nie spółka zobowiązuje się zapłacić spółce pod firmą **BKM Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Klonowie**, w terminie **do dnia 30 czerwca 2026 r.**, kwotę **30 000 złotych**, a w zakresie wykonania powyższego obowiązku w podanym wyżej terminie poddają reprezentowaną przez siebie spółkę pod firmą **AJ spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Jaworowie** egzekucji wprost z niniejszego aktu na podstawie art. 777 § 1 pkt 4 Kodeksu postępowania cywilnego.

§ 4

Pani Anna Janowska i Pani Janina Klonowska, działające w imieniu spółki pod firmą AJ spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Jaworowie, oświadczają, że reprezentowana przez Nie spółka zobowiązuje się zapłacić spółce pod firmą **BKM Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Klonowie** ewentualne odsetki ustawowe za opóźnienie w transakcjach handlowych naliczone zgodnie z postanowieniami zawartymi w § 1 ust. 4 niniejszego aktu oraz zwrócić BKM Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością koszty odzyskiwania należności w wysokości 70 EUR (siedemdziesiąt euro) wraz z kosztami odzyskiwania należności przewyższającymi tę kwotę, a w zakresie wykonania tego obowiązku poddają reprezentowaną przez siebie spółkę pod firmą AJ spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Jaworowie rygorowi egzekucji wprost z tego aktu notarialnego w trybie art. 777 § 1 pkt 5 Kodeksu postępowania cywilnego **do sumy najwyższej 40 000,00 zł** (czterdzieści tysięcy złotych), przy czym zdarzeniem, od którego uzależnione jest wykonanie obowiązku zapłaty ewentualnych odsetek ustawowych za opóźnienie w transakcjach handlowych, naliczonych zgodnie z postanowieniami zawartymi w § 1 ust. 4 niniejszego aktu oraz zwrotu BKM Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością kosztów odzyskiwania należności w wysokości 70 EUR (siedemdziesiąt euro) wraz z kosztami odzyskiwania należności przewyższającymi tę kwotę, jest **upływ terminu zapłaty** (nie krótszego niż siedem dni od dnia odbioru wezwania) oznaczonego w nadanym na adres: ulica Potoczna 52, Jaworowo (00-526), za pomocą przesyłki rejestrowanej w rozumieniu

eprasa.pl cee0270da0

przepisu art. 3 pkt 23 ustawy z 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe (t.j. Dz.U. z 2026 r. poz. 558), **pisemnym wezwaniu** spółki pod firmą **BKM Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Klonowie** (sporządzonym w co najmniej dwóch jednobrzmiących egzemplarzach), **stwierdzającym wystąpienie podstaw żądania zwrotu określonej w wezwaniu należnej sumy pieniężnej** i w związku z tym wzywającym do zwrotu tej sumy pieniężnej we wskazanym terminie.

§ 5

Pani Anna Janowska i Pani Janina Klonowska, działające w imieniu spółki pod firmą AJ spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Jaworowie, oświadczają, że wystarczające będzie udowodnienie powyższego zdarzenia przez spółkę pod firmą **BKM Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Klonowie** poprzez dołączenie do wniosku o nadanie temu Aktowi klauzuli wykonalności:
(1) drugiego egzemplarza powyższego wezwania, a także
(2) potwierdzenia nadania ww. przesyłki rejestrowanej na adres: ulica Potoczna 52, Jaworowo (00-526) (lub notarialnie poświadczonej kopii takiego potwierdzenia nadania), które to potwierdzenie, wydane przez placówkę pocztową operatora wyznaczonego stosownie do normy art. 17 ustawy – Prawo pocztowe, ma moc dokumentu urzędowego.

§ 6

Pani Anna Janowska i Pani Janina Klonowska, działające w imieniu spółki pod firmą AJ spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Jaworowie, oświadczają, że spółka pod firmą **BKM Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Klonowie** może wystąpić z wnioskiem o nadanie temu aktowi klauzuli wykonalności w terminie nie później niż do dnia **31 grudnia 2027 r.**

7.3.4. Sprzedaż z zastrzeżeniem własności

Najczęściej w obrocie spotykane są przypadki, kiedy do przeniesienia własności dochodzi w momencie zawarcia umowy sprzedaży, a w przypadku sprzedaży rzeczy oznaczonych co do gatunku – w chwili wydania rzeczy (art. 155 k.c.) Zgodnie z art. 589 k.c. możliwe jest jednak określenie innego momentu, w którym dojdzie do przeniesienia własności.

Sprzedaż z zastrzeżeniem własności jest klauzulą (zapisem) zawartym w umowie sprzedaży, gdzie właściciel rzeczy zachowuje prawo własności do momentu uiszczenia ceny przez kupującego. Termin ten może zostać określony wprost w umowie lub nieokreślony. Wówczas zastosowanie znajdzie art. 455 k.c., zgodnie z którym kupujący powinien zapłacić cenę niezwłocznie po wezwaniu. Rzecz jest we władaniu kupującego, który może z niej korzystać.

Jeżeli przedmiotem sprzedaży są rzeczy oznaczone co do gatunku, dopuszczalne jest zamieszczenie odpowiedniej klauzuli w późniejszym niż umowa dokumencie, który obejmuje oświadczenie woli obu stron umowy złożone przed wydaniem rzeczy (art. 155 § 2 k.c.).

eprasa.pl cee0270da0

Klauzula rodzi następujące skutki:

- jeśli kupujący nie zapłaci ceny, to sprzedawca pozostaje właścicielem i może żądać wydania rzeczy (sprzedawca nie musi składać oświadczenia o odstąpieniu od umowy);
- sprzedawca może wystąpić z żądaniem zapłaty ceny wraz z odsetkami za opóźnienie, ale nie może w takim wypadku żądać wydania rzeczy; roszczenia przysługują sprzedawcy alternatywnie, a wybór jednego powoduje wygaśnięcie drugiego;
- sprzedawca samodzielnie decyduje, czego żąda: czy wydania rzeczy, czy zapłaty ceny.

W razie zastrzeżenia własności sprzedanej rzeczy kupujący, któremu rzecz została wydana, traci uprawnienie do posiadania rzeczy już wskutek zwłoki w zapłacie ceny.

Istnieje spór zarówno w doktrynie, jak i w orzecznictwie co do tego, czy zastrzeżenie własności ruchomości może zostać skutecznie dokonane tylko w umowie, czy też dopuszczalne jest również na wystawionej fakturze VAT. Dlatego z ostrożności zaleca się umieszczenie stosownej klauzuli już w treści umowy.

Istotne dla wierzyciela – sprzedającego – jest to, że w razie zastrzeżenia prawa własności, odbierając rzecz, może żądać odpowiedniego wynagrodzenia za jej zużycie lub uszkodzenie. W doktrynie wskazuje się, że wysokość wynagrodzenia powinna stanowić różnicę pomiędzy ceną, która wynika z umowy sprzedaży, a wartością rzeczy w momencie jej zwrotu.

W celu ochrony sprzedawcy przed ewentualnym zajęciem ruchomości przez wierzycieli kupującego lub zbycia przedmiotu przez kupującego, zastrzeżenie własności powinno być stwierdzone pismem z datą pewną (patrz rozdział 2.1.6). Tylko bowiem takie pismo jest skuteczne względem wierzycieli kupującego (art. 590 k.c.) i pozwala na zwolnienie zajętej ruchomości spod egzekucji.

Wzór 12. Umowa sprzedaży z zastrzeżeniem prawa własności

Umowa sprzedaży z zastrzeżeniem prawa własności

zawarta w dniu 25 stycznia 2026 r. w Warszawie pomiędzy:
Auto Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie (00-002) przy ul. Samochodowej 1, wpisana do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego prowadzonego przez Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie XII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem 0000125874, NIP 123456321, kapitał zakładowy 10 000 zł,
którą reprezentuje Prezes Zarządu – Jak Nowak,
zwana dalej **„Sprzedającym”**,

eprasa.pl cee0270da0

a
Janem Kowalskim, prowadzącym działalność gospodarczą pod firmą Forma Jan Kowalski, ul. Niemała 4 lok. 20, 00-234 Warszawa, NIP 12354698, PESEL 81020508685, zwanym w treści Umowy **„Kupującym"**,
zwanymi dalej łącznie **„Stronami"**, a osobno **„Stroną"**.

§ 1

1. Sprzedający oświadcza, że jest właścicielem przedmiotu umowy opisanego w § 2 Umowy.
2. Jest on w pełni sprawny, a jego stan jest dobry.

§ 2

Sprzedający zobowiązuje się przenieść własność samochodu marki Mazda CX-5, nr podwozia: 123456874, nr rej. WAW 12365, rok produkcji 2021, VIN 1236547896532, a Kupujący zobowiązuje się samochód odebrać oraz zapłacić umówioną cenę.

§ 3

1. Kupujący zapłaci Sprzedającemu tytułem ceny kwotę 25 000 zł (słownie: dwadzieścia pięć tysięcy 00/100 złotych).
2. Kupujący uiści cenę nabycia na rachunek bankowy Sprzedającego w Banku Bezpiecznym S.A., nr rachunku 33 6541 6541 7896 7896 4567 8765 5825, w terminie miesiąca od dnia podpisania Umowy.

§ 4

Sprzedający zastrzega sobie prawo własności przedmiotu umowy do czasu zapłaty przez Kupującego ceny, zgodnie z § 3 Umowy.

§ 5

Kupujący potwierdza, że zna stan techniczny pojazdu.

§ 6

Samochód będzie wydany Kupującemu w ciągu 3 dni od zawarcia umowy.

§ 7

Z chwilą wydania samochodu na Kupującego przechodzi niebezpieczeństwo przypadkowej utraty bądź uszkodzenia samochodu, a także ciężary związane z używaniem samochodu.

§ 8

Jeżeli Kupujący nie uiści całej ceny w terminie określonym w § 3 niniejszej umowy, Sprzedający może odstąpić od umowy, po bezskutecznym upływie 11 dni od dnia zawarcia niniejszej umowy.

§ 9

W sprawach nieuregulowanych Umową mają zastosowanie przepisy Kodeksu cywilnego.

§ 10

Umowę sporządzono w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach, po jednym dla każdej ze stron.

..... *.....*
sprzedający *kupujący*

7.3.5. Gwarancja

Instytucja gwarancji została uregulowana w Kodeksie cywilnym przy umowie sprzedaży. Zgodnie z art. 577 k.c. udzielenie gwarancji następuje przez złożenie oświadczenia gwarancyjnego, które określa obowiązki gwaranta i uprawnienia kupującego

eprasa.pl cee0270da0

w przypadku, gdy rzecz sprzedana nie ma właściwości określonych w tym oświadczeniu. Oświadczenie gwarancyjne może zostać złożone w reklamie.

Gwarancja ma zatem charakter pomocniczy (akcesoryjny) do umowy sprzedaży i jest „uzależniona" od zawarcia ważnej umowy sprzedaży.

Gwarancji może udzielić (oprócz sprzedawcy) producent, importer, dystrybutor.

Gwarancja zostaje udzielona w wyniku złożenia oświadczenia gwarancyjnego w dowolnej formie. Kupujący może jednak żądać, aby gwarant przekazał oświadczenie gwarancyjne na papierze lub innym trwałym nośniku. Jeżeli jednak dokument gwarancyjny nie został wydany kupującemu, nie powoduje to wygaśnięcia gwarancji, mogą jednak pojawić się wątpliwości co do jej treści.

Odpowiedzialność gwaranta jest wskazana w oświadczeniu gwarancyjnym i obejmuje zazwyczaj zwrot zapłaconej kwoty, wymianę, naprawę towaru.

Zgodnie z ugruntowanym orzecznictwem Sądu Najwyższego okoliczność, że postanowienia gwarancyjne nie przewidują wymiany rzeczy wadliwej, lecz jedynie naprawę jej elementów, nie pozbawia nabywcy roszczenia o wymianę rzeczy w razie nieskuteczności naprawy. Nabywca (kupujący) nie musi godzić się na permanentną naprawę rzeczy wadliwej, lecz może żądać jej wymiany.

Jeśli nie określono inaczej, termin gwarancji wynosi 2 lata, licząc od dnia, kiedy rzecz została kupującemu wydana.

Przykład 30

Przykład klauzuli umownej dotyczącej gwarancji:

§ (…)

Sprzedawca udziela na zegarek marki ABC o numerze seryjnym 1053 gwarancji jakości na okres rozpoczynający się w dniu odebrania zegarka przez kupującego, a kończący się w terminie 3 lat (dalej jako Okres gwarancji). Za wadę objętą odpowiedzialnością z tytułu gwarancji jakości uważa się wszelkie wady, z wyjątkiem opisanych w § (…), ujawnione w zegarku w Okresie gwarancji.

§ (…)

Sprzedawca zobowiązuje się do bezpłatnego usunięcia wad fizycznych, jeśli pojawią się w Okresie gwarancji, lub do dostarczenia wolnego od wad przedmiotu sprzedaży.

§ (…)

Sprzedawca zobowiązuje się wykonać obowiązki wynikające z gwarancji w terminie 14 dni od dnia dostarczenia przedmiotu sprzedaży.

§ (…)

Gwarancją nie są objęte:

- mechaniczne uszkodzenia spowodowane przez nabywcę,
- uszkodzenia i wady powstałe na skutek używania i przechowywania przedmiotu sprzedaży niezgodnie z instrukcją obsługi,
- naprawy podjęte przez nabywcę we własnym zakresie.

eprasa.pl cee0270da0

7.3.6. Zastaw

Instytucja zastawu została uregulowana w kilku aktach prawnych, w zależności od rodzaju zastawu. W zależności od stosowanego kryterium zastawy podzielić można w następujący sposób (tabela 22):

Tabela 22. Podział zastawów

Lp.	Kryterium	Rodzaje zastawów
1.	Przedmiot zastawu	■ zastaw na rzeczach ruchomych (art. 306–326 k.c.), ■ zastaw na prawach (art. 327–335 k.c.).
2.	Sposób powstania	■ powstający na podstawie czynności prawnej – umowy pomiędzy wierzycielem (zastawnikiem) a dłużnikiem (zastawcą) (umowny), ■ powstający *ex lege* (ustawowy).
3.	Miejsce regulacji	■ zastaw kodeksowy – nazywany również zastawem zwykłym (uregulowany w k.c.), ■ zastaw rejestrowy (uregulowany w ustawie o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów), ■ zastawy szczególne (uregulowane w innych aktach prawnych, np. zastaw skarbowy, zastaw finansowy, hipoteka morska).
4.	Konieczność wydania przedmiotu zastawu wierzycielowi albo osobie trzeciej	■ zastaw posesoryjny – do powstania zastawu niezbędne jest wydanie przedmiotu zastawu wierzycielowi albo osobie trzeciej, ■ zastaw nieposesoryjny – do powstania zastawu nie jest konieczne wydanie przedmiotu zastawu; wydanie zastawnikowi rzeczy obciążonej zastawem zastąpione jest przez wpis do rejestru sądowego.

Zastaw stanowi skuteczne zabezpieczenie umowy, na wypadek gdyby dłużnik (zastawca) nie spłacił zobowiązania (długu). Zastawem można zabezpieczyć zarówno oznaczoną wierzytelność, jak i wierzytelność przyszłą lub warunkową. W doktrynie istnieje rozbieżność co do tego, czy w odniesieniu do wierzytelności przyszłej strony muszą określić, jaka wierzytelność przyszła zostaje zabezpieczona zastawem.

Zastawem zabezpieczyć można zarówno wierzytelność pieniężną, jak i niepieniężną, choć w przypadku wierzytelności niepieniężnej realizacja zastawu będzie możliwa dopiero po przekształceniu wierzytelności niepieniężnej w pieniężną.

Na treść zastawu składają się następujące uprawnienia wierzyciela:

- możliwość zaspokojenia się zabezpieczonego wierzyciela z przedmiotu zastawu, bez względu na to, czyją stał się własnością,
- pierwszeństwo zaspokojenia przed wierzycielami aktualnego właściciela rzeczy.

Zastaw jest prawem akcesoryjnym, co oznacza, że wygaśnięcie zabezpieczonej zastawem wierzytelności powoduje wygaśnięcie zastawu. Istnieje on tak długo, jak długo

eprasa.pl cee0270da0

istnieje zabezpieczona wierzytelność, a w przypadku wygaśnięcia wierzytelności, którą zastaw zabezpiecza, wygasa *ex lege*, bez konieczności dokonywania przez strony jakichkolwiek czynności.

Przedmiotem zastawu mogą być:

- rzeczy ruchome, oznaczone zarówno co do tożsamości, jak i tylko co do gatunku, pod warunkiem że istnieją w chwili ustanowienia zastawu i będące własnością zastawcy,
- prawa zbywalne.

Przedmiotem zastawu mogą być jedynie te rzeczy i prawa, które:

- są oznaczalne,
- są zbywalne, nawet jeśli są wyłączone spod egzekucji na podstawie przepisów prawa,
- mają wymierną wartość majątkową.

Zarówno po stronie zastawnika, jak i zastawcy może występować po kilka podmiotów. Zastawca może być dłużnikiem osobistym wierzyciela (zastawnika), ale nie musi. W przypadku gdy zastawca zgadza się jedynie na obciążenie stanowiącej jego własność rzeczy ruchomej, nie będąc jednocześnie dłużnikiem osobistym wierzyciela, jest on wyłącznie dłużnikiem rzeczowym.

Wzór 13. Umowa zastawu

Umowa zastawu

zawarta w dniu 10 stycznia 2026 r. w Katowicach pomiędzy:
GJK Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Katowicach, przy ul. Lompy 23 (40-040) Katowice, wpisaną do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego przez Sąd Rejonowy Katowice-Wschód w Katowicach VIII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem KRS 0236598741, NIP 2365478965, kapitał zakładowy 10 000 zł, reprezentowaną przez:
Bronisława Śląskiego – Prezesa Zarządu,
zwaną dalej **„Zastawnikiem”**,
a
Andrzejem Górskim, prowadzącym działalność gospodarczą pod nazwą Drukarnia Andrzej Górski w Będzinie, (04-444) Będzin, ul. Górnośląska 225, NIP 2365478521,
zwanym dalej **„Zastawcą”**,
zwanymi dalej łącznie **„Stronami”**, a osobno **„Stroną”**.

§ 1

W celu zabezpieczenia należności wynikających z faktury nr 012/2026 z dnia 4 stycznia 2026 r. w kwocie 150 000 zł z tytułu dostawy kątowników stalowych 80×80×8 mm Zastawca ustanawia na rzecz Zastawnika zastaw na Laserowym Robocie Spawalniczym Smart Laser 3000W o mocy 3000 W, nr katalogowy 1254-965-24, numer maszyny 4578/fvg-95, będącej jego własnością, o wartości 150 000 zł (słownie: sto pięćdziesiąt tysięcy złotych).

eprasa.pl cee0270da0

§ 2

1. Zastawca oświadcza, że przedmiot zastawu opisany w § 1 stanowi jego wyłączną własność. Przedmiot zastawu znajduje się w jego swobodnej i wyłącznej dyspozycji i nie jest obciążony jakimikolwiek prawami na rzecz osób trzecich.
2. Zastawca oddaje w momencie zawarcia niniejszej umowy w posiadanie Zastawnika przedmiot zastawu opisany w § 1 Umowy.

§ 3

1. Strony ustalają, że przedmiot zastawu będzie znajdował się w Katowicach przy ul. Lompy 23.
2. Koszty przechowania rzeczy zastawionej będzie ponosił Zastawnik.

§ 4

Zastawnik zaspokoi roszczenia z rzeczy obciążonej zastawem na skutek przejścia własności przedmiotu zastawu na Zastawnika.

§ 5

Wszelkie zmiany umowy wymagają dla swej skuteczności zachowania formy pisemnej pod rygorem nieważności.

§ 6

W zakresie nieuregulowanym w umowie zastosowanie znajdą przepisy ustawy – Kodeks cywilny.

§ 7

Umowa została sporządzona w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach, po jednym dla każdej ze stron.

7.3.7. Zastaw rejestrowy

Zastaw rejestrowy został uregulowany w ustawie z 6 grudnia 1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów (dalej jako ZastRejU). Przesłankami niezbędnymi do powstania zastawu rejestrowego są: zawarcie umowy zastawniczej w formie pisemnej pod rygorem nieważności oraz dokonanie wpisu w rejestrze zastawów. Zastaw rejestrowy powstaje dopiero z momentem jego wpisu do rejestru zastawów.

Podstawową różnicą między zastawem rejestrowym a zastawem zwykłym jest brak konieczności wydania rzeczy obciążonej zastawem zastawnikowi lub osobie trzeciej. Uprawnia to zatem zastawcę do korzystania z przedmiotu zastawu.

Umowa zastawnicza powinna określać co najmniej (art. 3 ust. 2 ZastRejU, który ma charakter bezwzględnie obowiązujący):

1) datę zawarcia umowy;
2) imię i nazwisko (nazwę) oraz miejsce zamieszkania (siedzibę) i adres zastawnika, zastawcy oraz dłużnika, jeżeli nie jest on zastawcą;
3) przedmiot zastawu w sposób odpowiadający jego właściwościom;
4) wierzytelność zabezpieczoną zastawem – przez oznaczenie stosunku prawnego, z którego ta wierzytelność wynika lub może wynikać, oraz najwyższej sumy zabezpieczenia.

eprasa.pl cee0270da0

W umowie zastawniczej można wprowadzić zastrzeżenie, zgodnie z którym zastawca zobowiązuje się względem zastawnika, że nie dokona zbycia lub obciążenia przedmiotu zastawu (art. 14 ust. 1 ZastRejU).

Rejestr zastawów prowadzą sądy rejonowe (sądy gospodarcze). Sądem miejscowo właściwym dla dokonania wpisu w rejestrze jest sąd, w którego okręgu znajduje się miejsce zamieszkania (siedziba) zastawcy.

Sąd, dokonując wpisu na podstawie złożonego wniosku o wpis zastawu rejestrowego, bada, czy umowa zastawnicza załączona do wniosku spełnia przesłanki określone w art. 3 ust. 2 ZastRejU. Badaniu nie podlegają:

- data zawarcia umowy zastawniczej,
- oznaczenie stosunku prawnego, z którego wynika lub może wynikać wierzytelność,
- dodatkowe postanowienia zawarte w umowie, np. nałożone na zastawnika lub zastawcę obowiązki ubezpieczenia przedmiotu zastawu.

Z uwagi na to, że zastawcą może być osoba niebędąca dłużnikiem osobistym, w umowie zastawniczej należy podać w takim przypadku imię i nazwisko (nazwę) oraz miejsce zamieszkania (siedzibę) tego dłużnika. Odpowiedzialność takiego zastawcy nie ma charakteru subsydiarnego. Zastawnik zaś nie musi najpierw dochodzić zaspokojenia od dłużnika osobistego, o ile w umowie obligacyjnej z zastawcą nie postanowiono odmiennie.

Tabela 23. Przedmiot zastawu rejestrowego

Przedmiotem zastawu rejestrowego mogą być	rzeczy ruchome i zbywalne prawa majątkowe, a w szczególności: 1) rzeczy oznaczone co do tożsamości; 2) rzeczy oznaczone co do gatunku, jeżeli w umowie zastawniczej określona zostanie ich ilość oraz sposób wyodrębnienia od innych rzeczy tego samego gatunku; 3) zbiór rzeczy ruchomych lub praw, stanowiący całość gospodarczą, choćby jego skład był zmienny; 4) wierzytelności; 5) prawa na dobrach niematerialnych; 6) prawa z papierów wartościowych; 7) prawa z niebędących papierami wartościowymi instrumentów finansowych w rozumieniu ustawy z 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi.
Przedmiotem zastawu rejestrowego nie mogą być	1) prawa mogące być przedmiotem hipoteki; 2) wierzytelności, na których ustanowiono hipotekę; 3) statki morskie oraz statki w budowie mogące być przedmiotem hipoteki morskiej.

Zastaw rejestrowy może być ustanowiony także wówczas, gdy zastawca nabędzie przedmiot zastawu w przyszłości. Obciążenie zastawem rejestrowym takiego przedmiotu zastawu staje się skuteczne z chwilą jego nabycia przez zastawcę (art. 7 ust. 3 ZastRejU).

eprasa.pl cee0270da0

Jeżeli umowa zastawnicza nie stanowi inaczej, zastawca albo osoba trzecia, w której posiadaniu znajduje się przedmiot zastawu rejestrowego:

1) może korzystać z przedmiotu zastawu rejestrowego zgodnie z jego społeczno-gospodarczym przeznaczeniem;
2) powinien dbać o zachowanie przedmiotu zastawu rejestrowego w stanie nie gorszym niż wynikający z prawidłowego używania;
3) w wyznaczonym przez zastawnika stosownym terminie obowiązany jest umożliwić zastawnikowi zbadanie stanu przedmiotu zastawu rejestrowego.

W przypadku gdy zastaw rejestrowy został ustanowiony na pojeździe mechanicznym podlegającym rejestracji, zastaw zostaje również odnotowany w dowodzie rejestracyjnym pojazdu.

Wyróżnia się trzy sposoby zaspokojenia z przedmiotu zastawu.

Tabela 24. Sposoby zaspokojenia z przedmiotu zastawu

Lp.	Sposób zaspokojenia	Komentarz
1.	W drodze sądowego postępowania egzekucyjnego	Podstawowy tryb zaspokojenia zastawnika. W tym przypadku niezbędne jest uzyskanie przez zastawnika tytułu wykonawczego przeciwko zastawcy.
2.	Zaspokojenie na drodze pozasądowej – o ile takie uprawnienie zostało zastawnikowi przyznane w umowie zastawniczej	Wyjątkowe tryby zaspokojenia zastawnika określone w ustawie ZastRejU: ■ przejęcie przedmiotu zastawu do majątku zastawnika (art. 22 ZastRejU), ■ zaspokojenie z ceny sprzedaży przedmiotu zastawu po przeprowadzeniu przetargu publicznego przez notariusza lub komornika (art. 24 ZastRejU), ■ z czynszu dzierżawy przedsiębiorstwa zastawcy (art. 27 ust. 3 ZastRejU), ■ z dochodów przedsiębiorstwa zastawcy (art. 27 ust. 1 ZastRejU).
3.	Zaspokojenie na drodze pozasądowej	W drodze umowy o świadczenie w miejsce wykonania (*datio in solutum*), na podstawie której zastawnik nabywa do swojego majątku przedmiot zastawu rejestrowego, umarzając jednocześnie (w całości lub w części) wierzytelność, którą ten zastaw zabezpiecza.

Przykład 31

Przykład klauzuli umownej dotyczącej zastawu rejestrowego:

§ (…)

W celu zabezpieczenia wierzytelności Zastawnika wobec Zastawcy powstałej w związku z udzieleniem przez Zastawnika Zastawcy kredytu na mocy umowy z dnia 25 listopada 2026 r. Zastawca ustanawia na rzecz Zastawnika zastaw rejestrowy na 100 udziałach w kapitale zakładowym spółki ABC Sp. z o.o. do najwyższej sumy zabezpieczenia

eprasa.pl cee0270da0

równej 100 000,00 zł. Zastawnik wyraża zgodę na ustanowienie powyższego zastawu rejestrowego.

7.3.8. Kaucja

Instytucja kaucji gwarancyjnej nie została kompleksowo uregulowana ustawowo ani nie została jednolicie ukształtowana w obrocie rynkowym. Jej treść jest zależna od potrzeb stron zawierających umowę, a dopuszczalność jej stosowania wynika z art. 353[1] k.c. (zasada swobody umów). Poszczególne zapisy ustaw nakładają obowiązek zatrzymania w aktywach uprawnionego do kaucji kwoty pieniężnej wpłaconej jej tytułem, aż zajdą przesłanki do jej zwrotu na rachunek drugiej strony.

Kaucja ma charakter zobowiązania kauzalnego, akcesoryjnego i nosi cechy depozytu nieprawidłowego. Jest powszechnie stosowana w umowach obrotu gospodarczego. Jej funkcją jest zabezpieczenie należytego wykonania umowy oraz usunięcia wad przez podwykonawców. Występuje najczęściej w umowach o roboty budowlane.

Sąd Najwyższy w wyroku z 10 listopada 2016 r. (sygn. akt IV CSK 78/16) zważył, że korzystając z ogólnego przepisu o wykładni oświadczeń woli, jakim jest art. 65 k.c., dla każdej umowy i jej realizacji należy określić, jaka była wola stron odnośnie do charakteru prawnego klauzuli zabezpieczającej.

Dający kaucję przekazuje określoną kwotę pieniędzy na rachunek biorącego, a biorący jest uprawniony do zaspokojenia swoich interesów w przypadku niespełnienia świadczenia w terminie przez zobowiązanego lub do zwrotu kaucji w razie spełnienia tego świadczenia.

Wyjątkiem, który doczekał się uregulowania w ustawie, jest umowa gwarancji bankowej i umowa kaucji na zaspokojenie roszczeń związanych z wynajmem lokalu, zwanej kaucją mieszkaniową.

Gwarancja bankowa

Gwarancja bankowa, jest umową nazwaną i została uregulowana w przepisach ustawy – Prawo bankowe. Jest to jednostronne zobowiązanie banku-gwaranta, że po spełnieniu przez podmiot uprawniony (beneficjenta gwarancji) określonych warunków zapłaty, które mogą być stwierdzone określonymi w tym zapewnieniu dokumentami, jakie beneficjent załączy do sporządzonego we wskazanej formie żądania zapłaty, bank ten wykona świadczenie pieniężne na rzecz beneficjenta gwarancji – bezpośrednio albo za pośrednictwem innego banku.

Udzielenie i potwierdzenie gwarancji bankowej następuje na piśmie pod rygorem nieważności.

Kaucja mieszkaniowa

Na potrzeby stosunku najmu kaucja została uregulowana w art. 6 ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i zmianie Kodeksu cywilnego.

eprasa.pl cee0270da0

Zabezpiecza ona należności z tytułu najmu. Zgodnie ze wskazanym przepisem zawarcie umowy najmu może być uzależnione od wpłacenia przez najemcę kaucji zabezpieczającej pokrycie należności z tytułu najmu lokalu, przysługujących wynajmującemu w dniu opróżnienia lokalu.

Kaucja nie może przekraczać dwunastokrotności miesięcznego czynszu za dany lokal, obliczonego według stawki czynszu obowiązującej w dniu zawarcia umowy najmu.

Kaucja uiszczona w celu zabezpieczenia należności ze stosunku najmu podlega zwrotowi w zwaloryzowanej wysokości, w kwocie równej iloczynowi kwoty miesięcznego czynszu obowiązującego w dniu zwrotu kaucji i krotności czynszu przyjętej przy pobieraniu kaucji, jednak w kwocie nie niższej niż kaucja pobrana.

Kaucja taka powinna zostać zwrócona w ciągu miesiąca od dnia opróżnienia lokalu lub nabycia jego własności przez najemcę, po potrąceniu należności wynajmującego z tytułu najmu lokalu. Przy czym potrącenie może być dokonane dopiero po zwaloryzowaniu kaucji.

W doktrynie podnosi się, że umowę kaucji mieszkaniowej uznaje się za samodzielną umowę, nie zaś za składnik umowy najmu. Umowa najmu jest źródłem stosunku podstawowego, z którego wierzytelności są zabezpieczone porozumieniem kaucyjnym. Umowa kaucji łączy w sobie elementy depozytu nieprawidłowego (art. 845 k.c.) i zastawu na wierzytelności o zwrot kwoty kaucji (B. Lackoroński (red.), *Ustawa o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego. Komentarz,* wyd. 13, Warszawa 2024).

Pomimo tego, że roszczenie najemcy o zwrot kaucji powstaje w chwili wpłaty kaucji wynajmującemu, najemca nie może w dowolnym momencie żądać jej zwrotu. Roszczenie staje się wymagalne dopiero z upływem miesiąca od opróżnienia lokalu przez najemcę lub nabycia przez niego prawa własności lokalu.

W doktrynie wskazuje się, że zwrotowi podlega kaucja w kwocie wpłaconej przez najemcę, po dokonaniu waloryzacji i potrąceń. W przypadku gdy kwota kaucji przyniosła wynajmującemu pożytki np. w postaci odsetek bankowych, pożytki te nie podlegają zwrotowi najemcy. Podkreśla się bowiem, że skoro właścicielem kwoty kaucji staje się wynajmujący, to pożytki od tej kwoty także jemu przypadają (B. Lackoroński (red.), *Ustawa o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego. Komentarz,* wyd. 13, Warszawa 2024).

Przykład 32

Przykład klauzuli umownej dotyczącej kaucji:

§ (…)

Najemca zobowiązany jest do wpłacenia na rzecz Wynajmującego przelewem lub gotówką za pokwitowaniem kaucji w wysokości 3-miesięcznego czynszu, który na dzień podpisania umowy najmu wynosi 6000,00 zł. Kaucja podlega zwrotowi w terminie miesiąca od zwrotu Lokalu przez Najemcę, po zwaloryzowaniu i potrąceniu ewentualnych

eprasa.pl cee0270da0

zaległości w czynszu i opłatach eksploatacyjnych, a także kosztów usunięcia wyrządzonych przez Najemcę szkód w lokalu.

7.3.9. Suma gwarancyjna

Suma gwarancyjna stanowi kwotę, do której poszkodowany może uzyskać odszkodowanie. Suma gwarancyjna występuje w ubezpieczeniu odpowiedzialności cywilnej, a także w przypadku udzielenia ubezpieczeniowej gwarancji wadialnej. W wielu kontraktach, zwłaszcza w branży budowlanej, wykonawca kontraktu musi zabezpieczyć kontrakt na czas jego wykonania. Do tego celu może posłużyć się gwarancją ubezpieczeniową/bankową, które chronią interesy zamawiającego w przypadku niewykonania lub nienależytego wykonania umowy przez wykonawcę, jak również w przypadku nieusunięcia lub nienależytego usunięcia wad i usterek, ujawnionych w okresie ważności gwarancji.

Przykład 33
Przykład klauzuli umownej dotyczącej sumy gwarancyjnej:

§ (…)

Niniejsza gwarancja zabezpiecza należyte wykonanie przez Zobowiązanego umowy nr 1053 z dnia 25 listopada 2026 r. zawartej pomiędzy Zobowiązanym a Beneficjentem, zgodnie z jej treścią, z tytułu nieusunięcia lub nienależytego usunięcia przez Zobowiązanego wad i usterek. Na podstawie gwarancji Gwarant zobowiązuje się nieodwołalnie i bezwarunkowo, na pierwsze żądanie Beneficjenta, do zapłaty na rzecz Beneficjenta kwoty do 100 000,00 zł.

7.3.10. Hipoteka

Wyróżniamy trzy rodzaje hipoteki.

Tabela 25. Rodzaje hipoteki

Lp.	Rodzaj hipoteki	Podstawa prawna	Komentarz
1	2	3	4
1.	Hipoteka umowna	Uregulowana w ustawie o księgach wieczystych i hipotece.	W celu zabezpieczenia oznaczonej wierzytelności wynikającej z określonego stosunku prawnego można nieruchomość obciążyć prawem, na mocy którego wierzyciel może dochodzić zaspokojenia z nieruchomości bez względu na to, czyją stała się własnością, z pierwszeństwem przed wierzycielami osobistymi właściciela nieruchomości (hipoteka). W celu ustanowienia hipoteki właściciel nieruchomości, który może nie być

eprasa.pl cee0270da0

1	2	3	4
			dłużnikiem osobistym wierzyciela, składa oświadczenie o ustanowieniu hipoteki. Oświadczenie to wymaga formy aktu notarialnego (art. 245 § 2 zd. 2 k.c.). Oświadczenie wierzyciela hipotecznego może być złożone w formie dowolnej. Do jej powstania niezbędny jest wpis do księgi wieczystej.
2.	Hipoteka ustawowa	Uregulowana w art. 1037 § 3 k.p.c. i art. 115d § 3 ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.	Hipoteka powstaje z mocy prawa i nie wymaga wpisu do księgi wieczystej. Zabezpiecza ona roszczenie wierzyciela wymienionego w prawomocnym postanowieniu zawierającym plan podziału sumy uzyskanej z egzekucji z nieruchomości, któremu przypada określona suma pieniężna. Postanowienie takie stanowi tytuł egzekucyjny przeciwko nabywcy nieruchomości oraz stanowi podstawę wpisu w księdze wieczystej hipoteki powstałej z mocy samego prawa (art. 1037 § 3 k.p.c.), bez nadawania przez sąd tak powstałemu tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności. Powstanie hipoteki uregulowanej w art. 1037 § 3 k.p.c. nie jest uzależnione od jej wpisania w księdze wieczystej (postanowienie SN z 18 stycznia 2008 r., sygn. akt V CSK 298/07).
3.	Hipoteka przymusowa	Uregulowana w art. 109–111[2] u.k.w.h.	Zabezpiecza wierzytelność stwierdzoną tytułem wykonawczym, określonym w przepisach o postępowaniu egzekucyjnym. Powstaje bez wiedzy i zgody właściciela nieruchomości obciążonej, bez zawarcia umowy. Do jej ustanowienia niezbędny jest wpis do księgi wieczystej. Do wniosku o wpis należy załączyć oryginał tytułu wykonawczego lub dalszy tytuł wykonawczy, o ile jako cel określony przy jego wydaniu wskazano ustanowienie hipoteki przymusowej na nieruchomości, która ma zostać obciążona.

Na potrzeby niniejszej publikacji poniżej przedstawione zostaną najważniejsze informacje dotyczące hipoteki umownej.

Przedmiotem hipoteki może być także:

- użytkowanie wieczyste wraz z budynkami i urządzeniami na użytkowanym gruncie stanowiącymi własność użytkownika wieczystego,

eprasa.pl cee0270da0

- spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu,
- wierzytelność zabezpieczona hipoteką.

Główną zaletą zabezpieczenia wierzytelności poprzez ustanowienie hipoteki jest pierwszeństwo zaspokojenia wierzyciela hipotecznego przed innymi wierzycielami osobistymi dłużnika, czyli tymi, którym nie przysługuje zabezpieczenie hipoteczne. Jeżeli dłużnik przeniesie na inny podmiot własność nieruchomości, nie powoduje to wygaśnięcia hipoteki. Wierzyciel także w tym przypadku może prowadzić egzekucję z nieruchomości, a przysługujące mu wierzytelności będą zaspokajane z pierwszeństwem przed wierzycielami osobistymi właściciela nieruchomości, tj. w kategorii piątej (art. 1025 § 1 pkt 5 k.p.c.). W postępowaniu upadłościowym, zgodnie z art. 366 PrUpad, środki pochodzące z likwidacji rzeczy, wierzytelności i praw obciążonych hipoteką, zastawem, zastawem rejestrowym, hipoteką morską, prawami oraz prawami osobistymi i roszczeniami ujawnionymi przez wpis do księgi wieczystej albo nieujawnionymi w ten sposób, lecz zgłoszonymi syndykowi w terminie określonym w art. 51 ust. 1 pkt 5, podlegają wydzieleniu z pozostałych środków znajdujących się w masie upadłości. Przeznacza się je na zaspokojenie wierzycieli, których wierzytelności były zabezpieczone na tych rzeczach lub prawach. Dopiero jeżeli po zaspokojeniu zabezpieczonych wierzycieli pozostaną nierozdysponowane środki, wchodzą one do funduszy masy upadłości.

Hipoteka zabezpiecza wierzytelność pieniężną, w tym wierzytelność przyszłą. Przedmiotem zabezpieczenia może być jedna lub kilka wierzytelności, całość wierzytelności lub jej część, wierzytelności istniejące, w tym uzależnione od warunku rozwiązującego, oraz wierzytelności przyszłe, również te, których powstanie zależy od ziszczenia się warunku zawieszającego albo nadejścia terminu.

Hipoteka zabezpiecza wierzytelność do oznaczonej sumy pieniężnej, która wyznacza górną granicę odpowiedzialności rzeczowej właściciela z obciążonej nieruchomości, o ile nie jest on również dłużnikiem osobistym. Suma ta ujawniana jest w księdze wieczystej wraz ze wskazaniem waluty. Niedopuszczalne jest przy tym stosowanie klauzuli waloryzacyjnej. W przypadku gdy zabezpieczenie hipoteczne jest nadmierne, właściciel nieruchomości może żądać zmniejszenia sumy hipoteki (art. 68 ust. 2 u.k.w.h.). Nadmiernie wysoka kwota sumy hipoteki nie może jednak stanowić podstawy oddalenia przez sąd wniosku o wpis hipoteki.

Poza należnością główną hipoteka zabezpiecza mieszczące się w sumie hipoteki roszczenia o odsetki oraz o przyznane koszty postępowania, jak również inne roszczenia o świadczenia uboczne, jeżeli zostały wymienione w dokumencie stanowiącym podstawę wpisu hipoteki do księgi wieczystej (art. 69 u.k.w.h.). W doktrynie wskazuje się, że hipoteka może również zabezpieczać roszczenie o odsetki od zaległych odsetek, o ile zostaną one wymienione w dokumencie stanowiącym podstawę wpisu hipoteki i będą mieściły się w jej sumie.

Hipoteka stanowi bardzo atrakcyjną dla wierzyciela formę zabezpieczenia wierzytelności, w związku z tym, iż pozwala ona na zaspokojenie wierzyciela w zakresie

eprasa.pl cee0270da0

należności głównej, również wówczas, gdy doszło do przedawnienia wierzytelności nią zabezpieczonej. Zgodnie bowiem z art. 77 u.k.w.h. przedawnienie wierzytelności zabezpieczonej hipoteką nie narusza uprawnienia wierzyciela hipotecznego do uzyskania zaspokojenia z nieruchomości obciążonej. Przepisu tego nie stosuje się do roszczeń o świadczenia uboczne, w tym odsetki kapitałowe i za opóźnienie.

Przykład 34

Przykład klauzuli umownej dotyczącej hipoteki:

§ (…)

Jan Nowak oświadcza, że na Nieruchomości gruntowej położonej przy ul. Noworocznej 58 w Wołominie, powiat wołomiński, województwo mazowieckie, stanowiącej działkę gruntu o numerze 225, dla której Sąd Rejonowy w Wołominie, IV Wydział Ksiąg Wieczystych, prowadzi księgę wieczystą KW nr WA1W/00058621/9, szczegółowo opisanej w § 4 tego aktu, ustanawia na rzecz spółki pod firmą ADW Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Warszawie, REGON 456987123, KRS 452136978, hipotekę umowną do sumy 232 000 zł (dwieście trzydzieści dwa tysiące złotych) na zabezpieczenie spłaty wierzytelności spółki pod firmą ADW Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Warszawie obejmującej zapłatę ceny w kwocie 200 000 zł (dwieście tysięcy złotych), opisanej w § 2 ust. 1 niniejszego aktu, zapłatę ewentualnych odsetek ustawowych za opóźnienie w transakcjach handlowych naliczonych zgodnie z postanowieniami § 2 ust. 2 niniejszego aktu oraz zwrot ADW Sp. z o.o. kosztów odzyskiwania należności w wysokości 100 EUR (sto euro) wraz z kosztami odzyskiwania należności przewyższającymi tę kwotę, wynikającymi z umowy sprzedaży wierzytelności objętej niniejszym aktem notarialnym, na co Pani Anna Zapobiegliwa, działająca w imieniu i na rzecz spółki pod firmą ADW Sp. z o.o., wyraża zgodę.

7.3.11. Przewłaszczenie na zabezpieczenie

Przewłaszczenie na zabezpieczenie, nazywane zabezpieczeniem fiducjarnym, jest jedną z form zabezpieczenia wierzytelności. Polega na przeniesieniu własności rzeczy należącej do dłużnika lub osoby trzeciej na wierzyciela w celu zabezpieczenia wykonania przez dłużnika zobowiązania. Z reguły stosowane jest w transakcjach finansowych. Instytucja ta, pomimo powszechnego występowania w obrocie gospodarczym, nie została kompleksowo uregulowana ustawowo. Szczątkową regulację dotyczącą wyłącznie przewłaszczenia w ramach umów zawieranych z bankiem znaleźć można w art. 101 ustawy – Prawo bankowe. W konsekwencji braku komplementarnej regulacji praktyka opiera się na wypracowanym orzecznictwie, dostępnych w doktrynie opracowaniach oraz obowiązującej zasadzie swobody umów.

Zgodnie z art. 101 ustawy – Prawo bankowe zabezpieczenie wierzytelności banku może być dokonane w drodze przeniesienia na bank przez dłużnika lub osobę trzecią, do czasu spłaty zadłużenia wraz z należnymi odsetkami i prowizją, prawa własności rzeczy ruchomej lub papierów wartościowych.

eprasa.pl cee0270da0

W przypadku gdy przeniesiona została własność rzeczy określonej co do gatunku lub zbioru rzeczy, dłużnik lub osoba trzecia obowiązani są wyodrębnić i oznaczyć rzecz lub zbiór rzeczy oraz – jeżeli umowa nie stanowi inaczej – prowadzić ewidencję zmian w zakresie przedmiotu przewłaszczenia.

Przewłaszczenie na zabezpieczenie polega zatem na przeniesieniu własności w celu zabezpieczenia roszczeń. Jest to czynność prawna dokonana pod warunkiem, z wyjątkiem umowy przewłaszczenia nieruchomości na zabezpieczenie, co oznacza, że po spłacie zobowiązania nastąpi zwrotne przeniesienie własności na rzecz dłużnika. Własność rzeczy przechodzi na wierzyciela z momentem zawarcia umowy przewłaszczenia na zabezpieczenie. Powstaje również obowiązek zwrotu przenoszonej rzeczy. Obowiązek ten uzależniony jest od spełnienia przez dłużnika zobowiązania, czyli od spłaty np. kredytu.

Równolegle do zawarcia umowy przewłaszczenia na zabezpieczenie zawarta może zostać dodatkowa umowa, pozwalająca dłużnikowi lub osobie trzeciej na korzystanie z rzeczy objętej przewłaszczeniem. Do umów takich należy zaliczyć:

- umowę użyczenia (art. 710 k.c.),
- umowę przechowania (art. 835 k.c.),
- umowę najmu lub dzierżawy (art. 659 i 693 k.c.).

W przypadku przewłaszczenia na bank większości udziałów w rzeczy (np. pojazdu w proporcji 51/100) dodatkowy stosunek prawny może przybrać postać stosunku współwłasności rzeczy (art. 196 k.c.).

Katalog przedmiotów, które mogą stanowić przedmiot zabezpieczenia, jest w praktyce znacznie szerszy, niż wynikający z treści art. 101 ustawy – Prawo bankowe. **Wskazuje się, że przedmiotem zabezpieczenia mogą być:**

- rzeczy oznaczone co do tożsamości,
- rzeczy oznaczone co do gatunku,
- zbiór rzeczy stałych lub zmiennych stanowiący „całość gospodarczą", jak i „funkcjonalną" (np. sprzęt fotograficzny, linie produkcyjne),
- papiery wartościowe,
- inne przedmioty, w tym np. udziały we współwłasności (np. udziały we współwłasności pojazdu) lub rzeczy przyszłe,
- nieruchomości, przy czym konstrukcja przewłaszczenia na zabezpieczenie różni się w tym przypadku od klasycznej umowy przewłaszczenia na zabezpieczenie rzeczy ruchomej z uwagi na brak możliwości zastosowania warunkowego przeniesienia własności nieruchomości.

Brak jest szczególnych wymogów w stosunku do rzeczy, które mogą stanowić przedmiot przewłaszczenia na zabezpieczenie. Istotne jest jednak, aby rzeczy te:

- nie były wyjęte z obrotu,

eprasa.pl cee0270da0

- posiadały wartość ekonomiczną, która pozostaje w korelacji do zabezpieczenia wierzytelności,
- były możliwe do zbycia.

W doktrynie i orzecznictwie wskazuje się, że przewłaszczeniem fiducjarnym nie może być objęta część składowa rzeczy.

Analiza stosowanych w praktyce umów przewłaszczenia na zabezpieczenie pozwala na wyodrębnienie następujących elementów konstrukcyjnych tych umów, ujętych w tabeli 26.

Tabela 26. Elementy umów przewłaszczenia na zabezpieczenie

Lp.	Element umowy	Komentarz
1	2	3
1.	Przeniesienie własności rzeczy	Przewłaszczający (dłużnik lub osoba trzecia) przenosi na rzecz wierzyciela własność, np. rzeczy oznaczonej co do gatunku lub co do tożsamości w celu zabezpieczenia określonej wierzytelności.
2.	Zobowiązanie wierzyciela do określonego korzystania z przysługującego mu prawa i zwrotnego przeniesienia własności	Wierzyciel zobowiązuje się korzystać z nabytego prawa własności tylko w takim zakresie, w jakim jest to uzasadnione ustanowionym zabezpieczeniem. Wierzyciel zobowiązuje się również do zwrotnego przeniesienia własności rzeczy po spłaceniu przez dłużnika zabezpieczonego zobowiązania w terminie określonym w umowie (*pactum fiduciae*).
3.	Klauzula zwrotnego przeniesienia własności	Zapis umowny zawierający oświadczenie o zwrotnym przeniesieniu własności w razie wykonania przez dłużnika zobowiązania w terminie, dokonane pod warunkiem rozwiązującym lub pod warunkiem zawieszającym, w sytuacji gdy zobowiązanie nie zostanie wykonane zgodnie z umową.
4.	Postanowienia dotyczące pozostawienia rzeczy we władaniu dłużnika lub osoby trzeciej	Wierzyciel wyraża zgodę na pozostawienie rzeczy we władaniu dłużnika lub osoby trzeciej w oparciu o wybrany stosunek prawny, np. najem, przechowanie, użyczenie, dzierżawę.
5.	Zobowiązanie przewłaszczającego do zindywidualizowania rzeczy lub zbioru rzeczy	Postanowienie umowne zobowiązuje przewłaszczającego, by zindywidualizował rzecz oznaczoną co do gatunku lub zbiór rzeczy, tj. wyodrębnił ją z rzeczy nieprzewłaszczonych i odpowiednio oznaczył. Na przewłaszczającego nakłada się również obowiązek ewidencjonowania zmian rzeczy.
6.	Postanowienia ustanawiające zasady korzystania z przewłaszczonej rzeczy	W umowie określa się, jakie uprawnienia w stosunku do rzeczy będą przysługiwały przewłaszczającemu: - w stosunku do rzeczy oznaczonych co do gatunku mogą to być np. następujące uprawnienia: prawo zbycia, przetworzenia w toku produkcji, pod warunkiem że zostaną one zastąpione innymi rzeczami oznaczonymi określonego rodzaju, tej samej jakości oraz w określonej ilości,

eprasa.pl cee0270da0

1	2	3
		■ w stosunku do rzeczy oznaczonych co do tożsamości – np. zakaz oddawania rzeczy do korzystania innym osobom.
7.	Postanowienia określające uprawnienia wierzyciela w przypadku zaspokojenia z przewłaszczonej rzeczy	Umowa wskazuje, w jaki sposób wierzyciel może zaspokoić się z przewłaszczonej rzeczy. Jest to możliwe np. w następujący sposób: ■ sprzedaż rzeczy i zaliczenie tak uzyskanej sumy na poczet długu, ■ definitywne przejęcie własności rzeczy po uprzednim potwierdzeniu jej wartości, skutkujące wygaśnięciem zobowiązania, ■ zawarcie przez wierzyciela umowy z osobą trzecią przynoszącej pożytki z rzeczy i zaliczanie tak uzyskanych środków na poczet spłaty zadłużenia, np. najem lub dzierżawa przewłaszczonej rzeczy.
8.	Dodatkowe uprawnienia i zobowiązania stron	Postanowienia umowne mogą regulować inne prawa i obowiązki stron dotyczące, np. obowiązku ubezpieczenia przewłaszczonej rzeczy wraz z dokonaniem na wierzyciela cesji praw z polisy ubezpieczeniowej, a także uprawnienie do kontrolowania stanu przewłaszczonej rzeczy przez wierzyciela, prawo do odstąpienia od umowy.

Przewłaszczenie nieruchomości

Z uwagi na to, że w przypadku nieruchomości niedopuszczalne jest przeniesienie własności pod warunkiem, zwrotne przeniesienie własności wymaga zawarcia osobnej umowy przenoszącej własność. Umowa przewłaszczenia na zabezpieczenie nieruchomości musi zawierać przyczynę przeniesienia własności nieruchomości oraz zobowiązanie do zawarcia umowy zwrotnego przeniesienia własności nieruchomości. Warto w tym miejscu wskazać, że w odniesieniu do konsumentów zawarcie umowy przewłaszczenia nieruchomości na zabezpieczenie zostało przez ustawodawcę ograniczone w art. $387^{[1]}$ k.c., określającym sytuacje, w których umowa przewłaszczenia na zabezpieczenie nieruchomości służącej osobie fizycznej do zaspokojenia jej potrzeb mieszkaniowych jest nieważna.

Przykład 35

Przykład klauzuli umownej dotyczącej przewłaszczenia na zabezpieczenie:

§ (…)

W celu zabezpieczenia wierzytelności Banku z tytułu udzielonego kredytu obrotowego z dnia 20 stycznia 2026 r. w kwocie 100 000 zł Przewłaszczający przenosi na Bank własność pojazdu Opel Vivaro o nr. rejestracyjnym WA000081, nr. VIN 12034555, o wartości 147 000 zł na dzień zawarcia niniejszej Umowy, ustalonej na podstawie ewidencji środków trwałych, zwanych dalej rzeczami. Jeżeli kredyt wraz z odsetkami, prowizją i innymi kosztami Banku zostanie spłacony w terminie określonym w umowie

eprasa.pl cee0270da0

kredytowej, Bank zobowiązuje się do zwrotnego przeniesienia własności przewłaszczonego pojazdu w terminie 30 dni od dnia spłaty całości kredytu.

8. Windykacja należności na drodze polubownej

Windykacja należności, szeroko rzecz ujmując, to dochodzenie wierzytelności od innego podmiotu (osoby fizycznej lub osoby prawnej) za pomocą wszystkich środków dozwolonych w ramach obowiązujących przepisów prawnych.

Kiedy natomiast mamy do czynienia z polubownym dochodzeniem należności? Najczęściej rozumie się przez to działania podjęte przed wszczęciem postępowania sądowego. Mowa tu w szczególności o wszystkich czynnościach pozasądowych, takich jak wezwania do zapłaty, kontakty telefoniczne, przypomnienia SMS-em lub e-mailem czy też spotkania osobiste z dłużnikiem.

Warto wiedzieć, że proces sądowy nie blokuje nam możliwości podejmowania działań charakterystycznych dla etapu polubownego. W dalszym ciągu możemy podejmować próby nawiązania kontaktu telefonicznego czy też kierować do dłużników propozycje ugodowego rozwiązania sprawy. Często sam sąd zachęca do takiego rozwiązania, kierując sprawę np. do mediacji lub nakazując stronom podjęcie negocjacji. Podsumowując powyższe, można uznać, że działania polubowne możemy prowadzić aż do momentu spłaty zaległości i co ważne – nie muszą kolidować z procesem sądowym czy egzekucyjnym.

8.1. Kiedy i w jaki sposób podjąć działania windykacyjne przeciwko dłużnikowi

Z punktu widzenia wierzyciela istotne będzie określenie momentu rozpoczęcia procesu dochodzenia roszczeń. Z jednej strony bowiem, przy kilkudniowej zwłoce, nie chcemy zbytnio naciskać na naszego kontrahenta/klienta. Z drugiej natomiast musimy pamiętać o zabezpieczeniu własnych interesów. Podchodząc do tego procesu zgodnie ze wskazanym powyżej schematem, najlepszym wyborem będzie odpowiednie stopniowanie czynności, które możemy podjąć. Proces polubowny charakteryzuje się bowiem szerokim wachlarzem możliwych form i scenariuszy działania.

Pierwsze działania, tzw. prewencyjne, możemy rozpocząć jeszcze przed terminem wymagalności danego zobowiązania. Jednym ze sposobów jest zastosowanie pieczęci prewencyjnej. Taka pieczęć to znak graficzny, zwykle powiązany z logo danej firmy i opatrzony informacją o tym, że brak terminowej płatności spowoduje podjęcie działań przez właściciela pieczęci.

eprasa.pl cee0270da0

Kolejną praktyką jest subtelne przypomnienie o zbliżającym się terminie płatności należności. Wystarczy SMS lub e-mail z taką informacją. Treść w stylu „Przypominamy o zbliżającym się terminie płatności faktury numer XXXXX na kwotę XXXX zł." z pewnością pomoże uniknąć lub zmniejszyć wysokość odsetek za opóźnienie, które są należne w wypadku zapłaty dokonanej po terminie.

W momencie gdy zadłużenie jest już wymagalne, możemy wysłać wezwanie do zapłaty lub skontaktować się z dłużnikiem telefonicznie. Takie działanie z pewnością zwiększy nasze szanse na odzyskanie długu.

W przypadku gdy powyższe działania okażą się nieskuteczne, warto rozważyć skorzystanie z pomocy specjalistów w dziedzinie odzyskiwania należności. Kancelarie prawne posiadają odpowiednie zasoby organizacyjne i techniczne, aby szybko i skutecznie poprowadzić takie działania. Bardzo często te działania wsparte są rozwiązaniami opartymi na sztucznej inteligencji, co dodatkowo wpływa na zwiększenie efektywności. Nieocenionym atutem kancelarii prawnej specjalizującej się w dochodzeniu roszczeń jest możliwość poprowadzenia danej sprawy przez wszystkie etapy obsługi. Od polubownego, przez sądowy, aż po egzekucyjny. Jednocześnie mamy pewność, że naszą sprawą opiekują się eksperci, którzy gwarantują optymalny dobór strategii pod kątem efektywności działań, jak również kosztów niezbędnych do poniesienia.

8.2. Sposoby prowadzenia działań polubownych

Działania polubowne możemy prowadzić na wiele sposobów. Najważniejsze jest to, aby zweryfikować nasze możliwości, oszacować niezbędne koszty i dobrać odpowiednie narzędzia.

WAŻNE! Najczęstszym błędem popełnianym na etapie działań polubownych jest brak planu działania lub podejmowanie nieskoordynowanych ze sobą działań. Kolejne to brak systematyczności lub niedopasowanie działania do zamierzonego efektu.

W procesie odzyskiwania należności nie powinniśmy pozwolić na to, aby za efekt odpowiadał przypadek. Kluczowym sposobem prowadzenia działań polubownych będzie strategia. Warto tutaj zaznaczyć, że wybór sposobów działania i terminów realizacji poszczególnych kroków nie jest procesem prostym. Najczęściej takie scenariusze działań, tzw. action plany, powstają indywidualnie dla danej sprawy, czy też grupy spraw o bardzo podobnej charakterystyce. Znaczenie mają takie elementy, jak kwota zadłużenia, liczba dni opóźnienia, historia dotychczasowej obsługi itp. Istotne są też zdarzenia, które pojawiają się w trakcie obsługi danej sprawy, np. telefon przychodzący od dłużnika, obietnica lub odmowa spłaty itp. Możemy spróbować samodzielnie przygotować taki plan, w ramach którego określimy, kiedy

eprasa.pl cee0270da0

zadzwonić, a kiedy wysłać wezwanie. Można też zlecić takie działanie na zewnątrz. Profesjonalny podmiot zajmujący się odzyskiwaniem należności, jakim jest kancelaria prawna, wykorzystując wieloletnie doświadczenie i łącząc je z nowoczesnymi narzędziami AI, jest w stanie dynamicznie optymalizować action plany i uwzględniać wszystkie tego typu sytuacje.

Narzędzia windykacyjne możemy podzielić na te, które oparte są na rozmowie (rozmowa telefoniczna, rozmowa bezpośrednia), oraz na te oparte na słowie pisanym (SMS, wezwanie, e-mail). Odpowiedni dobór formy działania pozwala na uzyskanie szerokiego spektrum oddziaływania na dłużnika. Z punktu widzenia psychologii dłużnika inaczej wpływa na niego rozmowa przez telefon, a inaczej wezwanie wyjęte ze skrzynki na listy. Kompilacja i synchronizacja tych działań pozwala maksymalizować skuteczność.

Każdy action plan zawiera dokładnie przemyślane czynności, jakie należy wykonać, aby zwiększyć skuteczność działania. Ujęte są w nim terminy wysyłki wezwania do zapłaty, wykonania próby telefonicznej, wysłania SMS-a lub e-maila itp. Sekwencja takich działań powstaje bardzo często w oparciu o algorytmy oparte na uczeniu maszynowym. Pozwala to na podejmowanie zautomatyzowanych decyzji uwzględniających złożoność danej sprawy.

Kolejnym krokiem jest realizacja zaplanowanych działań i ich odpowiednie raportowanie. Tak jak już wspomniano wcześniej, wachlarz możliwych działań jest bardzo szeroki. Teoretycznie każdy może podjąć się próby rozmowy z dłużnikiem na temat spłaty zadłużenia. W praktyce nie jest to jednak tak proste, jak nam się wydaje, i dobrze jest powierzyć taką sprawę profesjonalistom.

8.3. Monitoring należności

Jako początek szeroko rozumianych działań polubownych można wskazać tzw. monitoring należności. Jest to grupa działań prowadzonych na bardzo wczesnym etapie zaległości – najczęściej chodzi tu o okres od kilku do kilkudziesięciu dni po terminie płatności. Nie ma jednak sztywnej granicy określającej, kiedy mamy do czynienia z polubownym odzyskiwaniem należności, a kiedy z monitoringiem. Jest to raczej element uznaniowy i nie da się wskazać, że dla zaległości poniżej, np. 60 dni działamy monitoringowo, a powyżej tego terminu prowadzimy negocjacje polubowne. Tym bardziej że w obu przypadkach korzystamy najczęściej z tych samych form działania.

Różnica w obu procesach dotyczy natomiast intensywności działań oraz sposobu ich prowadzenia. W głównej mierze chodzi tu o element wywierania presji na dłużnika. Z każdym dniem braku wpłaty presja ta powinna rosnąć. Można to osiągnąć poprzez zwiększanie intensywności działań, używanie coraz większego zakresu

eprasa.pl cee0270da0

dostępnych narzędzi lub też poprzez odpowiednie stopniowanie używanych sankcji. Te używane na etapie monitoringu należności są bardzo łagodne, mogą to być konsekwencje związane z naliczaniem odsetek, wypowiedzeniem umowy, przekazaniem sprawy do kancelarii prawnej czy negatywną historią kredytową. Różnić się może też sposób ich przekazania. Często jest formułowany jako coś pozytywnego, tj. „Uniknie Pani/Pan wypowiedzenia umowy", „Zachowa Pani/Pan pozytywną historię kredytową". W ramach monitoringu, jak sama nazwa wskazuje, bardziej skupiamy się na motywowaniu do spłaty i monitorowaniu spływu zaległości.

Kiedy zakończyć monitoring? Tu niestety nie ma złotego środka, natomiast doświadczenie i wiedza podmiotu odpowiedzialnego za obsługę sprawy w połączeniu z systemami predykcyjnymi pozwala wybrać optymalny moment dla każdej sprawy.

8.4. Wezwania i ich treść wraz z przykładowymi wzorami

Jednym z elementów każdej strategii są wezwania do zapłaty. Stanowią one jedno z głównych narzędzi wykorzystywanych w ramach polubownego dochodzenia należności. Przyjęte jest, że każde takie pismo powinno jasno wskazywać adresata i nadawcę, definiować przedmiot zadłużenia i określać sankcje związane z dalszym brakiem płatności. Powinny pojawić się w nim też dane do zapłaty oraz kwota i termin, do którego oczekujemy wpłaty zaległości. Jest to więc niejako przedstawienie dłużnikowi stanu faktycznego sprawy i tego, co zamierzamy zrobić w kolejnym kroku.

WAŻNE! Wezwanie do zapłaty może wprost wzywać do zapłaty całości zadłużenia, zachęcać do kontaktu z wierzycielem w celu ustalenia dogodnej formy spłaty czy proponować konkretne warunki ugody.

Nie bez znaczenia będzie też szata graficzna takiej korespondencji. Wezwanie powinno być czytelne. Kluczowe jest więc znalezienie odpowiedniego balansu pomiędzy ilością treści a tym, jakie informacje chcemy przekazać. Zbyt „przeładowane" wezwania do zapłaty już na starcie są na straconej pozycji. Nikt nie chce bowiem czytać długich komunikatów. Z drugiej jednak strony niezbędne jest zawarcie w treści pisma wspomnianych wcześniej elementów, które definiują pismo jako wezwanie do zapłaty. Ich zamieszczenie w monicie jest niezbędne. Czasami możemy posłużyć się elementami graficznymi, które mogą przekazywać konkretną informację lub przedstawiać jakiś schemat. Takie zabiegi ograniczą ilość treści i mogą pozytywnie wpłynąć na czytelność wezwania.

Kluczowa jest treść samego wezwania. Proces tworzenia pisma jest bardzo skomplikowany. Nie jest wystarczające napisanie „Proszę zapłacić zaległą fakturę w terminie

eprasa.pl cee0270da0

do…". Taki komunikat z pewnością może wpłynąć na zachowanie dłużnika, jednak skoro decydujemy się wysłać wezwanie, to warto wykorzystać jego możliwości w maksymalny sposób.

Każdy akapit, każdy zwrot, a nawet pojedynczy wyraz ma ogromne znaczenie pod kątem ładunku emocjonalnego oraz efektu, który chcemy osiągnąć. Inaczej skonstruowane będzie przedsądowe wezwanie do zapłaty, a inaczej propozycja spłaty zadłużenia w ratach. Dobór odpowiednich słów może znacząco wpłynąć na to, jak takie pismo zostanie przez dłużnika odczytane. Specjaliści tworzący wzory takich wezwań korzystają z dobra nauki. Jedną z najczęściej wykorzystywanych metod jest programowanie neurolingwistyczne (NLP), czyli skuteczne oddziaływanie na siebie oraz innych przy wykorzystaniu różnych technik z pogranicza wywierania wpływu, perswazji, a czasem nawet manipulacji. Znajomość tych technik niewątpliwie pomaga w stworzeniu treści, która będzie skutecznie zwiększać efektywność procesu dochodzenia roszczeń.

Wzór 14. Przedsądowe wezwanie do zapłaty

Warszawa, 8 maja 2026 r.

Paulina Nowak
ul. Przykładowa 16
00-000 Warszawa

Nr sprawy: 07-010-123456789

WEZWANIE DO ZAPŁATY

Działając jako pełnomocnik Klient S.A., w imieniu wierzyciela wzywam Panią do zapłaty zaległości z tytułu umowy o świadczenie usług telekomunikacyjnych numer 12548/2025 z dnia 2025-11-09.

Kwota do zapłaty: 1004,48 zł

Termin wpłaty: 2026-05-15

Odbiorca przelewu: KLIENT S.A.

Rachunek do wpłaty: 01 2345 6789 0000 1234 5678 9999

W przypadku gdy nie wpłaci Pani zadłużenia we wskazanym terminie:

- Pani sprawa może zostać skierowana do sądu;
- może być Pani zobowiązana przez sąd do zapłaty dodatkowych kosztów sądowych i kosztów zastępstwa procesowego;
- po uzyskaniu klauzuli wykonalności Pani sprawa może być przekazana do egzekucji komorniczej.

Aktualnie jesteśmy zainteresowani polubownym rozwiązaniem Pani sprawy.

eprasa.pl cee0270da0

W przypadku ewentualnych pytań może się Pani z nami skontaktować pod numerami telefonów:
22 123 45 67 lub 22 123 45 89
Dodatkowe informacje znajdzie Pani na odwrocie.

.....
Podpis

Radca Prawny Jan Nowak z Kancelarii Prawniczej Skuteczny Prawnik działa na podstawie pełnomocnictwa procesowego udzielonego przez Klient S.A.

Podstawa prawna:
- ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn. Dz.U. z 2026 r. poz. 468 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jedn. Dz.U. z 2025 r. poz. 1228 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 16 listopada 2006 r. o opłacie skarbowej (tekst jedn. Dz.U. z 2025 r. poz. 1154 z późn. zm.),
- rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2026 r. poz. 118 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 28 lutego 2018 r. o kosztach komorniczych (Dz.U. z 2024 r. poz. 377 z późn. zm.).

Zobowiązanie wynika z umowy o świadczenie usług telekomunikacyjnych nr 12548/2025 z dnia 2025-11-09.

Stan zadłużenia na dzień 2026-05-08:
- kapitał: 1000 zł,
- odsetki karne: 4,48 zł,
- razem: 1004,48 zł.

Ponadto od dnia 2026-05-08 do dnia zapłaty należne są dalsze odsetki ustawowe za opóźnienie naliczane od kwoty 1000,00 zł.

8.5. Windykacja telefoniczna

Rozmowa telefoniczna z dłużnikiem to najważniejsze narzędzie w pracy specjalisty do spraw negocjacji. Odpowiednie poprowadzenie takiej rozmowy pozwala znacząco zwiększyć szanse na odzyskanie zadłużenia. Możemy spróbować samodzielnie skontaktować się telefonicznie z dłużnikiem, ale należy mieć na uwadze, że prawdopodobnie nie będzie to tak skuteczne jak kontakt ze strony doświadczonego negocjatora. Taki specjalista jest przygotowany i przeszkolony na różne sytuacje, które mogą pojawić się w trakcie rozmowy. Bazując na tych umiejętnościach i własnym doświadczeniu, jest w stanie odzyskać zadłużenie nawet w trudnych przypadkach.

Niezależnie od tego, czy rozmowę telefoniczną przeprowadzimy sami, czy zlecimy ją profesjonalnemu pełnomocnikowi, każdorazowo należy uwzględnić niżej podane wskazówki.

eprasa.pl cee0270da0

8.5.1. Przygotowania do rozmowy z dłużnikiem

Do każdej rozmowy należy się odpowiednio przygotować. Bez tego nie możemy liczyć na sukces. Powinniśmy wcześniej przygotować sobie wszystkie niezbędne informacje o zadłużeniu (kwota, podstawa zaległości, rachunek do wpłaty, umowa itp.). Należy również zweryfikować dotychczasową historię „współpracy" z danym dłużnikiem. Powinniśmy wiedzieć o nim jak najwięcej, np. co mówił nam wcześniej, czy i kiedy obiecywał spłatę, czy oddzwaniał po wezwaniu. Każda taka informacja może nam posłużyć do zbudowania odpowiedniej argumentacji w rozmowie. Dobrą praktyką jest też próba zasymulowania takiej rozmowy, tzn. przeanalizowanie argumentów, które mogą zostać użyte przez dłużnika, i przygotowanie odpowiedniej kontrargumentacji z naszej strony.

8.5.2. Schemat działań telefonicznych

Schemat działań telefonicznych jest ściśle powiązany z action planem przygotowanym dla danej sprawy. W ramach niego mamy określone terminy, w których powinniśmy skontaktować się z dłużnikiem i przypomnieć mu o konieczności spłaty. Warto sprawdzić dane kontaktowe, które mamy przypisane do danego dłużnika. Im większą liczbę telefonów, pod którymi możemy się skontaktować z dłużnikiem, udało się pozyskać w trakcie wcześniejszej współpracy, tym lepiej. Rozpoczynając działania telefoniczne, w pierwszej kolejności dzwonimy na podstawowy numer. Przy bezskutecznej próbie podejmujmy próby kontaktu na pozostałe numery (do domu, do biura, na służbowy numer telefonu itp.). Jeśli dłużnik nadal nie odbiera połączenia, powinniśmy je ponowić za jakiś czas, np. za 1–2 godziny.

Musimy jednak pamiętać o tym, że action plan zmienia się dynamicznie w zależności od tego, co wydarzy się w sprawie. Przykładowo jeśli dłużnik zobowiąże się do wpłaty, dobrze jest zmodyfikować plan i wykonać kolejny telefon właśnie w tym dniu, w którym ma nastąpić płatność. Możemy wówczas przypomnieć o naszych ustaleniach.

WAŻNE! Z każdej rozmowy z dłużnikiem warto zrobić krótką notatkę. Pozwoli nam to na odpowiednie budowanie argumentacji w kolejnych rozmowach.

8.5.3. Przykładowy scenariusz rozmowy windykacyjnej z dłużnikiem

Każda rozmowa w sprawie spłaty jest inna. Co prawda pojawiają się w nich bardzo podobne argumenty dłużnika o powodach braku płatności, ale każda sprawa ma swoje unikatowe okoliczności. Nie ma dwóch jednakowych przypadków i z tego powodu nie jesteśmy w stanie przygotować jedynego skutecznego scenariusza rozmowy. Możemy natomiast przygotować schemat zawierający elementy, które ułatwią nam przeprowadzenie takiej rozmowy. Oto przykład takiego wzoru.

eprasa.pl cee0270da0

Rozmowa windykacyjna – scenariusz rozmowy

8.6. Niedozwolone prawnie działania w trakcie działań polubownych

W ramach etapu polubownego możemy wyodrębnić grupę działań, które są kategorycznie zabronione. Ich stosowanie może wiązać się z odpowiedzialnością karną lub cywilną. Poniżej przykłady wraz z krótkim opisem.

8.6.1. Stalking

Pojęcie stalkingu pojawia się w ustawie z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (dalej również jako k.k.) w ramach art. 190a. Jest to uporczywe nękanie powodujące uzasadnione okolicznościami poczucie zagrożenia lub istotne naruszenie prywatności.

eprasa.pl cee0270da0

Takie działania zagrożone są karą pozbawienia wolności od 6 miesięcy do 8 lat. Takiej samej karze podlega też podszywanie się pod inną osobę w celu wyrządzenia szkody majątkowej lub osobistej. Dodatkowo, jeśli w następstwie stalkingu osoba poszkodowana targnie się na swoje życie, to sprawca podlega każe pozbawienia wolności od 2 do 15 lat.

WAŻNE! Stalking jest przestępstwem ściganym na wniosek pokrzywdzonego.

Część dłużników odbiera działania polubowne jako przykład stalkingu. W rozmowach często pojawiają się argumenty mówiące o nękaniu. W tym przypadku jednak kluczowe jest sformułowanie „uporczywe nękanie". Należy pamiętać, że jako wierzyciel lub pełnomocnik wierzyciela mamy prawo podjąć działanie zmierzające do odzyskania zadłużenia. Możemy dzwonić do dłużnika, wysłać mu wezwanie czy SMS-a, natomiast ważne jest to, aby te czynności nie były uporczywe. Ze stalkingiem możemy mieć do czynienia, jeśli działamy przez dłuższy czas, z dużą intensywnością i nasze działania wzbudzają u dłużnika poczucie zagrożenia lub naruszenia prywatności. Za takie uznać można chociażby wysyłanie codziennie kilku wiadomości SMS lub bardzo intensywne próby telefoniczne, wykonywane przez kilka dni co godzinę.

8.6.2. Groźba bezprawna

Zanim dojdziemy do tego, czym jest groźba bezprawna, należy wskazać, czym jest groźba karalna, tj. groźba z art. 190 k.k. Zgodnie z nim:

§ *Kto grozi innej osobie popełnieniem przestępstwa na jej szkodę lub na szkodę osoby dla niej najbliższej, jeżeli groźba wzbudza w osobie, do której została skierowana lub której dotyczy, uzasadnioną obawę, że będzie spełniona, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.*

Groźba bezprawna została zdefiniowana natomiast w art. 115 § 12 k.k. Zgodnie z nim:

§ *Groźbą bezprawną jest zarówno groźba, o której mowa w art. 190, jak i groźba spowodowania postępowania karnego lub innego postępowania, w którym może zostać nałożona administracyjna kara pieniężna, jak również rozgłoszenia wiadomości uwłaczającej czci zagrożonego lub jego osoby najbliższej; nie stanowi groźby zapowiedź spowodowania postępowania karnego lub innego postępowania, w którym może zostać nałożona administracyjna kara pieniężna, jeżeli ma ona jedynie na celu ochronę prawa naruszonego przestępstwem lub zachowaniem zagrożonym administracyjną karą pieniężną.*

Mając powyższe na uwadze, w ramach działań polubownych nie możemy stosować przemocy, gróźb karalnych i bezprawnych czy też wymuszać zwrotu wierzytelności, korzystając z gróźb.

eprasa.pl cee0270da0

8.6.3. Naruszenie danych osobowych

Prowadząc działania polubowne, musimy mieć na uwadze przepisy związane z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (dalej jako RODO). Ten aspekt jest niezwykle istotny, gdyż w trakcie postępowania mamy dostęp do danych osobowych (np. PESEL, imię i nazwisko, adres zamieszkania) oraz wielu wrażliwych informacji na temat dłużnika. Z tego względu mamy obowiązek stosować się do wytycznych wskazanych w RODO, tj. zastosować szczególne środki techniczne i organizacyjne, które będą chronić dane dłużnika przed przekazaniem ich w niepowołane ręce. Powinniśmy odpowiednio zabezpieczyć system, w którym przetwarzamy dane, zadbać o realizację praw dłużnika związanych z dostępem do informacji, które o nim przetwarzamy, oraz o usunięcie danych osobowych po zakończeniu działań windykacyjnych.

WAŻNE! Za nieprzestrzeganie przepisów o ochronie danych osobowych ponosimy odpowiedzialność cywilną i karną, a w przypadku profesjonalnych pełnomocników również dyscyplinarną.

8.6.4. Naruszenie dóbr osobistych

Ostatnią kategorią naruszeń, za które możemy ponieść odpowiedzialność w związku z prowadzonymi działaniami windykacyjnymi, jest odpowiedzialność cywilna związana z naruszeniem dóbr osobistych, o których mowa w art. 23 Kodeksu cywilnego. Za takie dobra w szczególności można uznać zdrowie, wolność, cześć, nietykalność mieszkania. Każde z tych dóbr jest chronione przez prawo cywilne. Działania godzące w te dobra są niedozwolone. Dłużnik, jako pokrzywdzony, może od nas żądać, zgodnie z art. 24 k.c., zaniechania działania, które narusza jego dobra osobiste, o ile nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może także żądać, aby osoba, która dopuściła się naruszenia, dokonała czynności potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia. W szczególności obejmuje to złożenie oświadczenia odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. Na zasadach przewidzianych w Kodeksie cywilnym dłużnik może również żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny. Może też oczekiwać naprawienia szkody.

8.7. Kodeks dobrych praktyk oraz kodeksy etyki

Związek Przedsiębiorstw Finansowych (ZPF) w Polsce to organizacja zrzeszająca podmioty z wielu branż z sektora finansowego. Jedną z grup wchodzących w skład ZPF są podmioty zajmujące się dochodzeniem roszczeń. W ramach ZPF powstały Zasady Dobrych Praktyk. Jednym z elementów tego dokumentu są normy stosowane w ramach procesu odzyskiwania należności. Określone są tam zasady komunikowania

eprasa.pl cee0270da0

się z dłużnikiem, sposób postępowania z reklamacjami dłużników, praktyki zakazane i niedozwolone oraz ochrona informacji wraz z ochroną danych osobowych. Tworzą one wzorzec postępowania w stosunku do dłużnika.

Każdy wierzyciel powinien znać wskazane tam praktyki oraz stosować je w ramach swoich procesów.

Natomiast profesjonalnego pełnomocnika obowiązują przede wszystkim zasady etyki zawodowej, które nakładają na niego szereg obowiązków.

Kodeks Etyki Radcy Prawnego został ustanowiony uchwałą nr 3/2014 Nadzwyczajnego Krajowego Zjazdu Radców Prawnych w sprawie Kodeksu Etyki Radcy Prawnego z 22 listopada 2014 r. (dalej jako KERP) wydaną na podstawie art. 57 pkt 7 ustawy z 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych.

Zgodnie z treścią art. 6 KERP radca prawny, mając na uwadze treść roty ślubowania określonej w ustawie o radcach prawnych, obowiązany jest wykonywać czynności zawodowe rzetelnie i uczciwie, zgodnie z prawem, zasadami etyki zawodowej oraz dobrymi obyczajami.

Natomiast art. 12 ust. 3 KERP stanowi, że radca prawny, świadcząc pomoc prawną, zobowiązany jest z szacunkiem traktować wszystkich klientów, zachować umiar i takt w swoich wypowiedziach oraz powściągliwość w okazywaniu osobistego stosunku do stron i uczestników postępowania, sądu bądź organu, przed którym występuje.

Ponadto zgodnie z art. 38 KERP:

§ *1. Radca prawny korzystając przy wykonywaniu zawodu z ustawowej wolności słowa i pisma, obowiązany jest w swych wystąpieniach zachować umiar i takt.*
2. Radca prawny nie może w swoich zawodowych wystąpieniach grozić postępowaniem karnym lub dyscyplinarnym.
3. Radca prawny nie może świadomie podawać informacji nieprawdziwych, ale nie odpowiada za zgodność z prawdą informacji uzyskanych od klienta.
4. Radca prawny odpowiada za formę i treść pism procesowych i innych dokumentów przez siebie sporządzonych w związku ze świadczoną pomocą prawną.
(...)
6. Radca prawny powinien unikać publicznego okazywania swojego osobistego stosunku do klienta, jego osób najbliższych i innych uczestników postępowania.
7. Negatywne nastawienie klienta do strony przeciwnej [jeśli takie w ogóle występuje – przyp. autora] *nie powinno mieć wpływu na postawę radcy prawnego, który powinien działać taktownie i bez uprzedzeń do strony przeciwnej, nie podejmując działań zmierzających do zaostrzenia konfliktu.*

Podobne zasady obowiązują adwokatów. Zostały one zawarte w Zbiorze Zasad Etyki Adwokackiej i Godności Zawodu (Kodeks Etyki Adwokackiej), uchwalonym przez Naczelną Radę Adwokacką, którego tekst jednolity stanowi załącznik nr 1 do Uchwały nr 403/2023 Prezydium NRA z 7 grudnia 2023 r.

eprasa.pl cee0270da0

8.8. Rejestry dłużników i praktyczne ich wykorzystywanie w trakcie dochodzenia należności

Rejestry dłużników prowadzone są przez Biura Informacji Gospodarczej (BIG). Zawarte są w nich informacje o zaległościach finansowych osób fizycznych i prawnych. Dodatkowo mogą się w nich znajdować również pozytywne informacje o danym podmiocie, np. informacja o terminowych płatnościach. Aktualnie na polskim rynku działają 4 biura: Krajowe Biuro Informacji Gospodarczej S.A. (KBIG), ERIF BIG S.A., Krajowy Rejestr Długów BIG S.A. oraz BIG InfoMonitor S.A.

Wierzytelność ujawniona w BIG musi spełniać określone wymagania, tj.:

- powinna być wyższa niż 200 zł (osoby fizyczne) lub 500 zł (osoby prawne),
- musi upłynąć co najmniej 30 dni od terminu wymagalności zadłużenia,
- musi upłynąć co najmniej miesiąc od momentu wysyłki do dłużnika listu poleconego z wezwaniem do zapłaty albo doręczenia dłużnikowi wezwania do rąk własnych, informujących o zamiarze wpisu do BIG, oraz z podaniem firmy i adresu tego biura.

W przypadku dłużników będących konsumentami istnieje również przesłanka negatywna w postaci zastrzeżenia, że nie upłynęło 6 lat od dnia wymagalności zobowiązania. Natomiast w przypadku roszczeń stwierdzonych prawomocnym orzeczeniem sądu lub innego organu powołanego do rozpoznawania spraw danego rodzaju albo orzeczeniem sądu polubownego, jak również roszczeń stwierdzonych ugodą zawartą przed sądem albo sądem polubownym albo ugodą zawartą przed mediatorem i zatwierdzoną przez sąd – nie upłynęło 6 lat od dnia stwierdzenia roszczenia.

Po spełnieniu tych warunków możemy wpisać danego dłużnika wraz z jego zadłużeniem do wybranego przez nas biura. Musimy też pamiętać o tym, że w terminie do 14 dni po częściowej lub całkowitej spłacie zadłużenia należy taką informację przekazać do BIG. Taki sam termin obowiązuje w przypadku wygaśnięcia zobowiązania (np. z powodu umorzenia zadłużenia przez wierzyciela).

Z punktu widzenia postępowania polubownego wpis do jednego z ww. rejestrów ma za zadanie motywować dłużnika do spłaty. Druga z jego funkcji to informowanie o tym, że dany podmiot ma zadłużenia. Należy mieć świadomość, że bardzo duża grupa przedsiębiorców korzysta z weryfikacji swoich klientów w takich rejestrach i uzależnia zawarcie umowy od zgody klienta na takie sprawdzenie. W momencie gdy np. operator komórkowy zauważy negatywny wpis w BIG, może odmówić zawarcia umowy.

8.9. Weryfikacja majątku dłużnika

Aktualnie w polskim prawie nie istnieje uniwersalna wyszukiwarka majątku dłużnika. Możemy jednak posłużyć się szeregiem jawnych rejestrów, które mogą być pomocne w weryfikacji takiego majątku.

eprasa.pl cee0270da0

Pierwszym źródłem będzie z pewnością Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej i Krajowy Rejestr Sądowy. Sprawdzimy w nich, czy dłużnik prowadzi działalność gospodarczą lub czy występuje jako członek zarządu w podmiotach prawa, lub posiada udziały w takich podmiotach.

Kolejnym przydatnym miejscem weryfikacji majątku dłużnika są księgi wieczyste. Dysponując numerem KW, możemy sprawdzić, kto jest właścicielem danej nieruchomości, czy nieruchomość jest obciążona oraz czy skierowano do niej postępowanie egzekucyjne.

Możemy też skorzystać z instytucji uregulowanej w art. 913–920[1] Kodeksu postępowania cywilnego, tj. **postępowania o wyjawienie majątku**. Co prawda jest to postępowanie możliwe do przeprowadzenia najwcześniej po uzyskaniu prawomocnego tytułu wykonawczego, jednakże jak już wspominano wcześniej, proces polubownego odzyskiwania należności może trwać równolegle do postępowania sądowego czy egzekucyjnego. W ramach postępowania o wyjawienie majątku dłużnik składa wykaz majątku. Jest on składany pod rygorem odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywych oświadczeń. Wykaz ten jest bardzo dobrym punktem wyjścia do rozmów w zakresie spłaty zadłużenia.

Inną z dostępnych form sprawdzenia sytuacji majątkowej dłużnika jest możliwość skorzystania z **usług detektywistycznych**. Podmiot posiadający odpowiednią licencję może zweryfikować aktualny status dłużnika. Takie działania mogą być zlecone w imieniu wierzyciela przez profesjonalnego pełnomocnika.

W celu ustalenia sytuacji majątkowej dłużnika warto również zweryfikować, czy nie jest w stosunku do niego prowadzone postępowanie restrukturyzacyjne lub upadłościowe. Informacje takie można uzyskać w Krajowym Rejestrze Zadłużonych dostępnym elektronicznie.

8.10. Etapy postępowania polubownego

Patrząc na postępowanie polubowne prowadzone przez wierzyciela pod kątem etapów, które pojawiają się w jego trakcie, możemy wyróżnić:

- monitoring należności,
- tzw. windykację miękką,
- tzw. windykację twardą.

Tabela 27. Etapy postępowania polubownego

Etap	Opis	Charakterystyka sankcji	Narzędzia	Czas trwania
1	2	3	4	5
Monitoring	Działania prewencyjne przed terminem wymagalności wierzytel-	Bardzo łagodne sankcje	Przypomnienie o konieczności zapłaty	Przed terminem wymagalności i krótko po nim

eprasa.pl cee0270da0

1	2	3	4	5
	ności i w pierwszych dniach po jego upływie.			
Windykacja miękka	Proces z intensywniejszymi sankcjami, takimi jak wypowiedzenie umowy i rosnące odsetki. Działania prowadzone są z większą intensywnością.	Mocniejsze sankcje	Wezwania do zapłaty, rozmowy telefoniczne, wizyty bezpośrednie	Najczęściej do momentu wypowiedzenia umowy (np. po 2–3 zaległych fakturach) lub do około 90. dnia od daty wymagalności zadłużenia. Na tym etapie proponowane jest zawarcie ugody.
Windykacja twarda	Korzystanie z najmocniejszych sankcji, w tym z postępowania sądowego, z minimalną skłonnością do ugody.	Najsilniejsze sankcje	Postępowanie sądowe, egzekucja. W działaniach wykorzystuje się wszystkie dostępne kanały kontaktu z dłużnikiem. Wierzyciel jest też znacznie mniej skłonny do zawarcia ugody, a jej ewentualne warunki są mniej korzystne dla dłużnika niż wcześniej.	Aż do spłaty zadłużenia. Można go realizować równolegle do postępowania sądowego i egzekucyjnego, a nawet po bezskutecznej egzekucji.

8.11. Procedury dochodzenia należności w przedsiębiorstwie

Przedsiębiorcy nie mają obowiązku posiadania procedury dochodzenia należności, jednakże warto taką mieć. Pozwoli nam ona sprawnie zarządzać zatorami płatniczymi i, co ważne, odpowiednio ułożyć wszystkie czynności niezbędne do podjęcia. Procedura taka wskazuje krok po kroku, co i kiedy należy zrobić. Określa też zakres działań i osoby odpowiedzialne za daną część procesu. Usprawnia rozliczenie z realizacji danego kroku. Co ważne, w procedurze można zawrzeć działania do podjęcia jeszcze przed pojawieniem się problemu braku zapłaty za daną fakturę.

WAŻNE! Dobra procedura ma niebagatelne znaczenie z punktu widzenia przepływu informacji w samym przedsiębiorstwie. Wspiera zarządzanie ryzykiem i pozwala sprawnie je monitorować.

eprasa.pl cee0270da0

Powinien to być dokument, który będzie ewoluował. Co kilka miesięcy warto sprawdzić, czy wszystko działa zgodnie z zaplanowanym schematem i wprowadzić ewentualne korekty w sytuacji, gdyby okazało się, że coś można zrobić skuteczniej lub jakiś proces jest zbędny.

W ramach takiej procedury można również szczegółowo określić, kiedy i w jakich przypadkach chcielibyśmy skorzystać z usług profesjonalnego pełnomocnika. Pamiętać należy, że korzystanie z usług takich podmiotów może wspomóc nasz wewnętrzny proces obsługi wierzytelności.

9. Skierowanie sprawy na drogę postępowania sądowego

W przypadku braku reakcji dłużnika na polubowne działania wierzyciela podjęte w celu pozasądowego rozwiązania sporu, jak również wtedy, gdy dłużnik odmawia dobrowolnej zapłaty lub nie wywiązuje się np. z zawartego porozumienia co do spłaty ratalnej, w celu wyegzekwowania należności konieczne jest skierowanie sprawy na drogę postępowania sądowego. W zależności od stanu faktycznego, wartości przedmiotu sporu i dowodów, którymi dysponuje wierzyciel, przy znajomości podstawowych zasad rządzących poszczególnymi rodzajami postępowań cywilnych można dobrać optymalne z nich, pozwalające jak najszybciej uzyskać tytuł wykonawczy umożliwiający wszczęcie postępowania egzekucyjnego.

9.1. Rodzaje postępowań sądowych w przypadku dochodzenia należności

Wyróżnia się trzy rodzaje postępowań sądowych:

1) cywilne,
2) karne,
3) administracyjne.

Istotne z punktu widzenia wierzyciela dochodzącego roszczenia jest sądowe postępowanie cywilne. Może być ono prowadzone w trybie procesowym lub nieprocesowym. Nadto postępowanie procesowe może być prowadzone według przepisów o procesie (postępowanie „zwykłe") albo w ramach postępowań odrębnych: gospodarczego, konsumenckiego, nakazowego i upominawczego czy uproszczonego, w europejskim postępowaniu transgranicznym albo postępowaniu elektronicznym. Dodatkowo w ramach rozpoznawania jednej sprawy sąd może stosować w toku postępowania przepisy różnych postępowań odrębnych jednocześnie, o ile nie są one wzajemnie sprzeczne, np. sprawy gospodarcze mogą być rozpoznawane przy zastosowaniu przepisów postępowania nakazowego. W postępowaniach odrębnych zastosowanie znajdują przepisy o procesie, w zakresie, w jakim w ramach danego

eprasa.pl cee0270da0

postępowania odrębnego ich zastosowanie nie zostało wyłączone lub brak jest unormowań szczególnych.

Wielość odrębnych postępowań (łącznie 17), charakteryzujących się odmiennymi regulacjami w stosunku do zasad procesowych, może utrudniać osobie niebędącej profesjonalistą skuteczne dochodzenie wierzytelności. Dlatego warto skorzystać z pomocy wyspecjalizowanej w dochodzeniu roszczeń kancelarii już na etapie wnoszenia powództwa.

WAŻNE! O tym, czy dana sprawa będzie rozpoznana według przepisów o procesie (w tzw. postępowaniu „zwykłym") czy też w którymś z postępowań odrębnych, decyduje przewodniczący wydziału (art. 201 § 1 k.p.c.) w ramach badania trybu postępowania. Na wybór rodzaju postępowania wpływ ma m.in. charakter dochodzonego roszczenia, źródło jego powstania oraz występujące w nim podmioty.

Do gospodarczych zalicza się sprawy (art. $458^{[2]}$ § 1 k.p.c.):

1) ze stosunków cywilnych między przedsiębiorcami w zakresie prowadzonej przez nich działalności gospodarczej, nawet jeśli którakolwiek ze stron zaprzestała jej prowadzenia;
2) ze stosunku spółki oraz dotyczące roszczeń, o których mowa w art. $21^{[12]}$–$21^{[14]}$, art. 291–300, art. $300^{[123]}$–$300^{[134]}$ i art. 470–490 k.s.h.;
3) przeciwko przedsiębiorcom o zaniechanie naruszania środowiska i przywrócenie do stanu poprzedniego lub o naprawienie szkody z tym związanej oraz o zakazanie albo ograniczenie działalności zagrażającej środowisku;
4) z umów o roboty budowlane oraz ze ściśle związanych z procesem budowlanym umów służących wykonaniu robót budowlanych;
5) z umów leasingu;
6) przeciwko osobom odpowiadającym za dług przedsiębiorcy, także posiłkowo lub solidarnie, z mocy prawa lub czynności prawnej;
7) między organami przedsiębiorstwa państwowego;
8) między przedsiębiorstwem państwowym lub jego organami a jego organem założycielskim lub organem sprawującym nadzór;
9) z zakresu prawa upadłościowego i restrukturyzacyjnego;
10) o nadanie klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu, którym jest orzeczenie sądu gospodarczego prawomocne lub podlegające natychmiastowemu wykonaniu albo ugoda zawarta przed tym sądem;
11) o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego opartego na prawomocnym lub podlegającym natychmiastowemu wykonaniu orzeczeniu sądu gospodarczego albo ugodzie zawartej przed tym sądem.

eprasa.pl cee0270da0

Na podstawie art. $458^{[2]}$ § 2 k.p.c. ustawodawca wyłączył z katalogu spraw gospodarczych:

- sprawy o podział majątku wspólnego wspólników spółki cywilnej po jej ustaniu,
- sprawy o wierzytelność nabytą od osoby niebędącej przedsiębiorcą, chyba że wierzytelność ta powstała ze stosunku prawnego w zakresie działalności gospodarczej prowadzonej przez wszystkie jego strony.

Wskazać należy, że w postępowaniu gospodarczym ustawodawca wprowadził większy niż w postępowaniu „zwykłym" rygoryzm. W konsekwencji już na etapie przygotowania pozwu powód musi w sposób szczególnie należyty przygotować się do prowadzenia postępowania.

Jest to związane chociażby z obowiązkami wynikającymi z art. $458^{[5]}$ § 1 k.p.c., który nakłada obowiązek powołania wszelkich twierdzeń i dowodów w pierwszym piśmie w sprawie – czyli w przypadku powoda będzie to pozew, a w przypadku pozwanego odpowiedź na pozew.

WAŻNE! Wybór odpowiedniego rodzaju postępowania cywilnego może znacznie przyspieszyć dochodzenie wierzytelności.

9.2. Dochodzenie zapłaty w elektronicznym postępowaniu upominawczym

Jednym z postępowań odrębnych w ramach trybu procesowego cywilnego postępowania rozpoznawczego jest elektroniczne postępowanie upominawcze (dalej: EPU). Jest to postępowanie o charakterze przyspieszonym, możliwe do przeprowadzenia wyłącznie w sprawach, w których dochodzone są roszczenia pieniężne, a stan sprawy nie jest szczególnie skomplikowany. Ten rodzaj postępowania wyróżnia to, iż obligatoryjne jest skorzystanie z drogi elektronicznej przez powoda, a postępowanie jest prowadzone z wykorzystaniem systemu teleinformatycznego.

9.2.1. Jakie sprawy mogą trafić do elektronicznego postępowania upominawczego

Zasady i tryb wnoszenia powództwa w elektronicznym postępowaniu upominawczym, jego rozpoznawania, a także zaskarżania wydanych w jego toku orzeczeń reguluje dział VIII rozdział 1 k.p.c. Zgodnie z art. $505^{[28]}$ k.p.c. w omawianym postępowaniu stosuje się przepisy o postępowaniu upominawczym z odrębnościami wynikającymi z rozdziału 1 działu VIII k.p.c.

W elektronicznym postępowaniu upominawczym dopuszczalne jest dochodzenie roszczeń pieniężnych, w sprawach o względnie nieskomplikowanym stanie faktycznym, niewymagającym przeprowadzenia postępowania dowodowego.

eprasa.pl cee0270da0

Dalej wskazać należy, że orzeczenia w elektronicznym postępowaniu upominawczym zapadają w formie nakazu zapłaty. Zgodnie jednak z art. $505^{[28]}$ § 2 k.p.c. wyłączone jest w sprawach rozpoznawanych w tym postępowaniu wydanie nakazu zapłaty, jeżeli:

- powód dochodzi roszczenia innego niż pieniężne,
- doręczenie nakazu zapłaty miałoby nastąpić poza granicami kraju.

Ponadto w EPU dochodzone mogą być roszczenia, które stały się wymagalne w okresie 3 lat przed dniem wniesienia pozwu (art. $505^{[29a]}$ k.p.c.).

9.2.2. Pozew w elektronicznym postępowaniu upominawczym

Wymogi formalne dotyczące treści pozwu wnoszonego w elektronicznym postępowaniu upominawczym uregulowane zostały w art. $505^{[32]}$ k.p.c. Powód w pozwie powinien wskazać dowody na poparcie swoich twierdzeń, przy czym dowodów tych się nie dołącza. Kolejnym z wymogów jest to, że pozew **musi zawierać** (art. $505^{[32]}$ § 2 k.p.c.):

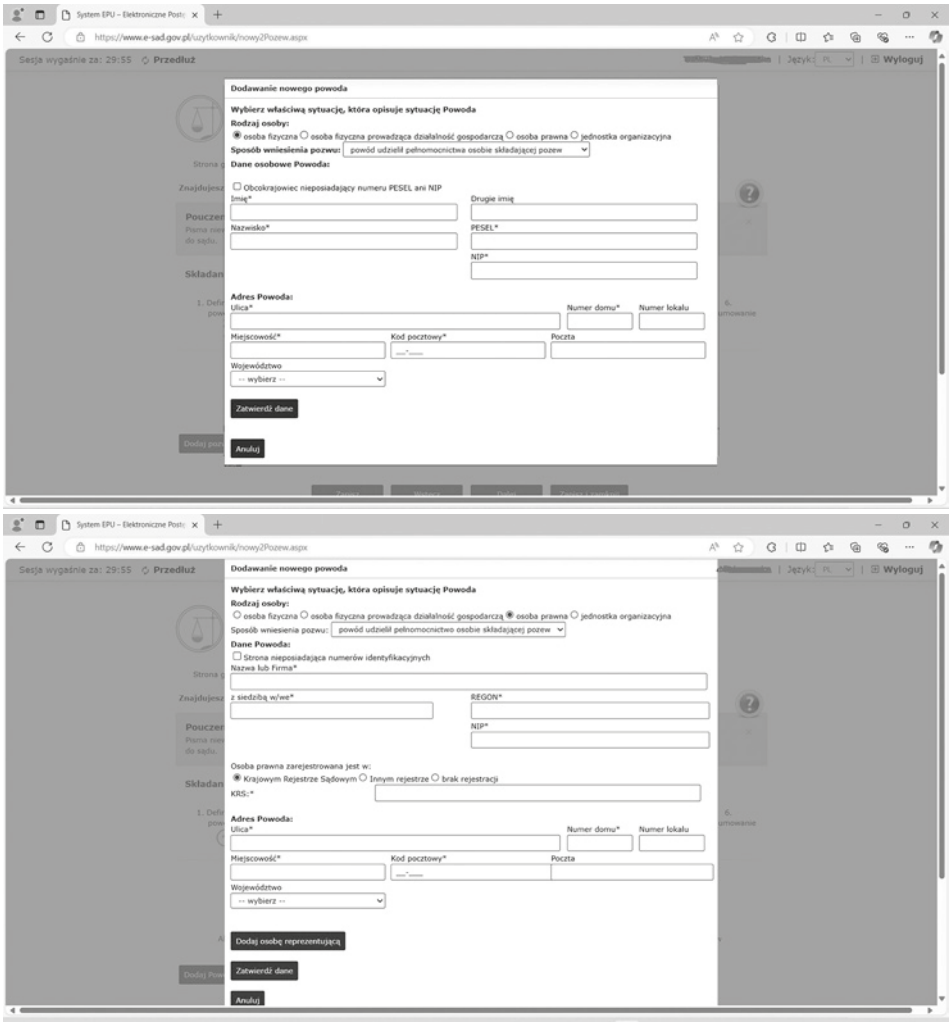
- numer PESEL lub NIP pozwanego będącego osobą fizyczną, jeżeli jest on obowiązany do posiadania lub posiada go, nie mając takiego obowiązku, lub
- numer w Krajowym Rejestrze Sądowym, a w przypadku jego braku
- numer w innym właściwym rejestrze, ewidencji lub NIP pozwanego niebędącego osobą fizyczną, który nie ma obowiązku wpisu we właściwym rejestrze lub ewidencji, jeżeli jest on obowiązany do jego posiadania.

Wskazówki praktyczne dotyczące pozwu składanego w elektronicznym postępowaniu upominawczym

1. Konto w systemie teleinformatycznym, w którym wnoszony jest pozew w elektronicznym postępowaniu upominawczym, może mieć tylko osoba fizyczna posiadająca numer PESEL, więc jeśli powodem jest spółka w rozumieniu prawa handlowego, to w imieniu spółki pozew musi wnieść osoba fizyczna posiadająca numer PESEL, np. umocowany członek organu spółki lub pełnomocnik reprezentujący spółkę.
2. Powodem jest ten, kto wnosi pozew. Jeśli powodem jest spółka w rozumieniu prawa handlowego, to oznaczenie spółki musi być zgodne z danymi ujawnionymi w odpowiednim rejestrze, niezbędne jest przy tym podanie numeru KRS, REGON, NIP. Po zakończeniu uzupełniania danych zalecane jest zapisanie pozwu.

eprasa.pl cee0270da0

Wzór 15. EPU – dodawanie powoda

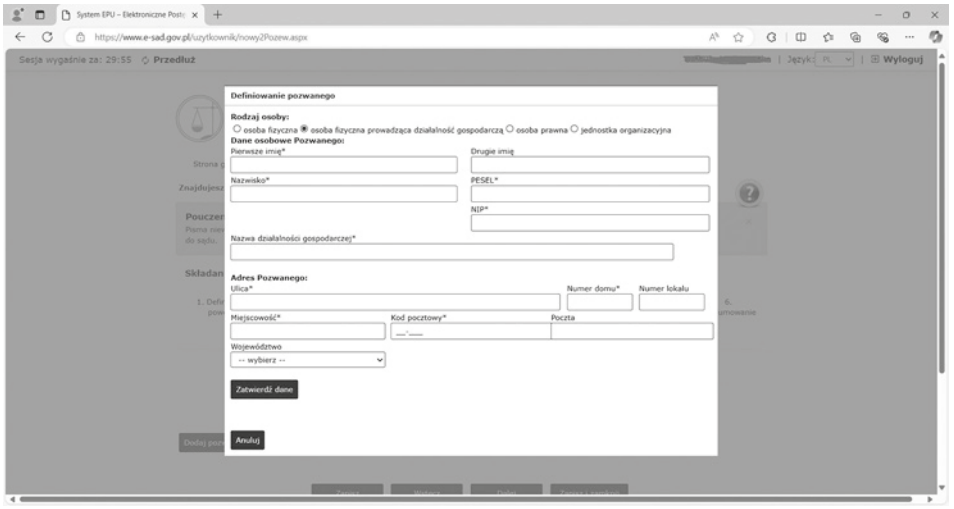

3. Pozwanym jest ten, przeciwko komu powództwo jest skierowane. Pozwanym może być osoba fizyczna, osoba prawna, jak i jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której ustawa przyznaje zdolność prawną. W przypadku spółki cywilnej pozwanym są wspólnicy spółki. Przy oznaczeniu pozwanego należy wskazać wszystkie jego dane, w tym numer PESEL lub NIP pozwanego będącego osobą fizyczną, jeżeli jest on obowiązany do jego posiadania albo posiada go, nie mając takiego obowiązku, lub numer w Krajowym Rejestrze Sądowym, a w przypadku jego braku – numer w innym właściwym rejestrze, ewidencji lub NIP pozwanego niebędącego osobą fizyczną. Przy oznaczeniu pozwanego należy wskazać aktualny adres, przy czym w przypadku osób fizycznych jest to adres zamieszkania, a w przypadku osób prowadzących działalność gospodarczą – adres do korespondencji ujawniony w CEIDG, pod który możliwe będzie doręczenie nakazu zapłaty

eprasa.pl cee0270da0

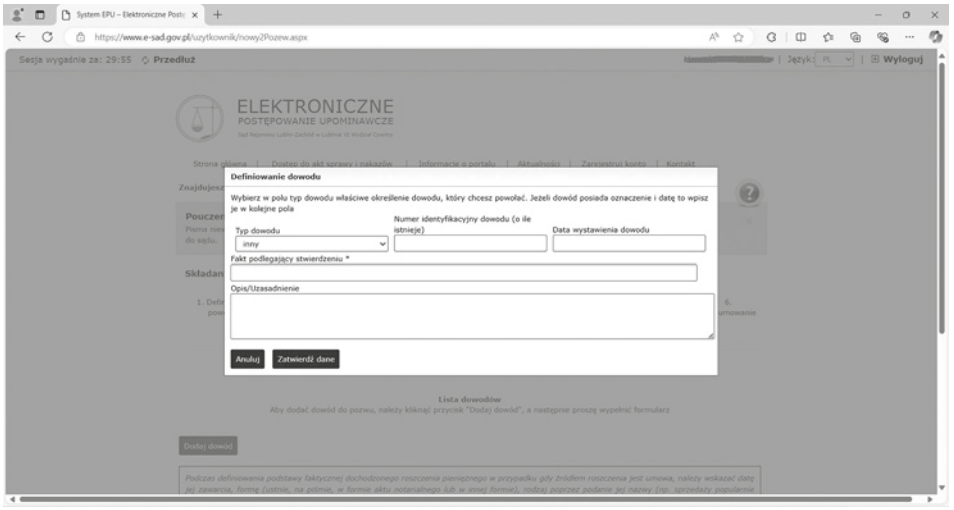
wydanego w elektronicznym postępowaniu upominawczym. Po uzupełnieniu danych, a przed przejściem do kolejnego kroku, zaleca się zapisanie pozwu.

Wzór 16. EPU – definiowanie pozwanego

4. Po uzupełnieniu danych dotyczących pozwanego przystępujemy do definiowania listy dowodów. Po zaznaczeniu „dodaj dowód" wybieramy typ dowodu z rozwijanej listy: umowa, faktura, akt notarialny, inny. Jeżeli dowód ma postać faktury, należy wpisać jej numer i datę wystawienia. Kolejno należy wskazać fakt podlegający stwierdzeniu, co oznacza wskazanie, na jaką okoliczność chcemy powołać dany dowód. W ostatnim kroku opisujemy dowód. Po dodaniu wszystkich dowodów, a przed przejściem do kolejnego kroku, zaleca się zapisanie pozwu.

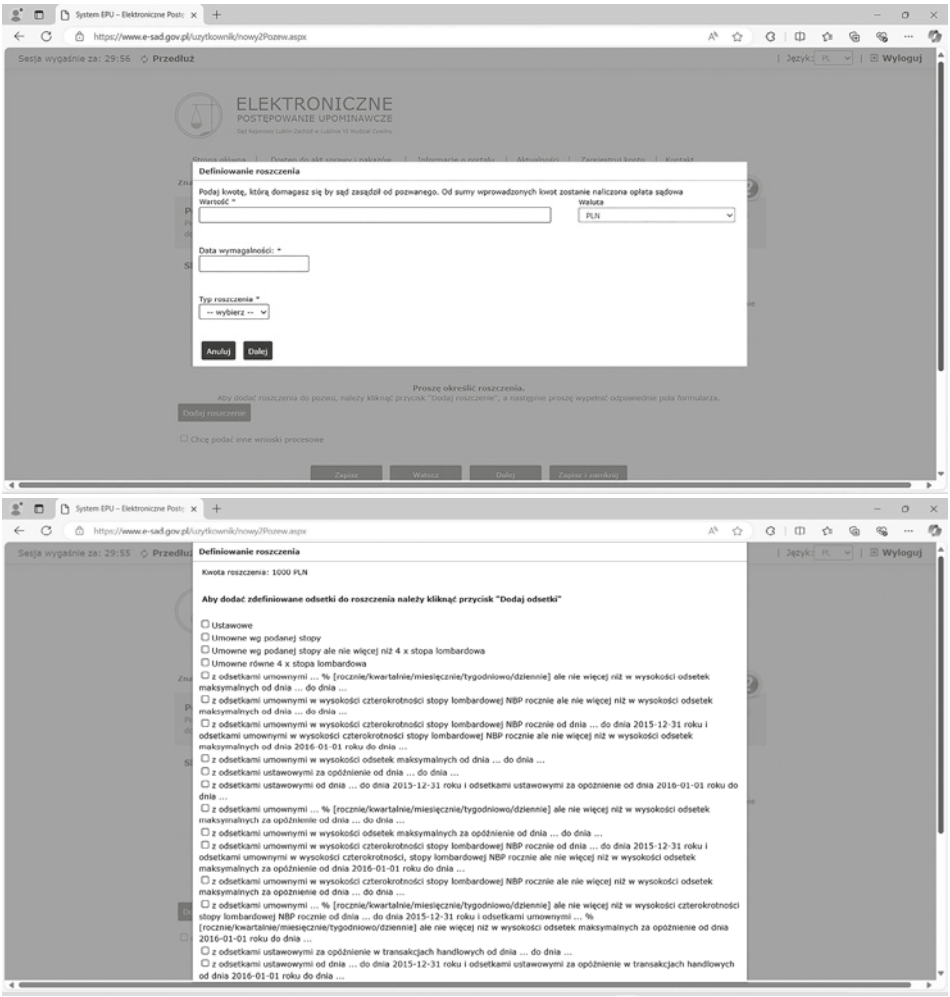
Wzór 17. EPU – definiowanie dowodu

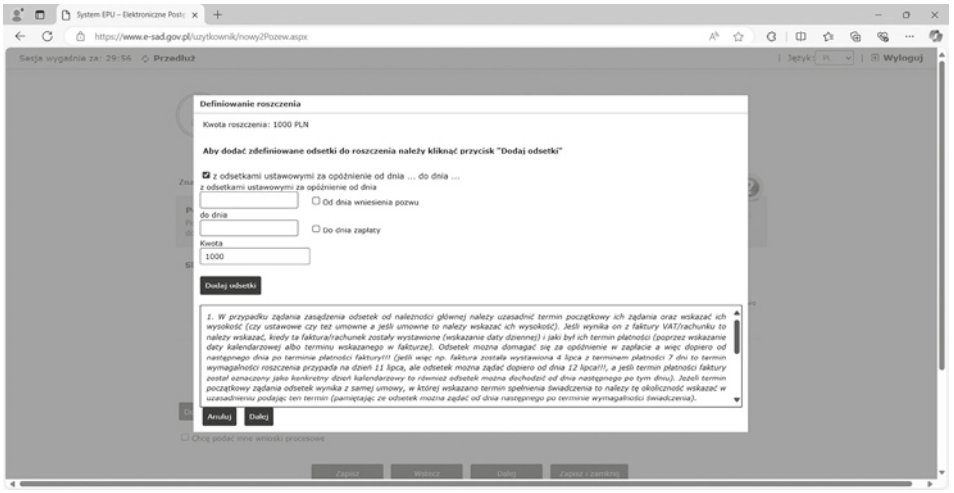
eprasa.pl cee0270da0

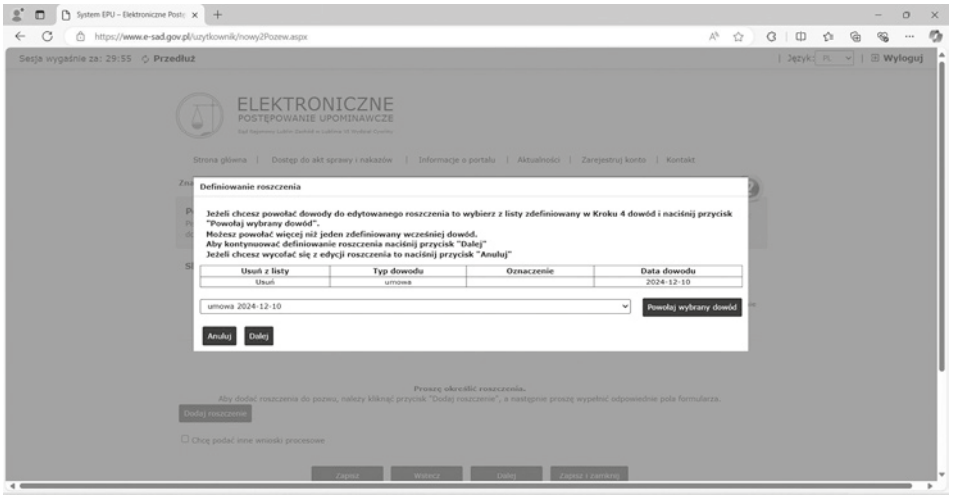
5. Następnie należy zdefiniować roszczenie. Po kliknięciu opcji „dodaj roszczenie" należy wskazać kwotę, jakiej chcemy dochodzić pozwem. Kwotę wpisujemy bez oznaczenia waluty. Obowiązkowe jest określenie roszczenia poprzez wskazanie, czy jest to roszczenie cywilne, gospodarcze czy pracownicze. Kolejno wskazujemy datę wymagalności roszczenia, przy czym należy pamiętać, że w EPU dochodzone mogą być roszczenia, które stały się wymagalne w okresie 3 lat przed dniem wniesienia pozwu. Po przejściu „dalej" należy wybrać rodzaj odsetek, a w polu „data początkowa" zdefiniować, od kiedy mają być naliczane. W polu „data końcowa" można wybrać opcję „do dnia zapłaty". W odniesieniu do każdego z roszczeń należy powołać odpowiednie dowody, po zaznaczeniu opcji „powołaj dowód", dowody wybieramy z rozwijanej listy. Po zakończeniu procesu definiowania roszczeń projekt pozwu należy zapisać i przejść do ostatniego etapu.

Wzór 18. EPU – definiowanie roszczenia

eprasa.pl cee0270da0

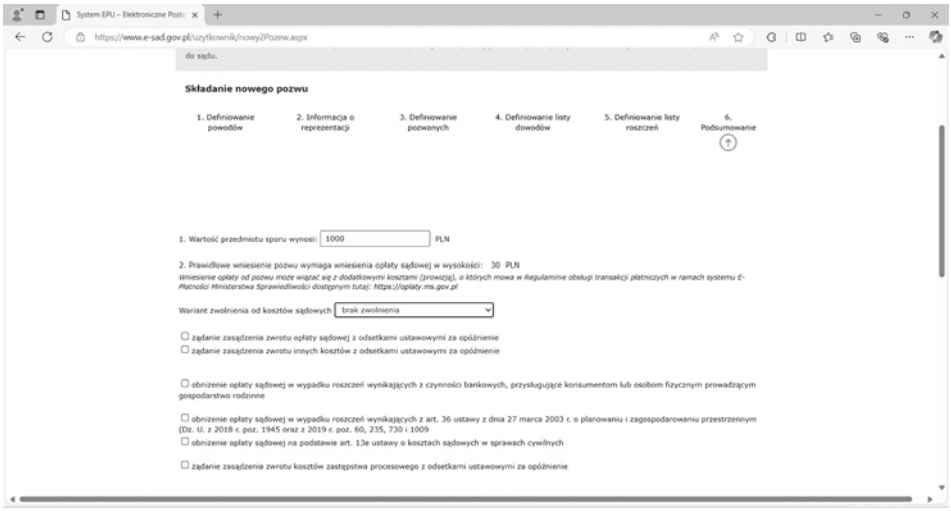

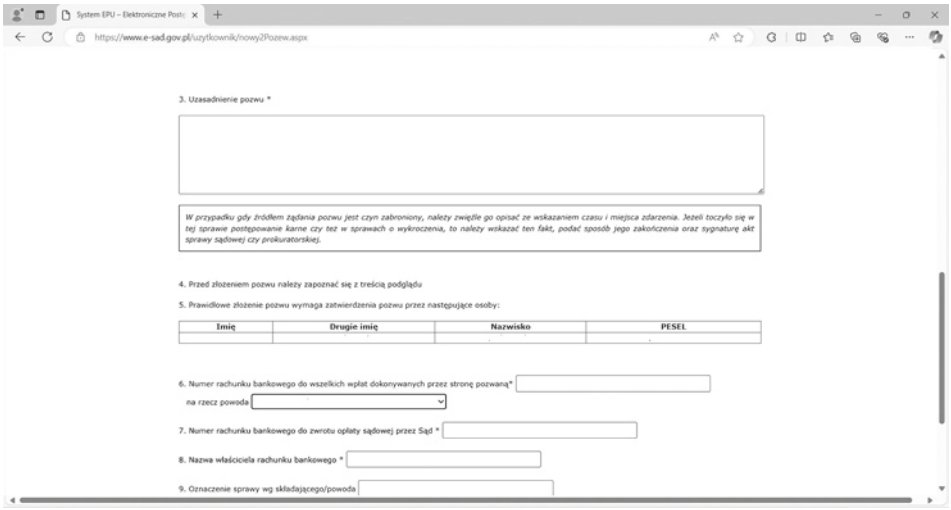
6. W ostatniej części wypełniania formularza pozwu należy:
   - uzupełnić uzasadnienie, w którym trzeba wskazać istotne w sprawie fakty, podstawę dochodzonego roszczenia, np. umowę, oraz oznaczyć datę jej zawarcia i wynikające z niej zobowiązanie, datę, do której powinno było zostać spełnione roszczenie, a także uzasadnić żądanie dotyczące odsetek, początkowej daty ich naliczania i wysokości. Należy wskazać również, czy i w jaki sposób powód podjął próbę polubownego rozwiązania sporu przed wniesieniem pozwu;
   - wskazać, czy powód żąda zasądzenia zwrotu kosztów procesu, w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;
   - wskazać numer rachunku bankowego do zwrotu opłaty sądowej oraz numer rachunku do zapłaty zasądzonej kwoty.

Po uzupełnieniu danych należy wybrać „zapisz" i „zakończ".

eprasa.pl cee0270da0

Wzór 19. EPU – podsumowanie wniosku

7. Pozew należy podpisać i opłacić.

Należy pamiętać, że powód w EPU nie dołącza dowodów ani nawet ich skanów, jak również skanu pełnomocnictwa wykazującego umocowanie do jego reprezentowania.

9.2.3. Portal sądowy i jego obsługa

W elektronicznym postępowaniu upominawczym powód wnosi pisma wyłącznie za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, za to pozwany może wnosić pisma w formie tradycyjnej, chyba że dokona wyboru wnoszenia pism procesowych za pośrednictwem systemu teleinformatycznego (art. $505^{[31]}$ § 2 k.p.c.).

eprasa.pl cee0270da0

Pisma wniesione za pośrednictwem systemu teleinformatycznego nie wymagają opatrzenia ich podpisem z uwagi na treść art. 126 § 5 k.p.c. Stanowi on, że pismo procesowe wniesione za pośrednictwem systemu teleinformatycznego opatruje się kwalifikowanym podpisem elektronicznym, podpisem zaufanym albo podpisem osobistym.

Aby założyć konto i zalogować się do systemu teleinformatycznego, należy wpisać do przeglądarki internetowej następujący link do systemu: https://www.e-sad.gov.pl/. Proces rejestracji, aktywacji konta i administrowania konta w systemie EPU jest opisany w „Podręczniku użytkownika", dostępnym na stronie internetowej www.e-sad.gov.pl w sekcji Informacje o portalu – Instrukcja użytkownika FrontOffice https://www.e-sad.gov.pl/Subpage.aspx?page_id=38.

Konto w EPU może być zarejestrowane wyłącznie na osobę fizyczną, która posiada numer PESEL. Po prawidłowym wypełnieniu wniosku o rejestrację i aktywację konta, a następnie po aktywacji konta, możliwe jest wnoszenie pozwów w EPU. Opłaty sądowe od pozwów w EPU wyliczane są automatycznie przez system EPU w trakcie procesu składania pozwu i wnoszone są wyłącznie drogą elektroniczną za pośrednictwem dostawcy usług płatności.

Po zakończeniu płatności system EPU oczekuje na potwierdzenie płatności od dostawcy usług płatności. Dopiero po dostarczeniu potwierdzenia przez dostawcę pozew uznaje się za skutecznie wniesiony. Data wniesienia pozwu do sądu jest datą wpływu. Następnie sprawa zostaje rozpisana w repertorium i nadawana jest sygnatura akt sprawy VI Nc-e.

9.2.4. Dokumentacja dowodowa w elektronicznym postępowaniu upominawczym

W pozwie powód powinien wskazać dowody na poparcie swoich twierdzeń, przy czym dowodów nie dołącza się do pozwu – powyższe jest zupełną odrębnością w stosunku do pozostałych postępowań (art. $505^{[32]}$ § 1 k.p.c.). Co więcej, ustawodawca wskazał, że do elektronicznego postępowania upominawczego nie stosuje się art. 128 k.p.c., który stanowi o obowiązku dołączenia odpisów i załączników.

9.2.5. Kontynuacja działań w razie złożenia przez dłużnika sprzeciwu lub w razie braku podstaw do wydania nakazu zapłaty

W przypadku braku podstaw do wydania nakazu zapłaty (art. $505^{[33]}$ k.p.c.), braku możliwości doręczenia pozwanemu nakazu zapłaty (art. $505^{[34]}$ § 2 k.p.c.), a także w przypadku wniesienia przez pozwanego sprzeciwu od nakazu zapłaty wydanego w EPU (art. $505^{[36]}$ k.p.c.), **sąd umarza postępowanie.**

Zgodnie z art. $505^{[37]}$ § 2 k.p.c.:

§ ***Jeśli w terminie trzech miesięcy od dnia wydania postanowienia o umorzeniu*** *elektronicznego postępowania upominawczego powód wniesie pozew*

eprasa.pl cee0270da0

*przeciwko **pozwanemu o to samo roszczenie** w postępowaniu innym niż elektroniczne postępowanie upominawcze, skutki prawne, które ustawa wiąże z wytoczeniem powództwa, następują z dniem wniesienia pozwu w elektronicznym postępowaniu upominawczym.*

Powyższe jest niezwykle ważne szczególnie w sprawach zagrożonych zarzutem przedawnienia. Wówczas po umorzeniu postępowania w EPU kluczowe jest zachowanie przez powoda 3-miesięcznego terminu na skierowanie pozwu do sądu właściwości ogólnej, w celu zachowania skutków prawnych (przerwania biegu przedawnienia) wywołanych wniesieniem pozwu w elektronicznym postępowaniu upominawczym. Pozew składany w postępowaniu innym niż elektroniczne wnoszony jest w formie papierowej bezpośrednio w biurze podawczym odpowiedniego sądu – w takim przypadku datą złożenia pozwu jest data złożenia go w biurze podawczym, lub też pozew może być przesłany do sądu za pośrednictwem operatora pocztowego i w takiej sytuacji datą złożenia pozwu jest data nadania przesyłki pocztowej na adres sądu.

Zachowanie przez powoda 3-miesięcznego terminu na skierowanie pozwu do sądu właściwości ogólnej jest istotne również dlatego, że umożliwia sądowi rozpoznającemu sprawę uwzględnienie kosztów poniesionych w elektronicznym postępowaniu upominawczym, zgodnie ze zdaniem drugim art. $505^{[37]}$ § 2 k.p.c.:

§ *(...) Na żądanie stron sąd, rozpoznając sprawę, uwzględni koszty poniesione przez strony w elektronicznym postępowaniu upominawczym.*

Oznacza to, iż opłata uiszczona od EPU zgodnie z art. 19 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, tj. czwarta część opłaty od pozwu, nie przepadnie, a wnosząc pozew do sądu właściwości ogólnej przy zachowaniu 3-miesięcznego terminu, powód może pomniejszyć opłatę sądową o opłatę uiszczoną w EPU.

9.3. Właściwość sądu i wymagania formalne pozwu wspólne dla postępowań

W postępowaniach odrębnych, o ile przepisy szczególne nie stanowią inaczej, stosuje się ogólne regulacje dotyczące procesu. Wśród zagadnień regulowanych przez te normy, istotnych na potrzeby kolejnych podrozdziałów, wymienić należy: przepisy o właściwości miejscowej i rzeczowej sądu oraz wymagania formalne dotyczące pozwu.

9.3.1. Właściwość sądu

Znajomość zagadnień dotyczących właściwości miejscowej i rzeczowej jest istotna dla prawidłowego ustalenia sądu, który jest właściwy do rozpoznania sprawy. Dla podkreślenia wagi tego zagadnienia wskazać należy, że złożenie pozwu do sądu niewłaściwego rzeczowo lub miejscowo może przedłużyć trwanie postępowania. Sąd bierze pod uwagę swoją niewłaściwość z urzędu w każdym stanie sprawy (art. 200 § $1^{[1]}$ k.p.c.). W przypadku stwierdzenia swojej niewłaściwości wydaje postanowienie o przekazaniu sprawy sądowi właściwemu.

eprasa.pl cee0270da0

Wyróżniamy trzy rodzaje właściwości: rzeczową, miejscową i funkcjonalną, przy czym na potrzeby niniejszego poradnika istotne są właściwość rzeczowa i miejscowa, które zostaną przedstawione w tabeli poniżej.

Tabela 28. Właściwość rzeczowa i miejscowa sądu

Właściwość rzeczowa	Określa, którego rzędu sąd: rejonowy czy okręgowy jest właściwy do rozpoznania sprawy.	**Sąd rejonowy**: jest właściwy m.in. w sprawach o prawa majątkowe, w których wartość roszczenia nie przewyższa 100 000 zł. **Sąd okręgowy:** jest właściwy m.in. w sprawach o wartości przedmiotu sporu przewyższającej 100 000 zł.
Właściwość miejscowa	Wskazuje, który z równorzędnych sądów, ze względu na jego położenie, jest właściwy do rozpoznania sprawy. Wyróżniamy właściwość miejscową ustawową i umowną. Ustawowa wynika z przepisów k.p.c. lub innych ustaw, umowna jest określana przez strony w umowie.	W ramach właściwości miejscowej wynikającej z k.p.c. wyróżnia się: ■ właściwość ogólną (uregulowaną w art. 27–30 k.p.c.), ■ właściwość przemienną (określoną w art. 31–37[2] k.p.c.), ■ właściwość wyłączną (określoną w art. 38–42 k.p.c., innych przepisach k.c. i k.p.c. oraz ustaw szczególnych; np. powództwo przeciwegzekucyjne wytacza się przed rzeczowo właściwy sąd, w okręgu którego prowadzona jest egzekucja – art. 843 § 1 k.p.c.).

W celu prawidłowego określenia właściwości miejscowej sądu należy w pierwszej kolejności zweryfikować, czy z uwagi na charakter sprawy nie mamy do czynienia z właściwością wyłączną (np. powództwo o posiadanie nieruchomości wytacza się przed sąd miejsca jej położenia). Po wykluczeniu właściwości wyłącznej należy zweryfikować, czy strony w umowie nie wskazały, który sąd będzie miejscowo właściwy do rozpoznania sprawy. Przy braku takiej regulacji powód może skierować pozew do sądu właściwości ogólnej lub – jeśli zostały spełnione warunki określone w przepisach – do sądu właściwego miejscowo, którego siedziba została określona przy zastosowaniu właściwości przemiennej (np. powództwo o roszczenie majątkowe skierowane przeciwko przedsiębiorcy można wytoczyć przed sąd, w którego okręgu znajduje się oddział, jeśli roszczenie pozostaje w związku z jego działalnością – art. 33 k.p.c.). Co do zasady właściwy miejscowo jest sąd miejsca zamieszkania pozwanego, a w przypadku powództwa skierowanego przeciwko osobie prawnej lub innemu podmiotowi niebędącemu osobą fizyczną – miejsca ich siedziby (właściwość ogólna). Istotne z punktu widzenia przedsiębiorców jest to, że nie w każdym sądzie rejonowym utworzony został wydział gospodarczy, co w konsekwencji może prowadzić do konieczności wniesienia pozwu do sądu położonego w innej miejscowości, nawet jeśli w miejscowości, w której ma siedzibę pozwany, znajduje się sąd rejonowy.

eprasa.pl cee0270da0

Przykład 36
V Wydział Gospodarczy Sądu Rejonowego w Ostrołęce jest właściwy do rozpoznawania w pierwszej instancji spraw z zakresu prawa gospodarczego z obszaru właściwości następujących sądów rejonowych: SR w Ostrołęce, SR w Wyszkowie, SR w Ostrowi Mazowieckiej, SR w Przasnyszu, SR w Pułtusku.

Obecnie nie ma obowiązku wskazywania w pozwie numeru wydziału sądu. Właściwy dla spraw, które zgodnie z art. $458^{[2]}$ § 1 k.p.c. zaliczane są do spraw gospodarczych, będzie wydział gospodarczy.

9.3.2. Wymagania formalne pozwu

Pozew jako pierwsze pismo procesowe w sprawie musi spełniać nie tylko wymagania z art. 126 k.p.c., ale również z art. $126^{[1]}$ k.p.c. oraz art. 187 k.p.c., których niedochowanie może skutkować wezwaniem do uzupełnienia braków formalnych, a w przypadku nieuzupełnienia braków zgodnie z wezwaniem – zwrotem pozwu.

Tabela 29. Wymagania konstrukcyjne pozwu

Lp.	Elementy obligatoryjne i fakultatywne pozwu	Opis	Przykład oznaczenia
1	2	3	4
1.	Oznaczenie sądu, do którego kierowany jest pozew (art. 126 § 1 pkt 1 k.p.c.)	W pozwie należy wskazać sąd, do którego skierowany jest pozew, określić wydział – przy czym w przypadku gdy w danym sądzie istnieje więcej niż jeden wydział zajmujący się danego rodzaju sprawami, nie ma konieczności wskazywania jego numeru.	Sąd Rejonowy w Wyszkowie I Wydział Cywilny ul. Kościuszki 50 07-200 Wyszków
2.	Oznaczenie stron (art. 126 § 1 pkt 2 k.p.c.)	Należy wskazać: ■ w przypadku osoby fizycznej: imię i nazwisko strony powodowej i pozwanej, a jeśli którakolwiek z nich jest reprezentowana przez przedstawiciela ustawowego, również dane tego przedstawiciela; miejsce zamieszkania, numer PESEL lub NIP powoda, a jeśli powód zna numer PESEL lub NIP pozwanego, warto jest go również wskazać;	Powód: Jan Kowalski ul. Sądowa 4/6 02-585 Starachowice PESEL: 526589745

eprasa.pl cee0270da0

1	2	3	4
		■ w przypadku osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą: imię i nazwisko tej osoby, oznaczenie, że prowadzi ona działalność gospodarczą pod firmą ze wskazaniem tej firmy, adres do doręczeń wpisany w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej; ■ w przypadku gdy pozwanym jest osoba prawna lub inna jednostka niemająca osobowości prawnej, której ustawa przyznaje zdolność prawną; nazwę podmiotu, adres jego siedziby, numer KRS, a w przypadku jego braku numer w innym właściwym rejestrze, ewidencji.	Pozwany: Jan Kowalski prowadzący działalność gospodarczą pod firmą JKJ Jan Kowalski adres do doręczeń: ul. Kwiatkowa 58 02-252 Starachowice NIP: 458965234 Pozwana: MK Sp. z o.o. ul. Bratkowa 58 04-152 Wyszków KRS: 5236454789
3.	Oznaczenie wartości przedmiotu sporu (art. 126[1] § 1 k.p.c. oraz art. 187 § 1 pkt 1 k.p.c.)	Wartość przedmiotu sporu to wartość dochodzonego roszczenia, a w przypadku dochodzenia kilku roszczeń jednym pozwem – ich suma. Wartość przedmiotu sporu podaje się w walucie polskiej, zaokrąglając ją w górę do pełnego złotego.	Wartość przedmiotu sporu: 14 521 zł.
4.	Oznaczenie rodzaju pisma (art. 126 § 1 pkt 3 k.p.c.)	Pismo należy zatytułować zgodnie z nazwą używaną w Kodeksie.	Pozew o zapłatę w postępowaniu upominawczym.
5.	Dokładnie określone żądanie (art. 187 § 1 pkt 1 k.p.c.)	Należy wskazać rozstrzygnięcie, którego powód oczekuje. Prawidłowe sformułowanie żądania pozwu jest niezwykle istotne, albowiem co do zasady sąd związany jest granicami żądania.	Wnoszę o zasądzenie od MK Sp. z o.o. z siedzibą w Wyszkowie na rzecz Jana Kowalskiego kwoty 14 520,80 zł.
6.	Pozostałe żądania pozwu (fakultatywne)	Powód może zawrzeć w pozwie inne żądania obok żądania głównego, np. żądanie alternatywne, żądanie zasądzenia zwrotu kosztów procesu (art 109 k.p.c.), w tym kosztów zastępstwa procesowego, jeśli strona	Wnoszę o zasądzenie od MK sp. z o.o. z siedzibą w Wyszkowie na rzecz Jana Kowalskiego zwrotu kosztów procesu wedle norm przepisanych wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomoc-

eprasa.pl cee0270da0

1	2	3	4
		jest zastępowana przez profesjonalnego pełnomocnika. W tej grupie mieszczą się również żądania odsetkowe, które mogą zostać sformułowane na różny sposób:	nienia się wyroku do dnia zapłaty.
		■ żądanie zasądzenia kwoty głównej wraz z odsetkami określonymi procentowo od oznaczonej daty do dnia zapłaty;	Wnoszę o zasądzenie od MK Sp. z o.o. z siedzibą w Wyszkowie na rzecz Jana Kowalskiego kwoty 14 520,80 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 3 stycznia 2026 r. do dnia zapłaty.
		■ żądanie zasądzenia samych odsetek obliczonych za określony okres przy czym mogą, ale nie muszą one zostać wskazane jako konkretna kwota;	Wnoszę o zasądzenie od MK Sp. z o.o. z siedzibą w Wyszkowie na rzecz Jana Kowalskiego kwoty 93,99 zł tytułem odsetek ustawowych za opóźnienie liczonych od kwoty 14 520,80 zł od dnia 3 stycznia 2026 r. do dnia 23 stycznia 2026 r.
		■ żądanie zasądzenia odsetek może występować obok żądania głównego, mogą one zostać wyliczone za okres zamknięty. Powód może wówczas żądać zasądzenia świadczenia głównego wraz z odsetkami. Od wskazanych obok żądania głównego odsetek nie są dochodzone dalsze odsetki;	Wnoszę o zasądzenie od MK Sp. z o.o. z siedzibą w Wyszkowie na rzecz Jana Kowalskiego kwot: 1) 14 520,80 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia 24 stycznia 2026 r. do dnia zapłaty, 2) 93,99 zł tytułem odsetek ustawowych za opóźnienie liczonych od kwoty 14 520,80 zł od dnia 3 stycznia 2026 r. do dnia 23 stycznia 2026 r.
		■ żądanie zasądzenia odsetek występuje obok żądania głównego, mogą one zostać wyliczone za okres zamknięty; Powód może wówczas żądać zasądzenia świadczenia głównego wraz z odsetkami, a jednocześnie od wskazanej kwoty odse-	Wnoszę o zasądzenie od MK Sp. z o.o. z siedzibą w Wyszkowie na rzecz Jana Kowalskiego następujących kwot: 1) 14 520,80 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia 24 stycznia 2026 r. do dnia zapłaty,

eprasa.pl cee0270da0

1	2	3	4
		tek dochodzić dalszych odsetek za czas od wniesienia pozwu do dnia zapłaty;	2) 93,99 zł tytułem odsetek ustawowych za opóźnienie liczonych od kwoty 14 520,80 zł od dnia 3 stycznia 2026 r. do dnia 23 stycznia 2026 r. wraz z odsetkami za opóźnienie liczonymi od kwoty 93,99 zł za okres od dnia wniesienia powództwa do dnia zapłaty.
		■ odsetki naliczone za zamknięty okres mogą zostać dodane do roszczenia głównego i wskazane jako jedna kwota; jednocześnie powód może dochodzić odsetek za dalszy okres liczonych od należności głównej.	Wnoszę o zasądzenie od MK Sp. z o.o. z siedzibą w Wyszkowie na rzecz Jana Kowalskiego kwoty 14 614,79 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od kwoty 14 520,80 zł za okres od dnia wniesienia powództwa do dnia zapłaty.
7.	Osnowa wniosku lub oświadczenia oraz dowody na poparcie przytoczonych okoliczności (art. 126 § 1 pkt 4 i 5 k.p.c.)	Powód powinien wskazać już w petitum pozwu dowody, na wykazanie faktów istotnych w sprawie, uzasadniające dochodzone roszczenie, w tym w szczególności istnienie, wysokość oraz wymagalność dochodzonego roszczenia. Jeżeli powód jest zastępowany przez pełnomocnika profesjonalnego, wnioski dowodowe muszą zostać wyraźnie wyodrębnione. Zawarte w uzasadnieniu nie wywołują skutków prawnych (art. 128[1] k.p.c.).	Wnoszę o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodów z dokumentów: ■ umowy zlecenia z dnia 11 grudnia 2025 r. na wykazanie istnienia faktu zlecenia przez Pozwanego Powodowi przetłumaczenia informacji przeznaczonych na stronę www Pozwanego, warunków wykonania zlecenia i jego odbioru, umówionej kwoty wynagrodzenia oraz terminu jego płatności, a tym samym na wykazanie istnienia, wysokości i wymagalności dochodzonego roszczenia, ■ korespondencji mailowej Pozwanego z Powodem z dnia 19 grudnia 2025 r. na wykazanie istnienia faktu prawidłowego wykonania przez Powoda zlecenia na rzecz Pozwanego, przyjęcia tłumaczenia

eprasa.pl cee0270da0

1	2	3	4
			przez Pozwanego bez zastrzeżeń, ■ rachunku z dnia 20 grudnia 2025 r. do Umowy zlecenia z dnia 11 grudnia 2025 r. na wykazanie istnienia faktu wystawienia przez Powoda i przyjęcia przez Pozwanego rachunku do umowy zlecenia, wysokości wynagrodzenia oraz sposobu i terminu jego płatności.
8.	Wnioski służące do przygotowania rozprawy (art. 187 § 2 k.p.c.) (fakultatywne)	Powód powinien sformułować wnioski, które mają pomóc w przygotowaniu rozprawy, w tym: ■ wniosek o wezwanie na rozprawę świadka lub biegłego, ■ wniosek o dokonanie oględzin, ■ wniosek o polecenie pozwanemu dostarczenia na rozprawę dokumentu, który jest w jego posiadaniu, a potrzebnego do przeprowadzenia dowodu, ■ zażądanie dowodów znajdujących się w sądach, urzędach lub u osób trzecich, przy czym powód powinien uprawdopodobnić, że strona sama nie może ich uzyskać.	Wnoszę o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z zeznań świadka: Anny Nowak (adres zamieszkania: ul Gerberowa 85 m. 25, 02-153 Piaseczno) na wykazanie istnienia faktu zaakceptowania przez Pozwanego przygotowanego przez Powoda tłumaczenia, zobowiązania się Pozwanego do zapłaty wynagrodzenia wskazanego na rachunku do umowy, składania przez Pozwanego obietnic zapłaty wynagrodzenia w terminie do dnia 2 stycznia 2026 r.
9.	Inne wnioski fakultatywne pozwu (art. 187 § 2 k.p.c.)	Powód może zamieścić w pozwie również inne wnioski, w tym np.: ■ o zabezpieczenie powództwa, ■ o nadanie wyrokowi rygoru natychmiastowej wykonalności, ■ o przeprowadzenie rozprawy pod nieobecność powoda.	Wnoszę o przeprowadzenie rozprawy także pod nieobecność powoda.
10.	Oznaczenie daty wymagalności roszczenia (art. 187 § 1 pkt $1^{[1]}$ k.p.c.)	Powód ma obowiązek wskazania w pozwie daty wymagalności roszczenia.	Zgodnie z art. 187 § 1 pkt $1^{[1]}$ k.p.c. wskazuję, że data wymagalności roszczenia to 3 stycznia 2026 r.

eprasa.pl cee0270da0

1	2	3	4
11.	Informacja dotycząca podjęcia przez Powoda próby polubownego rozwiązania sporu (art. 187 § 1 pkt 3 k.p.c.)	Powód ma obowiązek wskazania w pozwie informacji, czy strony podjęły próbę mediacji lub innego polubownego rozwiązania sporu, a w przypadku gdy takich prób nie podjęto, wyjaśnić przyczyny ich niepodjęcia.	W związku z art. 187 § 1 pkt 3 k.p.c. oświadczam, że Powód podjął próbę polubownego rozwiązania sporu, kierując do Pozwanego w dniu 6 stycznia 2026 r. wezwanie do zapłaty, jednakże wezwanie to pozostało bezskuteczne.
12.	Wskazanie faktów uzasadniających powództwo, a w miarę możliwości również właściwość sądu, a także podstawy prawnej	Powód jest zobowiązany wskazać fakty, które uzasadniają żądanie pozwu. Powód może wskazać podstawę prawną dochodzonego roszczenia, jednakże nie jest to obligatoryjne. Powód powinien uzasadnić właściwość miejscową sądu, wówczas gdy pozew wnoszony jest do innego sądu niż sąd właściwości ogólnej dłużnika, korzystając np. z właściwości przemiennej lub umownej (umowa prorogacyjna).	W dniu 11 grudnia 2025 r. Strony zawarły umowę zlecenia, na podstawie której Pozwana spółka zleciła Powodowi przetłumaczenie informacji przeznaczonych do zamieszczenia na stronie www Pozwanej spółki, a dotyczących zakresu jej działalności. Strony ustaliły, że tłumaczenie zostanie wykonane w terminie do dnia 18 grudnia 2025 r., a z tytułu jego wykonania Pozwany zapłaci Powodowi kwotę 14 520,80 zł. Termin wypłaty wynagrodzenia strony ustaliły na dzień 2 stycznia 2026 r.
13.	Podpis strony lub jej przedstawiciela ustawowego, lub pełnomocnika	Pozew powinien zostać przez powoda podpisany. W przypadku osób prawnych podpis pod pozwem składa członek organu albo osoba uprawniona do działania w imieniu podmiotu. Podpis musi zostać złożony własnoręcznie. W świetle art. 89 § 1 zd. 3 k.p.c. złożenie dokumentu wykazującego umocowanie lub jego uwierzytelnionego odpisu nie jest wymagane, jeżeli stwierdzenie przez sąd umocowania jest możliwe na podstawie odpisu pełnego KRS Powoda, do którego sąd ma dostęp drogą elektroniczną (https://ekrs.ms.gov.pl/).	Jan Kowalski

eprasa.pl cee0270da0

1	2	3	4
14.	Wymienienie załączników	Powód powinien wymienić wszystkie załączniki dołączone do pozwu.	Załączniki: 1) umowa zlecenia z dnia 11 grudnia 2025 r.; 2) wydruk korespondencji mailowej Pozwanego z Powodem z dnia 19 grudnia 2025 r.; 3) rachunek z dnia 20 grudnia 2025 r. do Umowy zlecenia z dnia 11 grudnia 2025 r.; 4) wezwanie do zapłaty z dnia 6 stycznia 2026 r. wraz ze zwrotnym potwierdzeniem jego doręczenia w dniu 8 stycznia 2026 r.; 5) potwierdzenie uiszczenia opłaty od pozwu; 6) odpis pozwu wraz z załącznikami.

9.4. Postępowanie nakazowe

Nakaz zapłaty może zostać wydany w jednym z czterech rodzajów postępowań odrębnych uregulowanych w ramach procesu cywilnego. Są to: postępowanie upominawcze, postępowanie uproszczone, postępowanie nakazowe oraz omówione w pkt 9.2 elektroniczne postępowanie upominawcze. Postępowanie upominawcze i nakazowe zostały uregulowane w dziale V tytułu VII księgi pierwszej k.p.c. Postępowania te mają przepisy ogólne, dotyczące obydwu rodzajów postępowań, oraz przepisy odrębne dla każdego z nich.

Cechą wspólną dla wszystkich wskazanych powyżej postępowań, w których wydawane są nakazy zapłaty, jest:

- krótszy niż w przypadku postępowania „zwykłego" czas rozpoznawania sprawy od chwili złożenia pozwu do dnia wydania orzeczenia w sprawie przybierającego w tych postępowaniach postać nakazu zapłaty,
- niższa, w przypadku postępowania nakazowego oraz elektronicznego postępowania upominawczego, wysokość opłaty sądowej od pozwu, wynosząca 1/4 opłaty należnej w postępowaniu „zwykłym",
- rozpoznawanie spraw na posiedzeniach niejawnych, bez udziału stron,
- przed wydaniem nakazu zapłaty nie doręcza się pozwanemu odpisu pozwu,

a także to, że:

- uzyskanie przez pozwanego wiedzy o toczącym się postępowaniu następuje zwykle dopiero wraz z doręczeniem mu nakazu zapłaty wraz z odpisem pozwu,

eprasa.pl cee0270da0

- w przypadku braku wniesienia sprzeciwu w postępowaniu upominawczym, uproszczonym lub elektronicznym postępowaniu upominawczym albo zarzutów w postępowaniu nakazowym nakaz zapłaty uprawomocnia się i może zostać opatrzony klauzulą wykonalności, stając się tytułem wykonawczym umożliwiającym prowadzenie postępowania egzekucyjnego.

Z perspektywy wierzyciela postępowania te są bardzo atrakcyjne, mniej czasochłonne od „zwykłego" procesu, mniej kosztowne i dające szansę szybszego wyegzekwowania roszczenia. Są one jednak ograniczone pod względem postępowania dowodowego, albowiem brak jest możliwości przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych i zeznań świadków czy też przesłuchania stron przed wydaniem nakazu zapłaty.

9.4.1. Podstawy do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym

Nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym może być wydany, gdy powód dochodzi roszczenia pieniężnego albo świadczenia innych rzeczy zamiennych (art. $480^{[1]}$ § 1 k.p.c.). Wydawany jest na wniosek powoda zgłoszony w pozwie – co oznacza, że formułując pozew, należy zawrzeć wyraźny wniosek o wydanie nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym.

Nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym może zostać wydany jedynie w następujących sytuacjach:

Tabela 30. Wydanie nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym

Lp.	Podstawa prawna	Warunek	Załączniki do pozwu
1	2	3	4
1.	Art. 485 § 1 k.p.c.	Jeżeli fakty uzasadniające dochodzone roszczenie są udowodnione dołączonym do pozwu dokumentem, o którym mowa w art. 485 § 1 k.p.c.	Do pozwu należy dołączyć: ■ dokument urzędowy, sporządzony w przepisanej formie przez powołany do tego organ publiczny lub inny organ państwowy w zakresie ich działania, ■ zaakceptowany przez dłużnika rachunek wskazujący wysokość roszczenia powoda i zobowiązanie pozwanego, albo ■ wezwanie dłużnika do zapłaty z pisemnym oświadczeniem dłużnika o uznaniu długu.
2.	Art. 485 § 2 k.p.c.	Przeciwko zobowiązanemu z weksla lub czeku należycie wypełnionego, których prawdziwość i treść nie nasuwają wątpliwości.	Niezbędne jest załączenie oryginału prawidłowo wypełnionego weksla lub czeku, deklaracji wekslowej, wezwania do wykupu weksla z dowodem jego

eprasa.pl cee0270da0

1	2	3	4
		W przypadku gdy pozwanym jest osoba fizyczna, w treści pozwu zamieszcza się oświadczenie o tym, czy roszczenie dochodzone pozwem powstało w związku z umową zawartą z konsumentem.	nadania lub zwrotnym potwierdzeniem odbioru wezwania. W przypadku przejścia praw z weksla niezbędne jest przedstawienie dokumentów uzasadniających roszczenie. Jeżeli dłużnikiem jest konsument, niezbędne jest przedstawienie wraz z pozwem umowy, z której wynika roszczenie zabezpieczone wekslem, wraz z deklaracją wekslową i załącznikami (art. 485 § 2 k.p.c.).
3.	Art. 485 § $2^{[1]}$ k.p.c.	Jeżeli powód dochodzi wynagrodzenia za dostawę towaru lub wykonanie usługi w transakcji handlowej: 1) odsetek w transakcjach handlowych określonych w tej ustawie lub 2) rekompensaty za koszty odzyskiwania należności, o której mowa w art. 10 ust. 1 u.p.n.o.t.h.	Podstawą wydania nakazu zapłaty w tych przypadkach jest: umowa, dowód spełnienia wzajemnego świadczenia niepieniężnego oraz dowód doręczenia dłużnikowi faktury lub rachunku.

9.4.2. Szczególny charakter nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym wraz ze wzorem pozwu

Nakaz zapłaty z chwilą wydania stanowi tytuł zabezpieczenia, wykonalny bez nadawania mu klauzuli wykonalności (art. 492 § 1 k.p.c.). Z punktu widzenia obrotu gospodarczego jest to niezwykle pożądane, albowiem umożliwia zabezpieczenie roszczenia na czas trwania ewentualnego postępowania, uniemożliwiając dłużnikowi wyzbycie się majątku potrzebnego do wyegzekwowania zobowiązania.

Wniosek o dokonanie zabezpieczenia składa się do komornika sądowego. Wierzyciel jest zobowiązany wskazać we wniosku sposób zabezpieczenia, ponieważ nakaz zapłaty – będący tytułem zabezpieczenia – nie wskazuje tego sposobu (por. art. 730 i n. k.p.c.). Wierzyciel może wybrać spośród sposobów zabezpieczenia wskazanych w art. 747 k.p.c. dla roszczeń pieniężnych oraz 755 k.p.c. dla roszczeń niepieniężnych.

Spośród sposobów zabezpieczenia roszczeń pieniężnych, zgodnie z art. 747 k.p.c., które mogą znaleźć zastosowanie w postępowaniu o zabezpieczenie prowadzonym przez organ egzekucyjny, należy wyróżnić:

1) zajęcie ruchomości;
2) zajęcie wynagrodzenia za pracę;
3) zajęcie wierzytelności z rachunku bankowego;

eprasa.pl cee0270da0

4) zajęcie innej wierzytelności lub innego prawa majątkowego;
5) obciążenie nieruchomości obowiązanego hipoteką przymusową;
6) obciążenie statku albo statku w budowie hipoteką morską.

W doktrynie i orzecznictwie podnosi się, że wykonanie tytułu zabezpieczającego polega wyłącznie na wszczęciu postępowania egzekucyjnego co do wykonania zabezpieczenia. Nie uprawnia natomiast do egzekwowania świadczenia, chyba że nakaz zapłaty wydany został na podstawie weksla lub czeku (art. 492 § 3) (zob. na ten temat postanowienie SN z 4 września 2009 r., sygn. akt III CZP 55/09) (P. Rylski (red. nacz.), A. Olaś (red. cz. III) *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz,* wyd. 3, Warszawa 2024).

Zaspokojenie wierzyciela z przedmiotu zabezpieczenia wymaga bowiem złożenia do komornika sądowego wniosku egzekucyjnego przeciwko dłużnikowi o wyegzekwowanie wierzytelności, do którego konieczne jest dołączenie oryginału tytułu wykonawczego.

Zgodnie z art. 492 § 1 zd. drugim k.p.c. dłużnik ma możliwość zapobiec prowadzeniu w stosunku do niego postępowania o zabezpieczenie przez organ egzekucyjny:

§ *(...) Kwota zasądzona nakazem wraz z wymagalnymi odsetkami stanowi sumę, której złożenie przez dłużnika na rachunek depozytowy Ministra Finansów w rozumieniu przepisów o finansach publicznych, zwany dalej „rachunkiem depozytowym Ministra Finansów", **wystarczy do zabezpieczenia**. Jeżeli nakaz zobowiązuje do wydania rzeczy zamiennych, do zabezpieczenia wystarczy złożenie sumy równej wartości przedmiotu sporu.*

Złożenie przez dłużnika na rachunek depozytowy kwoty wystarczającej do zabezpieczenia, wskazanej w art. 492 § 1 k.p.c., powoduje uchylenie przez sąd na wniosek dłużnika innych zabezpieczeń dokonanych na podstawie nakazu zapłaty.

Dłużnik może również wnieść do sądu o ograniczenie wykonania nakazu zapłaty jako tytułu zabezpieczającego. Uwzględniając złożony wniosek, sąd może:

- określić okres, przez który nakaz jako tytuł zabezpieczający nie będzie wykonywany, np. do chwili rozpoznania zarzutów od nakazu zapłaty,
- zmniejszyć zakres wskazanego przez powoda sposobu zabezpieczenia zarówno w zakresie rodzaju stosowanych środków, jak i ich rozmiaru.

Jeszcze dalej idące możliwości uzyskuje wierzyciel, na rzecz którego został wydany nakaz zapłaty na podstawie weksla lub czeku. Nakaz taki, zgodnie z art. 492 § 3 k.p.c., staje się natychmiast wykonalny po upływie terminu do zaspokojenia roszczenia. Po zaopatrzeniu w klauzulę wykonalności umożliwia wszczęcie postępowania egzekucyjnego na podstawie tak wydanego nakazu zapłaty jeszcze przed jego uprawomocnieniem się.

W razie wniesienia zarzutów, na wniosek pozwanego, sąd może wstrzymać wykonanie nakazu.

eprasa.pl cee0270da0

Od wydanego w postępowaniu nakazowym nakazu zapłaty pozwanemu przysługują zarzuty, które wnosi się do sądu, który wydał nakaz zapłaty.

Po rozpoznaniu zarzutów sąd wydaje jedno ze wskazanych niżej orzeczeń:

1) wyrok, w którym w całości utrzymuje nakaz zapłaty w mocy;
2) wyrok, w którym w części utrzymuje nakaz zapłaty w mocy;
3) wyrok, w którym uchyla nakaz zapłaty i orzeka o żądaniu pozwu;
4) postanowienie o uchyleniu nakazu i odrzuceniu pozwu;
5) postanowienie o uchyleniu nakazu i umorzeniu postępowania.

Istotne z punktu widzenia wierzyciela jest to, że samo wniesienie zarzutów od nakazu zapłaty nie wpływa na jego wykonalność.

Wskazówki praktyczne dotyczące pozwu składanego w postępowaniu nakazowym

1. Pozew powinien spełniać wymagania formalne pisma procesowego, które zostały uregulowane w art. 126 k.p.c., art. 126[1] k.p.c. oraz art. 187 k.p.c. (patrz tabela 29 pkt 9.3.2).
2. Niezbędne jest sformułowanie wniosku zgodnie z art. 484[1] k.p.c., mając na uwadze przesłanki i podstawy wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym.
3. Jeśli sprawa jest sprawą gospodarczą, to powód zobowiązany jest do powołania wszelkich twierdzeń i dowodów w pozwie.

Wzór 20. Pozew w postępowaniu nakazowym

Warszawa, 26 lutego 2026 r.

Sąd Okręgowy
w Warszawie
Wydział Gospodarczy
ul. Czerniakowska 100
00-454 Warszawa

Powód:
AHA Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością
ul. Czerniakowska 1
00-454 Warszawa
KRS: 0123456789

Pozwany:
Jan Kowalski
prowadzący działalność gospodarczą pod firmą Jan Kowalski
adres do doręczeń: ul. Czerniakowska 2
00-454 Warszawa
NIP: 9876543210

wartość przedmiotu sporu: 110 000,00 PLN

eprasa.pl cee0270da0

POZEW W POSTĘPOWANIU NAKAZOWYM

Działając w imieniu AHA Sp. z o.o., wnoszę o:

1) orzeczenie nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym na podstawie weksla, aby Pozwany zapłacił na rzecz Powoda kwotę 110 000,00 zł (słownie: sto dziesięć tysięcy złotych) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia 1 lutego 2025 r. do dnia zapłaty,
2) zasądzenie od Pozwanego na rzecz Powoda zwrotu kosztów procesu wg norm przepisanych,
3) dopuszczenie i przeprowadzenie dowodów z:
   a) oryginału weksla wraz z deklaracją wekslową – na wykazanie faktu istnienia zobowiązania wekslowego, wysokości zobowiązania i terminu płatności weksla; uzgodnionych warunków wypełnienia weksla *in blanco* oraz warunków zawiadomienia przez Powoda Pozwanego o wypełnieniu weksla *in blanco*,
   b) umowy zlecenia z 1 lutego 2024 r. wraz z załącznikami – na wykazanie faktu treści stosunku prawnego łączącego Strony, zobowiązania się przez Powoda do świadczenia na rzecz Pozwanego usług objętych Umową oraz zobowiązania się przez Pozwanego do uiszczania na rzecz Powoda z tytułu świadczenia usług wynagrodzenia miesięcznego w wysokości 25 250 zł podwyższonej o podatek VAT; zabezpieczenia przez Strony roszczeń związanych ze świadczeniem usług poprzez złożenie podpisanego weksla *in blanco* wraz z deklaracją wekslową,
   c) wypowiedzenia umowy z 1 grudnia 2024 r. wraz z potwierdzeniem jego nadania – na wykazanie faktu wypowiedzenia umowy o świadczenie usług,
   d) faktur VAT: FV 89/2024 z 30 września 2024 r., FV 95/2024 z 31 października 2024 r., FV 112/2024 z 30 listopada 2024 r. oraz FV 156/2024 z 30 grudnia 2024 r. na wykazanie faktu wystawienia przez Powoda na rzecz Pozwanego faktur tytułem wynagrodzenia za usługi, wysokości kwot do zapłaty wskazanych na fakturach oraz terminów ich płatności,
   e) wezwania z 22 lutego 2025 r. do wykupu weksla wraz z potwierdzeniem nadania na wykazanie faktu wymagalności roszczenia wekslowego,
   f) wezwania do zapłaty z 10 stycznia 2026 r. wraz z potwierdzeniem nadania – na wykazanie faktu podjęcia przez Powoda próby polubownego rozwiązania sporu.

W przypadku skierowania sprawy do rozpoznania w trybie zwykłym wnoszę o:

4) zasądzenie od Pozwanego na rzecz Powoda kwoty 110 000,00 zł (słownie: sto dziesięć tysięcy złotych) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia 1 lutego 2025 r. do dnia zapłaty,
5) dopuszczenie i przeprowadzenie dowodów wskazanych w pkt 3 pozwu,
6) wyznaczenie i przeprowadzenie rozprawy również pod nieobecność Powoda,
7) niewyznaczanie w niniejszej sprawie posiedzenia przygotowawczego, w związku z tym, iż okoliczności niniejszej sprawy wskazują, że nie przyczyni się to do sprawniejszego rozpoznania sprawy. Na wypadek jednak wyznaczenia przez Sąd posiedzenia przygotowawczego wnoszę o jego przeprowadzenie bez udziału Powoda,
8) zasądzenie od Pozwanego na rzecz Powoda zwrotu kosztów procesu wedle norm przepisanych.

eprasa.pl cee0270da0

W przypadku wniesienia przez Pozwanego zarzutów wnoszę o:
9) utrzymanie nakazu zapłaty w całości w mocy,
10) dopuszczenie i przeprowadzenie dowodów wskazanych w pkt 3 pozwu,
11) nadanie wyrokowi natychmiastowej wymagalności,
12) zasądzenie od Pozwanego na rzecz Powoda zwrotu kosztów procesu wedle norm przepisanych,
13) przeprowadzenie rozprawy także pod nieobecność Powoda,
14) niewyznaczanie w niniejszej sprawie posiedzenia przygotowawczego, w związku z tym, iż okoliczności niniejszej sprawy wskazują, że nie przyczyni się to do sprawniejszego rozpoznania sprawy. Na wypadek jednak wyznaczenia przez Sąd posiedzenia przygotowawczego wnoszę o jego przeprowadzenie bez udziału Powoda.

Stosownie do dyspozycji art. 187 § 1 pkt 1[1] k.p.c. oznaczam datę wymagalności roszczenia na dzień 1 lutego 2025 r.

Jednocześnie, spełniając wymóg procesowy z art. 187 § 1 pkt 3 k.p.c., informuję, że Powód dopełnił obowiązku podjęcia próby rozwiązania sporu na drodze polubownej, wzywając Pozwanego do zapłaty. Działania podejmowane przez Powoda nie przyniosły jednak oczekiwanego rezultatu i pomimo upływu terminu zapłaty Pozwany nie spełnił w całości świadczenia przysługującego Powodowi.

UZASADNIENIE

/*W tym miejscu pozwu, stosownie do dyspozycji art. 187 § 1 pkt 2 k.p.c., Powód powinien wskazać fakty, na których opiera swoje roszczenia, przytaczając wszystkie istotne dla sprawy fakty i powołując wszystkie dowody, którymi dysponuje, a które świadczą o zasadności dochodzonego przez niego roszczenia lub mogą przyczynić się do szybszego rozpoznania sprawy/.

/*W przypadku pozwu w postępowaniu nakazowym zasadne może być również odniesienie się do kwestii przesłanek i podstaw wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym i uzasadnienie, dlaczego w ocenie Powoda jego wniosek o wydanie w sprawie nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym zasługuje na uwzględnienie. Jeśli istnieje taka potrzeba, np. w przypadku wyboru sądu na podstawie przepisów o właściwości przemiennej, w pozwie można także uzasadnić właściwość sądu/.

/Jeśli pozew skierowany jest przeciwko osobie fizycznej, to należy zamieścić oświadczenie o tym, czy roszczenie dochodzone pozwem powstało w związku z umową zawartą z konsumentem/.

Ponadto wskazuję, iż roszczenie dochodzone pozwem nie powstało w związku z umową zawartą z konsumentem.

Z ostrożności procesowej Powód wskazuje, iż w świetle art. 89 § 1 zd. 3 k.p.c. złożenie dokumentu wykazującego umocowanie lub jego uwierzytelnionego odpisu nie jest wymagane, jeżeli stwierdzenie przez sąd umocowania jest możliwe na podstawie odpisu pełnego KRS Powoda, do którego sąd ma dostęp drogą elektroniczną (https://ekrs.ms.gov.pl/).

Mając na uwadze wyżej przedstawione okoliczności niniejszej sprawy, stwierdzić należy, że żądanie zapłaty jest w pełni zasadne i zasługuje na uwzględnienie w całości.

.....
/podpis Powoda/

eprasa.pl cee0270da0

Załączniki:
1) potwierdzenie uiszczenia opłaty od pozwu;
2) oryginał weksla wraz z deklaracją wekslową;
3) umowa zlecenia z 1 lutego 2024 r. wraz z załącznikami;
4) wypowiedzenie umowy z 1 grudnia 2024 r. wraz z potwierdzeniem jego nadania;
5) faktury VAT: FV 89/2024 z 30 września 2024 r., FV 95/2024 z 31 października 2024 r., FV 112/2024 z 30 listopada 2024 r. oraz FV 156/2024 z 30 grudnia 2024 r.;
6) wezwanie z 22 lutego 2025 r. do wykupu weksla wraz z potwierdzeniem nadania;
7) wezwanie do zapłaty z 10 stycznia 2026 r. wraz z potwierdzeniem nadania;
8) odpis pozwu wraz z załącznikami.

9.5. Postępowanie upominawcze

Kolejnym postępowaniem odrębnym, w którym można dochodzić roszczeń pieniężnych, jest postępowanie upominawcze. W tym przypadku, jeśli zostaną spełnione wymogi formalne, to sąd wyda nakaz zapłaty.

9.5.1. Przesłanki wydania nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym

Nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym sąd wydaje w sprawach określonych w art. $480^{[1]}$ § 1 k.p.c., **czyli gdy powód dochodzi roszczenia pieniężnego albo świadczenia innych rzeczy zamiennych,** a w innych przypadkach – jeżeli przepis szczególny tak stanowi. Nakaz zapłaty nie zostanie jednak wydany, gdy z treści pozwu wynika, że roszczenie jest oczywiście bezzasadne, twierdzenia co do faktów budzą wątpliwości, zaspokojenie roszczenia zależy od świadczenia pieniężnego.

9.5.2. Nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym wraz ze wzorem pozwu

Nakaz zapłaty po wydaniu go przez sąd rozpoznający sprawę musi być doręczony pozwanemu. Nakaz zapłaty doręcza się wraz z odpisem pozwu i załącznikami. Na wcześniejszym etapie postępowania nie doręcza się bowiem pozwanemu odpisu pozwu. Pozwany może w terminie 2 tygodni wnieść sprzeciw od nakazu zapłaty, zaskarżając go w całości lub w części. Jeśli w tym terminie nakaz zapłaty nie zostanie zaskarżony w całości lub części, wówczas po stwierdzeniu prawomocności powód powinien wnieść o nadanie mu klauzuli wykonalności. Po otrzymaniu tytułu wykonawczego obejmującego nakaz zapłaty wraz z klauzulą wykonalności można skierować wniosek o wszczęcie postępowania egzekucyjnego.

W sytuacji gdy pozwany zaskarży nakaz zapłaty jedynie w części, to traci on moc wyłącznie w tym zakresie oraz w zakresie zasądzonych kosztów postępowania. Dalsze postępowanie toczy się w stosunku do zaskarżonej części, a w niezaskarżonej części możliwe jest uzyskanie klauzuli wykonalności i wszczęcie postępowania egzekucyjnego. Gdy pozwany wniesie sprzeciw w całości, wówczas nakaz zapłaty traci moc w całości,

eprasa.pl cee0270da0

a powodowi doręczany jest sprzeciw od nakazu zapłaty, na który należy wnieść odpowiedź do sądu rozpoznającego sprawę w terminie wyznaczonym przez sąd.

Wskazówki praktyczne dotyczące pozwu składanego w postępowaniu upominawczym

1. Pozew powinien spełniać wymagania formalne pisma procesowego, które zostały uregulowane w art. 126 k.p.c., art. 126[1] k.p.c. oraz art. 187 k.p.c. (patrz tabela 29 pkt 9.3.2).
2. W pozwie nie jest konieczne sformułowanie żądania wydania nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym, albowiem to przewodniczący dokonuje kwalifikacji sprawy do rozpoznania w określonym postępowaniu, kierując ją do postępowania upominawczego lub postępowania według przepisów ogólnych o procesie. W praktyce powszechnie stosuje się jednak zapis mówiący o wydaniu nakazu w postępowaniu upominawczym.
3. Jeśli sprawa jest sprawą gospodarczą, to powód zobowiązany jest do powołania wszelkich twierdzeń i dowodów w pozwie.

Wzór 21. Pozew o zapłatę

Warszawa, 26 lutego 2026 r.

Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy
w Warszawie
Wydział Gospodarczy
ul. Czerniakowska 100A
00-454 Warszawa

Powód:
AHA Spółka z o.o.
ul. Czerniakowska 1
00-454 Warszawa
KRS: 0123456789

Pozwany:
Jan Kowalski
prowadzący działalność gospodarczą
pod firmą Jan Kowalski Firma B
ul. Czerniakowska 10
00-454 Warszawa
NIP: 9876543210

wartość przedmiotu sporu: 25 000,00 zł

POZEW O WYDANIE NAKAZU ZAPŁATY W POSTĘPOWANIU UPOMINAWCZYM

Działając w imieniu Powoda, wnoszę o:
1) orzeczenie nakazem zapłaty w postępowaniu upominawczym, że Pozwany ma zapłacić Powodowi kwotę w wysokości: 25 000,00 zł (słownie: dwadzieścia pięć

eprasa.pl cee0270da0

tysięcy złotych) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia 1 lutego 2025 r. do dnia zapłaty,
2) zasądzenie od Pozwanego na rzecz Powoda zwrotu kosztów procesu wg norm przepisanych,
3) dopuszczenie i przeprowadzenie dowodów z:
   a) umowy zlecenia z 1 lutego 2024 r. wraz z załącznikami – na wykazanie faktu treści stosunku prawnego łączącego Strony, zobowiązania się przez Powoda do świadczenia na rzecz Pozwanego usług objętych Umową oraz zobowiązania się przez Pozwanego do uiszczania na rzecz Powoda z tytułu świadczenia usług wynagrodzenia miesięcznego w wysokości 25 250 zł podwyższonej o podatek VAT,
   b) wypowiedzenia umowy z 1 grudnia 2024 r. wraz z potwierdzeniem jego nadania – na wykazanie faktu wypowiedzenia umowy o świadczenie usług,
   c) faktur VAT: FV 89/2024 z 30 września 2024 r., FV 95/2024 z 31 października 2024 r., FV 112/2024 z 30 listopada 2024 r. oraz FV 156/2024 z 30 grudnia 2024 r. na wykazanie faktu wystawienia przez Powoda na rzecz Pozwanego faktur tytułem wynagrodzenia za świadczone usługi, wysokości kwot do zapłaty wskazanych na fakturach oraz terminów ich płatności,
   d) wezwania do zapłaty z 10 stycznia 2026 r. wraz z potwierdzeniem nadania – na wykazanie faktu podjęcia przez Powoda próby polubownego rozwiązania sporu.

W przypadku skierowania sprawy do rozpoznania w trybie zwykłym lub w wypadku wniesienia przez Pozwanego w terminie sprzeciwu od nakazu zapłaty wnoszę o:
4) zasądzenie od Pozwanego na rzecz Powoda kwoty 25 000,00 zł (słownie: dwadzieścia pięć tysięcy złotych) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia 1 lutego 2025 r. do dnia zapłaty,
5) zasądzenie od Pozwanego na rzecz Powoda kosztów procesu wg norm przepisanych,
6) dopuszczenie i przeprowadzenie dowodów wskazanych w pkt 3 pozwu,
7) wyznaczenie i przeprowadzenie rozprawy również pod nieobecność Powoda,
8) niewyznaczanie w niniejszej sprawie posiedzenia przygotowawczego, w związku z tym, iż okoliczności niniejszej sprawy wskazują, że nie przyczyni się to do sprawniejszego rozpoznania sprawy. Na wypadek jednak wyznaczenia przez Sąd posiedzenia przygotowawczego wnoszę o jego przeprowadzenie bez udziału Powoda.

Stosownie do dyspozycji art. 187 § 1 pkt $1^{[1]}$ k.p.c. oznaczam datę wymagalności roszczenia na dzień 1 lutego 2025 r.

Na zasadzie art. 187 § 1 pkt 3 k.p.c. oświadczam, iż Powód, dopełniając obowiązku rozwiązania sporu na drodze polubownej, podejmował szereg działań zmierzających do pozasądowego rozwiązania sporu, m.in. wzywając Pozwanego do zapłaty. Działania podejmowane przez Powoda nie odniosły oczekiwanego rezultatu.

UZASADNIENIE

/*W tym miejscu pozwu, stosownie do dyspozycji art. 187 § 1 pkt 2 k.p.c., Powód powinien wskazać fakty, na których opiera swoje roszczenia, przytaczając wszystkie istotne dla sprawy fakty i powołując wszystkie dowody, którymi dysponuje, a które świadczą

eprasa.pl cee0270da0

o zasadności dochodzonego przez niego roszczenia lub mogą przyczynić się do szybszego rozpoznania sprawy/.

/*W przypadku pozwu w postępowaniu upominawczym zasadne może być również odniesienie się do kwestii przesłanek i podstaw wydania nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym i uzasadnienie, dlaczego w ocenie Powoda jego wniosek o wydanie w sprawie nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym zasługuje na uwzględnienie. Jeśli istnieje taka potrzeba, np. w przypadku wyboru sądu na podstawie przepisów o właściwości przemiennej, w pozwie można także uzasadnić właściwość sądu/.

Z ostrożności procesowej Powód wskazuje, iż w świetle art. 89 § 1 zd. 3 k.p.c. złożenie dokumentu wykazującego umocowanie lub jego uwierzytelnionego odpisu nie jest wymagane, jeżeli stwierdzenie przez sąd umocowania jest możliwe na podstawie odpisu pełnego KRS Powoda, do którego sąd ma dostęp drogą elektroniczną (https://ekrs.ms.gov.pl/).

Mając na uwadze wyżej przedstawione okoliczności niniejszej sprawy, stwierdzić należy, że żądanie zapłaty jest w pełni zasadne i zasługuje na uwzględnienie w całości.

.....
/podpis Powoda/

Załączniki:
1) potwierdzenie uiszczenia opłaty od pozwu;
2) umowa zlecenia z dnia 1 lutego 2024 r. wraz z załącznikami;
3) wypowiedzenie umowy z 1 grudnia 2024 r. wraz z potwierdzeniem jego nadania;
4) faktury VAT: FV 89/2024 z 30 września 2024 r., FV 95/2024 z 31 października 2024 r., FV 112/2024 z 30 listopada 2024 r. oraz FV 156/2024 z 30 grudnia 2024 r.;
5) wezwanie do zapłaty z 10 stycznia 2026 r. wraz z potwierdzeniem nadania;
6) odpis pozwu wraz z załącznikami.

9.6. Inne rodzaje postępowań o zapłatę

Poza wyżej opisanymi postępowaniami odrębnymi wymienić należy także postępowanie uproszczone i europejskie postępowanie w sprawach transgranicznych.

Postępowanie uproszczone dotyczy spraw, w których wartość przedmiotu sporu nie przekracza 20 000 złotych, a w sprawach o roszczenia z rękojmi lub gwarancji – jeśli wartość przedmiotu sporu umowy nie przekracza tej kwoty.

W trybie uproszczonym nie rozpoznaje się spraw:

- należących do właściwości sądów okręgowych,
- małżeńskich i z zakresu stosunków między rodzicami a dziećmi,
- z zakresu prawa pracy rozpoznawanych z udziałem ławników oraz
- z zakresu ubezpieczeń społecznych, z wyjątkiem spraw wymienionych w art. $477^{[8]}$ § 2 k.p.c. i spraw o rentę.

WAŻNE! W postępowaniu uproszczonym co do zasady nie można dochodzić więcej niż jednego roszczenia, jak również niedopuszczalna jest zmiana powództwa.

eprasa.pl cee0270da0

Europejskie postępowanie w sprawach transgranicznych uregulowane zostało w dziale VII k.p.c. Zgodnie z art. 505[15] § 1 k.p.c. i art. 505[21] § 1 k.p.c., aby sprawa mogła być rozpoznawana w danym postępowaniu, musi spełniać warunki odpowiednio w:

- rozporządzeniu (WE) nr 1896/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z 12 grudnia 2006 r. ustanawiającym postępowanie w sprawie europejskiego nakazu zapłaty i
- rozporządzeniu (WE) nr 861/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z 11 lipca 2007 r. ustanawiającym europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń.

WAŻNE! Jedną z podstawowych różnic pomiędzy europejskim postępowaniem nakazowym a europejskim postępowaniem w sprawie drobnych roszczeń jest to, że w tym drugim rodzaju postępowania roszczenie nie może przekraczać 5000 EUR w momencie wpłynięcia formularza pozwu do właściwego sądu lub trybunału.

9.7. Koszty sądowe w postępowaniach o zapłatę

Zasady i tryb pobierania kosztów sądowych w sprawach cywilnych, zasady ich zwrotu, wysokość opłat sądowych w sprawach cywilnych, zasady zwalniania od kosztów sądowych oraz umarzania, rozkładania na raty i odraczania terminu zapłaty należności sądowych określa ustawa o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

W art. 3 ust. 2 ustawy zawarty został katalog pism, które podlegają opłacie, wśród których wymienione zostały m.in.:

- pozew i pozew wzajemny,
- pismo zawierające oświadczenie o rozszerzeniu powództwa lub jego zmianie w sposób powodujący wzrost wartości przedmiotu sporu,
- apelacja i zażalenie,
- skarga kasacyjna i skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia,
- sprzeciw od wyroku zaocznego; zarzuty od nakazu zapłaty.

Ustawa przewiduje trzy rodzaje opłat: stałą, stosunkową albo podstawową.

Tabela 31. Rodzaje opłat sądowych

Lp.	Rodzaj	Komentarz
1	2	3
1.	Opłata stała	Jest pobierana w sprawach o prawa niemajątkowe oraz we wskazanych w ustawie niektórych sprawach o prawa majątkowe. Jest zawsze jednakowa, niezależnie od wartości przedmiotu sporu lub wartości przedmiotu zaskarżenia. Opłata stała nie może być niższa niż 30 zł i wyższa niż 10 000 zł.

eprasa.pl cee0270da0

1	2	3
2.	Opłata stosunkowa	Opłata ta jest zależna od wartości przedmiotu sporu lub wartości przedmiotu zaskarżenia. W sprawach o prawa majątkowe przy wartości przedmiotu sporu lub wartości przedmiotu zaskarżenia ponad 20 000 zł opłata stosunkowa wynosi 5% tej wartości, nie więcej jednak niż 100 000 zł.
3.	Opłata podstawowa	Jest pobierana w sprawach, w których przepisy nie przewidują opłaty stałej, stosunkowej lub tymczasowej. Opłata podstawowa wynosi 30 zł i stanowi minimalną opłatę, którą strona jest obowiązana uiścić od pisma podlegającego opłacie, chyba że ustawa stanowi inaczej.

W tym miejscu należy wskazać, iż przepisy k.p.c. określają, czym jest wartość przedmiotu sporu (art. 19–24 k.p.c.). Nadto zgodnie z art. $126^{[1]}$ § 1 k.p.c.:

§ *W każdym piśmie należy podać wartość przedmiotu sporu lub wartość przedmiotu zaskarżenia, jeżeli od tej wartości zależy właściwość rzeczowa sądu, wysokość opłaty lub dopuszczalność środka odwoławczego, a przedmiotem sprawy nie jest oznaczona kwota pieniężna.*

WAŻNE! Wartość przedmiotu sporu lub zaskarżenia podaje się w złotych, zaokrąglając w górę do pełnego złotego (art. $126^{[1]}$ § 3 k.p.c.).

Prawidłowe określenie wartości sporu lub wartości przedmiotu zaskarżenia determinuje wysokość opłaty, którą należy uiścić w momencie wniesienia do sądu pisma podlegającego opłacie sądowej.

Tabela 32. Wysokość opłaty stałej w sprawach o prawa majątkowe (art. 13 § 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych)

Lp.	Wartość przedmiotu sporu/zaskarżenia	Stała opłata sądowa
1.	Do 500 zł	30 zł
2.	Ponad 500 zł do 1500 zł	100 zł
3.	Ponad 1500 zł do 4000 zł	200 zł
4.	Ponad 4000 zł do 7500 zł	400 zł
5.	Ponad 7500 zł do 10 000 zł	500 zł
6.	Ponad 10 000 zł do 15 000 zł	750 zł
7.	Ponad 15 000 zł do 20 000 zł	1000 zł

W sprawach o prawa majątkowe o wartości przedmiotu sporu lub wartości przedmiotu zaskarżenia ponad 20 000 złotych pobiera się od pisma opłatę stosunkową wynoszącą 5% tej wartości, nie więcej jednak niż 100 000 złotych.

eprasa.pl cee0270da0

W postępowaniu nakazowym oraz w elektronicznym postępowaniu upominawczym zgodnie z art. 19 ust. 2 pkt 1) i 2) ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych pobierana jest jedynie czwarta część opłaty od pozwu.

9.8. Koszty reprezentacji przez profesjonalnego pełnomocnika

Strona reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika może wnosić o zasądzenie od strony pozwanej, na wypadek uwzględnienia powództwa, zwrotu kosztów poniesionych w związku z zastępowaniem strony przez profesjonalnego pełnomocnika.

Stawki opłat należnych profesjonalnemu pełnomocnikowi z tytułu reprezentacji strony w postępowaniu zostały uregulowane w rozporządzeniach Ministra Sprawiedliwości:

- z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz
- z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

Są to dwa różne rozporządzenia, jednak wysokość stawek minimalnych w nich określonych jest tożsama.

Tabela 33. Koszty reprezentacji przez profesjonalnego pełnomocnika – stawki minimalne

Lp.	Wartość przedmiotu sprawy	Stawka minimalna
1.	Do 500 zł	90 zł
2.	Powyżej 500 zł do 1500 zł	270 zł
3.	Powyżej 1500 zł do 5000 zł	900 zł
4.	Powyżej 5000 zł do 10 000 zł	1800 zł
5.	Powyżej 10 000 zł do 50 000 zł	3600 zł
6.	Powyżej 50 000 zł do 200 000 zł	5400 zł
7.	Powyżej 200 000 zł do 2 000 000 zł	10 800 zł
8.	Powyżej 2 000 000 zł do 5 000 000 zł	15 000 zł
9.	Powyżej 5 000 000 zł	25 000 zł

Ponadto w obu rozporządzeniach określone zostały osobno stawki minimalne w sprawach rozpoznawanych w postępowaniu upominawczym, elektronicznym postępowaniu upominawczym, postępowaniu nakazowym oraz europejskim postępowaniu nakazowym. Stawki te są odpowiednio niższe niż w przypadku spraw rozpoznawanych w pozostałych postępowaniach o zapłatę.

eprasa.pl cee0270da0

Tabela 34. Stawki minimalne w sprawach rozpoznawanych w postępowaniu upominawczym, elektronicznym postępowaniu upominawczym, postępowaniu nakazowym oraz europejskim postępowaniu nakazowym

Lp.	Wartość przedmiotu sprawy	Stawka minimalna
1.	Do 500 zł	60 zł
2.	Powyżej 500 zł do 1500 zł	180 zł
3.	Powyżej 1500 zł do 5000 zł	600 zł
4.	Powyżej 5000 zł do 10 000 zł	1200 zł
5.	Powyżej 10 000 zł do 50 000 zł	2400 zł
6.	Powyżej 50 000 zł do 200 000 zł	3600 zł
7.	Powyżej 200 000 zł	7200 zł

W przypadku skutecznego wniesienia sprzeciwu lub zarzutów od nakazu zapłaty, po rozpoznaniu sprawy, minimalna stawka za czynności adwokackie ustalana jest na zasadach ogólnych, tj. zgodnie z § 3 ust. 2 ww. rozporządzeń.

9.9. Wybór optymalnej ścieżki dochodzenia roszczeń

Mając na względzie optymalizację poniesionych kosztów, niewątpliwie najkorzystniejszym rozwiązaniem jest zawarcie porozumienia już na etapie polubownym. Jednak w sytuacji gdy dłużnik nie wykazuje chęci polubownego załatwienia sprawy, wierzyciel powinien rozważyć skierowanie sprawy na drogę sądową w elektronicznym postępowaniu upominawczym lub – jeśli istnieją ku temu przesłanki – w postępowaniu nakazowym. W obydwu tych postępowaniach pobierana jest bowiem wyłącznie czwarta część opłaty od pozwu.

W celu wyboru optymalnej ścieżki dochodzenia roszczeń uzasadnione jest zwrócenie się do profesjonalnego pełnomocnika, który po zapoznaniu się ze stanem faktycznym oraz dokumentacją będzie w stanie wybrać najkorzystniejsze rozwiązanie. Podjęcie odpowiednich działań już na etapie działań polubownych, a następnie sądowych może skutkować przyspieszeniem uzyskania korzystnego orzeczenia, jak również może przyczynić się do minimalizacji kosztów oraz skuteczniejszego wyegzekwowania należności w postępowaniu egzekucyjnym.

10. Egzekucja komornicza

Egzekucja komornicza to rodzaj postępowania, którego celem jest przymusowe wyegzekwowanie długu przez komornika sądowego na podstawie uzyskanego przez wierzyciela tytułu wykonawczego. Wśród kluczowych aktów prawnych regulujących kwestie związane z egzekucją komorniczą wymienia się:

- ustawę z 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych – dalej: u.k.s.,

eprasa.pl cee0270da0

- ustawę z 28 lutego 2018 r. o kosztach komorniczych – dalej: u.k.k. oraz wspominaną już wcześniej
- ustawę – Kodeks postępowania cywilnego (k.p.c.).

10.1. Uzyskanie tytułu wykonawczego

Podstawą egzekucji jest tytuł wykonawczy (art. 776 k.p.c.).

Tytułem wykonawczym jest tytuł egzekucyjny zaopatrzony przez sąd w klauzulę wykonalności, chyba że ustawa stanowi inaczej.

W celu uzyskania tytułu wykonawczego należy złożyć do sądu wniosek o nadanie klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu. W przypadku tytułu egzekucyjnego pochodzącego od sądu stosowny wniosek należy skierować do sądu pierwszej instancji, przed którym sprawa się toczyła bądź toczy. Wyjątek stanowi sytuacja, w której akta sprawy znajdują się w sądzie drugiej instancji. Wówczas o nadaniu klauzuli wykonalności orzeka sąd drugiej instancji. W przypadku rozstrzygnięć Sądu Najwyższego właściwym do nadania klauzuli wykonalności także pozostaje sąd pierwszej instancji.

I choć zasadą jest, że klauzulę wykonalności nada sąd, który wydał tytuł egzekucyjny, to w przypadku tytułu wykonawczego pochodzącego od sądu administracyjnego sądem właściwym do nadania klauzuli wykonalności będzie sąd rejonowy właściwości ogólnej dłużnika, czyli sąd właściwy ze względu na miejsce zamieszkania, pobytu bądź siedziby dłużnika.

Kryterium właściwości ogólnej dłużnika będzie miało zastosowanie także w przypadku takich tytułów egzekucyjnych jak np. akt notarialny, w którym dłużnik poddał się egzekucji, uregulowany w art. 777 § 1 pkt 4–6 k.p.c. W sytuacji braku możliwości ustalenia tej właściwości klauzulę wykonalności nada sąd rejonowy, w którego okręgu ma zostać wszczęta egzekucja.

Kompetencje do nadania klauzuli wykonalności posiada również referendarz sądowy, niemniej uprawnienie to zostało ograniczone do tytułów egzekucyjnych, o których mowa w art. 777 § 1 k.p.c.

10.2. Wybór właściwego komornika – kryteria i znaczenie dla skutecznej egzekucji

Dysponentem postępowania egzekucyjnego jest wierzyciel i to on decyduje o zakresie oraz sposobie prowadzonej egzekucji. W latach 2007–2015 istniała możliwość skierowania wniosku o wszczęcie egzekucji do dowolnego komornika na obszarze całego kraju. Aktualnie zasadą jest, że komornik działa na obszarze swojego rewiru, z uwzględnieniem art. 10 u.k.s.

Przywołana regulacja umożliwia wierzycielowi, z pewnymi ograniczeniami, wybór komornika na obszarze właściwości sądu apelacyjnego, na którym znajduje się siedziba jego kancelarii.

eprasa.pl cee0270da0

Ograniczenia w wyborze komornika dotyczą spraw o:

- egzekucję z nieruchomości,
- wydanie nieruchomości,
- wprowadzenie w posiadanie nieruchomości,
- opróżnienie pomieszczeń (w tym lokali mieszkalnych z osób lub rzeczy)

– oraz takich, co do których przepisy o egzekucji z nieruchomości stosuje się odpowiednio.

W przypadku skierowania wniosku egzekucyjnego do komornika z rewiru nie ma on możliwości odmówienia przyjęcia sprawy. Przy czym przez pojęcie rewiru należy rozumieć obszar właściwości sądu rejonowego, przy którym działa komornik. Natomiast w sytuacji skierowania wniosku egzekucyjnego do komornika spoza rewiru jest on zobowiązany odmówić wszczęcia egzekucji, jeżeli:

- zaległość w zakresie prowadzonych przez niego spraw przekracza 6 miesięcy (chyba że łączna liczba wszystkich spraw, jakie wpłynęły do kancelarii w roku poprzednim, nie przekroczyła 1000),
- wpływ wszystkich spraw w danym roku przekroczył 2500, a skuteczność w zakresie prowadzonych przez niego egzekucji w roku poprzednim nie przekroczyła 35%,
- wpływ wszystkich spraw w danym roku przekroczył 5000.

Do odmowy przez komornika przyjęcia sprawy wystarczy spełnienie jednej z powyższych przesłanek.

W przypadku wyboru komornika wierzyciel zobowiązany jest do złożenia wraz z wnioskiem egzekucyjnym oświadczenia w formie pisemnej o skorzystaniu z prawa wyboru. Ustawa nie zawiera szczegółowych wskazań dotyczących sposobu dołączenia takiego oświadczenia, stąd przyjmuje się, że może ono zostać uwzględnione w treści wniosku egzekucyjnego, czy też zostać dołączone do wniosku w formie odrębnego załącznika.

Skuteczność komorników, choć na ogół dysponują oni tymi samymi narzędziami umożliwiającymi prowadzenie egzekucji, zależna jest od wielu czynników, zarówno tych związanych bezpośrednio z komornikiem, jak i – w głównej mierze – sytuacją majątkową dłużnika. Z reguły tzw. wierzyciel masowy posiada na obszarze całego kraju stałe grono komorników, do których kieruje wnioski egzekucyjne. Jednakże w przypadku braku znajomości komorników przy wyborze odpowiedniego najlepiej kierować się ogólnymi zasadami, takimi jak:

- posiadanie przez komornika narzędzi ułatwiających skuteczne prowadzenie egzekucji, jak również monitorowanie spraw przez wierzyciela, m.in. elektroniczny CEPIK, Ognivo, PESEL.NET, PUE-ZUS, EPUAP, CBDKW,
- dostępność strony internetowej, na której komornik zamieszcza obwieszczenia o licytacjach w celu zwiększenia szans na skuteczną egzekucję,

eprasa.pl cee0270da0

- możliwość pozyskiwania informacji o stanie sprawy za pośrednictwem poczty elektronicznej, serwisu Komornik Online, oraz w ramach kontaktu telefonicznego z kancelarią komorniczą,
- pozytywne opinie innych wierzycieli zamieszczone w Internecie.

10.3. Sposoby prowadzenia egzekucji komorniczej

Prowadzenie egzekucji jest możliwe wszelkimi sposobami dopuszczalnymi przepisami prawa (art. 799 § 1 k.p.c.).

Wśród dopuszczalnych sposobów prowadzenia egzekucji wymienia się egzekucję:

- z wynagrodzenia za pracę,
- ze świadczenia emerytalno-rentowego,
- z rachunku bankowego posiadanego lub współposiadanego przez dłużnika,
- z innych wierzytelności (np. prowadzenie egzekucji z wierzytelności z tytułu udziałów i wkładów członka spółdzielni, z tytułu nadpłaty i zwrotu podatku),
- z ruchomości,
- z innych praw majątkowych przysługujących dłużnikowi (np. z udziałów przysługujących dłużnikowi w spółce z o.o., z akcji, z obligacji).

Poza wymienionymi powyżej sposobami egzekucji roszczeń możliwa jest jeszcze egzekucja z nieruchomości i składników majątku, do których przepisy o egzekucji z nieruchomości stosuje się odpowiednio. Ten sposób egzekucji wymaga jednak wyraźnego wniosku wierzyciela. Wniosek oprócz żądania skierowania egzekucji do nieruchomości powinien także zawierać konkretne oznaczenie nieruchomości dłużnika, z której egzekucja ma być prowadzona.

W odniesieniu do egzekucji z rachunku bankowego warto wskazać, że zajęcie wierzytelności z rachunku bankowego dłużnika jest dokonane z chwilą doręczenia bankowi zawiadomienia o zakazie wypłat z tego rachunku i obejmuje również kwoty:

1) których nie było na rachunku bankowym w chwili jego zajęcia, a zostały wpłacone na ten rachunek po dokonaniu zajęcia,
2) które zostały wpłacone na inny rachunek, otwarty po dokonaniu zajęcia.

Podobne rozwiązanie ustawodawca przewidział dla zajęcia nadpłaty i zwrotu podatku, które obejmują wszelkie wierzytelności z tytułu nadpłaty lub zwrotu podatku istniejące w chwili zajęcia oraz powstałe po zajęciu.

Wierzyciel w kierowanym do komornika wniosku egzekucyjnym może wskazać wybrany sposób bądź sposoby egzekucji.

W doktrynie istnieją rozbieżne stanowiska co do tego, czy w przypadku precyzyjnego wskazania organowi egzekucyjnemu sposobów egzekucji (innych niż egzekucja z nieruchomości i egzekucja ze składników majątku, do których przepisy o egzekucji z nieruchomości stosuje się odpowiednio) organ jest uprawniony do prowadzenia

eprasa.pl cee0270da0

egzekucji według innych sposobów. Z jednej strony podnosi się, że w takiej sytuacji organ jest związany treścią wniosku, albowiem to wierzyciel jest dysponentem postępowania egzekucyjnego. Z drugiej jednak strony w doktrynie prawa cywilnego procesowego wyraża się także zapatrywanie, zgodnie z którym w razie wyraźnego wskazania organowi egzekucyjnemu sposobów egzekucji, według których egzekucja ma być przeprowadzona, organ ten powinien prowadzić egzekucję według wskazanych sposobów, chyba że ustali, iż egzekucja według innego – niewskazanego przez wierzyciela – sposobu, z innych ustalonych składników majątku dłużnika, będzie dla dłużnika mniej uciążliwa (P. Rylski (red. nacz.), A. Olaś (red. cz. III) *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz,* wyd. 3, Warszawa 2024).

Jeżeli wierzyciel chce skierować egzekucje do nieruchomości dłużnika lub składników majątku, do których przepisy o egzekucji z nieruchomości stosuje się odpowiednio, niezbędne jest złożenie do komornika wniosku w tym zakresie.

Niezależnie jednak od tego, czy wierzyciel wskaże, czy też nie, wybrane przez niego sposoby egzekucji, komornik obowiązany jest stosować sposób egzekucji najmniej uciążliwy dla dłużnika. Trzeba mieć przy tym na uwadze, że postępowanie egzekucyjne jest procesem polegającym na przymusowym ściągnięciu należności od dłużnika, a zatem z samej definicji egzekucja pozostaje uciążliwym dla dłużnika sposobem dochodzenia roszczeń.

10.4. Uprzywilejowana pozycja wierzycieli rzeczowych dłużnika

Wierzyciel rzeczowy to taki podmiot, który może dochodzić swoich praw z konkretnej, oznaczonej co do tożsamości rzeczy, która stanowi zabezpieczenie wierzytelności. Szczególnym uprawnieniem takiego wierzyciela jest możliwość żądania zaspokojenia z przedmiotu zabezpieczenia od każdoczesnego jego właściciela. Tym samym, w przypadku gdy dłużnik będący stroną umowy zbył rzecz stanowiącą zabezpieczenie, podmiotem zobowiązanym stanie się jej obecny właściciel.

Uprzywilejowana pozycja wierzyciela rzeczowego w toku prowadzonej egzekucji sprowadza się do tego, że co do zasady korzysta on z pierwszeństwa zaspokojenia swojego roszczenia z przedmiotu zabezpieczenia, przed innymi wierzycielami dłużnika.

10.5. Wniosek egzekucyjny wraz ze wzorem

Aby zainicjować postępowanie egzekucyjne, konieczne jest złożenie komornikowi sądowemu wniosku o wszczęcie egzekucji. Wniosek o wszczęcie egzekucji może zostać złożony właściwemu komornikowi w formie pisemnej bądź ustnie do protokołu (art. 760 § 1 k.p.c.). Wskazać jednak należy, że w przypadku wyboru komornika spoza rewiru niezbędne jest złożenie wniosku w formie pisemnej.

eprasa.pl cee0270da0

Jeżeli podstawą egzekucji ma być tytuł wykonawczy wydany w elektronicznym postępowaniu upominawczym, wniosek można złożyć również za pomocą systemu teleinformatycznego.

We wniosku należy wskazać świadczenie, które ma zostać wyegzekwowane, oraz można oznaczyć sposób prowadzenia egzekucji. Komornik sądowy jest związany treścią wniosku o wszczęcie egzekucji, tym samym nie może on egzekwować kwoty świadczenia wyższej aniżeli wskazana w treści wniosku.

Obligatoryjnie do wniosku należy dołączyć oryginał tytułu wykonawczego oraz – w przypadku wszczęcia egzekucji przez osobę prawną – dokument potwierdzający umocowanie osoby składającej wniosek do reprezentowania wierzyciela.

Jeżeli z treści tytułu wykonawczego wynika, iż dochodzone nim roszczenie mogło ulec przedawnieniu, zgodnie z art. 797 § $1^{[1]}$ k.p.c., wierzyciel ma obowiązek dołączenia do wniosku egzekucyjnego dokumentu, który stanowi dowód na przerwanie biegu przedawnienia.

Wzór 22. Wniosek o wszczęcie egzekucji

Warszawa, 3 marca 2026 r.

Komornik Sądowy
przy Sądzie Rejonowym
dla m.st. Warszawy
w Warszawie
– Andrzej Nowak
ul. Długa 1 lok. 2
00-000 Warszawa

Wierzyciel:
ABC Sp. z o.o.
ul. Krótka 2 lok. 3
11-111 Warszawa
KRS: 0000111111
NIP: 1234567890
REGON: 987654321

reprezentowana przez:
Jan Kowalski radca prawny z Kancelarii Prawniczej Jan Kowalski i Partnerzy Spółka Komandytowa

Adres do korespondencji:
Kancelaria Prawnicza Jan Kowalski i Partnerzy Spółka Komandytowa
ul. Prosta 3 lok. 4
22-222 Warszawa
e-mail: jan-kowalski@kancelaria.pl
tel.: 22 123 45 67

eprasa.pl cee0270da0

Dłużnik:
Adam Nowak
prowadzący działalność gospodarczą
pod firmą:
Usługi budowlane NOW-AD Adam Nowak
NIP: 1122334455
REGON: 121212121
ul. Krzywa 4 lok. 5
33-333 Warszawa

WNIOSEK O WSZCZĘCIE EGZEKUCJI

W imieniu mojego mocodawcy, załączając tytuł wykonawczy, tj. nakaz zapłaty wydany przez Sąd Okręgowy w Warszawie IV Wydział Cywilny z dnia 8 lipca 2024 r. w sprawie o sygn. akt IV C 152/24, zaopatrzony w klauzulę wykonalności z dnia 5 lutego 2025 r., na mocy którego dłużnik ma zapłacić wierzycielowi:

1) należność główną w kwocie: **120 000,00 zł** wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia uprawomocnienia się ww. orzeczenia do dnia zapłaty;
2) koszty procesu w kwocie: **7 200,00 zł** wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia uprawomocnienia się ww. orzeczenia do dnia zapłaty;
3) koszty postępowania klauzulowego w kwocie: **120,00 zł**

– wnoszę o wszczęcie i przeprowadzenie postępowania egzekucyjnego w celu wyegzekwowania ww. należności, a także kosztów zastępstwa prawnego w postępowaniu egzekucyjnym według norm przepisanych, poprzez skierowanie egzekucji do następujących składników majątku dłużnika:

a) wynagrodzenia za pracę – w tym po uprzednim ustaleniu pracodawcy za pośrednictwem właściwych organów i instytucji dysponującymi informacjami o zatrudnieniu dłużnika;
b) świadczeń emerytalno-rentowych – po ich ustaleniu za pośrednictwem właściwych instytucji, w szczególności Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego oraz innych organów wypłacających świadczenia;
c) wierzytelności z rachunków bankowych, w tym obejmujących wkład oszczędnościowy – z wierzytelności z rachunków bankowych dłużnika ustalonych za pośrednictwem systemu OGNIVO;
d) wierzytelności należnych dłużnikowi z właściwego urzędu skarbowego – w szczególności z tytułu nadpłat podatku, zwrotów podatków oraz innych należności podlegających wypłacie na rzecz dłużnika;
e) innych wierzytelności i praw majątkowych przysługujących dłużnikowi – ujawnionych w toku postępowania egzekucyjnego;
f) ruchomości – w tym ustalonych za pośrednictwem dostępnych rejestrów ewidencji, w szczególności w Centralnej Ewidencji Pojazdów (CEPiK);
g) nieruchomości – ustalonych za pośrednictwem Centralnej Bazy Danych Ksiąg Wieczystych (CBDKW) oraz innych dostępnych rejestrów i ewidencji.

Oświadczam, że dokonuję wyboru komornika w oparciu o przepis art. 10 ust. 3 ustawy z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych.

Na podstawie art. 763 § 1 i 3 k.p.c. wnoszę o niezwłoczne udzielenie informacji, czy przeciwko dłużnikowi prowadzone są przez organ egzekucyjny inne postępowania egzekucyjne, a jeżeli tak, wnoszę o bezzwłoczne powiadomienie pełnomocnika

eprasa.pl cee0270da0

wierzyciela o sposobach egzekucji oraz wysokości egzekwowanych roszczeń, a także o aktualnym stanie tych postępowań egzekucyjnych.

W celu ustalenia składników majątku, poprzez które można egzekwować należności, wnoszę o wezwanie dłużnika do złożenia wyjaśnień w trybie art. 801 k.p.c. oraz o bezzwłoczne zawiadomienie pełnomocnika wierzyciela o wszystkich podjętych działaniach, a także dołączenie kopii protokołów dokonanych czynności.
Jeśli w drodze czynności przewidzianych w art. 801 § 1 pkt 1 k.p.c. nie będzie możliwe ustalenie majątku pozwalającego na zaspokojenie dochodzonego świadczenia, w trybie art. 801[2] k.p.c. wnoszę o poszukiwanie majątku dłużnika.

Dodatkowo wnoszę o wysłuchanie stron w rozumieniu art. 827 k.p.c. w wypadku stwierdzenia, po dokonaniu wszelkich czynności zmierzających do ustalenia majątku dłużnika, bezskuteczności prowadzonego postępowania egzekucyjnego i wystąpienia przesłanek do jego umorzenia na podstawie art. 824 § 1 pkt 3 k.p.c.

Wszelkie wyegzekwowane środki pieniężne w sprawie proszę przekazywać na rachunek bankowy wierzyciela:

10 0000 0000 0000 0000 0000 0000

Jednocześnie wskazuję, że zgodnie z art. 89 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. złożenie odpisu z rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego potwierdzającego umocowanie osób udzielających pełnomocnictwa nie jest wymagane z uwagi na możliwość potwierdzenia umocowania przez organ egzekucyjny na podstawie rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego, do którego Komornik Sądowy ma dostęp drogą elektroniczną.

Ewentualny kontakt telefoniczny z pełnomocnikiem wierzyciela jest możliwy pod nr. tel. 22 123 45 67. Kontakt drogą elektroniczną możliwy jest pod adresem: jan-kowalski@kancelaria.pl.

radca prawny
Jan Kowalski
podpis własnoręczny

Załączniki:
1) tytuł wykonawczy (oryginał),
2) odpis pełnomocnictwa.

10.6. Koszty egzekucji i zasady ich rozliczenia

Zasadą jest, że koszty postępowania egzekucyjnego obciążają dłużnika, który zwraca wierzycielowi poniesione wydatki niezbędne do celowego przeprowadzenia egzekucji oraz uiszcza na rzecz komornika należną opłatę egzekucyjną (art. 770 § 1 k.p.c.). Koszty te podlegają ściągnięciu wraz z egzekwowanym świadczeniem. Jeżeli czynność komornika powoduje wydatki, komornik uzależnia dokonanie tej czynności od uiszczenia zaliczki przez stronę, która wnosi o dokonanie czynności (art. 7 ust. 1 u.k.k.). Innymi słowy, to wierzyciel początkowo zobligowany jest do poniesienia kosztów związanych z prowadzeniem egzekucji.

Wysokość kosztów postępowania egzekucyjnego komornik ustala postanowieniem wraz z ukończeniem postępowania egzekucyjnego, jeśli przeprowadzenie egzekucji

eprasa.pl cee0270da0

należy do niego (art. 770 § 3 k.p.c.). Jeżeli w sprawie zachodzi konieczność sporządzenia planu podziału sumy uzyskanej z egzekucji, komornik ustala koszty egzekucji przed przystąpieniem do sporządzenia planu podziału. Zasada ta nie znajduje zastosowania do planów podziału sporządzanych z sum uzyskanych wskutek egzekucji z wynagrodzenia za pracę, których sporządzanie reguluje art. 1029 k.p.c. i planów podziału, do których przepis ten znajduje zastosowanie. Kosztów egzekucji nie ustala się także przed dokonaniem podziału bieżąco uzyskiwanych w toku egzekucji sum, jeżeli wysokość sumy nie przekracza jednorazowo 2000 zł. Postanowienie w przedmiocie kosztów egzekucji jest wydawane łącznie we wszystkich sprawach, których dotyczy plan podziału.

WAŻNE! Zwrot poniesionych przez wierzyciela wydatków może nie nastąpić, jeżeli egzekucja okaże się bezskuteczna.

Niekiedy zdarza się, że wpłacona przez wierzyciela kwota zaliczki nie jest wystarczająca na pokrycie wydatków poniesionych w toku egzekucji. Wówczas wydatki te tymczasowo pokrywa komornik, który następnie wzywa wierzyciela do uzupełnienia brakującej zaliczki bądź rozlicza brakującą kwotę zaliczki z sumy wyegzekwowanej od dłużnika.

10.7. Zaspokajanie należności w postępowaniu egzekucyjnym

Kolejność zaspokajania wierzytelności z kwot uzyskanych w toku egzekucji przewiduje art. 1025 § 1 k.p.c. Grupuje on wierzytelności w ramach 10 kategorii.

Zgodnie z przywołaną regulacją z wyegzekwowanej kwoty zaspokaja się, w następującej kolejności:

§

1) *koszty egzekucyjne, z wyjątkiem kosztów zastępstwa prawnego przyznanych przez komornika w postępowaniu egzekucyjnym;*
2) *należności alimentacyjne wymagalne;*
2^1) *należności alimentacyjne przyszłe – w wysokości stanowiącej równowartość minimalnego wynagrodzenia za pracę za okres roku – na każdego wierzyciela prowadzącego egzekucję;*
3) *należności za pracę za okres 3 miesięcy do wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę, renty z tytułu odszkodowania za wywołanie choroby, niezdolności do pracy, kalectwa albo śmierci, należności zasądzone na rzecz pokrzywdzonego lub osób wykonujących prawa pokrzywdzonego w postępowaniu karnym i koszty zwykłego pogrzebu dłużnika;*
4) *należności zabezpieczone hipoteką morską lub przywilejem na statku morskim;*

eprasa.pl cee0270da0

5) *należności zabezpieczone hipoteką, zastawem, zastawem rejestrowym i zastawem skarbowym albo korzystające z ustawowego pierwszeństwa oraz prawa, które ciążyły na nieruchomości przed dokonaniem w księdze wieczystej wpisu o wszczęciu egzekucji lub przed złożeniem do zbioru dokumentów wniosku o dokonanie takiego wpisu;*
6) *należności za pracę niezaspokojone w kategorii trzeciej;*
7) *należności, do których stosuje się przepisy działu III ustawy – Ordynacja podatkowa, o ile nie zostały zaspokojone w kategorii piątej;*

(...)

9) *należności wierzycieli, którzy prowadzili egzekucję;*
10) *inne należności.*

Kategoria ósma została uchylona.

W kategorii pierwszej mieszczą się zarówno koszty należne organowi egzekucyjnemu za przeprowadzenie egzekucji (np. opłata stosunkowa, niezaspokojone w toku postępowania wydatki komornika), jak i koszty poniesione przez wierzyciela w toku postępowania egzekucyjnego (zaliczki na wydatki). Koszty zastępstwa prawnego przyznane na rzecz wierzyciela w toku postępowania egzekucyjnego nie są zaspakajane w ramach kategorii pierwszej, ale podlegają zaspokojeniu w równym stopniu z należnością główną wierzyciela obok odsetek i kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa prawnego w postępowaniu sądowym.

W kategorii pierwszej nie mieszczą się również:

- koszty egzekucyjne należne wierzycielowi od dłużnika ustalone, ale niezaspokojone we wcześniej prowadzonych postępowaniach egzekucyjnych,
- koszty egzekucji należne komornikowi sądowemu, ustalone prawomocnym postanowieniem, lecz w innym postępowaniu egzekucyjnym.

Kolejność zaspakajania wierzycieli zabezpieczonych rzeczowo, których wierzytelności zostały wskazane w kategorii czwartej i piątej, reguluje art. 1026 k.p.c. Zgodnie z nim, jeśli suma objęta podziałem nie wystarcza na zaspokojenie w całości wszystkich należności i praw tej samej kategorii, należności są zaspokojone w kolejności odpowiadającej przysługującemu im pierwszeństwu. W przypadku gdy z kwoty uzyskanej z egzekucji zaspokojeniu podlegają zarówno wierzytelności zabezpieczone hipoteką, jak i prawa lub roszczenia ciążące na nieruchomości, o pierwszeństwie między hipoteką a tymi prawami lub roszczeniami rozstrzyga chwila, od której liczy się skutki wpisu hipoteki, prawa lub roszczenia do księgi wieczystej.

Zgodnie z zasadą stosunkowości, jeżeli środki wyegzekwowane w ramach danej kategorii nie wystarczają na zaspokojenie wszystkich wierzycieli w tej kategorii, wierzyciel zostaje zaspokojony w takim stosunku, w jakim jego wierzytelność pozostaje do ogólnej sumy wszystkich wierzytelności w ramach tej samej kategorii. W doktrynie istnieją rozbieżne stanowiska odnośnie do tego, w jaki sposób ustalać stosunek, w jakim pozostaje dana wierzytelność w stosunku do wszystkich wierzytelności w ramach danej kategorii. Według pierwszego poglądu pod uwagę bierze się wyłącznie należność

eprasa.pl cee0270da0

główną, bez odsetek i kosztów, i innych należności ubocznych, według drugiej – całość dochodzonego roszczenia.

Kolejność zaś zaliczania przypadających wierzycielowi środków na poczet egzekwowanego długu reguluje art. 1026 § 2 k.p.c. Na jego podstawie, dokonując podziału jakichkolwiek wyegzekwowanych w toku egzekucji sum, komornik uzyskaną i należną wierzycielowi kwotę zalicza przede wszystkim na koszty postępowania, następnie na odsetki, a w końcu na sumę dłużną. Takim sposobem rozksięgowywania wpłat komornik sądowy jest bezwzględnie związany.

W doktrynie podnosi się, że w ten sposób ustawodawca wyłączył stosowanie ogólnych przepisów o sposobie zarachowania wpłat na poczet długu (zob. np. art. 451 k.c.). Przepis art. 1026 § 2 k.p.c. ma charakter *ius cogens* i nie dopuszcza odstępstw w zakresie zasad zaliczenia kwot wydzielonych wierzycielowi w inny sposób niż w nim wskazany, np. według wyboru dłużnika wskazanego w art. 451 k.c. (P. Rylski (red. nacz.), A. Olaś (red.cz. III) *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz,* wyd. 3, Warszawa 2024).

WAŻNE! W równym stopniu z należnością ulegają zaspokojeniu odsetki i koszty postępowania oraz przyznane przez komornika koszty zastępstwa prawnego w postępowaniu egzekucyjnym, co wynika bezpośrednio z art. 1025 § 3 k.p.c.

Z pierwszeństwa równego należnościom kategorii czwartej i piątej korzystają wszystkie roszczenia o świadczenia uboczne objęte zabezpieczeniem na mocy odrębnych przepisów.

Roszczenia o świadczenia uboczne nieobjęte zabezpieczeniem zaspokaja się w kategorii dziesiątej, chyba że należność podlegałaby zaspokojeniu w kategorii wcześniejszej.

10.8. Przyłączanie się do już toczących się postępowań egzekucyjnych. Zagadnienia prawne i praktyczne

W tym podrozdziale zostanie omówione zagadnienie dotyczące przyłączenia się kolejnego wierzyciela do toczącej się już egzekucji z nieruchomości dłużnika.

W przypadku skierowania egzekucji do nieruchomości, która została już zajęta na wniosek innego wierzyciela, wierzyciela wnioskującego o wszczęcie przyłącza się do postępowania wszczętego wcześniej (art. 927 k.p.c.).

W praktyce taki wierzyciel nie może żądać od komornika powtórzenia czynności, które zostały już dokonane, np. czynności opisu i oszacowania, lecz jest uprawniony do składania dalszych wniosków (dotychczas niezłożonych przez pozostałych wierzycieli), których celem jest kontynuowanie egzekucji, np. złożenie wniosku o wyznaczenie terminu licytacji.

Ostateczny termin na przyłączenie się wierzyciela do egzekucji z nieruchomości upływa z dniem uprawomocnienia się postanowienia o przysądzeniu prawa własności nieruchomości.

eprasa.pl cee0270da0

11. Upadłość dłużnika

Ogłoszenie i przebieg postępowania upadłościowego reguluje ustawa – Prawo upadłościowe.

Ustawa ta ma szeroki zakres zastosowania, regulując zarówno postępowania upadłościowe prowadzone w stosunku do dłużników będących przedsiębiorcami, jak i dochodzenie zaspokojenia roszczeń w ramach postępowania upadłościowego dłużników będących osobami fizycznymi nieprowadzącymi działalności gospodarczej.

Przepisy ustawy obejmują również:

- postępowanie upadłościowe wszczęte po śmierci niewypłacalnego dłużnika,
- postępowania odrębne dotyczące deweloperów i banków oraz spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych, a także zakładów ubezpieczeń i zakładów reasekuracji, postępowanie o zawarcie układu na zgromadzeniu wierzycieli przez osobę fizyczną nieprowadzącą działalności gospodarczej, które w znacznej mierze prowadzone jest w oparciu o przepisy przyspieszonego postępowania układowego, a jego forma i przebieg zbliżają go raczej do postępowania restrukturyzacyjnego niż upadłościowego.

W ramach niniejszej publikacji poruszone zostaną wybrane, ze względu na obszerność regulacji, zagadnienia dotyczące upadłości dłużnika będącego przedsiębiorcą, z wyłączeniem przedsiębiorców będących osobami fizycznymi prowadzącymi działalność gospodarczą.

Ogłoszenie upadłości rodzi po stronie upadłego szereg obowiązków, rzutuje na jego majątek i możliwość zarządzania nim, ma wpływ na wymagalność zobowiązań i sposób ich regulowania, a także wpływa na stosunki umowne czy spadkobranie. W przypadku osób fizycznych skutki ogłoszenia upadłości dotykają również majątku objętego małżeńską wspólnością ustawową oraz skutkują powstaniem rozdzielności majątkowej pomiędzy małżonkami.

11.1. Wpływ ogłoszenia upadłości na dłużnika i jego majątek

Pierwszą z konsekwencji ogłoszenia upadłości jest powstanie po stronie upadłego, zgodnie z art. 57 ustawy PrUpad, obowiązku wskazania i wydania syndykowi:

- całego swojego majątku, a także
- dokumentów dotyczących prowadzonej działalności,
- majątku i rozliczeń, w tym w szczególności ksiąg rachunkowych, innych ewidencji prowadzonych dla celów podatkowych i korespondencji.

eprasa.pl cee0270da0

Wykonanie tego obowiązku upadły potwierdza w formie oświadczenia złożonego na piśmie. Upadły zobowiązany jest również udzielać sędziemu komisarzowi i syndykowi wszelkich potrzebnych wyjaśnień dotyczących swojego majątku.

Nadto, z początkiem dnia, w którym ogłoszono upadłość dłużnika, powstaje masa upadłościowa. W jej skład wchodzi cały majątek dłużnika obejmujący jego aktywa, zarówno posiadane w chwili ogłoszenia, jak i nabyte w toku postępowania upadłościowego. W skład masy upadłościowej nie wchodzą składniki wskazane w art. 63 PrUpad, w tym mienie wyłączone spod egzekucji według przepisów Kodeksu postępowania cywilnego.

WAŻNE! Ewentualne wątpliwości, które z przedmiotów wchodzą, a które nie wchodzą w skład masy upadłości, rozstrzyga, zgodnie z art. 63a PrUpad, sędzia komisarz na wniosek syndyka, upadłego lub wierzyciela.

Ustalanie składu masy upadłości na dzień jej ogłoszenia następuje poprzez sporządzenie spisu inwentarza. Spis ten syndyk sporządza w systemie teleinformatycznym obsługującym postępowanie sądowe według wzorca udostępnionego w tym systemie.

Spis inwentarza zawiera:

1) objęte przez syndyka ruchomości, nieruchomości, środki pieniężne oraz przysługujące upadłemu prawa majątkowe;
2) nieobjęte przez syndyka ruchomości, nieruchomości i środki pieniężne;
3) przysługujące upadłemu należności.

W ramach spisu należności ujmuje się również należności wynikające z czynności bezskutecznych. Zaznaczyć w tym miejscu należy, że ujęcie danego składnika majątku w spisie nie powoduje przejścia własności na masę upadłości. Domniemuje się jednak, że rzeczy znajdujące się w posiadaniu upadłego w dniu ogłoszenia upadłości należą do majątku upadłego. Wskutek tego to na osobie trzeciej, która rości sobie prawa do rzeczy znajdującej się w posiadaniu upadłego w chwili ogłoszenia upadłości, spoczywa ciężar wykazania, że służy jej prawo do tej rzeczy.

Składniki mienia nienależące do majątku upadłego podlegają, zgodnie z art. 70 PrUpad, wyłączeniu z masy upadłości na wniosek osoby, do której dany składnik majątku należy.

Wniosek składa się do sędziego komisarza za pomocą systemu teleinformatycznego Krajowego Rejestru Zadłużonych; dalej również jako KRZ **(30106.2 – Wniosek o wyłączenie składnika majątkowego z masy upadłości)**. W razie oddalenia wniosku o wyłączenie z masy upadłości wnioskodawca może złożyć zażalenie lub wytoczyć powództwo o wyłączenie składnika z masy upadłości.

eprasa.pl cee0270da0

Sporządzanie spisu odbywa się na bieżąco, w miarę obejmowania poszczególnych składników majątku przez syndyka. Wraz ze sporządzaniem spisu sporządza się także oszacowanie majątku. Oszacowanie może zostać sporządzone samodzielnie przez syndyka, jeśli dysponuje on niezbędną do tego wiedzą, lub może być zlecone biegłemu sądowemu.

Zarówno spis, jak i wszystkie na bieżąco wpisywane do niego pozycje są ujawniane w KRZ. Spis jest bowiem jawny zarówno dla uczestników postępowania, jak i dla wszystkich zainteresowanych. Wyjątkiem od zasady jawności są objęte informacje o przysługujących upadłemu wierzytelnościach, które są ujawniane dopiero z chwilą obwieszczenia w KRZ uchwały rady wierzycieli albo postanowienia sędziego komisarza o wyrażeniu zgody na sprzedaż wierzytelności.

Istotną konsekwencją ogłoszenia upadłości jest utrata przez upadłego, z dniem ogłoszenia upadłości, prawa zarządu swoim majątkiem oraz możliwości korzystania z mienia wchodzącego do masy upadłości i rozporządzania nim. W związku z tym czynności upadłego, które dotyczą majątku wchodzącego do masy upadłości, dokonane po ogłoszeniu upadłości pozostają nieważne.

Ogłoszenie upadłości wpływa również na możliwość regulowania wobec upadłego zobowiązań przez jego dłużników. Zgodnie bowiem z art. 78 PrUpad dokonanie świadczenia do rąk upadłego po obwieszczeniu o ogłoszeniu upadłości w KRZ nie zwalnia z obowiązku spełnienia świadczenia do masy upadłości, chyba że równowartość świadczenia została przekazana przez upadłego do masy upadłości. W przypadku zatem gdy dłużnik upadłego spełni świadczenie do rąk upadłego po dniu dokonania obwieszczenia o ogłoszeniu upadłości w KRZ, a upadły nie przekaże świadczenia do masy upadłości, dłużnik upadłego nie zostaje zwolniony z obowiązku świadczenia. Wskazać przy tym należy, że dłużnik upadłego nie może zasłaniać się brakiem wiedzy o ogłoszeniu upadłości dłużnika ze względu na jawność KRZ.

Przykład 37
W dniu 10 grudnia 2025 r. w KRZ ukazało się obwieszczenie o ogłoszeniu upadłości dłużnika – Grzegorza Upadłego prowadzącego działalność gospodarczą pod firmą AUTO-GU Grzegorz Upadły. W dniu 21 stycznia 2026 r. RADA Sp. z o.o. dokonała spłaty należności wynikających z faktury nr 121/2025 z dnia 11 września 2025 r. na kwotę 25 000 zł, wystawionej przez AUTO-GU Grzegorz Upadły na rzecz RADA Sp. z o.o. Na prośbę przedsiębiorcy spółka dokonała płatności w gotówce do rąk Grzegorza Upadłego. W dniu 23 stycznia 2026 r. syndyk masy upadłości wezwał RADA Sp. z o.o. do zapłaty należności wynikających ze wskazanej faktury nr 121/2025.
W takim przypadku RADA Sp. z o.o. będzie zobowiązana do ponownego dokonania płatności, tym razem na wskazany przez Syndyka numer rachunku bankowego prowadzonego dla upadłego podmiotu, chyba że Grzegorz Upadły przekaże do masy upadłości otrzymaną tytułem zapłaty kwotę.

eprasa.pl cee0270da0

Po ogłoszeniu upadłości niedopuszczalne jest obciążenie składników masy upadłości hipoteką, zastawem, zastawem rejestrowym, zastawem skarbowym lub hipoteką morską w celu zabezpieczenia wierzytelności powstałej przed ogłoszeniem upadłości. Wyjątek od tego zakazu dotyczy sytuacji, w których wniosek o wpis hipoteki został złożony na co najmniej 6 miesięcy przed dniem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości. Po ogłoszeniu upadłości nie można również ustanowić na składnikach masy upadłości hipoteki przymusowej ani zastawu skarbowego dla zabezpieczenia wierzytelności powstałej po ogłoszeniu upadłości. Ewentualne wpisy dokonane z naruszeniem powyższych zakazów podlegają wykreśleniu z urzędu.

Ogłoszenie upadłości dłużnika wywiera istotne skutki również w sferze stosunków obligacyjnych dłużnika. W zakresie zawartych przez dłużnika umów wskazać należy na dwa istotne rozwiązania zawarte w przepisach ustawy – Prawo upadłościowe.

Pierwsze z nich jest uregulowane w art. 83 PrUpad i stanowi, że postanowienia umowy zastrzegające, na wypadek złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości lub ogłoszenia upadłości, zmianę lub rozwiązanie stosunku prawnego, którego stroną jest upadły, są nieważne. Jest to podyktowane koniecznością zapewnienia równego traktowania wierzycieli i ma zapobiegać sytuacjom, w których wierzyciele zastrzegają sobie modyfikacje stosunków umownych na wypadek ogłoszenia upadłości lub złożenia wniosku o jej ogłoszenie. Wskazać również trzeba, że nieważność dotyczy jedynie postanowienia umownego, które przewiduje określony skutek związany z ogłoszeniem upadłości lub złożeniem wniosku o jej ogłoszenie.

Drugie rozwiązanie – zawarte w art. 84 ust. 1 PrUpad – przewiduje bezskuteczność w stosunku do masy upadłości postanowień umowy, której stroną jest upadły, które uniemożliwiają albo utrudniają osiągnięcie celu postępowania upadłościowego.

Ogłoszenie upadłości wywiera skutki również w odniesieniu do spadków nabytych przez upadłego. W skład masy upadłości wchodzi bowiem również, zgodnie z art. 119 ust. 1 PrUpad, spadek otwarty po dniu ogłoszenia upadłości, do którego powołany zostaje upadły. Syndyk nie składa w takim przypadku oświadczenia o przyjęciu spadku, a sam spadek uważa się za przyjęty z dobrodziejstwem inwentarza. W skład masy spadkowej wchodzi także spadek otwarty przed dniem ogłoszenia upadłości, o ile do dnia ogłoszenia upadłości nie upłynął jeszcze sześciomiesięczny termin na złożenie oświadczenia o jego przyjęciu lub odrzuceniu i spadkobierca oświadczenia takiego nie złożył.

11.2. Wpływ ogłoszenia upadłości na toczące się przeciwko dłużnikowi postępowania sądowe i egzekucyjne

Zasadą jest, że po ogłoszeniu upadłości postępowania sądowe, administracyjne lub sądowoadministracyjne dotyczące masy upadłości mogą być wszczęte i prowadzone wyłącznie przez syndyka albo przeciwko niemu (art. 144 ust. 1 PrUpad). Postępowania te syndyk prowadzi na rzecz upadłego, lecz w imieniu własnym. W konsekwencji stroną

eprasa.pl cee0270da0

w postępowaniach dotyczących masy upadłości może być wyłącznie syndyk masy upadłości oznaczany jako „syndyk masy upadłości (firma upadłego)". Przykładem postępowania, w którym wyżej wskazane podstawienie syndyka w miejsce upadłego nie występuje, albowiem postępowanie nie dotyczy masy upadłości, jest postępowanie o sprostowanie świadectwa pracy. W tym bowiem postępowaniu stroną pozwaną pozostaje upadły pracodawca.

Postępowania wszczęte przed dniem ogłoszenia upadłości, zgodnie z art. 174 § 1 pkt 4 k.p.c., o ile dotyczą masy upadłości i ogłoszono upadłość lub wszczęto wtórne postępowanie upadłościowe, są zawieszane przez sąd z urzędu. Zawieszenie ma skutek od chwili ogłoszenia upadłości.

Zawieszając postępowanie, sąd uchyla z urzędu orzeczenia wydane po ogłoszeniu upadłości, chyba że ogłoszenie upadłości nastąpiło po zamknięciu rozprawy.

Z chwilą ustalenia osoby pełniącej funkcje syndyka sąd wzywa syndyka do udziału w sprawie (zgodnie z art. 180 § 1 pkt 5 lit. b k.p.c.) i, o ile nie występują przesłanki negatywne wskazane w art. 145 PrUpad, podejmuje zawieszone postępowanie. Wskazać bowiem należy, że zgodnie z art. 145 ust. 1 PrUpad podjęcie przeciwko syndykowi zawieszonego postępowania sądowego o wierzytelność, która podlega zgłoszeniu do masy upadłości, jest możliwe tylko w przypadku, gdy w postępowaniu upadłościowym wierzytelność ta po wyczerpaniu trybu określonego ustawą nie zostanie umieszczona na liście wierzytelności. Zasadą w postępowaniu upadłościowym jest bowiem to, że w przypadku ogłoszenia upadłości wyłącznym trybem dochodzenia roszczeń jest zgłoszenie wierzytelności na listę w trybie art. 236 i nast. PrUpad. Dopiero odmowa wciągnięcia roszczenia na listę uprawnia do podjęcia przeciwko syndykowi zawieszonego postępowania sądowego.

Wskazać należy, że w doktrynie istnieją rozbieżności co do tego, czy w przypadku nieuznania wierzytelności przez syndyka niezbędne jest złożenie sprzeciwu przez wierzyciela. Prezentowane są w tym zakresie dwa odmienne stanowiska. Pierwsze zakłada, że wyczerpanie trybu zaskarżenia (sprzeciw, a w razie jego oddalenia również zażalenie) jest niezbędne. Drugie zakłada, że nie jest konieczne wniesienie przez wierzyciela środka zaskarżenia, a wystarczające jest to, by lista wierzytelności uprawomocniła się. Z tą chwilą wierzyciel nie ma już bowiem możliwości udowodnienia w postępowaniu upadłościowym istnienia wierzytelności. Niezależnie jednak od powyższego zgodnie podnosi się, że samo zgłoszenie wierzytelności jest konieczne, a jego brak uniemożliwia podjęcie zawieszonego postępowania.

Ogłoszenie upadłości wywiera również doniosłe skutki dla toczących się postępowań egzekucyjnych oraz możliwości wszczynania egzekucji po ogłoszeniu upadłości. Wskazać należy, że zgodnie z art. 146 ust. 1 PrUpad postępowanie egzekucyjne skierowane do majątku wchodzącego w skład masy upadłości, wszczęte przed dniem ogłoszenia upadłości, ulega zawieszeniu z mocy prawa z dniem ogłoszenia upadłości. Zawieszenie z mocy prawa oznacza, że ani sąd, ani organ egzekucyjny nie muszą

eprasa.pl cee0270da0

wydawać w tym zakresie jakiegokolwiek postanowienia. Postępowanie to umarza się z mocy prawa po uprawomocnieniu się postanowienia o ogłoszeniu upadłości.

> W przypadku jednak gdy w toku postępowania egzekucyjnego dokonano zbycia nieruchomości, a postanowienie o przybiciu stało się przed dniem ogłoszenia upadłości prawomocne i nabywca uiścił w terminie cenę nabycia, ogłoszenie upadłości nie stoi na przeszkodzie wydaniu postanowienia o przysądzeniu własności tej nieruchomości.

Sumy uzyskane w zawieszonym postępowaniu egzekucyjnym, jeszcze niewydane, przelewa się do masy upadłości po uprawomocnieniu się postanowienia o ogłoszeniu upadłości. Obowiązek przekazania dotyczy całych sum uzyskanych bez prawa dokonywania przez organ egzekucyjny jakichkolwiek potrąceń, w tym bez prawa do potrącenia wynagrodzenia należnego komornikowi.

Sumy uzyskane ze sprzedaży w postępowaniu egzekucyjnym składników majątkowych obciążonych rzeczowo traktuje się w postępowaniu upadłościowym jak sumy uzyskane z likwidacji obciążonych rzeczowo składników masy upadłości.

W zakresie możliwości wszczynania dalszych egzekucji po dniu ogłoszenia upadłości zważyć należy, że zgodnie z art. 146 ust. 3 PrUpad ogłoszenie upadłości dłużnika uniemożliwia, co do zasady, wszczęcie po dniu ogłoszenia upadłości postępowania egzekucyjnego w stosunku do upadłego. Skierowanie bowiem takiego postępowania do majątku wchodzącego w skład masy upadłości czy wykonanie postanowienia o zabezpieczeniu lub zarządzenia zabezpieczenia na majątku upadłego jest niedopuszczalne, z wyjątkiem sytuacji gdy dotyczy ono:

- wierzytelności wynikających z roszczeń alimentacyjnych,
- roszczeń o rentę z tytułu odszkodowania za wywołanie choroby, niezdolności do pracy, kalectwa lub śmierci
- roszczeń o zamianę uprawnień objętych treścią prawa dożywocia na dożywotnią rentę.

Taka regulacja ma na celu wyeliminowanie możliwości prowadzenia jakichkolwiek postępowań egzekucyjnych w toku postępowania upadłościowego.

11.3. Zgłaszanie wierzytelności w postępowaniu upadłościowym

Zgłoszenie wierzytelności stanowi obowiązkową formę dochodzenia wierzytelności osobistych w stosunku do upadłego. Dopiero odmowa wciągnięcia roszczenia na listę uprawnia wierzyciela do wytoczenia powództwa lub podjęcia zawieszonego postępowania sądowego. Obowiązek zgłoszenia wierzytelności osobistej w stosunku do upadłego wynika bowiem wprost z art. 236 ust. 1 PrUpad. Zgodnie z nim wierzyciel osobisty upadłego, który chce uczestniczyć w postępowaniu upadłościowym, jeżeli niezbędne jest ustalenie jego wierzytelności, powinien w terminie oznaczonym w postanowieniu o ogłoszeniu upadłości

eprasa.pl cee0270da0

zgłosić syndykowi swoją wierzytelność za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe. Z powyższego przepisu wynika jeszcze jeden obowiązek – konieczność, co do zasady, zgłoszenia wierzytelności za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, jakim jest Krajowy Rejestr Zadłużonych. W praktyce przyjmuje się, że wierzyciel wyłącznie osobisty, jeżeli chce uczestniczyć w postępowaniu upadłościowym, zawsze powinien dokonać zgłoszenia wierzytelności.

Korzystniej wygląda pozycja wierzyciela, który posiada zabezpieczenie rzeczowe, tj. wierzytelności zabezpieczone hipoteką, zastawem, zastawem rejestrowym, zastawem skarbowym, hipoteką morską lub poprzez inny wpis w księdze wieczystej lub w rejestrze okrętowym. Wierzyciel taki, niezależnie od tego, czy jest również wierzycielem osobistym, czy jest wyłącznie wierzycielem rzeczowym i chce dochodzić zaspokojenia swojego roszczenia z przedmiotu zabezpieczenia, jest uprawniony do zgłoszenia wierzytelności. Jeżeli jednak wierzyciel zgłoszenia nie dokona, to wierzytelność zostanie umieszczona na liście wierzytelności z urzędu.

Zgłoszenia nie wymagają również należności ze stosunku pracy (art. 237 PrUpad) i roszczenia Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych o zwrot z masy upadłości świadczeń Funduszu wypłaconych pracownikom upadłego, które są umieszczane na liście wierzytelności z urzędu. Pracownik będący wierzycielem może jednak dokonać zgłoszenia.

Konsekwencją zaniechania dokonania zgłoszenia wierzytelności niepodlegającej umieszczeniu na liście wierzytelności z urzędu jest brak możliwości uczestniczenia przez wierzyciela w podziale funduszów masy i głosowaniu nad układem. Pomimo jednak braku możliwości zaspokojenia w postępowaniu upadłościowym wierzytelność takiego wierzyciela nie wygasa. Wskazać jednak należy, że po zakończeniu postępowania upadły podlega wykreśleniu z rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego, co uniemożliwia skuteczne windykowanie należności.

Tabela 35. Dane podawane w zgłoszeniu wierzytelności (art. 240 PrUpad)

Lp.	Element zgłoszenia wierzytelności	Opis
1	2	3
1.	Imię i nazwisko wierzyciela/ /nazwa	W tym miejscu należy podać imię i nazwisko wierzyciela albo jego nazwę, numer PESEL lub KRS, a w przypadku ich braku inne dane jednoznacznie identyfikujące (np. numer w zagranicznym rejestrze albo zagraniczny numer identyfikacji lub identyfikacji podatkowej) oraz firmę, pod którą działa wierzyciel będący przedsiębiorcą, miejsce zamieszkania albo siedzibę, adres oraz NIP, jeżeli wierzyciel ma taki numer.

eprasa.pl cee0270da0

1	2	3
2.	Określenie wierzytelności	Wskazanie wierzytelności wraz z należnościami ubocznymi i wartością wierzytelności niepieniężnej.
3.	Dowody wierzytelności	Dokumenty potwierdzające istnienie wierzytelności. Jeżeli wierzytelność została uznana w spisie wierzytelności sporządzonym w postępowaniu restrukturyzacyjnym, wystarczające jest powołanie się na tę okoliczność.
4.	Kategoria wierzytelności	Określenie kategorii, do której zalicza się wierzytelność.
5.	Zabezpieczenia wierzytelności	Informacje o zabezpieczeniach związanych z wierzytelnością.
6.	Przedmiot zabezpieczenia	Przedmiot zabezpieczenia, z którego wierzytelność ma być zaspokojona, gdy upadły nie jest dłużnikiem osobistym.
7.	Stan sprawy	Informacje o postępowaniach sądowych, administracyjnych, sądowoadministracyjnych lub arbitrażowych dotyczących wierzytelności.
8.	Numer rachunku bankowego	Numer rachunku bankowego wierzyciela, jeśli taki istnieje.

Spośród wskazanych wyżej danych omówienia wymaga pkt 2 dotyczący określenia wierzytelności wraz z należnościami ubocznymi oraz wartości wierzytelności niepieniężnej.

W odniesieniu do wierzytelności podlegających zgłoszeniu wskazać należy, że zgodnie z art. 91 PrUpad zobowiązania pieniężne upadłego, których termin płatności świadczenia jeszcze nie nastąpił, stają się wymagalne z dniem ogłoszenia upadłości. Z tym dniem również zobowiązania majątkowe niepieniężne zmieniają się w zobowiązania pieniężne. Zobowiązania te stają się płatne z dniem ogłoszenia upadłości, chociażby termin ich wykonania jeszcze nie nastąpił. Wartość wierzytelności niepieniężnej określa wierzyciel podczas dokonywania zgłoszenia wierzytelności. Tak określona wartość poddawana jest kontroli syndyka. W przypadku istotnych wątpliwości co do prawidłowości wskazanej kwoty syndyk odmawia uznania wierzytelności na liście.

Kwestie związane z zaspokajaniem odsetek od wierzytelności z masy upadłości reguluje art. 92 ust. 1 PrUpad. Zgodnie z nim z masy upadłości mogą być zaspokojone odsetki od wierzytelności należne od upadłego za okres do dnia ogłoszenia upadłości. Wyjątek stanowią odsetki od wierzytelności zabezpieczonych hipoteką, wpisem w rejestrze, zastawem, zastawem rejestrowym, zastawem skarbowym albo hipoteką morską, które mogą być zaspokojone również wówczas, gdy zostały naliczone za okres po dniu ogłoszenia upadłości. Odsetki te mogą być jednak zaspokojone wyłącznie z przedmiotu zabezpieczenia.

Kategoria, w której wierzytelność ma zostać zaspokojona, wynika z art. 342 PrUpad. Poszczególne kategorie zaspokojenia zostały omówione w kolejnym podrozdziale – pkt 11.4.

eprasa.pl cee0270da0

Do dokonania zgłoszenia wierzytelności w postępowaniu upadłościowym niezbędne jest posiadanie konta w Krajowym Rejestrze Zadłużonych. W celu zgłoszenia wierzytelności niezbędne jest odszukanie i wypełnienie formularza dostępnego w KRZ **– 30048.6 Zgłoszenie wierzytelności w postępowaniu upadłościowym,** który znajduje się w zakładce **Nowy wniosek – Upadłość Przedsiębiorcy – Pisma w postępowaniu po ogłoszeniu upadłości – Pisma związane z listą wierzytelności.**

Poniżej w 9 krokach omówione zostanie wypełnianie formularza zgłoszenia wierzytelności, aż do chwili jego wysyłki.

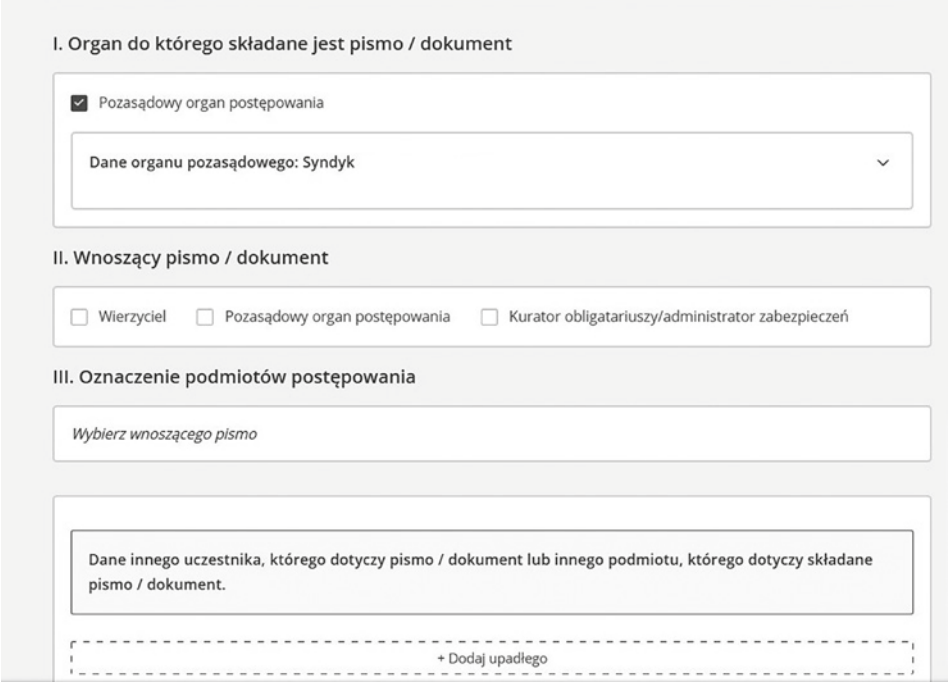
Krok 1. Wskazanie sygnatury sprawy

Po wybraniu pisma w pierwszej kolejności wyświetla się okienko, w którym trzeba wskazać sygnaturę akt postępowania GUp, w której dokonywane jest zgłoszenie wierzytelności.

Krok 2. Wskazanie organu, do którego kierujemy pismo

Po uzupełnieniu sygnatury system wyświetla formularz zawierający dane niezbędne do dokonania zgłoszenia. Na wstępie formularza (część I formularza) znajdują się dane pozasądowego organu postępowania, do którego kierowane jest zgłoszenie. Dane syndyka zaczytują się automatycznie. Jeśli jednak dane takie nie uzupełniły się automatycznie, należy je wskazać.

Wzór 23. Zgłoszenie wierzytelności w postępowaniu upadłościowym – fragment formularza (cz. I)

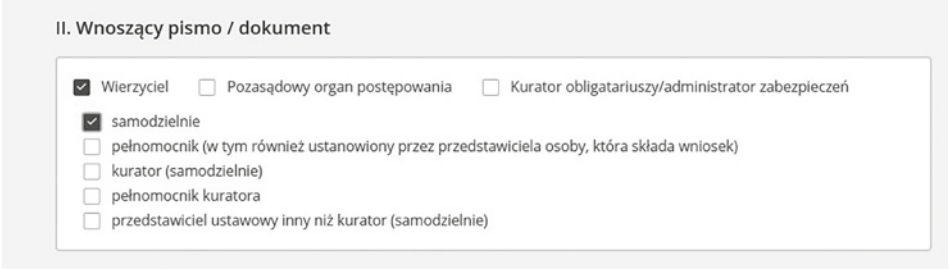

eprasa.pl cee0270da0

Krok 3. Wskazanie osoby wnoszącej pismo

W dalszej kolejności (część II formularza) należy oznaczyć osobę wnoszącą pismo. Po zaznaczeniu pola wierzyciel pojawia się okienko wyboru, w którym należy zaznaczyć, czy wierzyciel działa samodzielnie, czy też może przez pełnomocnika lub kuratora.

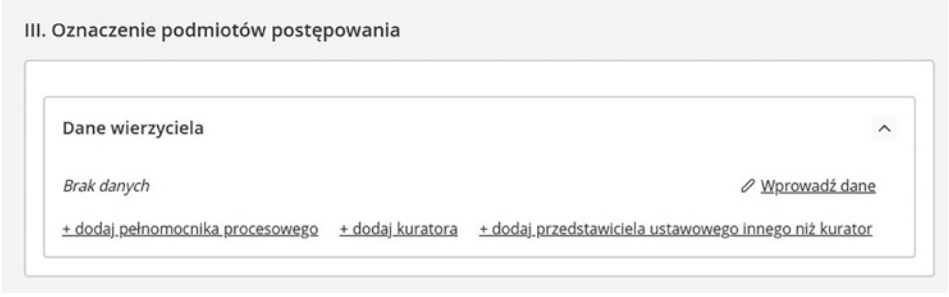
Wzór 24. Zgłoszenie wierzytelności w postępowaniu upadłościowym – fragment formularza (cz. II)

Krok 4. Wskazanie danych wierzyciela, pełnomocnika wierzyciela i dłużnika

W części III formularza należy wskazać dane wierzyciela, a jeśli występują, to również dane pełnomocnika procesowego, kuratora, przedstawiciela ustawowego.

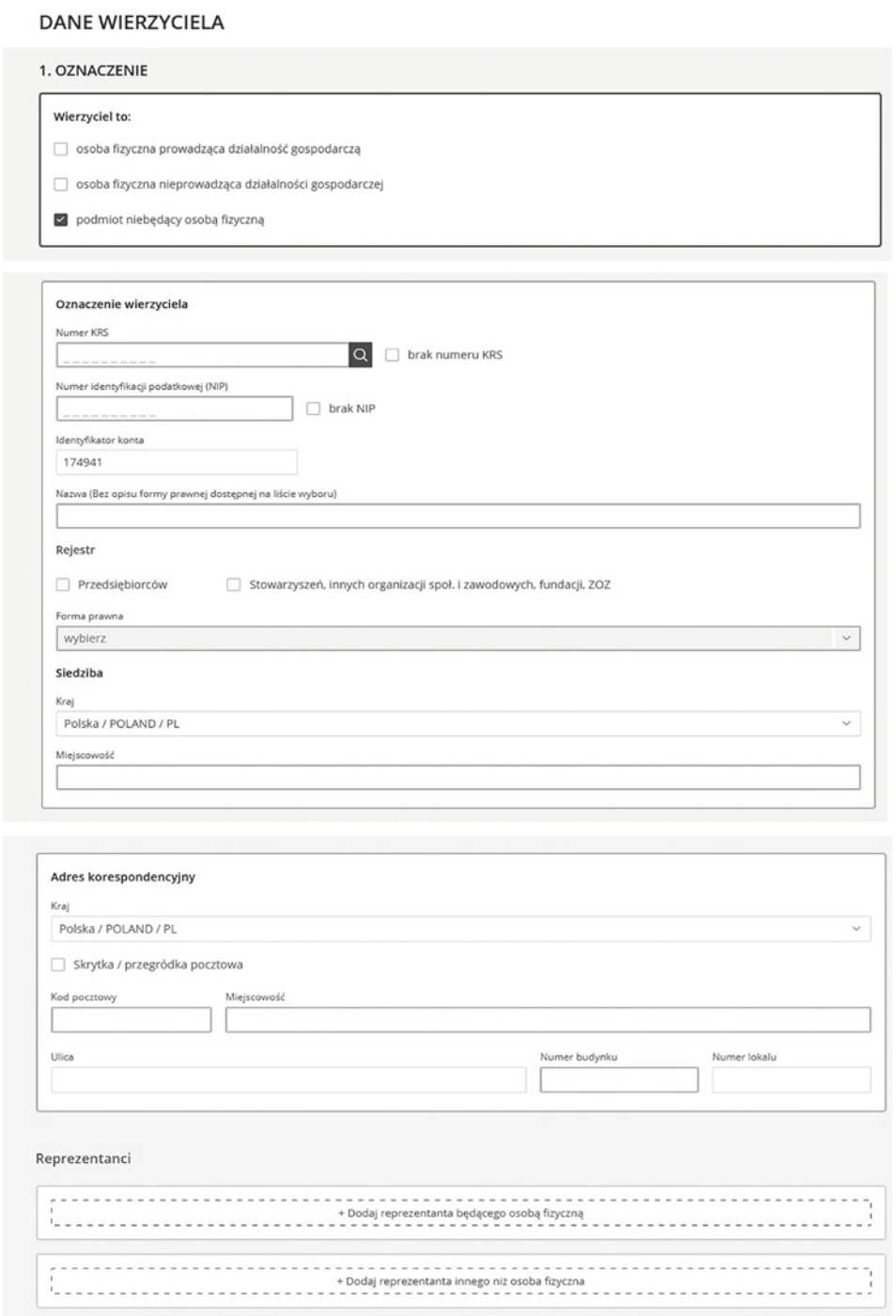
Wzór 25. Zgłoszenie wierzytelności w postępowaniu upadłościowym – fragment formularza (cz. III)

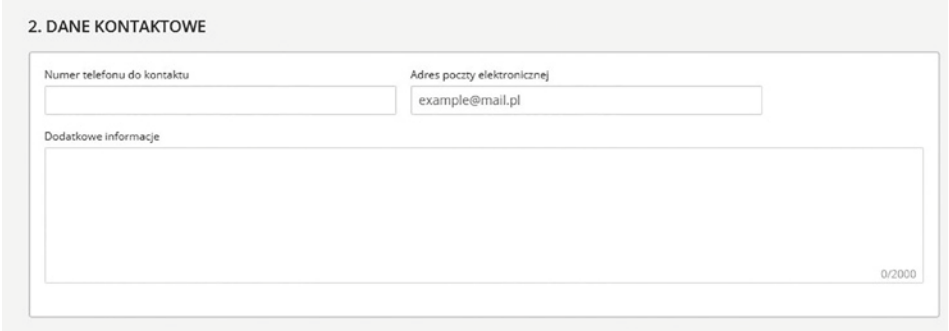
Należy wskazać, czy wierzyciel jest osobą fizyczną prowadzącą działalność gospodarczą czy osobą fizyczną nieprowadzącą takiej działalności albo podmiotem niebędącym osobą fizyczną. W przypadku podmiotów niebędących osobami fizycznymi należy wpisać numer KRS, numer NIP, nazwę, wskazać rejestr, w którym zarejestrowany został wierzyciel, formę prawną i siedzibę, dane osób reprezentujących podmiot oraz dane kontaktowe.

eprasa.pl cee0270da0

Wzór 26. Zgłoszenie wierzytelności w postępowaniu upadłościowym – fragment formularza (cz. III)

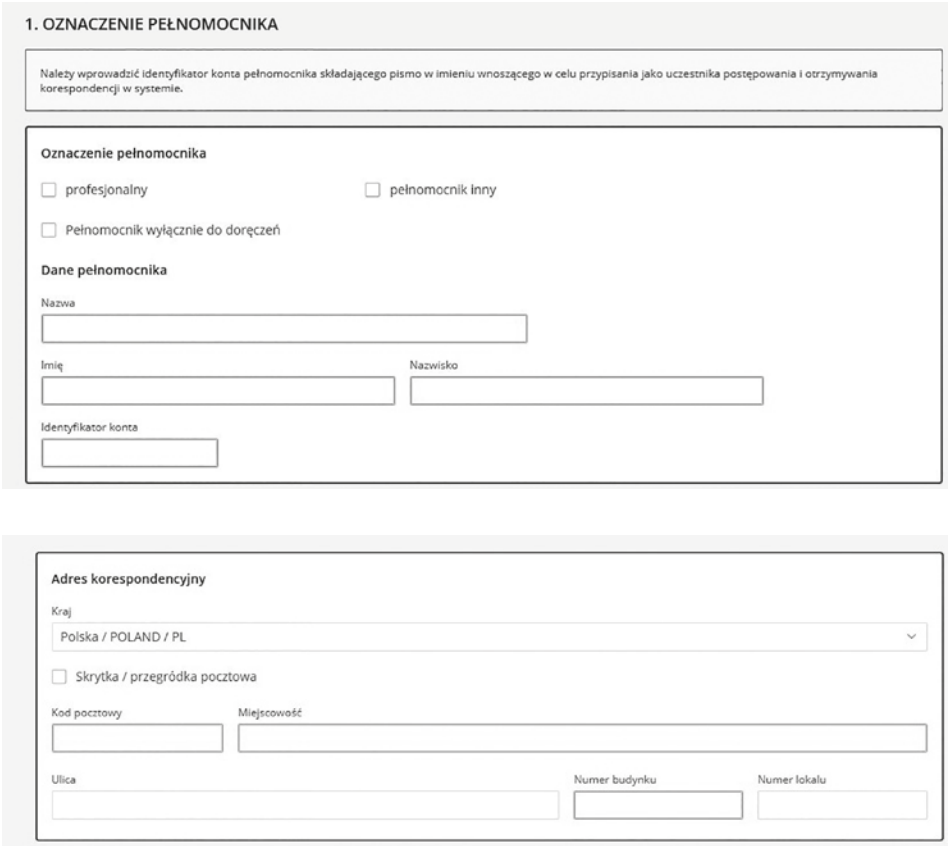

eprasa.pl cee0270da0

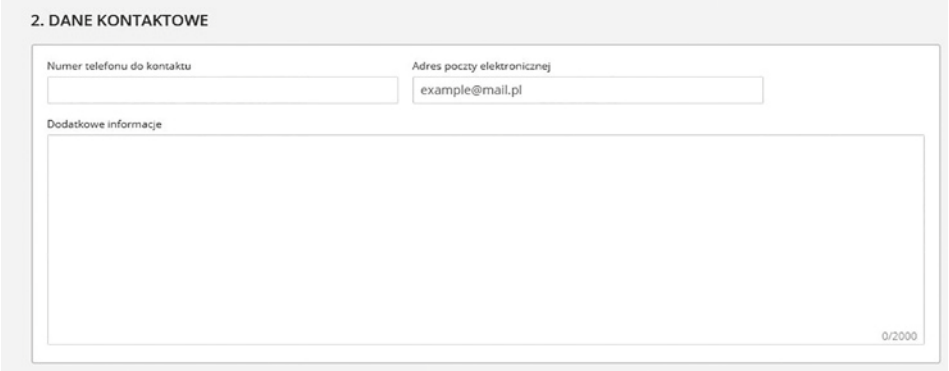

Następnie należy wskazać dane pełnomocnika.

Wzór 27. Zgłoszenie wierzytelności w postępowaniu upadłościowym – fragment formularza (cz. III)

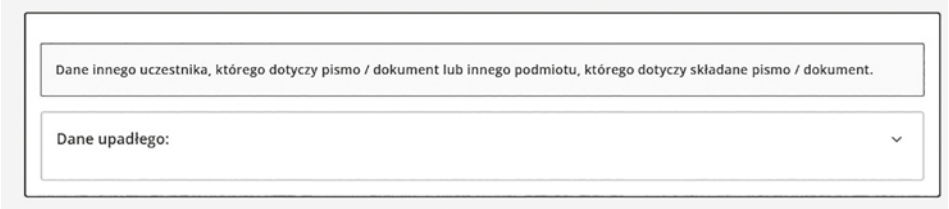

eprasa.pl cee0270da0

Należy wskazać dane upadłego. Dane te po ich zaznaczeniu zaciągają się automatycznie.

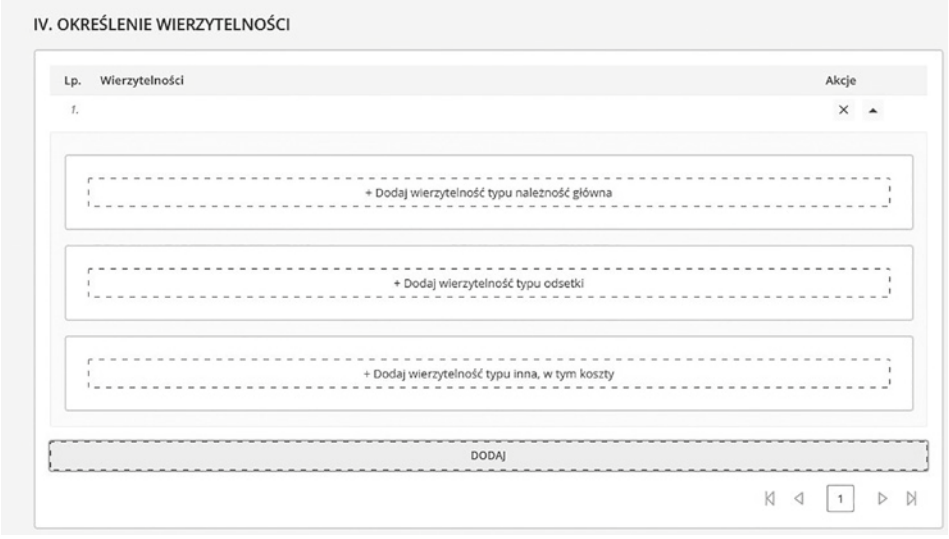
Wzór 28. Zgłoszenie wierzytelności w postępowaniu upadłościowym – fragment formularza (cz. III)

Krok 5. Opisanie i oznaczenie wierzytelności

Przystępujemy do opisania i oznaczenia wierzytelności.

Wzór 29. Zgłoszenie wierzytelności w postępowaniu upadłościowym – fragment formularza (cz. IV)

eprasa.pl cee0270da0

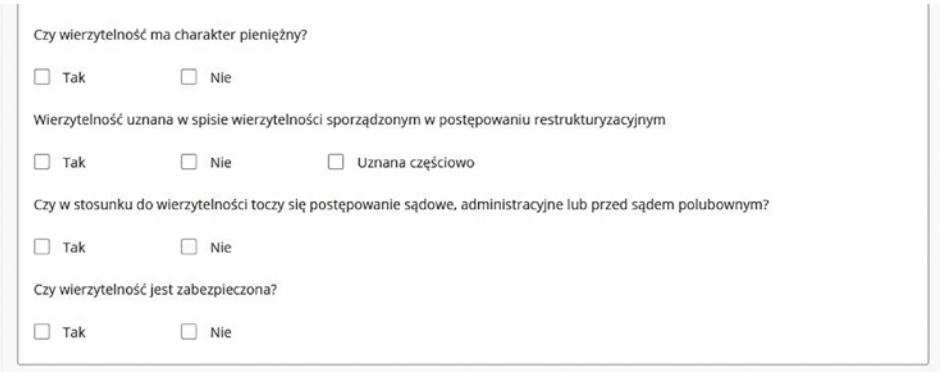
Po wybraniu opcji „wierzytelność typu należność główna" wyświetla się kolejna część formularza umożliwiająca określenie wierzytelności, w tym wskazanie, czy wierzyciel jest wyłącznie wierzycielem rzeczowym. W tym miejscu wskazać należy kategorię, w której wierzytelność powinna być zaspokojona, oraz ją opisać, w tym wskazać, skąd wynika, i załączyć skany odpowiednich dokumentów ją potwierdzających.

Wzór 30. Zgłoszenie wierzytelności w postępowaniu upadłościowym – fragment formularza (cz. IV)

W dalszej części formularza należy wskazać, czy wierzytelność ma charakter pieniężny, czy została ujęta w spisie wierzytelności sporządzonym w postępowaniu restrukturyzacyjnym, czy toczy się w stosunku do niej postępowanie sądowe i czy jest zabezpieczona. W przypadku określenia, że wierzytelność ma charakter pieniężny, należy wskazać kwotę wierzytelności pieniężnej w PLN i termin płatności. Jeśli wierzytelność została ujęta w spisie wierzytelności sporządzonym w postępowaniu restrukturyzacyjnym, należy wskazać sygnaturę postępowania, jeśli nie – należy załączyć dokumenty potwierdzające wierzytelności i je opisać.

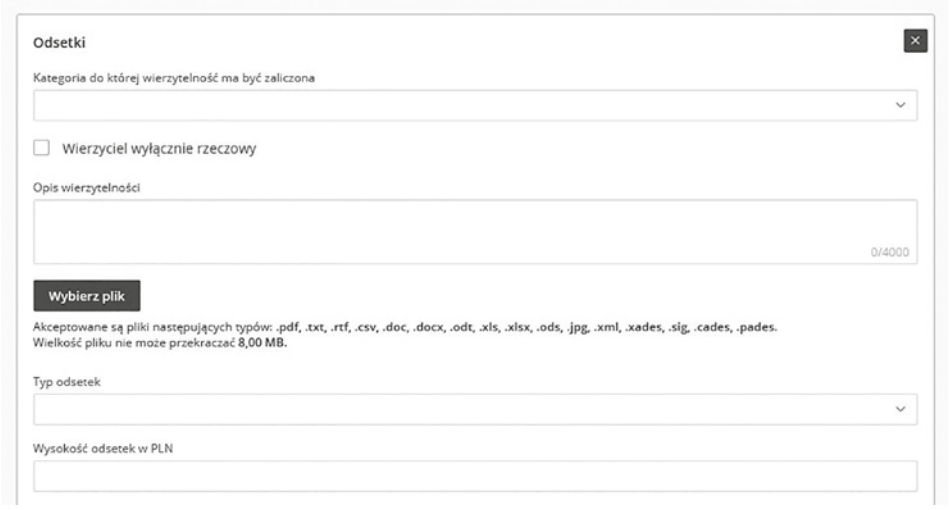
Wzór 31. Zgłoszenie wierzytelności w postępowaniu upadłościowym – fragment formularza (cz. IV)

eprasa.pl cee0270da0

W przypadku jeśli wierzyciel dochodzi należności wraz z odsetkami, należy wypełnić pozycję „odsetki". W pozycji tej wskazać należy, czy wierzyciel jest wierzycielem wyłącznie rzeczowym, kategorię, do której wierzytelność odsetkowa ma zostać zaliczona, opisać i załączyć skan dokumentu. Następnie wskazać typ i wysokość odsetek. W pozycji „typ odsetek" pojawia się rozwijana lista umożliwiająca wybór. Kolejno wskazać trzeba kwotę, od której naliczane są odsetki, oraz inne dane, tj. czy wierzytelność ta została ujęta w spisie wierzytelności sporządzonym w postępowaniu restrukturyzacyjnym, czy toczy się w stosunku do niej postępowanie sądowe i czy jest zabezpieczona.

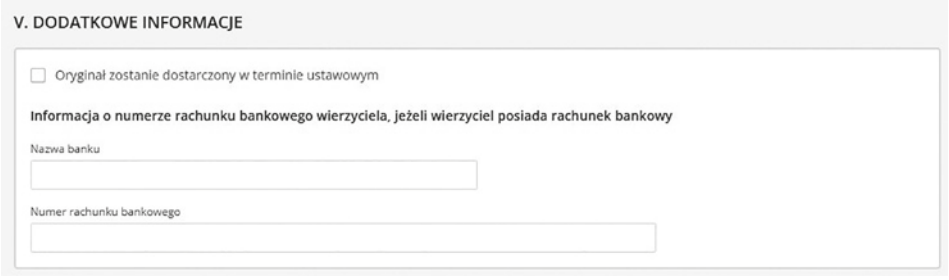
Wzór 32. Zgłoszenie wierzytelności w postępowaniu upadłościowym – fragment formularza (cz. IV)

Krok 6. Dodatkowe informacje, w tym numer rachunku bankowego wierzyciela

Kolejna, V część formularza zawiera informacje dodatkowe. W tym miejscu należy wskazać numer rachunku bankowego wierzyciela i nazwę banku.

Wzór 33. Zgłoszenie wierzytelności w postępowaniu upadłościowym – fragment formularza (cz. V)

eprasa.pl cee0270da0

Krok 7. Podsumowanie wskazanych wierzytelności

Kolejna część formularza zawiera podsumowanie wierzytelności, ze wskazaniem wierzytelności zgłoszonych do poszczególnych kategorii oraz ich wysokości.

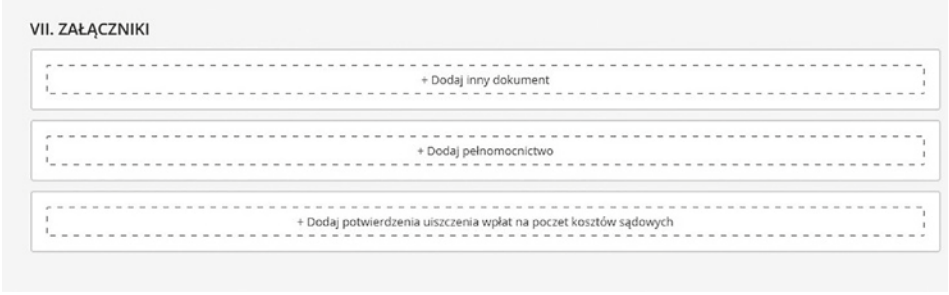
Wzór 34. Zgłoszenie wierzytelności w postępowaniu upadłościowym – fragment formularza (cz. VI)

Krok 8. Wymienienie i dołączenie załączników

Ostatnia część formularza zawiera miejsce na załączenie załączników do zgłoszenia, w tym pełnomocnictwa.

Wzór 35. Zgłoszenie wierzytelności w postępowaniu upadłościowym – fragment formularza (cz. VII)

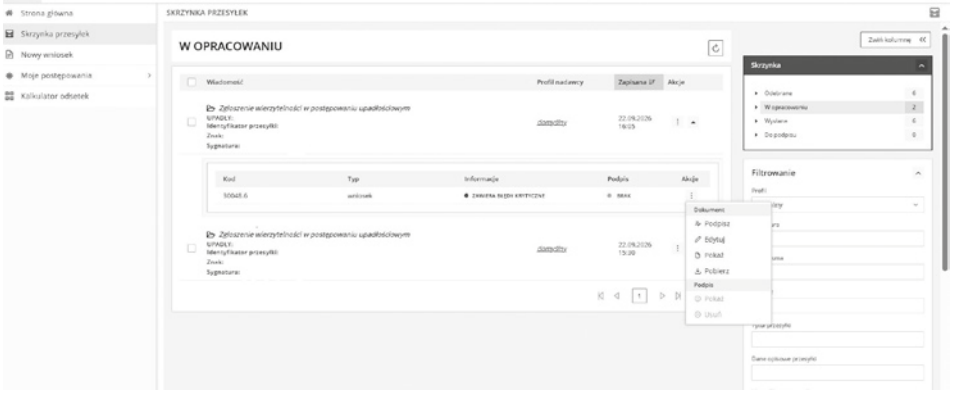

Krok 9. Zapisanie formularza, jego podpisanie i wysłanie

Po zakończeniu wypełniania formularza należy go zapisać. Następnie należy wejść w skrzynkę przesyłek, zakładka „w opracowaniu", odnaleźć zgłoszenie i rozwinąć pasek „akcje", po czym wybrać opcje „podpisz". Po podpisaniu zgłoszenie należy wysłać.

eprasa.pl cee0270da0

Wzór 36. Zgłoszenie wierzytelności w postępowaniu upadłościowym – podpisanie formularza

Zgodnie z art. 243 ust. 1 PrUpad syndyk sprawdza, czy zgłoszona wierzytelność znajduje potwierdzenie w księgach rachunkowych lub innych dokumentach upadłego albo we wpisie w księdze wieczystej lub rejestrach oraz wzywa upadłego do wskazania, czy wierzytelność uznaje. W przypadku gdy zgłoszona wierzytelność nie znajduje potwierdzenia w wyżej wskazanych dokumentach, syndyk wzywa wierzyciela do złożenia, w terminie tygodnia, dokumentów wskazanych w zgłoszeniu wierzytelności pod rygorem odmowy jej uznania. Termin ten, co istotne, nie ulega przedłużeniu ani przywróceniu. Syndyk może jednak uwzględnić dokumenty złożone po terminie, o ile nie spowoduje to opóźnienia w przekazaniu sędziemu listy wierzytelności.

11.4. Zaspokajanie należności wierzycieli w rezultacie prowadzonego postępowania upadłościowego

W miarę likwidacji masy upadłości i po zatwierdzeniu przez sędziego komisarza listy wierzytelności w całości lub w części syndyk dokonuje jednorazowo lub kilkukrotnie podziału funduszów masy. W przypadku, w którym zatwierdzona zostanie częściowa lista wierzytelności, w planie podziału uwzględnia się kwoty objęte nierozpoznanymi sprzeciwami, przy czym zabezpiecza się środki na ich ewentualną wypłatę po prawomocnym rozpoznaniu sprzeciwów (art. 337 ust. 1a PrUpad).

> Fundusze masy upadłości obejmują sumy uzyskane z likwidacji masy upadłości oraz dochód uzyskany z prowadzenia lub wydzierżawienia przedsiębiorstwa upadłego, a także odsetki od tych sum zdeponowanych w banku, chyba że przepisy ustawy stanowią inaczej.

W przypadku kilkukrotnego dokonywania podziału funduszów masy upadłości, po całkowitym zlikwidowaniu masy oraz po podziale sumy uzyskanej ze zbycia przedmiotu

eprasa.pl cee0270da0

obciążonego hipoteką, zastawem, zastawem rejestrowym, zastawem skarbowym, hipoteką morską, dokonuje się ostatecznego podziału masy.

Sporządzany przez syndyka plan podziału funduszów masy upadłości zawiera (art. 347 PrUpad):

- sumę podlegającą podziałowi,
- wierzytelności i prawa osób trzecich, które uczestniczą w podziale,
- sumę, jaka każdemu z uczestników przypada w ramach podziału,
- sumy podlegające wypłacie oraz te, które mają być pozostawione w depozycie sądowym wraz z określeniem przyczyny ich złożenia do depozytu, i te, które mają być pozostawione w masie upadłości w związku z nierozpoznanymi sprzeciwami,
- wskazanie, czy plan podziału jest częściowy czy ostateczny.

Tak sporządzony plan podziału syndyk przedkłada sędziemu komisarzowi, który może wnieść do planu podziału poprawki, jak również polecić syndykowi dokonanie określonych zmian.

Jeżeli w toku postępowania upadłościowego syndyk dokonuje zbycia rzeczy lub prawa, które są obciążone hipoteką, zastawem, zastawem rejestrowym, zastawem skarbowym lub hipoteką morską, albo nieruchomości, na której ciążyły prawa i roszczenia osobiste wygasające na skutek sprzedaży w postępowaniu upadłościowym, środki uzyskane w ten sposób są wyodrębnione z funduszów masy upadłości i służą zaspokojeniu wierzytelności zabezpieczonych. Może to jednak nastąpić dopiero po pokryciu wartości praw wygasających oraz niektórych wierzytelności ważnych społecznie. W stosunku do tych środków sporządzany jest również odrębny plan podziału.

Wierzytelności osobiste zabezpieczone hipoteką, zastawem, zastawem rejestrowym, zastawem skarbowym i hipoteką morską umieszcza się w planie podziału funduszów masy upadłości tylko w takiej sumie, w jakiej nie zostały zaspokojone z przedmiotu zabezpieczenia (art. 340 ust. 1 PrUpad).

Należności w toku postępowania upadłościowego są zaspokajane w kolejności przedstawionej w tabeli 36.

Tabela 36. Kolejność zaspokajania należności w toku postępowania upadłościowego

Lp.	Kategoria należności	Sposób zaspokojenia
1	2	3
1.	Koszty postępowania (art. 230 ust. 1 PrUpad)	Zaspokajane w miarę wpływu stosownych sum do masy upadłościowej. Brak ich uiszczenia może być przesłanką do umorzenia postępowania na podst. art. 361 pkt 1 PrUpad.
2.	Zobowiązania masy (art. 230 ust. 2 PrUpad) inne niż koszty postępowania	Zaspokajane w miarę wpływu środków do masy upadłościowej. Zaspokojenie następuje poprzez sporządzenie podziału funduszów masy.

eprasa.pl cee0270da0

1	2	3
3.	Wierzytelności przypadające w ramach kategorii zaspokojenia (patrz tab. 37)	Zaspokajane w wyniku podziału funduszów masy, stosunkowo do wysokości każdej należności, z uwzględnieniem kolejności kategorii.

Tabela 37. Kategorie należności podlegających zaspokojeniu z funduszów masy upadłości (art. 342 PrUpad)

Kategoria	Zakres należności
Pierwsza	Kategoria ta obejmuje: a) przypadające za czas przed ogłoszeniem upadłości należności ze stosunku pracy, z wyjątkiem roszczeń z tytułu wynagrodzenia reprezentanta upadłego lub wynagrodzenia osoby wykonującej czynności związane z zarządem lub nadzorem nad przedsiębiorstwem upadłego, b) roszczenia Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych o zwrot z masy upadłości świadczeń wypłaconych przez Fundusz pracownikom upadłego, c) należności rolników z tytułu umów o dostarczenie produktów z własnego gospodarstwa rolnego, d) należności alimentacyjne, e) renty z tytułu odszkodowania za wywołanie choroby, niezdolności do pracy, kalectwa lub śmierci, f) renty z tytułu zamiany uprawnień objętych treścią prawa dożywocia na dożywotnią rentę, g) przypadające za 3 ostatnie lata przed ogłoszeniem upadłości należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne w rozumieniu ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, h) należności powstałe w postępowaniu restrukturyzacyjnym z czynności zarządcy, i) należności powstałe z czynności dłużnika dokonanych po otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego niewymagających zezwolenia rady wierzycieli albo zgody nadzorcy sądowego lub dokonanych za zezwoleniem rady wierzycieli albo zgodą nadzorcy sądowego, jeżeli upadłość ogłoszono w wyniku rozpoznania uproszczonego wniosku o ogłoszenie upadłości, j) należności z tytułu kredytu, pożyczki, obligacji, gwarancji lub akredytyw lub innego finansowania przewidzianego układem przyjętym w postępowaniu restrukturyzacyjnym i udzielonego w związku z wykonaniem takiego układu – jeżeli upadłość ogłoszono w wyniku rozpoznania wniosku o ogłoszenie upadłości złożonego nie później niż 3 miesiące po prawomocnym uchyleniu układu.
Druga	Obejmuje inne należności, jeżeli nie podlegają zaspokojeniu w innych kategoriach, w szczególności podatki i inne daniny publiczne oraz pozostałe należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne.
Trzecia	Obejmuje: a) odsetki od należności ujętych w wyższych kategoriach w kolejności, w jakiej podlega zaspokojeniu kapitał, b) sądowe i administracyjne kary grzywny oraz należności z tytułu darowizn i zapisów.
Czwarta	Kategoria ta obejmuje należności wspólników albo akcjonariuszy z tytułu pożyczki lub innej czynności prawnej o podobnych skutkach, w szczególności dostawy towaru z odroczonym terminem płatności, dokonanej na rzecz upadłego będącego spółką kapitałową w okresie 5 lat przed ogłoszeniem upadłości, wraz z odsetkami.

eprasa.pl cee0270da0

Należności z niższych kategorii zaspokaja się dopiero po zaspokojeniu należności z kategorii wyższych. W przypadku zaś gdy suma przeznaczona do zaspokojenia wierzycieli w określonej kategorii nie jest wystarczająca do zaspokojenia wszystkich wierzytelności, należności w ramach tej samej kategorii zaspokaja się stosunkowo do wysokości każdej z nich.

Wierzytelności zabezpieczone:

- hipoteką,
- zastawem,
- zastawem rejestrowym,
- zastawem skarbowym i hipoteką morską

– wygasające według przepisów ustawy prawa oraz skutki ujawnienia praw i roszczeń osobistych ciążące na:

- nieruchomości,
- użytkowaniu wieczystym,
- spółdzielczym własnościowym prawie do lokalu lub
- statku morskim wpisanym do rejestru okrętowego

– są zaspokajane z sumy uzyskanej z likwidacji obciążonego przedmiotu w kolejności przysługującego im pierwszeństwa. W równym stopniu z wierzytelnością zaspokaja się roszczenia o świadczenia uboczne objęte zabezpieczeniem. Przyznaną wierzycielowi sumę zalicza się w pierwszej kolejności na należność główną, następnie na odsetki i pozostałe roszczenia o świadczenia uboczne. Koszty postępowania uwzględnia się w ostatniej kolejności.

12. Restrukturyzacja dłużnika

Prawo restrukturyzacyjne reguluje wszczęcie, przebieg i skutki prowadzonych postępowań, które mają na celu umożliwienie dłużnikowi restrukturyzacji w drodze zawarcia układu z wierzycielami oraz podjęcie działań naprawczych mających zapobiec konieczności ogłoszenia upadłości dłużnika.

Z założenia przeprowadzenie działań w ramach postępowań restrukturyzacyjnych ma umożliwić przedsiębiorcom „nowy start" w sytuacji, gdy niepowodzenie prowadzonej działalności gospodarczej wynika z niekorzystnej zmiany warunków ekonomicznych. Jednocześnie postępowania te mają zmaksymalizować poziom ochrony praw wierzycieli i umożliwić im aktywny udział w postępowaniu.

Zgodnie z art. 6 ust. 1 PrRest postępowanie restrukturyzacyjne może być prowadzone wobec dłużnika niewypłacalnego lub zagrożonego niewypłacalnością. Przy czym przez dłużnika niewypłacalnego należy rozumieć dłużnika niewypłacalnego w rozumieniu ustawy – Prawo upadłościowe, a przez dłużnika zagrożonego niewypłacalnością – takiego, którego sytuacja ekonomiczna wskazuje, że w niedługim czasie może stać się niewypłacalny.

eprasa.pl cee0270da0

W doktrynie podnosi się, że przedsiębiorca jest zagrożony niewypłacalnością, gdy jego sytuacja ekonomiczna wskazuje, że w najbliższym czasie może stać się niewypłacalny. Zagrożenie to taki stan, w którym przewidujemy możliwość wystąpienia niewypłacalności, ale ta niewypłacalność jeszcze nie występuje. Wystarczy tu nawet niewielki stopień prawdopodobieństwa, na co wskazuje zwrot „może stać się" (P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz,* wyd. 8, Warszawa 2024).

Niewypłacalnym jest zaś dłużnik, który utracił zdolność do wykonywania wymagalnych zobowiązań pieniężnych.

12.1. Rodzaje postępowań restrukturyzacyjnych

Wyróżnia się cztery rodzaje postępowań restrukturyzacyjnych, tj.:

1) postępowanie o zatwierdzenie układu;
2) przyspieszone postępowanie układowe;
3) postępowanie układowe;
4) postępowanie sanacyjne.

Postępowania te znacznie różnią się pomiędzy sobą, dlatego też będą omawiane osobno.

12.1.1. Postępowanie o zatwierdzenie układu

Postępowanie o zatwierdzenie układu jest najmniej sformalizowanym postępowaniem restrukturyzacyjnym. Z założenia jest postępowaniem najszybszym, w najmniejszym stopniu ograniczającym dłużnikowi prawo zarządu własnym majątkiem, ale również dającym dłużnikowi najmniejszą ochronę przed egzekucją.

Zgodnie z art. 3 ust. 2 PrRest postępowanie to umożliwia zawarcie układu w wyniku samodzielnego zbierania głosów wierzycieli przez dłużnika bez udziału sądu. Może być prowadzone w przypadku, w którym suma wierzytelności spornych uprawniających do głosowania nad układem nie przekracza 15% sumy wierzytelności uprawniających do głosowania nad układem.

Postępowanie o zatwierdzenie układu przebiega w dwóch fazach:

1) etap pozasądowy – obejmuje opracowanie propozycji układowych, samodzielne zbieranie głosów i złożenie do sądu wniosku o zatwierdzenie układu,
2) etap sądowy – obejmuje postępowanie o zatwierdzenie układu przez sąd.

W celu opracowania propozycji układowych dłużnik zawiera z doradcą restrukturyzacyjnym umowę o sprawowanie nadzoru nad przebiegiem postępowania. Doradca ten pełni funkcje nadzorcy układu.

Niezwłocznie po zawarciu umowy dłużnik ustala dzień układowy, który zgodnie z art. 211 ust. 2 PrRest przypada nie wcześniej niż 4 miesiące i nie później niż dzień przed dniem złożenia wniosku o zatwierdzenie układu.

eprasa.pl cee0270da0

Ustalenie dnia układowego ma istotne znaczenie dla postępowania o zatwierdzenie układu, albowiem według tej daty określa się wierzytelności objęte układem, jak również uprawnienia wierzycieli do głosowania nad układem i jego skutki.

WAŻNE! Układ obejmuje wierzytelności osobiste powstałe do końca dnia poprzedzającego dzień układowy. Wierzytelności osobiste powstałe po dniu układowym nie są objęte układem (art. 211 ust. 4 PrRest). Wierzytelności te nie muszą być wymagalne.

W toku postępowania o zatwierdzenie układu nadzorca układu zbiera, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe, głosy wierzycieli. Głosowanie dokonywane jest poprzez wypełnienie karty do głosowania. Nadzorca układu może również zwołać zgromadzenie wierzycieli w celu przeprowadzenia głosowania nad układem.

W przypadku przyjęcia układu przez wierzycieli dłużnik składa do sądu wniosek o zatwierdzenie układu. Po złożeniu wniosku sąd wydaje postanowienie w przedmiocie zatwierdzenia lub odmowy zatwierdzenia układu.

Z dniem uprawomocnienia się postanowienia o odmowie zatwierdzenia układu lub zatwierdzeniu układu przez sąd postępowanie restrukturyzacyjne uważa się za zakończone, a dłużnik odzyskuje zarząd swoim majątkiem. Po uprawomocnieniu się postanowienia o zatwierdzenie układu dłużnik rozpoczyna jego wykonywanie.

12.1.2. Przyspieszone postępowanie układowe

Drugim z postępowań uregulowanych w ustawie jest przyspieszone postępowanie układowe. Postępowanie to umożliwia dłużnikowi zawarcie układu po sporządzeniu i zatwierdzeniu spisu wierzytelności w uproszczonym trybie (art. 3 ust. 3 PrRest). Postępowanie może być prowadzone pod warunkiem, że suma wierzytelności spornych uprawniających do głosowania nad układem nie przekracza 15% sumy wierzytelności uprawniających do głosowania nad układem.

Przyspieszone postępowanie układowe rozpoczyna się z dniem wydania przez sąd postanowienia o otwarciu tego postępowania (art. 189 ust. 1 PrRest). Dzień ten jest określany jako **dzień otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego.** O otwarciu postępowania obwieszcza się w Krajowym Rejestrze Zadłużonych, który jest powszechnie dostępny w Internecie. Wierzyciel może zatem z łatwością, znając NIP lub PESEL albo KRS dłużnika, bez konieczności zakładania konta i logowania się do systemu, zweryfikować w wyszukiwarce dostępnej w pasku po lewej stronie („Wyszukiwanie podmiotów") w portalu na stronie https://krz.ms.gov.pl/, czy w stosunku do kontrahenta lub dłużnika prowadzone jest jakieś postępowanie restrukturyzacyjne oraz na jakim znajduje się ono etapie. Wskazać przy tym należy, że w systemie ujawnia się również złożenie wniosku o otwarcie przyspieszonego postępowania

eprasa.pl cee0270da0

układowego, układowego lub sanacyjnego. W przypadku postępowania o zatwierdzenie układu widoczne jest natomiast obwieszczenie o ustaleniu dnia układowego.

Istotne z punktu widzenia wierzycieli jest to, że od dnia otwarcia przyspieszonego postępowania układowego do dnia jego zakończenia albo uprawomocnienia się postanowienia o umorzeniu przyspieszonego postępowania układowego spełnianie przez dłużnika albo zarządcę świadczeń wynikających z wierzytelności, które z mocy prawa są objęte układem, jest niedopuszczalne (art. 252 ust. 1 PrRest).

Układ obejmuje zaś wierzytelności osobiste powstałe do końca dnia poprzedzającego dzień otwarcia postępowania oraz odsetki od tych wierzytelności również w tym zakresie, w jakim narosły po dniu otwarcia postępowania. Układ obejmuje też wierzytelności zależne od warunku, jeżeli warunek ziścił się w czasie wykonywania układu. Wierzytelności powstałe w dniu otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego i później nie są objęte układem. Powinny one być zaspokajane na bieżąco w toku postępowania i po jego zakończeniu. Istotne jest to, że dla objęcia wierzytelności z mocy prawa układem istotny jest moment powstania wierzytelności, a nie data jej wymagalności. Wierzytelności te nie muszą w konsekwencji być wymagalne na dzień otwarcia postępowania. Układem nie są również objęte wierzytelności rzeczowe, jeśli dłużnik rzeczowy nie jest jednocześnie dłużnikiem osobistym wierzyciela.

Układem objęte są także wierzytelności z tytułu świadczeń okresowych, w zakresie wynikającym z art. 77 ust. 1 PrRest. Zgodnie z tym przepisem wierzytelności za okres rozliczeniowy, w trakcie którego zostało otwarte postępowanie restrukturyzacyjne, np. z tytułu czynszu najmu, ulega z mocy prawa proporcjonalnemu podziałowi:

- na część traktowaną jak wierzytelność powstałą przed dniem otwarcia postępowania (objętą układem z mocy prawa),
- na część traktowaną jak wierzytelność powstającą po dniu otwarcia postępowania (nieobjętą układem).

W przyspieszonym postępowaniu układowym od dnia jego otwarcia do dnia zakończenia albo uprawomocnienia się postanowienia o umorzeniu dłużnik ani zarządca nie mogą spełniać świadczeń wynikających z wierzytelności, które z mocy prawa są objęte układem.

W przypadku złamania przez dłużnika lub zarządcę powyższego zakazu wierzyciel, który zostałby zaspokojony z jego naruszeniem, byłby zobowiązany do zwrotu do masy układowej otrzymanego świadczenia na podstawie art. 410 § 2 k.c.

Otwarcie przyspieszonego postępowania układowego wywiera rozległe skutki w sferze prawnej dłużnika oraz jego majątku. W przeciwieństwie bowiem do postępowania

eprasa.pl cee0270da0

o zatwierdzenie układu w przyspieszonym postępowaniu układowym z dniem otwarcia postępowania mienie służące prowadzeniu przedsiębiorstwa oraz mienie dłużnika staje się masą układową. Dodatkowo ustawa – Prawo restrukturyzacyjne wprowadza szereg ograniczeń w zakresie stosunków umownych w postaci m.in. zakazu wypowiadania, w okresie od dnia otwarcia przyspieszonego postępowania układowego do dnia jego zakończenia albo uprawomocnienia się postanowienia o umorzeniu postępowania, umów:

- najmu lub dzierżawy lokalu lub nieruchomości, w których jest prowadzone przedsiębiorstwo dłużnika, o ile miałoby to nastąpić bez zezwolenia rady wierzycieli, czy
- kredytu w zakresie środków postawionych do dyspozycji kredytobiorcy przed dniem otwarcia postępowania.

Po otwarciu przyspieszonego postępowania układowego nadzorca sądowy sporządza i składa sędziemu komisarzowi plan restrukturyzacyjny uwzględniający propozycje restrukturyzacji przedstawione przez dłużnika, spis wierzytelności i spis wierzytelności spornych. Niezwłocznie po złożeniu tych dokumentów sędzia komisarz wyznacza termin głosowania nad układem, o którym nadzorca sądowy zawiadamia wierzycieli umieszczonych w spisie wierzytelności, doręczając im przy tym propozycje układowe. W przypadku przyjęcia przez wierzycieli układu sędzia komisarz wydaje na zgromadzeniu postanowienie w przedmiocie stwierdzenia przyjęcia układu.

Tak jak w przypadku postępowania o zatwierdzenie układu również w tym przypadku z dniem uprawomocnienia się postanowienia o odmowie zatwierdzenia układu lub zatwierdzeniu układu przez sąd postępowanie restrukturyzacyjne uważa się za zakończone, a dłużnik odzyskuje zarząd swoim majątkiem. Po uprawomocnieniu się postanowienia o zatwierdzeniu układu dłużnik rozpoczyna jego wykonywanie.

12.1.3. Postępowanie układowe

Trzecim z postępowań restrukturyzacyjnych uregulowanych w ustawie jest postępowanie układowe. Umożliwia ono dłużnikowi zawarcie układu po sporządzeniu i zatwierdzeniu spisu wierzytelności. Postępowanie układowe może być prowadzone, jeżeli suma wierzytelności spornych uprawniających do głosowania nad układem przekracza 15% sumy wierzytelności uprawniających do głosowania nad układem.

Postępowanie układowe, tak jak przyspieszone postępowanie układowe, rozpoczyna się z dniem wydania przez sąd postanowienia o otwarciu tego postępowania, zgodnie z art. 189 ust. 1 PrRest, który to dzień jest dniem otwarcia postępowania, o czym obwieszcza się w Krajowym Rejestrze Zadłużonych.

> Tak jak w przyspieszonym postępowaniu układowym, tak w postępowaniu układowym od dnia otwarcia postępowania do dnia jego zakończenia albo uprawomocnienia się postanowienia o umorzeniu postępowania układowego spełnianie przez dłużnika albo zarządcę świadczeń wynikających z wierzytelności, które z mocy prawa są objęte układem, jest niedopuszczalne.

eprasa.pl cee0270da0

Otwarcie postępowania układowego, tak jak przyspieszonego postępowania układowego, wywiera rozległe skutki w sferze prawnej dłużnika oraz jego majątku, w tym poprzez wprowadzenie wskazanego powyżej zakazu wypowiadania niektórych umów, oraz skutkuje powstaniem masy układowej.

W postępowaniu układowym, w przeciwieństwie do przyspieszonego postępowania układowego, sąd ma możliwość zabezpieczenia majątku dłużnika już w toku rozpoznawania wniosku o otwarcie postępowania. Zabezpieczenie majątku następuje poprzez ustanowienie tymczasowego nadzorcy sądowego. Dodatkowo już na etapie rozpoznawania wniosku o otwarcie postępowania układowego sąd ma możliwość zawieszenia postępowania egzekucyjnego prowadzonego w celu dochodzenia wierzytelności objętych z mocy prawa układem oraz uchylenia zajęcia rachunku bankowego, jeżeli jest to niezbędne do osiągnięcia celów postępowania.

W terminie 30 dni od dnia otwarcia postępowania nadzorca sądowy ustala skład masy układowej poprzez sporządzenie spisu ruchomości, nieruchomości, środków pieniężnych i przysługujących dłużnikowi praw majątkowych oraz poprzez sporządzenie spisu należności.

Po otwarciu postępowania układowego nadzorca sądowy sporządza i składa sędziemu komisarzowi plan restrukturyzacyjny uwzględniający propozycje restrukturyzacji przedstawione przez dłużnika i spis wierzytelności. Niezwłocznie po złożeniu tych dokumentów sędzia komisarz wyznacza termin głosowania nad układem, o którym nadzorca sądowy zawiadamia wierzycieli umieszczonych w spisie wierzytelności, doręczając im przy tym propozycje układowe. W przypadku przyjęcia przez wierzycieli układu sędzia komisarz wydaje na zgromadzeniu postanowienie w przedmiocie stwierdzenia przyjęcia układu.

Z dniem uprawomocnienia się postanowienia o odmowie zatwierdzenia układu lub zatwierdzeniu układu przez sąd postępowanie restrukturyzacyjne uważa się za zakończone, a dłużnik odzyskuje zarząd swoim majątkiem. Po uprawomocnieniu się postanowienia o zatwierdzeniu układu dłużnik rozpoczyna jego wykonywanie.

12.1.4. Postępowanie sanacyjne

Ostatnim z postępowań uregulowanych w ustawie – Prawo restrukturyzacyjne jest postępowanie sanacyjne. Umożliwia ono dłużnikowi przeprowadzenie działań sanacyjnych oraz zawarcie układu po sporządzeniu i zatwierdzeniu spisu wierzytelności.

Przez działania sanacyjne rozumie się czynności prawne i faktyczne, które zmierzają do poprawy sytuacji ekonomicznej dłużnika i mają na celu przywrócenie dłużnikowi zdolności do wykonywania zobowiązań, przy jednoczesnej ochronie przed egzekucją.

eprasa.pl cee0270da0

Otwarcie postępowania sanacyjnego skutkuje, co do zasady, odebraniem dłużnikowi zarządu majątkiem. W wyjątkowych przypadkach sąd może pozwolić dłużnikowi na wykonywanie zarządu nad całością lub częścią przedsiębiorstwa w granicach nieprzekraczających zakresu zwykłego zarządu. Jest to możliwe wówczas, gdy skuteczne przeprowadzenie postępowania sanacyjnego wymaga osobistego udziału dłużnika lub jego reprezentantów, a jednocześnie osoby te dają gwarancję należytego sprawowania zarządu.

Postępowanie sanacyjne rozpoczyna się z dniem wydania przez sąd postanowienia o otwarciu tego postępowania, zgodnie z art. 189 ust. 1 PrRest, który to dzień określany jest dniem otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego, o czym obwieszcza się w Krajowym Rejestrze Zadłużonych.

WAŻNE! Od dnia otwarcia postępowania do dnia jego zakończenia albo uprawomocnienia się postanowienia o umorzeniu postępowania sanacyjnego spełnianie przez dłużnika albo zarządcę świadczeń wynikających z wierzytelności, które z mocy prawa są objęte układem, jest niedopuszczalne.

Otwarcie postępowania sanacyjnego wywiera rozległe skutki w sferze prawnej dłużnika oraz jego majątku, w tym poprzez wprowadzenie wskazanego w przyspieszonym postępowaniu układowym zakazu wypowiadania niektórych umów, oraz skutkuje powstaniem masy sanacyjnej.

W postępowaniu sanacyjnym sąd ma również możliwość zabezpieczenia majątku dłużnika już w toku rozpoznawania wniosku o otwarcie postępowania, poprzez ustanowienie tymczasowego nadzorcy sądowego lub tymczasowego zarządcy. Na etapie rozpoznawania wniosku o otwarcie postępowania sanacyjnego sąd ma również możliwość:

- zawieszenia postępowania egzekucyjnego oraz
- uchylenia zajęcia rachunku bankowego, jeżeli jest to niezbędne do osiągnięcia celów postępowania (art. 286 PrRest).

Z uwagi na odesłanie w art. 286 ust. 2 PrRest do przepisu art. 268 ust. 2 PrRest dotyczącego postępowania układowego w doktrynie istnieją wątpliwości co do tego, które z postępowań egzekucyjnych mogą zostać w ten sposób zawieszone. Czy możliwość ta dotyczy wyłącznie postępowań prowadzonych w celu dochodzenia wierzytelności objętych z mocy prawa układem, co wynikałoby z art. 268 ust. 2 PrRest, czy też wszystkich postępowań egzekucyjnych. Z uwagi na treść art. 312 PrRest wydaje się, że odpowiednie zastosowanie wskazanego przepisu powinno skutkować zawieszeniem wszystkich postępowań egzekucyjnych skierowanych do majątku dłużnika wchodzącego w skład masy sanacyjnej.

W toku postępowania sanacyjnego zarządca sporządza i składa sędziemu komisarzowi w terminie 30 dni od dnia otwarcia postępowania sanacyjnego spis wierzytelności.

eprasa.pl cee0270da0

W tym samym terminie zarządca składa również plan restrukturyzacyjny. W przypadku gdy zarządcy nie uda się porozumieć z dłużnikiem co do treści planu, składa on plan, dołączając do niego zastrzeżenia dłużnika, ze wskazaniem przyczyn, dla których nie uwzględnił ich w planie. Sędzia komisarz zatwierdza plan po uzyskaniu o nim opinii rady wierzycieli. Po zatwierdzeniu planu restrukturyzacyjnego przez sędziego komisarza zarządca realizuje plan.

Dopiero po zrealizowaniu całości lub części planu restrukturyzacyjnego, ale nie później niż przed upływem 12 miesięcy od dnia otwarcia postępowania, sędzia komisarz zwołuje zgromadzenie wierzycieli w celu głosowania nad układem.

W toku postępowania sanacyjnego mienie należące do dłużnika i wchodzące w skład masy sanacyjnej oraz składniki majątkowe przekazane do masy na skutek uznania czynności dłużnika za bezskuteczną mogą zostać przez zarządcę zbyte za zgodą sędziego komisarza.

W przypadku przyjęcia przez wierzycieli układu sędzia komisarz wydaje na zgromadzeniu postanowienie w przedmiocie stwierdzenia przyjęcia układu.

Z dniem uprawomocnienia się postanowienia o odmowie zatwierdzenia układu lub zatwierdzeniu układu przez sąd postępowanie restrukturyzacyjne uważa się za zakończone, a dłużnik odzyskuje zarząd swoim majątkiem. Niezależnie od powyższego po uprawomocnieniu się postanowienia o zatwierdzeniu układu dłużnik rozpoczyna jego wykonywanie.

12.2. Organy występujące w postępowaniach restrukturyzacyjnych oraz ich role

Jak podnosi się w doktrynie, podmioty postępowania restrukturyzacyjnego można, zgodnie z teorią W. Broniewicza dotyczącą podmiotów postępowania cywilnego (W. Broniewicz, *Postępowanie cywilne w zarysie*, Warszawa 1983, s. 8), podzielić na dwie zasadnicze grupy różniące się między sobą zainteresowaniem wynikiem postępowania, a mianowicie:

1) podmioty zainteresowane wynikiem postępowania, czyli uczestnicy postępowania,
2) podmioty niezainteresowane tym wynikiem, czyli organy postępowania.

Wśród uczestników postępowania wymienić należy: dłużnika, wierzyciela osobistego dłużnika, któremu przysługuje wierzytelność bezsporna, oraz wierzyciela osobistego, któremu przysługuje wierzytelność sporna i który uprawdopodobnił swoją wierzytelność oraz został dopuszczony do udziału w sprawie przez sędziego komisarza.

eprasa.pl cee0270da0

Wśród organów postępowania wyróżnić natomiast można:

1) **organy sądowe**, do których zaliczamy sąd restrukturyzacyjny, jakim jest sąd rejonowy – sąd gospodarczy, i sędziego komisarza,
2) **organy pozasądowe**, do których zaliczamy: nadzorcę układu, nadzorcę sądowego i zarządcę.

W doktrynie istnieje spór dotyczący charakteru prawnego jeszcze dwóch podmiotów postępowania restrukturyzacyjnego, tj. rady wierzycieli, o której mowa w art. 121 PrRest, oraz zgromadzenia wierzycieli – art. 104 PrRest. Część doktryny uważa je za formę działania wierzycieli w postępowaniu, organ przedstawicielski wierzycieli, za czym przemawiałoby również ujęcie przepisów dotyczących rady wierzycieli i zgromadzenia wierzycieli w dziale IV tytułu I ustawy, zatytułowanym „Uczestnicy postępowania", część zaś uważa je za pozasądowy organ postępowania restrukturyzacyjnego.

Rada wierzycieli

Rada wierzycieli jest organem fakultatywnym i może występować w przyspieszonym postępowaniu układowym, układowym i sanacyjnym. Postępowanie może toczyć się również bez jej udziału – wówczas jej funkcje wykonuje sędzia komisarz. Brak jest możliwości powołania rady wierzycieli w postępowaniu o zatwierdzenie układu.

Rada wierzycieli jest przez sędziego komisarza ustanawiana z urzędu, o ile sędzia komisarz uzna to za potrzebne, albo na wniosek. Członków rady wierzycieli powołuje i odwołuje sędzia komisarz. Rolą rady wierzycieli jest reprezentowanie interesu wierzycieli w toku postępowania, tj.:

- udziela ona pomocy nadzorcy sądowemu lub zarządcy,
- kontroluje czynności nadzorcy sądowego lub zarządcy,
- bada stan funduszów masy układowej lub sanacyjnej,
- udziela zezwolenia na czynności, które mogą być dokonane tylko za zezwoleniem rady wierzycieli,
- wyraża opinie w sprawach na żądanie sędziego komisarza, nadzorcy sądowego, zarządcy lub dłużnika,
- może przedstawiać sędziemu komisarzowi swoje uwagi o działalności dłużnika, nadzorcy sądowego lub zarządcy,
- może żądać od dłużnika, nadzorcy sądowego lub zarządcy wyjaśnień, badać księgi i dokumenty przedsiębiorstwa dłużnika w zakresie, w jakim nie narusza to tajemnicy przedsiębiorstwa.

Zgromadzenie wierzycieli

Zgromadzenie wierzycieli jest zwoływane przez sędziego komisarza, a w postępowaniu o zatwierdzenie układu – przez nadzorcę układu, w:

1) celu głosowania nad układem;
2) przypadku gdy rada wierzycieli podejmie uchwałę o zwołaniu zgromadzenia;
3) przypadku gdy uzna to za potrzebne.

eprasa.pl cee0270da0

Kompetencje zgromadzenia wierzycieli nie zostały precyzyjnie uregulowane w ustawie.

Ze względu na różnice występujące między poszczególnymi postępowaniami restrukturyzacyjnymi konieczne jest wskazanie pozostałych organów postępowania odrębnie w stosunku do każdego z nich, co dla uproszczenia zostanie przedstawione w tabeli 38. Tabela obejmuje przy tym wyłącznie obligatoryjne organy sądowe oraz pozasądowe, z wyłączeniem rady wierzycieli i zgromadzenia wierzycieli omówionych pokrótce powyżej.

Tabela 38. Organy w postępowaniach restrukturyzacyjnych

Lp.	Rodzaj postępowania	Organy sądowe	Organy pozasądowe
1	2	3	4
1.	Postępowanie o zatwierdzenie układu	Sąd restrukturyzacyjny	Nadzorca układu wybierany przez dłużnika pełni swoją funkcję na podstawie umowy zawartej z dłużnikiem. Od dnia wydania postanowienia w przedmiocie zatwierdzenia układu do dnia jego uprawomocnienia, zgodnie z art. 224 ust. 1 PrRest, nadzorca układu wykonuje uprawnienia nadzorcy sądowego
2.	Przyspieszone postępowanie układowe	■ sąd restrukturyzacyjny – na etapie rozpoznawania wniosku o otwarcie postępowania, ■ sędzia komisarz po otwarciu postępowania, z wyjątkiem czynności, do których dokonania właściwy pozostaje sąd	■ nadzorca sądowy wyznaczany przez sąd w postanowieniu o otwarciu przyspieszonego postępowania układowego, ■ zarządca – może zostać ustanowiony postanowieniem sądu, w którym sąd uchyla zarząd własny dłużnika z uwagi na naruszenie przez dłużnika prawa w zakresie sprawowania zarządu albo możliwości pokrzywdzenia wierzycieli lub gdy oczywiste jest, że sposób sprawowania zarządu przez dłużnika nie daje gwarancji wykonania układu albo dłużnik nie wykonuje poleceń sędziego komisarza lub nadzorcy sądowego

eprasa.pl cee0270da0

1	2	3	4
3.	Postępowanie układowe	■ sąd restrukturyzacyjny – na etapie rozpoznawania wniosku o otwarcie postępowania, ■ sędzia komisarz po otwarciu postępowania, z wyjątkiem czynności, do których dokonania właściwy pozostaje sąd	■ nadzorca sądowy wyznaczany przez sąd w postanowieniu o otwarciu postępowania układowego, ■ tymczasowy nadzorca sądowy – ustanawiany w toku postępowania o otwarcie postępowania układowego w celu zabezpieczenia majątku dłużnika
4.	Postępowanie sanacyjne	■ sąd restrukturyzacyjny – na etapie rozpoznawania wniosku o otwarcie postępowania, ■ sędzia komisarz po otwarciu postępowania, z wyjątkiem czynności, do których dokonania właściwy pozostaje sąd	■ zarządca wyznaczany przez sąd w postanowieniu o otwarciu postępowania sanacyjnego, ■ tymczasowy nadzorca sądowy lub tymczasowy zarządca – ustanawiany w toku postępowania o otwarcie, postępowania sanacyjnego w celu zabezpieczenia majątku dłużnika

Tabela 39. Zakres czynności organów w postępowaniu restrukturyzacyjnym

Lp.	Organ	Czynności i obowiązki
1	2	3
1.	Nadzorca układu	Do obowiązków nadzorcy układu należy: ■ sporządzenie wspólnie z dłużnikiem planu restrukturyzacyjnego, ■ przygotowanie wspólnie z dłużnikiem propozycji układowych, oraz udzielanie pomocy dłużnikowi w negocjacjach w przedmiocie zawarcia układu, ■ sporządzenie spisu wierzytelności oraz spisu wierzytelności spornych, ■ współpraca z dłużnikiem w zakresie sprawnego i zgodnego z prawem zbierania głosów przy zachowaniu praw wierzycieli, ■ złożenie sprawozdania o możliwości wykonania układu.
2.	Nadzorca sądowy	Do obowiązków nadzorcy sądowego w każdym postępowaniu należy: ■ zawiadomienie wierzycieli o otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego, ■ sporządzenie planu restrukturyzacyjnego i spisu wierzytelności, ■ ocena propozycji układowych, w tym, w razie potrzeby, doradztwo w zakresie ich zmiany w celu zapewnienia zgodności z prawem i możliwości ich wykonania, oraz udzielanie pomocy dłużnikowi w negocjacjach w przedmiocie zawarcia układu,

eprasa.pl cee0270da0

1	2	3
		■ podejmowanie działań w celu złożenia przez wierzycieli możliwie największej liczby ważnych głosów, ■ udział w zgromadzeniu wierzycieli, ■ złożenie opinii o możliwości wykonania układu.
3.	Zarządca w postępowaniu sanacyjnym	Rolą zarządcy w postępowaniu sanacyjnym jest: ■ zarządzanie masą sanacyjną, ■ sporządzenie spisu inwentarza wraz z oszacowaniem, ■ udzielanie pomocy dłużnikowi w negocjacjach w przedmiocie zawarcia układu, ■ sporządzenie i realizowanie planu restrukturyzacyjnego.
4.	Tymczasowy nadzorca sądowy	Do obowiązków tymczasowego nadzorcy sądowego należy: ■ kontrolowanie czynności dłużnika, ■ kontrolowanie przedsiębiorstwa dłużnika, ■ sprawdzanie, czy mienie dłużnika jest dostatecznie zabezpieczone przed zniszczeniem, ■ obserwowanie majątku dłużnika, a w przypadku jego zagrożenia niezwłocznie zawnioskowanie o zmianę sposobu zabezpieczenia np. na zarząd przymusowy.
5.	Tymczasowy zarządca	Do obowiązków tymczasowego zarządcy należy: ■ niezwłoczne objęcie zarządu nad majątkiem dłużnika, ■ wykonywanie obowiązków sprawozdawczych dłużnika, o ile takie pojawią się w trakcie sprawowania tymczasowego zarządu.
6.	Sędzia komisarz	Do czynności sędziego komisarza należy: ■ kierowanie tokiem postępowania restrukturyzacyjnego, ■ sprawowanie nadzoru nad czynnościami nadzorcy sądowego albo zarządcy, ■ oznaczanie czynności, których wykonywanie przez nadzorcę sądowego albo zarządcę jest niedopuszczalne bez jego zezwolenia lub bez zezwolenia rady wierzycieli, ■ zwracanie uwagi na popełnione przez nadzorcę sądowego lub zarządcę uchybienia. Sędzia komisarz w zakresie swoich czynności ma prawa i obowiązki sądu i przewodniczącego.

12.3. Wpływ rozpoczęcia restrukturyzacji na majątek dłużnika

W ramach omówionych powyżej czterech rodzajów postępowań restrukturyzacyjnych istnieją zauważalne różnice w zakresie wpływu otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego na majątek dłużnika. Wskazać przy tym należy, że w przyspieszonym postępowaniu układowym, postępowaniu układowym i sanacyjnym skutki te powstają z datą otwarcia postępowania, a w postępowaniu o zatwierdzenie układu – z dniem układowym.

eprasa.pl cee0270da0

Rozpoczęcie restrukturyzacji a masa układowa/sanacyjna

Pierwszą i najbardziej zauważalną różnicą jest to, że w postępowaniu o zatwierdzenie układu, jako jedynym z czterech postępowań, brak jest masy układowej/sanacyjnej, która powstawałaby z dniem układowym. Tymczasem w przyspieszonym postępowaniu układowym i postępowaniu układowym z dniem otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego powstaje masa układowa, a w postępowaniu sanacyjnym – masa sanacyjna.

Skład masy układowej w przyspieszonym postępowaniu układowym został określony w art. 240 PrRest. Stanowi on, że z dniem otwarcia przyspieszonego postępowania układowego mienie służące prowadzeniu przedsiębiorstwa oraz mienie należące do dłużnika staje się masą układową. Przepis ten znajduje zastosowanie również w postępowaniu układowym ze względu na odesłanie zawarte w art. 273 PrRest.

W przypadku postępowania sanacyjnego kwestie powstania masy sanacyjnej reguluje art. 294 PrRest. Zgodnie z nim z dniem otwarcia postępowania sanacyjnego mienie służące prowadzeniu przedsiębiorstwa oraz mienie należące do dłużnika stają się masą sanacyjną.

Niezależnie od tego, czy mówimy o masie układowej czy sanacyjnej, wskazać trzeba, że z chwilą powstania masy układowej lub sanacyjnej majątek dłużnika, zarówno ten służący prowadzeniu przedsiębiorstwa, jak i mienie należące do dłużnika, przestają służyć dotychczasowemu właścicielowi, a mają służyć jego wierzycielom na warunkach wskazanych w układzie.

Celem wyodrębnienia masy układowej lub sanacyjnej jest określenie składników, których wykorzystywanie ma posłużyć zrealizowaniu układu. Wskazać przy tym trzeba, że w przeciwieństwie do masy upadłości, w masie układowej czy sanacyjnej mogą znaleźć się składniki mienia nienależącego do dłużnika, ale służące prowadzeniu przez niego przedsiębiorstwa. Nie jest to jednak równoznaczne z uznaniem, że taki składnik majątku należy do dłużnika, a w konsekwencji nie ma potrzeby wyłączania tego składnika majątku z masy.

Dalej podkreślić trzeba, że w skład masy układowej i sanacyjnej wchodzą jedynie aktywa. Masa ta obejmuje cały majątek posiadany przez dłużnika w dacie otwarcia postępowania, jak i nabyty w jego trakcie.

W przypadku postępowania sanacyjnego skutki otwarcia postępowania rozciągają się również na spadek otwarty po dniu otwarcia postępowania sanacyjnego, do którego powołany zostaje dłużnik. Spadek ten wchodzi bowiem do masy sanacyjnej. Do masy sanacyjnej wchodzi również spadek otwarty przed dniem otwarcia postępowania sanacyjnego, o ile do dnia otwarcia tego postępowania nie upłynął termin na złożenie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku.

eprasa.pl cee0270da0

Postępowanie restrukturyzacyjne a zarząd majątkiem

W zależności od rodzaju postępowania restrukturyzacyjnego jego otwarcie wywiera odmienny wpływ na możliwość sprawowania przez dłużnika zarządu swoim majątkiem.

Pomimo iż zgodnie z art. 67 PrRest w postępowaniu restrukturyzacyjnym dłużnik sprawuje zarząd własny swoim majątkiem, o ile nie został ustanowiony zarządca, to należy podkreślić, że w postępowaniu sanacyjnym zawsze ustanawiany jest zarządca, co skutkuje pozbawieniem – co do zasady – dłużnika możliwości zarządu majątkiem. Dodatkowo w przyspieszonym postępowaniu układowym i układowym zarząd ten jest zawsze ograniczony do czynności zwykłego zarządu, a w postępowaniu o zatwierdzenie układu ograniczenie możliwości dokonywania przez dłużnika czynności do czynności zwykłego zarządu ma miejsce po dokonaniu obwieszczenia o dniu układowym. Wskazać także należy, że ustanowienie zarządcy jest możliwe również w przyspieszonym postępowaniu układowym. W postępowaniu o otwarcie postępowania układowego i sanacyjnego sąd może natomiast zabezpieczyć majątek dłużnika poprzez ustanowienie tymczasowego nadzorcy sądowego lub tymczasowego zarządcy.

WAŻNE! Skutkiem utraty przez dłużnika prawa zarządu majątkiem jest to, że czynności prawne dokonane przez niego w odniesieniu do tego majątku są nieważne, a spełnienie świadczenia do rąk takiego dłużnika nie zwalnia z obowiązku spełnienia świadczenia do rąk zarządcy, chyba że równowartość świadczenia wpłynęła do masy układowej lub sanacyjnej (art. 67 ust. 2 PrRest).

Majątek wspólny małżonków

Otwarcie przyspieszonego postępowania układowego, postępowania układowego i sanacyjnego wywiera znaczący wpływ również na majątek wspólny małżonków. Z dniem bowiem otwarcia postępowania w stosunku do jednego z małżonków pozostających we wspólności majątkowej majątek wspólny małżonków wchodzi do masy układowej albo sanacyjnej i podlega nadzorowi nadzorcy sądowego albo zarządowi zarządcy (art. 73 PrRest). Poza masą układową lub sanacyjną pozostaje majątek osobisty małżonka dłużnika. Pomiędzy małżonkami, odmiennie niż w postępowaniu upadłościowym, nie powstaje co prawda rozdzielność majątkowa, ale doznają oni ograniczeń w rozporządzaniu wspólnym majątkiem. Na skutek odpowiedniego zastosowania art. 36 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego współmałżonek ma obowiązek współdziałać z zarządcą lub nadzorcą w zarządzie majątkiem wspólnym, jest zobowiązany do udzielania mu informacji o stanie majątku wspólnego oraz dotyczących wykonywania zarządu majątkiem wspólnym. Współmałżonek ma również obowiązek informowania nadzorcy lub zarządcy o zobowiązaniach obciążających majątek wspólny. Skutek powyższy nie występuje w postępowaniu o zatwierdzenie układu, w tym postępowaniu nie mamy również do czynienia z masą układową.

eprasa.pl cee0270da0

Otwarcie któregokolwiek ze wskazanych powyżej trzech postępowań, tj. przyspieszonego postępowania układowego, układowego lub sanacyjnego, uniemożliwia również ustanowienie, po dniu otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego, rozdzielności majątkowej z datą wcześniejszą niż dzień otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego.

12.3.1. Postępowanie o zatwierdzenie układu

W postępowaniu o zatwierdzenie układu dłużnik nie traci możliwości zarządu własnym majątkiem. Wynika to z faktu, iż zawarcie umowy z nadzorcą układu nie ogranicza dłużnika w zarządzie majątkiem (art. 36 ust. 1 PrRest).

Nadzorca układu, który z datą obwieszczenia o dniu układowym, aż do dnia prawomocnego umorzenia postępowania w przedmiocie rozpoznania wniosku o zatwierdzenie układu albo zakończenia postępowania, wykonuje uprawnienia nadzorcy sądowego, kontroluje jednak dłużnika w ramach sprawowanego nadzoru, czynności dłużnika dotyczące jego majątku, a także przedsiębiorstwo dłużnika. Nadzorca pilnuje, by mienie dłużnika, które nie stanowi części przedsiębiorstwa, było dostatecznie zabezpieczone przed zniszczeniem lub utratą, mając na uwadze to, że w stosunku do dłużnika – w przypadku niepowodzenia czynności restrukturyzacyjnych – mogłoby być prowadzone postępowanie o ogłoszenie upadłości. Po obwieszczeniu o dniu układowym dłużnik może dokonywać czynności zwykłego zarządu, a na dokonanie czynności, które ten zarząd przekraczają, niezbędne jest uzyskanie zgody nadzorcy sądowego, o ile ustawa nie stanowi inaczej. Zgoda może zostać udzielona również po dokonaniu czynności, w terminie 30 dni od dnia jej dokonania.

WAŻNE! Czynność przekraczająca zwykły zarząd majątkiem, dokonana bez zgody nadzorcy, jest nieważna.

Podkreślić należy, że brak jest ustawowej definicji czynności zwykłego zarządu i przekraczających zwykły zarząd. W doktrynie podnosi się, że przez czynności zwykłego zarządu trzeba rozumieć wszelkie czynności związane z normalnym funkcjonowaniem przedsiębiorstwa w sferze handlowej, produkcyjnej czy usługowej, jak również te, które zmierzają do utrzymania majątku w stanie dotychczasowym. Czynności, które powodują zmiany w majątku, a które nie są dokonywane w toku prawidłowego zarządzania przedsiębiorstwem, mogą zostać uznane za przekraczające zwykły zarząd majątkiem.

W obliczu braku definicji ustawowej, co zostało wskazane powyżej, w przypadku wątpliwości co do tego, czy dana czynność mieści się, czy też nie, w ramach czynności zwykłego zarządu, wskazane jest uzyskanie zgody nadzorcy układu na dokonanie czynności. Jeżeli do ważności czynności prawnej niezbędne jest zachowanie formy szczególnej, zgoda nadzorcy układu powinna zostać wyrażona w takiej samej formie. W odniesieniu do odmowy wyrażenia zgody zachowanie takiej formy nie jest wymagane.

eprasa.pl cee0270da0

Z istotnych, z gospodarczego punktu widzenia, skutków obwieszczenia o dniu układowym w postępowaniu o zatwierdzenie układu wskazać należy, że od dnia dokonania obwieszczenia o dniu układowym do dnia prawomocnego umorzenia postępowania w przedmiocie rozpoznania wniosku o zatwierdzenie układu albo zakończenia postępowania o zatwierdzenie układu zastosowanie odpowiednio znajduje art. 256 PrRest dotyczący przyspieszonego postępowania układowego. Zgodnie z tym przepisem od dnia otwarcia postępowania niedopuszczalne jest, bez zezwolenia rady wierzycieli, wypowiedzenie przez wynajmującego lub wydzierżawiającego umowy najmu lub dzierżawy lokalu lub nieruchomości, w których prowadzone jest przedsiębiorstwo dłużnika. Przepis ten stosuje się odpowiednio również do umów kredytu w zakresie środków postawionych do dyspozycji kredytobiorcy przed dniem otwarcia postępowania, leasingu, ubezpieczeń majątkowych, umów rachunku bankowego, umów poręczeń, umów obejmujących licencje udzielone dłużnikowi oraz gwarancje i akredytywy wystawione przed dniem otwarcia postępowania i innych umów o podstawowym znaczeniu dla prowadzenia przedsiębiorstwa dłużnika. Ograniczenie w zakresie wypowiadania umów nie znajduje zastosowania w przypadku, gdy przyczyną wypowiedzenia umowy jest niewykonywanie przez dłużnika zobowiązań po otwarciu postępowania.

WAŻNE! Nadzorca układu powinien sporządzić spis umów o podstawowym znaczeniu dla prowadzenia przedsiębiorstwa dłużnika.

Problemem w odpowiednim zastosowaniu art. 256 PrRest w postępowaniu o zatwierdzenie układu jest fakt, że w postępowaniu tym brak jest rady wierzycieli. W tej sytuacji wierzyciel dłużnika może zatem jedynie złożyć wniosek o uchylenie skutków obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego w trybie art. 226f PrRest. Z uwagi na fakt, że otwarcie postępowania w postępowaniu o zatwierdzenie układu następuje z dniem obwieszczenia o dniu układowym, ochrona przewidziana powyżej przysługuje dłużnikowi od tego dnia.

W postępowaniu o zatwierdzenie układu nie sporządza się spisu inwentarza majątku dłużnika, nie powstaje również masa układowa.

12.3.2. Przyspieszone postępowanie układowe

Po otwarciu przyspieszonego postępowania układowego dłużnik udziela sędziemu komisarzowi i nadzorcy wszelkich potrzebnych wyjaśnień. Udostępnia także dokumenty dotyczące jego przedsiębiorstwa i majątku oraz umożliwia nadzorcy sądowemu zapoznanie się z prowadzonym przez siebie przedsiębiorstwem, a w szczególności księgami rachunkowymi.

Chociaż, co do zasady, dłużnik sprawuje w tym postępowaniu zarząd majątkiem, to w określonych sytuacjach sąd może z urzędu uchylić zarząd własny dłużnika i ustanowić zarządcę. Jest to dopuszczalne, gdy:

eprasa.pl cee0270da0

1) dłużnik, chociażby nieumyślnie, naruszył prawo w zakresie sprawowania zarządu, czego skutkiem było pokrzywdzenie wierzycieli lub możliwość takiego pokrzywdzenia w przyszłości, lub
2) oczywiste jest, że sposób sprawowania zarządu nie daje gwarancji wykonania układu, lub
3) dla dłużnika ustanowiono kuratora na podstawie art. 68 ust. 1 PrRest, lub
4) gdy dłużnik nie wykonuje poleceń sędziego komisarza lub nadzorcy sądowego, w szczególności nie złożył w wyznaczonym przez sędziego komisarza terminie propozycji układowych zgodnych z prawem.

Z dniem otwarcia przyspieszonego postępowania układowego mienie służące prowadzeniu przedsiębiorstwa oraz mienie należące do dłużnika staje się masą układową. Masa układowa może obejmować mienie, które nie należy do dłużnika, ale służy prowadzeniu jego przedsiębiorstwa. Wyodrębnienie masy układowej ma na celu określenie mienia, które posłuży do zawarcia i realizowania układu.

W skład masy układowej wchodzi również, stosownie do brzmienia art. 73 PrRest, majątek wspólny małżonków, o ile w dniu otwarcia postępowania dłużnik pozostaje w związku małżeńskim, w którym obowiązuje ustawowy ustrój wspólności majątkowej. W konsekwencji nadzór albo zarząd nad tym majątkiem będzie sprawował nadzorca sądowy albo zarządca.

W toku postępowania nie sporządza się spisu inwentarza. Jest to podyktowane tym, że w postępowaniu tym nie dokonuje się likwidacji składników majątku, jak również nie stosuje się procedury wyłączenia z masy. Dodatkowo we wniosku o otwarcie postępowania dłużnik ma obowiązek zawrzeć między innymi aktualny wykaz majątku z szacunkową wyceną jego składników (art. 227 ust. 1 pkt 4 PrRest).

12.3.3. Postępowanie układowe

Z dniem otwarcia postępowania układowego powstaje masa układowa, a mienie służące prowadzeniu przedsiębiorstwa oraz mienie należące do dłużnika staje się masą układową.

W toku postępowania, w terminie 30 dni od dnia jego otwarcia, nadzorca sądowy ustala skład masy układowej na podstawie wpisów w księgach dłużnika oraz dokumentów bezspornych (art. 274 PrRest).

Ustalenie składu masy układowej odbywa się poprzez sporządzenie inwentaryzacji wszystkich składników majątku dłużnika, według wzorca udostępnionego w systemie Krajowego Rejestru Zadłużonych. W spisie majątku ujmuje się: ruchomości, nieruchomości, środki pieniężne, prawa majątkowe przysługujące dłużnikowi oraz przypadające mu należności. Stan masy układowej jest na bieżąco aktualizowany w toku postępowania.

W skład masy układowej, tak jak w przyspieszonym postępowaniu układowym, wchodzi również majątek wspólny małżonków, o ile w dniu otwarcia postępowania dłużnik

eprasa.pl cee0270da0

pozostaje w związku małżeńskim, w którym obowiązuje ustawowy ustrój wspólności majątkowej (stosownie do brzmienia art. 73 PrRest). W konsekwencji nadzór albo zarząd nad tym majątkiem będzie sprawował nadzorca sądowy albo zarządca.

12.3.4. Postępowanie sanacyjne

Z dniem otwarcia postępowania sanacyjnego powstaje masa sanacyjna. Obejmuje ona mienie służące prowadzeniu przedsiębiorstwa oraz mienie należące do dłużnika.

Po otwarciu postępowania dłużnik, któremu nie udzielono zezwolenia na wykonywanie zarządu własnego nad całością lub częścią przedsiębiorstwa, wskazuje i wydaje cały majątek zarządcy. Dłużnik nie traci przy tym prawa własności majątku, ale prawo do rozporządzania nim.

W ramach wskazania i wydania majątku zarządcy dłużnik jest zobligowany udzielić zarządcy wyjaśnień o stanie tego majątku, w tym o położeniu, stanie, sposobie korzystania z majątku, tytule prawnym do przedmiotów wchodzących w skład tego majątku czy ustanowionych na nim obciążeniach.

WAŻNE! Wydanie majątku zarządcy oznacza dokonanie czynności umożliwiających zarządcy korzystanie z majątku i dysponowanie nim w wyniku, na przykład, wydania kluczy do pomieszczeń, przekazania dokumentów, które pozwalają na korzystanie z majątku.

Skład masy sanacyjnej ustala zarządca, w tym celu sporządza on spis inwentarza, analogicznie jak w postępowaniu układowym.

W postępowaniu sanacyjnym, inaczej niż w pozostałych postępowaniach, spadek otwarty po dniu otwarcia postępowania sanacyjnego lub też otwarty przed tym dniem, o ile termin do złożenia oświadczenia o nabyciu lub odrzuceniu spadku nie upłynął przed dniem otwarcia postępowania sanacyjnego, wchodzi do masy sanacyjnej. Dłużnik nie może odrzucić spadku otwartego po dniu otwarcia postępowania sanacyjnego, bez względu na to, jak bardzo jest on zadłużony. W obydwu przypadkach przyjmuje się jednak, że spadek ten został nabyty z dobrodziejstwem inwentarza.

12.4. Wpływ rozpoczęcia restrukturyzacji dłużnika na toczące się przeciwko niemu postępowania sądowe i egzekucyjne

Ze względu na znaczne różnice pomiędzy wpływem otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego lub dokonania obwieszczenia o dniu układowym na toczące się oraz przyszłe postępowania sądowe i egzekucyjne, niezbędne jest rozpatrywanie poszczególnych postępowań osobno.

eprasa.pl cee0270da0

12.4.1. Postępowanie o zatwierdzenie układu

Dokonanie obwieszczenia o dniu układowym, jak i samo nastąpienie dnia układowego nie mają wpływu na toczące się postępowania sądowe, w tym postępowania sądowe o wierzytelności objęte układem z mocy prawa. Nie uniemożliwiają również wszczęcia postępowania sądowego. Wierzyciel może zatem bez przeszkód dochodzić w toku postępowania o zapłatę wierzytelności powstałej przed dniem układowym, jak również tej powstałej po tej dacie. Stroną postępowania sądowego pozostaje w takim postępowaniu dłużnik.

Rozważając wpływ dokonania obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego na dopuszczalność prowadzenia egzekucji wobec dłużnika, wskazać należy, że w okresie od dnia dokonania obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego do dnia prawomocnego umorzenia postępowania w przedmiocie rozpoznania wniosku o zatwierdzenie układu albo zakończenia postępowania o zatwierdzenie układu zastosowanie znajduje art. 312 PrRest stosowany odpowiednio w związku z art. 226e PrRest. Zgodnie z nim postępowanie egzekucyjne skierowane do majątku dłużnika wszczęte przed dniem obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego ulega zawieszeniu z mocy prawa z dniem dokonania obwieszczenia.

WAŻNE! Po dniu dokonania obwieszczenia o ustaleniu dnia układowego skierowanie egzekucji do majątku dłużnika oraz wykonanie postanowienia o zabezpieczeniu roszczenia lub zarządzenia zabezpieczenia roszczenia na tym majątku jest niedopuszczalne.

12.4.2. Przyspieszone postępowanie układowe

Otwarcie przyspieszonego postępowania układowego nie wyłącza możliwości wszczęcia przez wierzyciela postępowań sądowych, administracyjnych, sądowoadministracyjnych i przed sądami polubownymi w celu dochodzenia wierzytelności podlegających umieszczeniu w spisie wierzytelności (art. 257 PrRest). Stroną postępowania sądowego pozostaje dłużnik. Nadzorca sądowy nie jest stroną w sprawie, ale ma istotny wpływ na przebieg postępowania sądowego. Dłużnik jest bowiem zobowiązany do niezwłocznego poinformowania nadzorcy sądowego o postępowaniach sądowych, administracyjnych, sądowoadministracyjnych i przed sądami polubownymi, dotyczących masy układowej, które są prowadzone na rzecz lub przeciwko dłużnikowi (art. 258 PrRest). W tych postępowaniach uznanie roszczenia, zrzeczenie się roszczenia, zawarcie ugody lub przyznanie okoliczności istotnych dla sprawy przez dłużnika bez zgody nadzorcy sądowego nie wywiera skutków prawnych.

Koszty postępowania sądowego zasądzane są według zasad ogólnych, zgodnie z wynikiem postępowania.

eprasa.pl cee0270da0

Odmiennie prezentuje się sytuacja, gdy w przyspieszonym postępowaniu układowym ustanowiony został zarządca, co jest możliwe na podstawie art. 239 PrRest.

W sytuacji ustanowienia zarządcy w przyspieszonym postępowaniu układowym, zgodnie z art. 174 § 1 pkt 4 k.p.c., jeżeli postępowanie dotyczy masy układowej, sąd z urzędu zawiesza postępowanie. Zawieszenie ma skutek od chwili wydania postanowienia o uchyleniu zarządu własnego dłużnika i ustanowieniu zarządcy. Zawieszając postępowanie, sąd z urzędu uchyla orzeczenia wydane po wydaniu postanowienia o ustanowieniu zarządcy, chyba że nastąpiły one po zamknięciu rozprawy. Z chwilą ustalenia osoby pełniącej funkcję zarządcy sąd z urzędu zobowiązany jest wydać postanowienie o podjęciu postępowania w sprawie, zgodnie z art. 180 § 1 pkt 5 lit. d k.p.c. Sąd zobligowany jest także wezwać zarządcę do udziału w sprawie, natomiast zarządca powinien w zakreślonym terminie, na piśmie, złożyć wyraźne oświadczenie, czy wstępuje, czy też nie, do toczącego się postępowania. W przypadku braku oświadczenia przyjmuje się, że zarządca odmówił wstąpienia do postępowania.

Postępowanie egzekucyjne dotyczące wierzytelności objętej z mocy prawa układem, wszczęte przed dniem otwarcia przyspieszonego postępowania układowego, ulega zawieszeniu z mocy prawa z dniem otwarcia postępowania, zgodnie z art. 259 ust. 1 PrRest. Na wniosek dłużnika lub nadzorcy sądowego fakt ten, postanowieniem, stwierdza sędzia komisarz. Postanowienie ma jedynie charakter deklaratoryjny, a zatem stwierdza nastąpienie pewnego faktu. Postanowienie doręcza się z urzędu również organowi egzekucyjnemu.

Istotne jest to, że do zawieszenia postępowania egzekucyjnego dochodzi z mocy samego prawa z dniem otwarcia przyspieszonego postępowania układowego. Podnosi się przy tym w doktrynie, że: *Organ egzekucyjny powinien w takim przypadku uzyskać informację o otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego z urzędu. Nie może zasłaniać się nieznajomością tego faktu i uzależniać zawieszenia postępowania egzekucyjnego od przedłożenia przez nadzorcę sądowego odpisu postanowienia w przedmiocie otwarcia postępowania. Postanowienie o otwarciu obwieszczane jest w Rejestrze, a zatem publicznie dostępne od chwili jego wydania* [tak A. Hrycaj, w: P. Filipiak, A. Hrycaj (red.), *Prawo*, 2020, art. 259]. (P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz,* wyd. 8, Warszawa 2024).

Zawieszone postępowanie egzekucyjne będzie mogło zostać podjęte w razie prawomocnego uchylenia lub umorzenia postępowania restrukturyzacyjnego. Z kolei w przypadku zatwierdzenia układu sąd z urzędu wyda postanowienie stwierdzające umorzenie postępowania z mocy prawa zgodnie z art. 170 PrRest.

Mając na uwadze fakt, że zawieszenie postępowania nie powoduje z mocy prawa uchylenia dokonanych zajęć, sędzia komisarz może na wniosek dłużnika lub nadzorcy sądowego, jeżeli jest to konieczne dla dalszego prowadzenia przedsiębiorstwa, uchylić zajęcie

eprasa.pl cee0270da0

dokonane w postępowaniu egzekucyjnym lub zabezpieczającym przed dniem otwarcia przyspieszonego postępowania układowego – jeśli dotyczy ono wierzytelności objętej z mocy prawa układem. Uprawnienie to wynika wprost z art. 259 ust. 2 PrRest.

Po dniu otwarcia przyspieszonego postępowania układowego wszczęcie postępowania egzekucyjnego oraz wykonanie postanowienia o zabezpieczeniu roszczenia lub zarządzenia zabezpieczenia roszczenia wynikającego z wierzytelności objętej z mocy prawa układem jest niedopuszczalne.

12.4.3. Postępowanie układowe

Podobnie jak w przypadku przyspieszonego postępowania układowego również otwarcie postępowania układowego (art. 276 PrRest) nie wyłącza możliwości wszczęcia przez wierzyciela postępowań sądowych, administracyjnych, sądowoadministracyjnych i przed sądami polubownymi w celu dochodzenia wierzytelności podlegających umieszczeniu w spisie wierzytelności. Stroną postępowania sądowego pozostaje dłużnik. Odmiennie jednak niż zostało to uregulowane w przyspieszonym postępowaniu układowym, w postępowaniu układowym koszty postępowania obciążają wszczynającego postępowanie, jeżeli nie było przeszkód do umieszczenia wierzytelności w całości w spisie wierzytelności. W konsekwencji nawet jeżeli wierzyciel wygra proces, ale dochodzona przez niego wierzytelność zostanie umieszczona w spisie wierzytelności w całości, zostanie on obciążony kosztami procesu w pełnej wysokości. W przypadku ujęcia w spisie wierzytelności jedynie części wierzytelności, z wyjątkiem odsetek, które w spisie wierzytelności ujmuje się jedynie w wysokości, w jakiej narosły do dnia poprzedzającego otwarcie postępowania, w przypadku uwzględnienia powództwa, dłużnika obciąża się kosztami w części.

W przeciwieństwie do przyspieszonego postępowania układowego w postępowaniu układowym nadzorca sądowy wstępuje z mocy prawa do postępowań sądowych, administracyjnych, sądowoadministracyjnych oraz przed sądami polubownymi, jeżeli dotyczą one masy układowej, co wynika wprost z art. 277 PrRest. W sprawach cywilnych nadzorca sądowy nie ma praw strony, ale uprawnienia interwenienta ubocznego albo uczestnika postępowania, do którego stosuje się odpowiednio przepisy o współuczestnictwie jednolitym.

> Z uwagi na to, że nadzorca sądowy wstępuje z mocy prawa do toczących się postępowań sądowych, nie ma możliwości odmówić wstąpienia do postępowania. W postępowaniach administracyjnych, sądowoadministracyjnych oraz przed sądami polubownymi nadzorca sądowy ma prawa strony.

We wszystkich wskazanych powyżej postępowaniach, analogicznie jak w przypadku przyspieszonego postępowania układowego, uznanie roszczenia, zrzeczenie się roszczenia, zawarcie ugody lub przyznanie okoliczności istotnych dla sprawy przez dłużnika bez zgody nadzorcy sądowego nie wywiera skutków prawnych.

eprasa.pl cee0270da0

Toczące się w dacie otwarcia postępowania układowego postępowania sądowe pozostają w toku, o ile w toku postępowania układowego nie odebrano dłużnikowi zarządu majątkiem i nie ustanowiono zarządcy. Wówczas, tak jak w przypadku przyspieszonego postępowania układowego, sąd z mocy prawa zobowiązany jest z datą ustanowienia zarządcy zawiesić postępowanie i podjąć je z chwilą ustalenia osoby pełniącej funkcję zarządcy.

Otwarcie postępowania układowego wywiera wpływ na toczące się postępowania egzekucyjne, skutkując – o ile dotyczą one wierzytelności objętej z mocy prawa układem – ich zawieszeniem z mocy prawa z dniem otwarcia postępowania. Analogicznie jak w przypadku przyspieszonego postępowania układowego na wniosek dłużnika lub nadzorcy sądowego sędzia komisarz postanowieniem stwierdza zawieszenie postępowania egzekucyjnego. Postanowienie to doręcza się również organowi egzekucyjnemu.

Sumy uzyskane w zawieszonym postępowaniu egzekucyjnym, które nie zostały jeszcze wydane, przelewa się do masy układowej niezwłocznie po wydaniu postanowienia o otwarciu postępowania układowego. Organ egzekucyjny ma obowiązek przekazać do masy układowej całą uzyskaną sumę, bez możliwości dokonania z niej jakichkolwiek potrąceń. Obowiązek obejmuje wszystkie kwoty, które nie zostały fizycznie wydane wierzycielom, nawet jeśli plan ich podziału uprawomocnił się przed otwarciem postępowania układowego.

Ze względu na odpowiednie zastosowanie w postępowaniu układowym art. 259 ust. 2 i 3 PrRest oraz mając na uwadze fakt, że zawieszenie postępowania nie powoduje z mocy prawa uchylenia dokonanych zajęć, sędzia komisarz może na wniosek dłużnika lub nadzorcy sądowego (jeżeli jest to konieczne dla dalszego prowadzenia przedsiębiorstwa) uchylić zajęcie dokonane przed dniem otwarcia postępowania układowego w postępowaniu egzekucyjnym lub zabezpieczającym, jeśli dotyczy ono wierzytelności objętej z mocy prawa układem.

Z uwagi na wskazane powyżej odesłanie, w postępowaniu układowym, tak samo jak w przyspieszonym postępowaniu układowym, po dniu otwarcia tego postępowania wszczęcie postępowania egzekucyjnego oraz wykonanie postanowienia o zabezpieczeniu roszczenia lub zarządzenia zabezpieczenia roszczenia wynikającego z wierzytelności objętej z mocy prawa układem jest niedopuszczalne.

12.4.4. Postępowanie sanacyjne

Wszczęcie postępowania sanacyjnego nie wyłącza możliwości wszczęcia przez wierzyciela postępowań sądowych, administracyjnych, sądowoadministracyjnych i przed sądami polubownymi w celu dochodzenia wierzytelności podlegających umieszczeniu w spisie wierzytelności. Jednakże tak jak w postępowaniu układowym koszty postępowania obciążają wszczynającego postępowanie, jeżeli nie było przeszkód do umieszczenia wierzytelności w całości w spisie wierzytelności.

eprasa.pl cee0270da0

Z uwagi na charakter postępowania sanacyjnego oraz fakt, że z datą jego otwarcia dłużnik traci prawo zarządu majątkiem, zgodnie z art. 311 ust. 1 PrRest, z wyjątkami wskazanymi w ust. 2 przepisu, postępowania sądowe, administracyjne, sądowo-administracyjne i przed sądami polubownymi dotyczące masy sanacyjnej mogą być wszczęte i prowadzone wyłącznie przez zarządcę albo przeciwko niemu. Z dniem otwarcia postępowania sanacyjnego dłużnik traci bowiem prawo zarządu majątkiem oraz prawo do występowania w wyżej wskazanych postępowaniach w charakterze strony, a prawo to nabywa zarządca. Postępowania te zarządca prowadzi w imieniu własnym na rzecz dłużnika. W doktrynie podkreśla się, że rozwiązanie to pozostaje aktualne również wówczas, gdy dłużnikowi pozostawiono częściowy zarząd majątkiem, a nawet całkowity zarząd masą sanacyjną (R. Adamus, *Prawo restrukturyzacyjne*, 2019, art. 311; S. Gurgul, *Prawo*, 2018, art. 311, P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz,* 2024, art. 311). W konsekwencji również w tych przypadkach stroną w postępowaniu sądowym pozostaje zarządca.

Utrata prawa do występowania dłużnika w charakterze strony postępowania po otwarciu postępowania sanacyjnego dotyczy wszelkich postępowań sądowych i administracyjnych, które dotyczą masy sanacyjnej, bez względu na zajmowaną przez dłużnika w toku tych postępowań rolę powoda, pozwanego, wnioskodawcy czy też uczestnika postępowania.

Postępowania toczące się w dacie otwarcia postępowania sanacyjnego, zgodnie z art. 174 § 1 pkt 4 k.p.c. obligatoryjnie podlegają zawieszeniu, o ile dotyczą masy sanacyjnej. Z chwilą ustalenia osoby pełniącej funkcje zarządcy sąd zobowiązany jest podjąć zawieszone postępowanie. Zarządca jest zobowiązany do wstąpienia do postępowania, bez możliwości odmowy.

Otwarcie postępowania sanacyjnego daje najpełniejszą, spośród postępowań restrukturyzacyjnych, ochronę majątku dłużnika przed egzekucją. Zgodnie z art. 312 ust. 1 PrRest postępowanie egzekucyjne skierowane do majątku dłużnika wchodzącego w skład masy sanacyjnej wszczęte przed dniem otwarcia postępowania sanacyjnego ulega zawieszeniu z mocy prawa z dniem otwarcia postępowania. Do zawieszenia postępowania egzekucyjnego dochodzi w każdym przypadku, niezależnie od tego, czy wierzytelność dochodzona w postępowaniu egzekucyjnym jest, czy też nie, objęta z mocy prawa układem. Podobnie jak ma to miejsce w przyspieszonym postępowaniu układowym i układowym, na wniosek dłużnika lub zarządcy, sędzia komisarz postanowieniem stwierdza zawieszenie postępowania egzekucyjnego. Postanowienie ma charakter deklaratoryjny i jest doręczane również organowi egzekucyjnemu.

WAŻNE! Otwarcie postępowania sanacyjnego daje najpełniejszą, spośród postępowań restrukturyzacyjnych, ochronę majątku dłużnika przed egzekucją.

eprasa.pl cee0270da0

Mając na uwadze fakt, że zawieszenie postępowania nie powoduje uchylenia dokonanych zajęć, na wniosek dłużnika lub zarządcy sędzia komisarz może uchylić zajęcie dokonane w postępowaniu egzekucyjnym lub zabezpieczającym przed dniem otwarcia postępowania sanacyjnego, skierowane do majątku dłużnika wchodzącego w skład masy sanacyjnej, jeżeli jest to konieczne dla dalszego prowadzenia przedsiębiorstwa.

Sumy uzyskane w zawieszonym postępowaniu egzekucyjnym, a jeszcze niewydane, przelewa się do masy sanacyjnej niezwłocznie po wydaniu postanowienia o otwarciu postępowania sanacyjnego.

Po dniu otwarcia postępowania sanacyjnego skierowanie egzekucji do majątku dłużnika wchodzącego w skład masy sanacyjnej oraz wykonanie postanowienia o zabezpieczeniu roszczenia lub zarządzenia zabezpieczenia roszczenia na tym majątku jest niedopuszczalne. Wskazać przy tym należy, że zakaz wszczynania nowych egzekucji dotyczy nie tylko wierzytelności objętych z mocy prawa układem, ale wszystkich wierzytelności.

12.5. Zaspokajanie należności wierzycieli w rezultacie prowadzonego postępowania restrukturyzacyjnego

W pierwszej kolejności należy zaznaczyć, że w przeciwieństwie do rozwiązania przyjętego w postępowaniu upadłościowym otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego, jak również nastanie dnia układowego ustalonego w postępowaniu o zatwierdzenie układu nie skutkuje postawieniem wierzytelności w stan wymagalności. Ma to niewątpliwie istotne znaczenie dla oceny stanu majątku dłużnika. Pomimo jednak braku wymagalności wierzytelności, co należy wyraźnie podkreślić, wierzytelności osobiste powstałe przed dniem otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego, odsetki za okres od dnia otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego oraz wierzytelności zależne od warunku, o ile ziścił się on w czasie wykonywania układu, są objęte układem, a tym samym podlegają restrukturyzacji.

WAŻNE! W przeciwieństwie do postępowania upadłościowego w postępowaniach restrukturyzacyjnych nie ma obowiązku zgłoszenia wierzytelności.

Nadzorca układu albo nadzorca sądowy, albo zarządca, w zależności od rodzaju postępowania, dokonują ustalenia wierzycieli i ich wierzytelności objętych układem na podstawie dokumentów i ksiąg rachunkowych dłużnika. Pomimo braku obowiązku zgłaszania wierzytelności powszechnie przyjmowaną praktyką jest jednak informowanie przez wierzyciela nadzorcy lub zarządcy o istniejącej wierzytelności i jej wysokości oraz wymagalności. W praktyce wierzyciele dołączają również dowody na ich wykazanie. Jest to spowodowane tym, że księgi rachunkowe dłużników nie zawsze są prowadzone rzetelnie i oddają rzeczywistą skalę zadłużenia podmiotu restrukturyzowanego oraz wskazują dane i liczbę wierzycieli.

eprasa.pl cee0270da0

Zaspokajanie wierzytelności objętych z mocy prawa układem w postępowaniu restrukturyzacyjnym co do zasady możliwe jest dopiero po prawomocnym zatwierdzeniu układu (wówczas następuje w ramach wykonywania tego układu) lub prawomocnej odmowie jego zatwierdzenia lub prawomocnym umorzeniu postępowania. Zgodnie bowiem z art. 252 PrRest, który znajduje zastosowanie w przyspieszonym postępowaniu układowym, układowym i sanacyjnym, odpowiednio od dnia otwarcia każdego z tych postępowań do dnia jego zakończenia albo uprawomocnienia się postanowienia o umorzeniu postępowania, spełnianie przez dłużnika albo zarządcę świadczeń wynikających z wierzytelności, które z mocy prawa są objęte układem, jest niedopuszczalne.

Dopiero zatem na skutek zawarcia i wykonywania układu lub po prawomocnym umorzeniu postępowania lub prawomocnej odmowie zatwierdzenia układu dłużnik może, czy to w ramach układu w sytuacji zatwierdzenia układu, czy w ramach spłaty zadłużenia po umorzeniu postępowania lub odmowie zatwierdzenia układu, spłacić istniejące zadłużenie.

Sposoby restrukturyzacji zobowiązań

Katalog sposobów restrukturyzacji zobowiązań dłużnika w ramach zawartego układu wynikający z art. 156 PrRest jest katalogiem otwartym. Wśród przykładowych sposobów restrukturyzacji dłużnika ustawodawca wymienia:

- odroczenie terminu wykonania,
- rozłożenie spłaty na raty,
- zmniejszenie wysokości zobowiązań dłużnika,
- konwersję wierzytelności na udziały lub akcje,
- zmianę, zamianę lub uchylenie prawa zabezpieczającego określoną wierzytelność.

Ustawodawca dopuszcza, by propozycje układowe mogły wskazywać jeden lub więcej sposobów restrukturyzacji zobowiązań dłużnika. Propozycje układowe mogą też przewidywać spłatę zobowiązań dłużnika z zysku, określając jednocześnie, jaka część zysku będzie przeznaczona za zaspokajanie zobowiązań, lub też przewidywać zaspokojenie wierzycieli przez likwidację majątku dłużnika.

Omawiając poszczególne sposoby restrukturyzacji, wskazać należy, że przez odroczenie terminu wykonania zobowiązania rozumie się określenie nowego terminu jego płatności. Termin ten powinien być ustalony w odniesieniu do terminu uprawomocnienia się postanowienia o zatwierdzeniu układu. Wskazanie bowiem konkretnej daty, zwłaszcza takiej, która przypada w niedalekiej przyszłości, stanowi ryzyko tego, że termin płatności przypadnie jeszcze przed uprawomocnieniem się postanowienia o zatwierdzenie układu.

Wierzytelność może również zostać rozłożona na raty, co zdarza się bardzo często. Wówczas propozycje układowe powinny wskazywać terminy płatności poszczególnych rat, które powinny być tak określone, by uwzględniały czas niezbędny do

eprasa.pl cee0270da0

uprawomocnienia się postanowienia o zatwierdzeniu układu. Terminy płatności muszą być na tyle precyzyjne, by można było bez trudu określić ich wymagalność.

Propozycje układowe mogą zawierać propozycje redukcji należności, co jest praktyką. Zmniejszenie wysokości zobowiązań polega wówczas na proporcjonalnym – procentowym – umorzeniu wszystkich zobowiązań dłużnika.

Najczęściej spotykanym sposobem restrukturyzacji jest połączenie redukcji zobowiązań, umorzenia odsetek oraz rozłożenie pozostałej do spłaty należności głównej na raty płatne, począwszy od określonego dnia miesiąca następującego po miesiącu, w którym uprawomocniło się postanowienie o zatwierdzeniu układu.

W przypadku gdy propozycje układowe przewidują zaspokojenie wierzycieli z zysku wypracowanego przez dłużnika, w propozycjach należy określić procentowy udział wierzycieli w zysku przedsiębiorstwa, sposób i terminy realizacji wypłat.

Propozycje układowe mogą przewidywać także zaciągnięcie przez dłużnika kredytu lub pożyczki albo zmianę treści stosunków prawnych lub praw bądź ustanowienie zabezpieczenia wierzytelności.

Wskazać należy, że warunki restrukturyzacji zobowiązań dłużnika powinny być jednakowe dla wszystkich wierzycieli, a w przypadku gdy głosowanie nad układem przeprowadza się w grupach wierzycieli, jednakowe dla wierzycieli zaliczonych do tej samej grupy, chyba że wierzyciel wyraźnie zgodzi się na warunki mniej korzystne. Przyznanie korzystniejszych warunków restrukturyzacji zobowiązań wybranego wierzyciela jest dopuszczalne wówczas, gdy wierzyciel ten po otwarciu postępowania udzielił lub ma udzielić finansowania w postaci kredytu, obligacji, gwarancji bankowych, akredytyw lub na podstawie innego instrumentu finansowego, niezbędnego do wykonania układu.

Propozycje układowe mogą również przewidywać zaspokojenie wierzycieli z majątku dłużnika w ramach układu likwidacyjnego.

Wskazać również należy, że sąd może dokonać zmian w układzie, jeżeli zmiany te nie naruszają istotnych postanowień układu i na skutek ich wprowadzenia sąd zatwierdzi układ.

13. Typowe przestępstwa popełniane w związku z zawieraniem transakcji handlowych

Transakcje handlowe zawierane pomiędzy stronami danego stosunku prawnego są co prawda regulowane przez prawo i poszczególne strony, jednakże nie brakuje sytuacji, w których tym transakcjom mogą towarzyszyć działania niezgodne z prawem.

Oszustwa, wyłudzenia, fałszowanie dokumentów, faworyzowanie niektórych wierzycieli, działanie przez wierzyciela na szkodę innych wierzycieli to jedynie przykłady przestępstw i problemów, które mogą pojawić się w trakcie realizacji umów.

eprasa.pl cee0270da0

W niniejszym rozdziale zostaną omówione najczęściej spotykane rodzaje przestępstw związanych z zawieraniem transakcji handlowych i wykonywaniem umów oraz dochodzeniem roszczeń, ich mechanizmy, skutki prawne, jakie mogą nieść dla poszkodowanych, jak również przebieg postępowania karnego oraz rola wierzyciela na poszczególnych jego etapach.

13.1. Fałszowanie dokumentów i posługiwanie się fałszywymi dokumentami

Przestępstwo fałszowania dokumentów należy do kategorii przestępstw przeciwko wiarygodności dokumentów. Przedmiotem ochrony jest pewność obrotu prawnego. Zgodnie z art. 270 § 1 Kodeksu karnego:

§ *Kto w celu użycia za autentyczny, podrabia lub przerabia dokument lub takiego dokumentu jako autentycznego używa, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.*

Wskazany przepis określa trzy formy popełnienia tego czynu.

Tabela 40. Formy przestępstwa fałszowania dokumentów

Forma	Opis	Przykład
Podrabianie dokumentu	Wykreowanie dokumentu, który sprawia wrażenie autentyczności, pomimo że jest nieprawdziwy.	Wykonanie fałszywego prawa jazdy lub dowodu osobistego.
Przerabianie dokumentu	Ingerowanie w treść prawdziwego dokumentu, wprowadzanie zmian w autentycznym dokumencie, które sprawiają, że dany dokument przestaje wiernie przedstawiać rzeczywistość.	Zmiana daty lub kwoty na umowie.
Użycie dokumentu jako autentycznego	Wykorzystanie podrobionego lub przerobionego dokumentu, przedstawienie go jako prawdziwego i autentycznego.	Przedstawienie w banku fałszywego zaświadczenia o zarobkach w celu zawarcia umowy kredytowej.

Przyjmuje się, że przez pojęcie dokumentu w doktrynie rozumie się każdy przedmiot, który z uwagi na jego treść stanowi dowód jakiegokolwiek uprawnienia lub obowiązku, np. dowód osobisty, prawo jazdy, paszport, umowa, faktura, zaświadczenie o wysokości wynagrodzenia czy zaświadczenie lekarskie. Nie ma przy tym znaczenia, czy chodzi o dokument prywatny czy urzędowy. Dodatkowo orzecznictwo konsekwentnie przyjmuje, iż dokumentem mogą być nie tylko klasyczne dokumenty papierowe, ale także dokumenty elektroniczne, tj. m.in. plik PDF, dokumenty podpisane podpisem elektronicznym, skany dokumentów, jeżeli pełnią one funkcję dowodową. Forma

eprasa.pl cee0270da0

elektroniczna nie wyłącza ochrony przewidzianej dla dokumentów, jeżeli dany zapis spełnia definicję dokumentu przewidzianą w art. 115 § 14 k.k.

Przestępstwo fałszowania dokumentów jest przestępstwem umyślnym. Zamiarem sprawcy jest wywołanie u odbiorcy przekonania, że dokument, którym się posługuje, jest prawdziwy i zgodny z rzeczywistością. Jeśli natomiast osoba posługująca się dokumentem nie ma zamiaru użycia go jako autentycznego, odpowiedzialność karna może być wyłączona. Jednocześnie istotne znaczenie ma fakt, czy taki dokument mógł w ogóle wprowadzić odbiorcę w błąd.

Ustawodawca przewidział zarówno typ uprzywilejowany przestępstwa (art. 270 § 2a k.k.), jak i karalność przygotowania do jego dokonania (art. 270 § 3 k.k.).

13.2. Wypełnienie blankietu niezgodnie z wolą podpisanego i na jego szkodę

Osoba, która w ramach łączących ją, np. na podstawie umowy z inną osobą, stosunków prawnych otrzymała pusty podpisany przez drugą osobę blankiet (np. weksel *in blanco*), który będzie mogła wypełnić zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami, rzeczywiście w odpowiednim czasie wypełnia go, jednakże wbrew wcześniej ustalonym zasadom, podlega karze takiej samej jak w przypadku fałszowania dokumentów (art. 270 § 2 k.k.), tj. pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5:

§ *Tej samej karze podlega, kto wypełnia blankiet, opatrzony cudzym podpisem, niezgodnie z wolą podpisanego i na jego szkodę albo takiego dokumentu używa.*

Wypełnienie blankietu oznacza wprowadzenie do niego takich informacji, wskutek zamieszczenia których blankiet stanie się dokumentem, z którym związane jest określone prawo albo który stanowi dowód istnienia prawa, stosunku prawnego albo okoliczności, która ma znaczenie prawne.

Warunkiem odpowiedzialności karnej z art. 270 § 2 k.k. jest łączne spełnienie przesłanek:

- wypełnienie blankietu niezgodnie z wolą podpisanego,
- wypełnienie blankietu na szkodę podpisanego.

Działanie sprawcy może przybrać postać:

- wypełnienia blankietu w ogóle,
- wypełnienia blankietu określoną treścią.

Brak zgody osoby, która złożyła podpis pod blankietem, może być efektem działania niezgodnie z porozumieniem zawartym między sprawcą a pokrzywdzonym albo działania sprawcy bez jakiegokolwiek porozumienia z pokrzywdzonym.

Dodatkowo kluczowy dla zaistnienia ww. przestępstwa jest fakt, aby osoba wypełniająca blankiet niezgodnie z wolą wystawcy działała na jego szkodę, godząc tym

eprasa.pl cee0270da0

samym w jego interesy majątkowe lub niemajątkowe. Nie jest przy tym konieczne, aby doszło do rzeczywistego wyrządzenia szkody w jego mieniu, wystarczy, aby zachowanie wypełniającego blankiet wywołało jedynie zagrożenie. Tożsamej karze podlega także używanie blankietu wypełnionego niezgodnie z wolą podpisanego oraz na jego szkodę.

13.3. Oszustwo

Oszustwo jest przestępstwem skierowanym przeciwko mieniu, które wyróżnia to, że poszkodowany dokonuje dyspozycji swoim majątkiem na rzecz sprawcy w sposób dobrowolny, niewymuszony. W chwili jej dokonania poszkodowany nie ma bowiem świadomości, iż rozporządzenie to jest dla niego niekorzystne. Przestępstwo to zostało skodyfikowane w art. 286 § 1 k.k.:

§ *Kto, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, doprowadza inną osobę do niekorzystnego rozporządzenia własnym lub cudzym mieniem za pomocą wprowadzenia jej w błąd albo wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania przedsiębranego działania, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.*

Z kolei art. 286 § 3 k.k. określa wypadek mniejszej wagi zagrożony łagodniejszą karą, tj. karą grzywny, ograniczenia wolności lub pozbawienia wolności do 2 lat.

Oszustwo jest przestępstwem umyślnym. Zachowanie sprawcy ukierunkowane jest na wzbogacenie się kosztem innej osoby. Uzyskana w ten sposób przez sprawcę korzyść majątkowa może polegać na zdobyciu środków pieniężnych, rzeczy (ruchomości bądź nieruchomości) lub innych praw majątkowych, ale również na zmniejszeniu lub uniknięciu strat, zniesieniu lub uniknięciu obciążeń składników majątkowych sprawcy, jak również na zmniejszeniu pasywów.

Zachowanie sprawcy może polegać na:

- **wprowadzeniu w błąd**, czyli w pełni świadomym przekazaniu nieprawdziwych informacji lub zatajeniu ważnych, w celu oszukania innej osoby,
- **wyzyskaniu błędu**, czyli wykorzystaniu mylnego przekonania poszkodowanego o danej kwestii bądź nieświadomości występujących w rzeczywistości okoliczności,
- **wyzyskaniu niezdolności do podejmowania działania**, czyli wykorzystaniu osób, które z uwagi na wiek, chorobę, stan psychiczny lub emocjonalny nie mogą samodzielnie świadomie podejmować decyzji.

WAŻNE! Dla bytu przestępstwa nie ma znaczenia, czy osoba poszkodowana mogła wykryć błąd przy dołożeniu chociażby minimalnej staranności.

eprasa.pl cee0270da0

Jednocześnie aby doszło do popełnienia przestępstwa oszustwa, osoba poszkodowana musi dokonać rozporządzenia, czyli rozdysponować swoim mieniem lub mieniem innej osoby, naruszając w ten sposób interesy majątkowe swoje bądź danej osoby.

Przestępstwo to jest istotne z punktu widzenia obrotu gospodarczego, a w praktyce wymaga rozważenia na gruncie niewykonywania w terminie zaciągniętych zobowiązań. Szczególnie interesująca z punktu widzenia przedsiębiorcy będzie karnoprawna ocena braku spłacania zaciągniętych kredytów czy spłaty zobowiązania wynikającego z umowy z odroczonym terminem płatności z tytułu otrzymanego świadczenia. Problemy oceny takich przypadków są niezwykle złożone zwłaszcza wówczas, gdy dłużnik nie podejmował działań mających na celu ukrycie jego rzeczywistej sytuacji majątkowej. Na kanwie takich sytuacji zwrócić należy uwagę na to, że w celu wykazania popełnienia przestępstwa niezbędne byłoby bowiem udowodnienie, że sprawca miał zamiar niewykonania zobowiązania w przyszłości, a zamiar ten istniał już w dniu rozporządzenia mieniem przez pokrzywdzonego, który następnie nie otrzymał obiecanego świadczenia w całości lub w części. Problemów może nastręczać właściwa ocena niewykonania zobowiązania w sytuacji, w której dłużnik we wcześniejszym okresie z powodzeniem prowadził działalność gospodarczą. Wskazać też należy, że nawet jeśli w dacie zaciągania zobowiązania sprawca godzi się z faktem, że może zobowiązania tego nie wykonać w przyszłości, to taka okoliczność nie jest wystarczająca dla przyjęcia zaistnienia przestępstwa oszustwa (wyrok SN z 3 kwietnia 2007 r., sygn. akt III KK 362/06).

Z drugiej strony w doktrynie i orzecznictwie przyjmuje się, że działanie sprawcy nie musi przybierać żadnej wyrafinowanej postaci, dla realizacji tego znamienia wystarczy zapewnienie kontrahenta o zapłacie umówionej ceny w ustalonym terminie, pomimo rzeczywistego braku takiej intencji, bądź niewyjawionego kontrahentowi uzależnienia tegoż od zdarzeń przyszłych i niepewnych (wyrok SA w Warszawie z 2 marca 2016 r., sygn. akt II AKa 21/16) (R. Stefański (red.), *Kodeks karny. Komentarz,* wyd. 7, Warszawa 2025).

W doktrynie przyjmuje się za orzecznictwem, że okoliczność, iż dłużnik opóźnia się w spełnieniu świadczenia na rzecz wierzyciela (tj. zaspokojeniu jego roszczeń), sama w sobie nie dowodzi tego, że dłużnik nie miał zamiaru wywiązać się z określonego zobowiązania (wyrok SN z 18 listopada 1980 r., sygn. akt III KR 355/80). Również sam fakt istnienia zadłużenia w chwili dokonywania np. kolejnej transakcji z odroczonym terminem płatności nie może być jedynym czynnikiem przesądzającym o zamiarze dokonania oszustwa (wyrok SN z 8 maja 1997 r., sygn. akt II KKN 64/97) (R. Stefański (red.), *Kodeks karny. Komentarz,* wyd. 7, Warszawa 2025).

Na zamiar niewywiązania się z zaciągniętego zobowiązania mogą wskazywać obiektywne, istniejące w chwili składania zamówienia lub otrzymania przez sprawcę świadczenia okoliczności, takie jak:

- brak środków umożliwiających zapłatę za towar lub usługę, przy jednoczesnym braku planów działalności na przyszłość,
- sposób postępowania sprawcy z uzyskanym towarem, np. niezwłoczne zbycie zakupionego towaru poniżej ceny jego zakupu,

eprasa.pl cee0270da0

- długotrwałe problemy z regulowaniem bieżących zobowiązań dłużnika,
- brak możliwości racjonalnego uzasadnienia podejmowanych przez sprawcę decyzji gospodarczych, szczególnie powiązany z brakiem planu co do sposobu prowadzenia działalności gospodarczej,
- nierealne w panujących warunkach gospodarczych, politycznych i społecznych oczekiwania co do poprawy koniunktury gospodarczej, a w szczególności obejmujące niemożliwą do zaistnienia poprawę kondycji prowadzonej działalności gospodarczej,
- przeznaczanie środków uzyskanych z zawartych umów kredytów, pożyczek, dotacji na cele nieprzewidziane w tych umowach.

Istotną kwestią na gruncie rozważania zaistnienia przestępstwa oszustwa jest ta, że dokonywanie spłaty zaciągniętego zobowiązania nie wyklucza przyjęcia, że doszło do popełnienia przestępstwa oszustwa. Okoliczność ta może jednak zostać uwzględniona przy ustalaniu wymiaru kary, a nawet powodować odstąpienie od jej orzeczenia.

Warto również wskazać, że nie sposób jest przyjąć, że doszło do wprowadzenia w błąd pokrzywdzonego co do możliwości wykonania przez sprawcę zobowiązania w terminie, jeśli wierzyciel miał w chwili rozporządzenia swoim mieniem świadomość co do tego, że dotrzymanie terminu spłaty zobowiązania przez dłużnika będzie utrudnione. Nie jest przy tym wymagane, aby informacje o prawdopodobieństwie zaistnienia problemów z terminowym uregulowaniem długu pochodziły od dłużnika. Świadomość wierzyciela może wynikać np. z dotychczasowej współpracy z dłużnikiem wskazującej na opóźnienia w dokonywaniu przez niego płatności, istniejącym zadłużeniu sprawcy.

13.4. Udaremnienie lub uszczuplenie zaspokojenia wierzyciela

Odpowiedzialność karna za działania zmierzające do udaremnienia lub uszczuplenia zaspokojenia wierzyciela została określona w art. 300 k.k. Przepis ten został wprowadzony w celu ochrony prawa wierzyciela przed wszelkimi działaniami dłużnika, które bądź utrudniają, bądź uniemożliwiają egzekucję jego należności. Sprawcą tego przestępstwa może być jedynie osoba będąca dłużnikiem, jednakże w doktrynie wskazuje się, że przez pojęcie dłużnika należy rozumieć nie tylko dłużnika właściwego, ale również współdłużnika, gwaranta, osoby faktycznie zastępujące dłużnika, o których mowa w art. 308 k.k. (zarządca). W sytuacji osób prawnych odpowiedzialność może spoczywać wówczas na członkach zarządu, odpowiedzialnych za kwestie finansowe i majątkowe danej spółki.

Działanie sprawcy omawianego przestępstwa może polegać na:

- usuwaniu, czyli m.in. zmianie miejsca przechowywania majątku,
- ukrywaniu, czyli m.in. ulokowaniu majątku w miejscu trudnym do odnalezienia,
- zbywaniu, czyli rozporządzaniu danymi składnikami majątkowymi,

eprasa.pl cee0270da0

- darowaniu, czyli m.in. nieodpłatnym przenoszeniu własności składników majątkowych,
- niszczeniu bądź uszkadzaniu, czyli m.in. unicestwieniu, celowym oraz trwałym bądź czasowym doprowadzeniu składników majątku (maszyn, urządzeń) do stanu, w którym nie nadają się do użytku zgodnie z ich przeznaczeniem,
- rzeczywistym obciążaniu majątku, czyli zawieraniu kolejnych zobowiązań finansowych,
- pozornym obciążaniu majątku, czyli m.in. zaciąganiu fikcyjnych zobowiązań, które w rzeczywistości nie istnieją.

Działanie sprawcy musi być nakierowane na uniknięcie lub umniejszenie zaspokojenia wierzyciela. Dla wystąpienia tego przestępstwa ważne jest, aby działania sprawcy miały charakter zamierzony i mogły rzeczywiście przysporzyć trudności w zaspokojeniu roszczeń przez wierzyciela.

Jednocześnie art. 300 § 1 k.k. odnosi się do sytuacji, w których sprawca działa w obliczu grożącej:

- **niewypłacalności** – dłużnik przewiduje stan, w którym nie będzie mógł regulować swoich zobowiązań, stan, w którym majątek dłużnika nie będzie wystarczał już na pokrycie jego długów, bądź
- **upadłości** – dotyczy sytuacji, w których w stosunku do dłużnika formalnie zaistniały przesłanki do zainicjowania przez sąd postępowania o ogłoszeniu upadłości.

Stan grożącej niewypłacalności bądź upadłości bezpośrednio poprzedza wystąpienie przesłanek warunkujących możliwość złożenia wniosku o upadłość.

Artykuł 300 § 2 k.k. penalizuje natomiast zachowania dłużnika ukierunkowane na uniemożliwienie wykonania prawomocnego orzeczenia sądowego, m.in. nakazu zapłaty, wyroku zaocznego czy wyroku, bądź innego organu państwowego, m.in. decyzji administracyjnej. Działania dłużnika, podobnie jak w § 1 tegoż przepisu, obejmują m.in. usuwanie, ukrywanie, zbywanie, darowanie, niszczenie, uszkadzanie, rzeczywiste lub pozorne obciążanie.

13.5. Faworyzowanie niektórych wierzycieli, przekupstwo i sprzedajność wierzyciela

Faworyzowanie niektórych wierzycieli, przekupstwo oraz sprzedajność wierzyciela to zjawiska, które mogą znacząco zakłócić zasady równego traktowania podmiotów uczestniczących w procesach gospodarczych i prawnych.

Faworyzowanie wierzycieli

Przestępstwo dotyczące faworyzowania niektórych wierzycieli opisane jest w art. 302 § 1 k.k.:

§ *Kto, w razie grożącej mu niewypłacalności lub upadłości, nie mogąc zaspokoić wszystkich wierzycieli, spłaca lub zabezpiecza tylko niektórych, czym*

eprasa.pl cee0270da0

działa na szkodę pozostałych, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Dotyczy ono sytuacji, w których dłużnik (czyli osoba fizyczna, osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą, ale także np. członek zarządu spółki, który decyduje o spłatach lub zabezpieczeniu zobowiązań) pozostając w stanie grożącej niewypłacalności lub przed ogłoszeniem upadłości:

- reguluje należności jednego lub kilku swoich wierzycieli kosztem innych, naruszając w ten sposób zasadę równego ich traktowania, bądź
- zabezpiecza roszczenia jednych wierzycieli kosztem pozostałych, lub
- przekazuje np. aktywa wybranym wierzycielom, pomijając innych.

Jeszcze niedawno w doktrynie istniał spór co do tego, czy do zaistnienia przestępstwa faworyzowania konieczne jest, aby dłużnik miał co najmniej czterech wierzycieli (musi bowiem spłacać wierzycieli, co wskazuje na fakt, iż musi ich być co najmniej dwóch, działając przy tym na szkodę innych wierzycieli – liczba mnoga sugeruje, że powinno ich być znowu co najmniej dwóch), czy też wystarczające jest, że działa tym na niekorzyść już tylko jednego wierzyciela. W najnowszej doktrynie, jak i orzecznictwie przeważające jest jednak stanowisko, w którym do zaistnienia przestępstwa faworyzowania wystarczające jest, aby dłużnik miał dwóch wierzycieli, z których jeden zostaje zaspokojony kosztem drugiego

Poprzez oddanie długu należy rozumieć nie tylko spłatę zadłużenia, ale również ustanowienie praw rzeczowych, przewłaszczenie na zabezpieczenie, czy np. zabezpieczenie na instrumentach finansowych. W tym pojęciu mieści się również spłacanie lub zabezpieczenie praw wierzycieli przed terminem wymagalności roszczenia.

Dla zaistnienia przestępstwa nie jest konieczne, by pokrzywdzeni wierzyciele ponieśli jakąkolwiek szkodę.

WAŻNE! Nie są karalne podejmowane przez dłużnika działania w dobrej wierze, zmierzające do zaspokojenia roszczeń wierzycieli zgodnie z przepisami prawa upadłościowego.

Przekupstwo wierzyciela

W paragrafie 2 art. 302 k.k. spenalizowane zostało przestępstwo przekupstwa wierzyciela:

§ *Kto wierzycielowi udziela lub obiecuje udzielić korzyści majątkowej za działanie na szkodę innych wierzycieli w związku z postępowaniem upadłościowym lub zmierzającym do zapobiegnięcia upadłości, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.*

Przestępstwo opisane w § 2 może popełnić każdy. Polega ono na udzieleniu korzyści majątkowej lub obietnicy jej dokonania w zamian za działanie wierzyciela na szkodę

eprasa.pl cee0270da0

innych wierzycieli. Zachowania te są realizowane w związku z postępowaniem upadłościowym lub zmierzającym do zapobiegnięcia upadłości.

Może ono zostać popełnione wyłącznie umyślnie, w zamiarze bezpośrednim. Dla bytu przestępstwa nie ma przy tym znaczenia, czy wierzyciel podjął jakiekolwiek czynności mogące szkodzić pozostałym wierzycielom.

Sprzedajność wierzyciela

Ostatni z paragrafów art. 302 k.k. – § 3, dotyczy sprzedajności wierzyciela:

§ *Tej samej karze podlega wierzyciel, który w związku z określonym w § 2 postępowaniem przyjmuje korzyść za działanie na szkodę innych wierzycieli albo takiej korzyści żąda.*

Jest to przestępstwo indywidualne, które może popełnić jedynie wierzyciel.

Dla zaistnienia przestępstwa niezbędne jest przyjęcie korzyści (a nie tylko jej obietnicy) lub jej żądanie. Korzyść taka może przybierać zarówno postać majątkową, jak i osobistą, jednak musi to być korzyść nienależna, a nie świadczenie będące przedmiotem wierzytelności. Przyjęcie korzyści może przyjąć postać działania lub milczącego przyjęcia (np. łapówki). Zachowanie musi być związane z toczącym się postępowaniem upadłościowym lub postępowaniem zmierzającym do zapobiegnięcia upadłości.

Przestępstwo może być popełnione wyłącznie umyślnie.

13.6. Nadużycie uprawnienia lub niedopełnienie obowiązków

Zachowanie spenalizowane w art. 296 k.k. stanowi przestępstwo nadużycia zaufania. Określa się je również jako niegospodarność menedżera. Dobrem chronionym jest tutaj interes podmiotu, który powierzył innej osobie zajmowanie się jej interesami majątkowymi, a także pewne standardy obowiązujące przy zajmowaniu się cudzymi sprawami majątkowymi. Dotyczy ono nadużycia uprawnień lub niedopełnienia obowiązków przez osoby, które w ramach piastowanego przez siebie stanowiska zobowiązane są do zarządzania majątkiem oraz przedsiębiorstwem, gdy zachowanie tychże osób prowadzi do powstania szkody majątkowej, godzi w interesy wspólników, właścicieli, kontrahentów oraz innych podmiotów związanych z działalnością gospodarczą.

WAŻNE! Przestępstwo nadużycia uprawnień lub niedopełnienia obowiązków może zostać popełnione wyłącznie przez osobę, która do kierowania sprawami majątkowymi lub działalnością gospodarczą innej osoby fizycznej, prawnej albo jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej została zobowiązana w oparciu o przepis ustawy, decyzji organu lub umowy, np. przez członka zarządu spółki, menadżera, prokurenta.

eprasa.pl cee0270da0

Omawiane przestępstwo polega na:

- **nadużyciu uprawnień** – przekroczeniu zakresu swoich kompetencji, ale także na podjęciu działań mieszczących się w zakresie przyznanych uprawnień, lecz sprzecznych z celem ich przyznania, np. podpisanie umowy, która godzi w interesy majątkowe kierowanego podmiotu, lub
- **niedopełnieniu obowiązków** – np. zaniechaniu podjęcia czynności mających na celu ochronę majątku kierowanego podmiotu lub wykonaniu tych czynności w sposób nienależyty.

Dla zaistnienia tego przestępstwa niezbędne jest wyrządzenie znacznej szkody majątkowej (zgodnie z art. 115 § 5 i § 6 k.k. mieniem znacznej wartości jest mienie, którego wartość przekracza 200 000 zł, natomiast mieniem wielkiej wartości – gdy przekroczy co najmniej 1 mln zł). Wskazana szkoda może przybrać formę rzeczywistej straty lub utraconych korzyści.

13.7. Organy ścigania i ich zadania w postępowaniu karnym

Organy ścigania pełnią istotną rolę w zapewnieniu porządku prawnego i realizacji zasad sprawiedliwości w postępowaniu karnym. W polskim systemie prawnym do głównych, podstawowych organów ścigania zaliczamy prokuraturę i Policję. Jednocześnie funkcję uzupełniającą pełnią inne instytucje, takie jak np. Centralne Biuro Antykorupcyjne (CBA), Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego (ABW) czy Straż Graniczna.

Prokuratura

Prokuratura jest organem prowadzącym bądź nadzorującym postępowanie przygotowawcze (nadzoruje działania Policji i innych organów ścigania), decydującym o wniesieniu aktu oskarżenia do sądu, oraz pełniącym funkcję oskarżyciela publicznego w postępowaniu przed sądem, reprezentując interes publiczny w sprawach karnych.

Policja

Policja stanowi podstawowy organ dochodzeniowo-śledczy. Wykonuje zadania związane z bezpośrednim wykrywaniem przestępstw i zabezpieczaniem materiału dowodowego, który następnie przekazuje prokuraturze. Do kompetencji Policji należy np. przyjmowanie zawiadomień o możliwości popełnienia przestępstwa, zatrzymywanie podejrzanych, dokonywanie czynności przeszukania, zabezpieczenia mienia, przeprowadzanie przesłuchania podejrzanych, pokrzywdzonych i świadków oraz współpraca z prokuraturą w ramach toczącego się postępowania przygotowawczego.

Zadania organów ścigania na poszczególnych etapach postępowania karnego

Na etapie postępowania przygotowawczego – czyli pierwszego etapu postępowania karnego, organy ścigania mają za zadanie np. ustalić, czy doszło do popełnienia przestępstwa, zidentyfikować i w razie konieczności zatrzymać sprawcę czynu

eprasa.pl cee0270da0

zabronionego, zebrać, utrwalić i prawidłowo zabezpieczyć materiał dowodowy, przeanalizować okoliczności sprawy, ustalić osoby pokrzywdzone oraz rozmiar ewentualnej szkody. W ramach prowadzonego dochodzenia bądź śledztwa organy ścigania podejmują różne czynności, np. oględziny miejsca zdarzenia, osób, rzeczy czy zwłok, przeszukania, przesłuchania, opinie biegłych specjalistów, zabezpieczenie dokumentów.

W postępowaniu sądowym prokuratura pełni funkcję oskarżyciela publicznego. Jej zadaniem jest zaprezentowanie sądowi zgromadzonego i zabezpieczonego w trakcie postępowania przygotowawczego materiału dowodowego, wykazanie zasadności skierowanego aktu oskarżenia i żądanie ukarania sprawcy czynu zabronionego w sytuacji udowodnienia jego winy.

W postępowaniu wykonawczym Policja czy prokuratura realizują czynności związane z nadzorem nad wykonaniem orzeczonych przez sąd kar.

Więcej o postępowaniu karnym piszemy w pkt **13.10. Postępowanie karne i jego etapy.**

13.8. Złożenie zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa

Poprzez złożenie zawiadomienia o możliwości popełnienia przestępstwa osoby fizyczne, instytucje bądź podmioty gospodarcze mają możliwość zainicjowania działań organów ścigania zmierzających do ochrony ich praw i interesów, wykrycia sprawcy i naprawienia wyrządzonej przestępstwem szkody.

Procedura złożenia zawiadomienia przewidziana w Kodeksie postępowania karnego (art. 304 k.p.k.) reguluje sposób, w jaki obywatele mogą doprowadzać bądź przyczyniać się do wykrycia przestępstw, ich sprawców, jak również ochrony ich własnych praw i interesów.

Zawiadomienie o możliwości popełnienia przestępstwa można złożyć w formie:

- **ustnej**, osobiście we właściwej jednostce Policji lub prokuratury, co zostanie ujęte w sporządzonym przez odpowiedni organ protokole z przyjęcia tegoż zawiadomienia, bądź
- **pisemnej**, przesyłając lub składając na biurze podawczym dokument bezpośrednio do odpowiedniego organu.

Przepisy nie przewidują wymogów formalnych, które musi spełniać zawiadomienie złożone w formie pisemnej, jednakże winno ono zawierać istotne informacje dotyczące danego czynu, tak aby organy ścigania miały możliwość podjęcia konkretnych działań. W szczególności powinno uwzględniać:

- dane osoby składającej zawiadomienie (imię, nazwisko, adres),
- opis przebiegu zdarzenia (data, miejsce, szczegółowe przedstawienie faktów i okoliczności),

eprasa.pl cee0270da0

- wskazanie danych sprawcy (o ile są składającemu zawiadomienie znane bądź innych okoliczności mogących pomóc w jego ujawnieniu),
- dowody na potwierdzenie przebiegu zdarzenia (świadkowie, zdjęcia, nagrania, dokumenty) oraz
- podpis osoby składającej.

Po przyjęciu zawiadomienia organ ścigania ma obowiązek zarejestrować zawiadomienie, nadając mu numer sprawy. Następnie Policja lub prokuratura analizuje i ocenia, czy złożone zawiadomienie zawiera dostateczne informacje umożliwiające podjęcie czynności wyjaśniających. W przypadku zaistnienia ewentualnych braków organ może zwrócić się do zawiadamiającego o ich uzupełnienie. Po przeprowadzeniu wnikliwej analizy przedstawionego przez składającego zawiadomienia oraz dołączonych do niego dowodów i uznaniu, iż zachodzi prawdopodobieństwo popełnienia przestępstwa, organ ścigania wszczyna postępowanie przygotowawcze. W przeciwnym wypadku Policja bądź prokuratura wydają postanowienie o odmowie wszczęcia dochodzenia lub śledztwa, od którego osoba składająca – pokrzywdzony – może się odwołać.

13.9. Wierzyciel w postępowaniu karnym

W postępowaniu karnym wierzyciel może pełnić istotną rolę, w szczególności w sytuacjach, gdy przestępstwo godzi w jego interesy majątkowe. Wierzyciel może występować jako pokrzywdzony, a po spełnieniu pewnych przesłanek także jako oskarżyciel posiłkowy.

13.9.1. Wierzyciel jako pokrzywdzony

Pokrzywdzonym w postępowaniu karnym jest osoba fizyczna lub prawna, której dobro prawne zostało bezpośrednio naruszone lub zagrożone przestępstwem (art. 49 § 1 k.p.k.).

Wierzyciel uzyska status pokrzywdzonego wówczas, gdy:

- dany czyn spowodował powstanie szkody w jego majątku,
- sprawa dotyczy przysługującej mu wierzytelności bądź jego mienia, np.: przestępstwa przeciwko mieniu (kradzież, oszustwo, zniszczenie mienia), przestępstwa gospodarcze (wyłudzenia, udaremnienia lub uszczuplenia zaspokojenia wierzyciela, faworyzowanie wierzycieli).

Wierzyciel jako pokrzywdzony może inicjować postępowanie, składając zawiadomienie o możliwości popełnienia przestępstwa, brać czynny udział w postępowaniu przygotowawczym, w tym w czynnościach procesowych, składać wnioski dowodowe, ma również prawo wglądu do akt postępowania oraz sporządzania ich kopii.

eprasa.pl cee0270da0

13.9.2. Wierzyciel jako oskarżyciel posiłkowy

Po skierowaniu przez organy ścigania sprawy, w której zostały naruszone interesy majątkowe wierzyciela, do postępowania sądowego, czyli wniesienia aktu oskarżenia do sądu, wierzyciel może pełnić funkcję oskarżyciela posiłkowego. Aby uzyskać status oskarżyciela posiłkowego, wierzyciel, będący pokrzywdzonym w danej sprawie, musi do czasu rozpoczęcia przewodu sądowego na rozprawie głównej złożyć oświadczenie (na piśmie, bądź ustnie do protokołu), że będzie działał w charakterze oskarżyciela posiłkowego.

Jako oskarżyciel posiłkowy wierzyciel w postępowaniu sądowym może:

- składać wnioski dowodowe,
- kierować pytania do świadków i stron podczas ich przesłuchania na rozprawie,
- składać oświadczenia w trakcie rozprawy oraz wygłaszać mowy końcowe

– natomiast po wydaniu orzeczenia przez sąd I instancji może:

- złożyć wniosek o uzasadnienie orzeczenia i wnieść środek odwoławczy w postaci apelacji, w sytuacji gdy uzna, że wydany wyrok nie chroni bądź w nieodpowiedni sposób chroni jego interesy.

13.9.3. Kiedy warto skorzystać z profesjonalnego pełnomocnika

Postępowanie karne, szczególnie w sprawach gospodarczych związanych z wierzytelnościami o wysokiej wartości, może być skomplikowane zarówno pod względem prawnym, jak i procesowym. W takich sytuacjach warto skorzystać z pomocy profesjonalnego pełnomocnika (adwokata lub radcy prawnego), który może reprezentować interesy wierzyciela na każdym etapie postępowania. Taki pełnomocnik w sposób profesjonalny sformułuje wszelkie pisma procesowe, wnioski dowodowe, pytania do świadków, zarzuty do opinii biegłych czy przedstawi argumenty prawne, natomiast w przypadku wydania niekorzystnego orzeczenia sformułuje zarzuty apelacyjne, co z pewnością przyczyni się do odpowiedniej ochrony interesów oraz praw wierzyciela.

13.10. Postępowanie karne i jego etapy

Postępowanie karne ma na celu:

- ustalenie, czy doszło do popełnienia przestępstwa,
- wykrycie i ustalenie sprawcy czynu zabronionego,
- przeprowadzenie rzetelnego postępowania sądowego oraz
- wymierzenie sprawiedliwej kary.

Przebieg postępowania karnego regulują przepisy Kodeksu postępowania karnego.

eprasa.pl cee0270da0

Postępowanie karne dzielimy na cztery główne etapy:

1) postępowanie przygotowawcze,
2) postępowanie sądowe,
3) postępowanie odwoławcze oraz
4) postępowanie wykonawcze.

Tabela 41. Etapy postępowania karnego

Lp.	Etap postępowania	Opis
1.	Postępowanie przygotowawcze	Celem jest wyjaśnienie, czy doszło do popełnienia przestępstwa, oraz ustalenie podejrzanego. Dzieli się na śledztwa (sprawy poważniejsze, np. dotyczące zbrodni) i dochodzenia (sprawy o lżejszym ciężarze gatunkowym). Stronami są pokrzywdzony i podejrzany. W toku postępowania przygotowawczego Policja i inne organy pod nadzorem prokuratury przeprowadzają czynności procesowe (np. przesłuchania, przeszukania, oględziny, zabezpieczenie dowodów). Decyzją końcową może być akt oskarżenia lub postanowienie o umorzeniu postępowania.
2.	Postępowanie sądowe	Celem jest rozpatrzenie sprawy przez sąd i wydanie sprawiedliwego wyroku. Stronami są oskarżyciel (publiczny – prokurator, posiłkowy lub prywatny) i oskarżony. Rozpoczyna się otwarciem przewodu sądowego, następnie następuje odczytanie aktu oskarżenia, przesłuchanie oskarżonego i postępowanie dowodowe. Przed zamknięciem przewodu strony wygłaszają mowy końcowe. Sąd ogłasza orzeczenie po naradzie.
3.	Postępowanie odwoławcze	Strona niezadowolona z wyroku Sądu I instancji może złożyć wniosek o jego uzasadnienie, a następnie odwołać się, składając apelację do Sądu II instancji za pośrednictwem Sądu I instancji. Sąd odwoławczy bada zgodność postępowania z przepisami prawa. Może utrzymać wyrok w mocy, zmienić go lub uchylić i skierować sprawę do ponownego rozpoznania.
4.	Postępowanie wykonawcze	Celem jest wykonanie prawomocnego orzeczenia sądu (np. odbycie kary pozbawienia wolności, ograniczenia wolności, zapłata grzywny, naprawienie szkody). Skazany może złożyć wnioski o odroczenie wykonania kary, jej przerwę, warunkowe przedterminowe zwolnienie z odbycia reszty kary lub rozłożenie grzywny na raty.

13.11. Zasądzenie przez sąd karny świadczeń kompensacyjnych na rzecz wierzyciela

Przepisy prawa karnego obowiązujące w Polsce przewidują, iż sąd po przeprowadzeniu postępowania sądowego ma możliwość zasądzenia, w orzeczeniu kończącym postępowanie, świadczeń kompensacyjnych na rzecz pokrzywdzonych, w tym wierzycieli, którym w wyniku popełnionego przestępstwa została wyrządzona szkoda.

eprasa.pl cee0270da0

Świadczenia te mają na celu ochronę praw i interesów pokrzywdzonych wierzycieli, bez konieczności dochodzenia roszczeń na drodze postępowania cywilnego. Jednocześnie, w przypadku gdy zasądzone przez sąd karny świadczenie kompensacyjne nie pokrywa całości szkody, nic nie stoi na przeszkodzie dochodzenia dalszej części należności w postępowaniu cywilnym.

Należy wskazać, iż orzeczenie sądu karnego w zakresie orzeczenia obowiązku naprawienia szkody, podobnie jak wyrok wydany w postępowaniu cywilnym, po nadaniu przez sąd klauzuli wykonalności umożliwia wszczęcie postępowania egzekucyjnego dotyczącego przedmiotowej wierzytelności.

Zgodnie z art. 46 § 1 k.k., na wniosek pokrzywdzonego bądź innej uprawnionej osoby, sąd karny może w razie skazania zasądzić obowiązek naprawienia szkody w całości lub części, bądź zadośćuczynienie za doznaną krzywdę (dotyczy szkody niemajątkowej).

Orzeczenie o obowiązku naprawienia szkody może zostać wydane w sytuacji, gdy:

- sprawca został skazany,
- sprawca wyrządził szkodę pokrzywdzonemu,
- pokrzywdzony złożył wniosek aż do zamknięcia przewodu sądowego na rozprawie głównej, chyba że sąd zasądzi odszkodowanie z urzędu.

Przepisy nie określają formy złożenia wniosku, a zatem pokrzywdzony może to zrobić zarówno w formie pisemnej, składając stosowne pismo, jak i w formie ustnej do protokołu podczas rozprawy sądowej.

Warunkiem zasądzenia na rzecz wierzyciela świadczeń kompensacyjnych jest istnienie szkody w dacie orzekania. Doktryna opowiada się przy tym za szerokim pojmowaniem szkody, a więc w zakresie, w jakim obejmuje zarówno rzeczywistą stratę w majątku pokrzywdzonego, jak i utracone spodziewane korzyści.

W doktrynie podnosi się, że wysokość odszkodowania tytułem naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem, orzeczonego na podstawie art. 46 § 1 k.k., powinna odpowiadać cenie brutto rzeczy (wraz z podatkiem VAT) w sytuacji, gdy pokrzywdzony nie jest podatnikiem podatku VAT. Natomiast w przypadku gdy pokrzywdzony jest podatnikiem podatku VAT, wysokość szkody odpowiadać powinna cenie towaru netto, a więc pomniejszonej o ten podatek (por. wyrok SN z 27 listopada 2020 r., sygn. akt IV KK 230/19)(A. Grześkowiak, K. Wiak (red.), *Kodeks karny. Komentarz,* wyd. 8, Warszawa 2024).

WAŻNE! Obowiązek naprawienia szkody nie obejmuje odsetek wynikających z opóźnienia spełnienia świadczenia odszkodowawczego. Wynikają one bowiem nie z faktu wyrządzenia szkody, ale opóźnienia w jej naprawieniu.

W celu ustalenia wysokości poniesionej szkody zasadne jest przedstawienie przez pokrzywdzonego dowodów na wykazanie jej wysokości.

eprasa.pl cee0270da0

13.12. Egzekucja roszczeń zasądzonych na rzecz wierzyciela w wyroku karnym

Wyrok wydany przez sąd w sprawie karnej, zawierający orzeczenie o zasądzeniu na rzecz pokrzywdzonego wierzyciela obowiązku:

- naprawienia szkody,
- zapłaty zadośćuczynienia bądź
- uregulowania innych roszczeń wynikających z popełnionego przestępstwa

– może stanowić podstawę do wszczęcia postępowania egzekucyjnego.

Wierzyciel może przystąpić do egzekucji należności zasądzonej w postępowaniu karnym po uzyskaniu na jego wniosek klauzuli wykonalności (wówczas przedmiotowe orzeczenie staje się tytułem wykonawczym uprawniającym do wszczęcia postępowania egzekucyjnego) oraz złożeniu odpowiedniego wniosku do komornika sądowego.

Egzekucja zasądzonych w wyroku karnym świadczeń kompensacyjnych odbywa się na podstawie zasad określonych w Kodeksie postępowania cywilnego. W toku postępowania egzekucyjnego wierzyciel może wskazać sposób przeprowadzenia egzekucji, tj. określić, jakie składniki majątku danego dłużnika winny zostać objęte egzekucją, np. wynagrodzenie, rachunki bankowe, ruchomości. Możliwe jest również na wniosek wierzyciela skierowanie postępowania egzekucyjnego do nieruchomości.

Po złożeniu wniosku przez wierzyciela lub jego pełnomocnika komornik podejmuje czynności mające na celu wyegzekwowanie zasądzonych przez sąd karny świadczeń kompensacyjnych, tj. np. ustala, co wchodzi w skład majątku dłużnika, dokonuje zajęcia wynagrodzenia, rachunku bankowego bądź ruchomości, przeprowadza w drodze licytacji komorniczej sprzedaż zajętych wcześniej składników majątkowych.

Oczywiście pomimo wydanego przez sąd w sprawie karnej orzeczenia wierzyciel może mieć problem z egzekucją swoich należności, np. gdy dłużnik jest niewypłacalny, czyli nie posiada majątku lub źródeł dochodu, co uniemożliwia skuteczną egzekucję, bądź gdy dłużnik ukrywa swój majątek. Dlatego w pełni uzasadnione jest, już na etapie postępowania sądowego, złożenie wniosku o zabezpieczenie majątku dłużnika na poczet ewentualnych przyszłych roszczeń lub skorzystanie z pomocy profesjonalnego pełnomocnika, którego doświadczenie z pewnością pomoże w poszukiwaniu majątku dłużnika i skutecznym prowadzeniu postępowania egzekucyjnego. Szczególną postać ochrony interesów wierzycieli w postępowaniu wykonawczym stanowi również możliwość uzależnienia zwolnienia skazanego dłużnika przez sąd z odbycia pozostałej kary pozbawienia wolności od naprawienia wyrządzonej przestępstwem szkody lub zaspokojenia roszczeń pokrzywdzonego wierzyciela.

eprasa.pl cee0270da0

Należy podkreślić, iż możliwość egzekucji wierzytelności zasądzonych w orzeczeniu kończącym postępowanie karne stanowi ważny mechanizm ochrony praw i interesów pokrzywdzonych wierzycieli. W pewnych okolicznościach zaspokojenie roszczeń majątkowych wierzycieli w ten sposób może być szybsze i efektywniejsze.

14. Outsourcing usług dochodzenia należności

Przedsiębiorcy, którzy stają przed wyzwaniem dochodzenia należności od dłużników, muszą odpowiedzieć sobie na pytanie, czy realizować ten proces samodzielnie, czy zlecić go zewnętrznemu podmiotowi. Niniejszy rozdział pomoże zrozumieć, kiedy warto rozważyć współpracę z profesjonalną firmą windykacyjną lub kancelarią prawną, na co zwracać uwagę przy wyborze kontrahenta oraz jakie elementy umowy są kluczowe dla efektywnej i bezpiecznej współpracy.

14.1. Kiedy warto skorzystać z pomocy profesjonalisty

Decyzja o outsourcingu usług windykacyjnych podejmowana jest najczęściej w przypadkach, gdy:

1) w firmie potrzebne jest podjęcie działań przeciwko dłużnikom, a nie został wcześniej utworzony dział windykacji, np. z uwagi na to, że nie stosowano kredytu kupieckiego;
2) zasoby wewnętrzne firmy przestały wystarczać do skutecznego odzyskiwania należności;

   Gwałtowny wzrost sprzedaży, np. na skutek kampanii marketingowych, może powodować w późniejszym okresie naturalny przyrost spraw wymagających działań windykacyjnych. W takich wypadkach dotychczasowe zasoby osobowe mogą nie być wystarczające do podjęcia niezbędnych działań. Potrzebne jest dokonanie wyboru pomiędzy zwiększeniem zatrudnienia a skierowaniem nadwyżki spraw do obsługi przez firmę zewnętrzną.
3) w organizacji przyjęto zasadę „Benchmarkingu", tj. systematycznego porównywania wyników wewnętrznego działu windykacji z wynikami firmy zewnętrznej w celu optymalizacji działań i wyników;
4) w organizacji panuje zasada „Core Focus", tj. ścisłej koncentracji wszystkich zasobów, działań i uwagi na kluczowych kompetencjach przedsiębiorstwa przy jednoczesnym zlecaniu zewnętrznym dostawcom wszystkich innych funkcji, procesów i zadań;

   Outsourcing to wybór strategiczny, dzięki któremu firma może koncentrować się na swojej podstawowej działalności, pozostawiając procesy windykacyjne specjalistom. Zamiast zatrudniania i szkolenia pracowników do zadań pobocznych

eprasa.pl cee0270da0

przedsiębiorstwo może skorzystać z usług zewnętrznej firmy, która szybciej adaptuje się do zmian prawnych oraz trendów technologicznych, włączając w to rozwój sztucznej inteligencji i wykorzystanie jej w windykacji. Dostawca usług, który dysponuje odpowiednim oprogramowaniem, ma możliwość efektywnie zarządzać dużą liczbą spraw, minimalizując koszty i maksymalizując skuteczność działań.

5) działania windykacyjne podejmowane samodzielnie przez przedsiębiorcę nie przyniosły zadowalającego efektu;

   Firmy windykacyjne oraz wyspecjalizowane kancelarie prawnicze posiadają niezbędne narzędzia, procedury, wiedzę oraz wieloletnie doświadczenie, które pozwalają osiągnąć rezultaty na możliwie najlepszym poziomie. W praktyce często pierwsze działania, na wczesnym etapie windykacji, podejmowane są przez pracowników przedsiębiorcy, a kolejne czynności na etapie polubownym oraz działania sądowe i egzekucyjne – przez podmioty zewnętrzne.

   Podejmowanie czynności dochodzenia należności na bardziej zaawansowanych etapach wymaga bardzo szczegółowej znajomości przepisów prawnych, a także umiejętności stosowania metod perswazyjnych, pozwalających na uzyskanie porozumienia z częścią dłużników bez rozpoczynania procedury sądowej. Jeżeli działania podjęte samodzielnie przez przedsiębiorcę, w tym rozmowy z dłużnikami i wysyłane do nich wezwania do zapłaty, nie przyniosły efektu, opóźnianie decyzji o przekazaniu obsługi wierzytelności do podmiotu zewnętrznego może być wykorzystane przez dłużnika do pozbycia się majątku i powodować ostatecznie niższą skuteczność lub jej brak.

6) z przyczyn wizerunkowych firma chce uniknąć negatywnego wpływu windykacji na relacje biznesowe z klientami;

   Warto wziąć pod uwagę i to, że samodzielne dochodzenie należności może negatywnie wpływać na postrzeganie firmy przez jej klientów oraz partnerów biznesowych. Dotyczy to przede wszystkim sytuacji, w której przedsiębiorca chce utrzymać klienta, który nieregularnie spłaca swoje zobowiązania. Ważne jest jednak, aby zlecić windykację podmiotowi profesjonalnemu, który wie, jak komunikować się z dłużnikami z poszanowaniem kupieckich zasad i stosunków, w sposób zgodny z zasadami etyki, nie wpływając negatywnie na wizerunek klienta.

7) brak jest kontaktu z dłużnikiem;

   Nie zawsze jest możliwe uzyskanie kontaktu z zadłużoną osobą lub firmą. Jednakże wykwalifikowane firmy dysponują narzędziami, które pozwalają uzyskać więcej informacji o takim podmiocie. W tym celu prowadzony jest tzw. *skip tracing*, polegający m.in. na legalnym pozyskiwaniu aktualnych danych kontaktowych do dłużnika.

8) wartość zadłużenia jest wysoka;

   W przypadku wysokich kwot zadłużenia, a także w przypadku spraw o złożonym charakterze, zlecenie obsługi wierzytelności wyspecjalizowanej kancelarii prawniczej znacząco zwiększa szanse na odzyskanie długu. Tym bardziej że w takich

eprasa.pl cee0270da0

sytuacjach bardzo prawdopodobne jest zatrudnienie przez dłużnika profesjonalnego pełnomocnika procesowego.

14.2. Kancelaria prawnicza a firma windykacyjna – podstawowe różnice

Wybierając partnera do windykacji należności, należy mieć świadomość różnic między kancelarią prawniczą a firmą windykacyjną.

Tabela 42. Różnice między kancelarią prawniczą a firmą windykacyjną

Kategoria	Firma windykacyjna	Kancelaria prawnicza
Zakres działania	Dochodzenie wierzytelności wyłącznie polubownie.	Pełen zakres usług: działania przedsądowe, sądowe o zapłatę, egzekucyjne, obsługa spraw upadłościowych, restrukturyzacyjnych i karnych.
Charakter działań	Polubowny – wymaga zgody obu stron (wierzyciela i dłużnika).	Możliwość działań polubownych, sądowych i egzekucyjnych – nie wymagają zgody dłużnika.
Przykładowe działania polubowne	Kontakt telefoniczny, wysyłanie wezwań do zapłaty, wiadomości e-mail, SMS, Voice SMS, monitorowanie harmonogramów spłat.	Kancelaria prawnicza może podejmować podobne działania w ramach przedsądowych działań polubownych.
Możliwości dodatkowe	Brak możliwości wszczynania postępowania sądowego i egzekucyjnego.	Reprezentacja klientów przed sądami, komornikami i urzędami. Możliwość podjęcia działań bez zgody dłużnika, w tym egzekucji zobowiązań na podstawie przepisów prawa.
Główne zadania	Nawiązanie kontaktu z dłużnikiem, ustalenie przyczyn opóźnienia płatności, negocjacje prowadzące do spłaty w sposób polubowny.	Rekomendacja działań w sprawach o skomplikowanym stanie prawnym, prowadzenie postępowań sądowych i egzekucyjnych, reprezentacja klientów na różnych etapach postępowania.
Specjalizacja	Negocjacje i stosowanie technik perswazyjnych, które mają na celu doprowadzenie do spłaty długu bez postępowania sądowego.	Kompleksowa obsługa prawna, możliwość podejmowania działań zgodnie z przepisami prawa, niezależnie od zgody dłużnika.

14.3. Jak wybrać kontrahenta, czyli cena to nie wszystko

Podczas wyboru firmy windykacyjnej lub kancelarii prawniczej kluczowe jest uwzględnienie wielu czynników, które mogą przesądzić o sukcesie współpracy.

eprasa.pl cee0270da0

Tabela 43. Czynniki kluczowe przy wyborze firmy windykacyjnej lub kancelarii prawniczej

Lp.	Kryterium	Opis
1	2	3
1.	Doświadczenie i specjalizacja	Warto sprawdzić, czy podmiot zewnętrzny specjalizuje się w dochodzeniu należności oraz czy posiada narzędzia i doświadczenie niezbędne do prowadzenia skutecznych działań. Należy przy tym pamiętać, że dłużnik może zmierzać do uniknięcia odpowiedzialności za zobowiązania lub wydłużać w czasie postępowanie, czemu należy fachowo przeciwdziałać odpowiednimi środkami prawnymi.
2.	Rekomendacje i listy referencyjne	Wybór partnera w zakresie obsługi dochodzenia należności powinien być poprzedzony odpowiednim rozeznaniem. Kancelarie należące do czołówki podmiotów obsługujących procesy dotyczące wierzytelności mogą wykazać się listami referencyjnymi potwierdzającymi doświadczenie, profesjonalne podejście oraz specjalistyczną wiedzę.
3.	Zespół	Kontrahent dysponujący dużą liczbą pracowników posiada możliwość realizowania procesów w wyspecjalizowanych zespołach. Ponadto jest w stanie przyjąć do obsługi większą liczbę spraw i szybciej rozpocząć działania. W razie potrzeby jest w stanie angażować, np. do spraw o szczególnej trudności, ekspertów w zakresie różnych dyscyplin i specjalności.
4.	Nowoczesne narzędzia	Ostatnie lata to okres niezwykle dynamicznego rozwoju technologii wspomagających proces dochodzenia roszczeń. Dzisiaj trudno sobie wyobrazić skuteczny podmiot, który nie dysponuje nowoczesnymi technologiami: narzędziami OCR, robotami wykorzystującymi mechanizmy sztucznej inteligencji czy narzędziami scoringowymi i predykcyjnymi. Wdrażanie takich rozwiązań jest łatwiejsze, jeżeli wybrany przez nas partner posiada własny rozbudowany zespół IT, który doskonale rozumie proces dochodzenia należności, podczas integrowania systemów pełnomocnika z systemami wierzyciela i organów wymiaru sprawiedliwości.
5.	Raportowanie	Przejrzystość działań podejmowanych przez wybranego partnera powinna być zapewniona odpowiednim raportowaniem. Profesjonalny zleceniobiorca w zakresie dochodzenia należności powinien zapewnić przedsiębiorcy odpowiedni dostęp do danych i dokumentów. Najlepsze podmioty na rynku oferują uzupełniany na bieżąco raport online podejmowanych działań w poszczególnych sprawach z możliwością przeglądu i pobrania wszystkich dokumentów złożonych w sprawie przez pełnomocnika, dłużnika oraz organy wymiaru sprawiedliwości. Dostępność takich narzędzi, wsparcie telefoniczne oraz odpowiedni czas reakcji na zapytania mają ogromne znaczenie i mogą przyczynić się do zwiększenia skuteczności oraz efektywności współpracy.

eprasa.pl cee0270da0

1	2	3
6.	Elastyczne podejście	Korzystnym dla przedsiębiorcy rozwiązaniem jest wybór partnera, który jest gotowy do szybkiego dostosowania procesów do oczekiwań rynku, zmieniających się przepisów oraz rozwiązań technologicznych. Tylko takie podejście może prowadzić do pełnego zadowolenia klienta i zrealizowania postawionych celów.
7.	Bezpieczeństwo danych osobowych	Profesjonalne podmioty przywiązują dużą wagę do bezpieczeństwa danych. Dlatego rozpoczynając współpracę, warto zapytać o takie procedury, jak: polityka bezpieczeństwa, polityka ochrony danych osobowych, procedura postępowania w przypadku naruszenia danych, opis środków technicznych i organizacyjnych służących ochronie danych. Poziom bezpieczeństwa danych jest wyższy, jeżeli firma powołała Inspektora Ochrony Danych Osobowych.
8.	Etyka	Rynek windykacyjny na przestrzeni ostatnich lat bardzo się zmienił. Aktualnie działalność firm z tego sektora odbywa się w ramach przyjętych kodeksów etycznych. W przypadku kancelarii prawniczych obowiązują kodeksy zawodowe, takie jak Kodeks Etyki Radcy Prawnego, który m.in. nakłada na radcę prawnego obowiązki szczególnej dbałości o interes klienta, zapewnienie poufności w zakresie wszelkich szczegółów dotyczących współpracy, jak i zasady postępowania w przypadku konfliktu interesów w razie ich wystąpienia.
9.	Cena	Cena jest kolejnym ważnym kryterium przy wyborze kontrahenta, jednak powinno się stosować je w połączeniu z weryfikacją kryteriów jakościowych. Dlatego warto porównać oferty od kilku dostawców i wybrać tę, która jest najlepsza pod kątem czynników jakościowych oraz zaproponowanych stawek.

14.4. Kluczowe elementy umowy w zakresie współpracy dotyczącej dochodzenia należności

Umowa z podmiotem zajmującym się windykacją powinna być dobrze przemyślana, a wszystkie jej elementy jasno określone, by uniknąć nieporozumień w trakcie współpracy.

Tabela 44. Kluczowe elementy umowy z podmiotem zajmującym się windykacją

Lp.	Element umowy	Opis
1	2	3
1.	Przedmiot umowy	Określenie zakresu umowy: czy dotyczy tylko windykacji polubownej czy także sądowo-egzekucyjnej.

eprasa.pl cee0270da0

1	2	3
2.	Zakres czynności	Precyzyjne opisanie działań podejmowanych przez kontrahenta: a) etap polubowny: wezwania do zapłaty, połączenia telefoniczne, SMS, Voice SMS, *skip tracing*, b) etap sądowo-egzekucyjny: wysyłanie pozwów, obsługa postępowań, wnioski egzekucyjne, reprezentacja wierzyciela w sądach wyższych instancji.
3.	Terminy	Określenie terminów działań, np.: ■ pierwszy kontakt z dłużnikiem (3–5 dni od przekazania sprawy), ■ częstotliwość kontaktów (uzależniona od charakterystyki wierzytelności oraz dłużnika), ■ działania sądowe (30–60 dni od braku spłaty), ■ wnioski egzekucyjne (7 dni od uzyskania tytułu wykonawczego).
4.	Obieg informacji i dokumentów	Jasne zasady wymiany informacji i dokumentów pomiędzy stronami. Możliwość wymiany danych za pomocą serwerów SFTP lub API w celu przyspieszenia i usprawnienia procesu.
5.	Sposób ponoszenia i rozliczania kosztów	Określenie, kto pokrywa koszty sądowe, skarbowe i komornicze, oraz zasad ich zwrotu.
6.	Raportowanie	Regularne raporty lub dostęp online do statusu spraw. Umożliwiają one bieżące śledzenie postępów i ograniczają czas oczekiwania na informacje.
7.	Modele wynagrodzenia	Warianty wynagrodzenia: ■ prowizja od odzyskanych kwot, ■ opłaty ryczałtowe (np. za stawiennictwo w sądzie), ■ koszty zastępstwa procesowego, egzekucyjnego i w postępowaniu klauzulowym.
8.	Ubezpieczenie OC	Określenie wymaganego ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej pełnomocnika, zwłaszcza przy wysokich wartościach roszczeń.
9.	Faktury i noty	Ustalenie zasad wystawiania faktur (KSeF) oraz not obciążeniowych, w tym terminów płatności oraz elektronicznego sposobu wysyłania dokumentów księgowych wystawianych poza KSeF.
10.	Poufność	Zobowiązanie stron do przestrzegania poufności informacji i dokumentów zarówno w trakcie obowiązywania umowy, jak i po jej zakończeniu.
11.	Powierzenie lub udostępnienie danych	Jasne określenie, czy kontrahent jest podmiotem przetwarzającym dane, czy odrębnym administratorem danych, oraz zawarcie odpowiedniej umowy dotyczącej ochrony i podpowierzania danych.
12.	Okres obowiązywania umowy	Umowa na czas określony lub nieokreślony, zasady jej wypowiedzenia, okres wypowiedzenia i obsługa spraw po jej rozwiązaniu.
13.	Sposób podpisania umowy	Możliwość zawarcia umowy w formie pisemnej lub elektronicznej.

eprasa.pl cee0270da0

Outsourcing usług windykacyjnych to korzystne rozwiązanie dla wielu przedsiębiorstw, ale kluczowa jest świadoma decyzja i dbałość o szczegóły umowy z kontrahentem. Wybór odpowiedniego partnera oraz dokładnie zdefiniowane zasady współpracy pozwolą nie tylko na skuteczną windykację, ale i ochronę interesów firmy. Włączenie sztucznej inteligencji do działań windykacyjnych otwiera nowe możliwości, lecz wymaga odpowiedniego przygotowania, aby móc efektywnie wykorzystywać potencjał technologii przy minimalizacji ryzyka.

15. Sztuczna inteligencja jako doradca windykacyjny

Za twórcę pojęcia „sztuczna inteligencja", dalej jako AI (ang. *Artificial inteligence*), uznaje się amerykańskiego informatyka Johna McCarthy'ego, który w 1956 r. zaproponował posługiwanie się nim podczas konferencji naukowej w Dartmouth College w Hanoverze w Stanie New Hampshire.

W kontekście technologii elektronicznych przez sztuczną inteligencję rozumie się zdolność systemu do prawidłowego interpretowania danych pochodzących z zewnętrznych źródeł, nauki na ich podstawie oraz wykorzystywania tej wiedzy, aby wykonywać określone zadania i osiągać cele poprzez elastyczne dostosowanie. Mimo iż prace nad rozwojem AI trwają od ponad sześciu dekad, dopiero w ostatnich latach staliśmy się świadkami ich oszałamiającego przyspieszenia. Nastąpiło ono bynajmniej nie wskutek fundamentalnej zmiany algorytmów stosowanych w uczeniu maszynowym, ale dzięki znaczącemu wzrostowi szybkości procesorów oraz stale powiększającej się pojemności komputerowych pamięci.

W odniesieniu do niniejszego poradnika najistotniejsze znaczenie ma kwestia, jak efektywnie i bezpiecznie korzystać ze sztucznej inteligencji w procesie dochodzenia należności.

15.1. Możliwości współczesnego świata

Pojawienie się w Internecie w końcu listopada 2022 r. modelu językowego Chat GPT wywołało światowy wstrząs. Technologia AI, wykorzystywana do niedawna tylko przez nieliczne grupy naukowców czy informatyków, znalazła się w zasięgu każdego posiadacza komputera lub smartfona z dostępem do Internetu.

Obecnie, już niemal codziennie, spotykamy się z tworzonymi przez sztuczną inteligencję tekstami, obrazami, filmami i muzyką. Trudno też znaleźć grupę zawodową czy społeczną, która w węższym lub szerszym zakresie nie korzystałaby ze wsparcia AI. Jedną z nich są prawnicy, którzy coraz częściej i coraz chętniej posługują się sztuczną inteligencją w pracach nad analizą i przygotowaniem tekstów, takich jak wyroki, pozwy, wnioski dowodowe, opinie prawne itp.

eprasa.pl cee0270da0

15.2. Czynniki ryzyka

Nie ulega wątpliwości, że korzystanie ze wsparcia modeli językowych może znacząco przyspieszyć prace nad przygotowaniem niemal każdego pisma, które ma zostać wykorzystane w procesie windykacji. Pamiętać jednak trzeba, że od chwili złożenia podpisu na tekście wygenerowanym przez maszynę odpowiedzialność za jego treść spoczywa na nas. W pracy z AI konieczne jest więc zachowanie daleko posuniętej ostrożności i konsekwentne stosowanie się do kilku podstawowych reguł.

Kontekst

Do otrzymania tekstu, satysfakcjonującego nas pod względem formy oraz treści, konieczne jest precyzyjne wskazanie modelowi językowemu całego kontekstu, w jakim dane pismo jest osadzone. Dla nas kluczowe jest tu przede wszystkim wskazanie, jakie pismo system ma wygenerować – wezwanie do zapłaty, pozew, odpowiedź na apelację, pismo przygotowawcze z wnioskami dowodowymi itp. Konieczne jest przedstawienie wszystkich okoliczności sprawy, jak np. wysokość i termin powstania należności, stopa odsetek za opóźnienie, tytuł prawny powstania należności. Konieczne jest również zapoznanie modelu ze wszystkimi pismami i informacjami, które dotychczas pojawiły się w naszej sprawie. Użyteczne będzie także wskazanie wzorów pism, które występują w podobnych sprawach.

Trzeba pamiętać, iż prawo jest systemem dynamicznym, ulegającym stałym modyfikacjom, dlatego należy zawsze upewnić się, że system AI, z którym pracujemy, ma dostęp do właściwych – aktualnych – aktów prawnych, zbiorów orzecznictwa czy wzorów pism. W razie wątpliwości sami powinniśmy zadbać o przekazanie mu aktualnych danych, które przeważnie bez większego trudu znajdziemy w Internecie.

Ochrona danych

Budowanie czy uczenie dużych modeli językowych w odizolowanym systemie wymaga poważnych zasobów sprzętowych oraz generuje ogromne zużycie energii. Znakomita większość użytkowników korzysta z nich zatem za pośrednictwem Internetu. Trzeba pamiętać, że **przesyłając dane, traci się kontrolę nad ich wykorzystaniem.** Nie mamy żadnej pewności, że informacje, które przekazaliśmy podczas pracy z AI, nie zostaną użyte w innych tekstach, dostępnych szerokiemu gronu odbiorców.

Pod żadnym pozorem nie wolno przekazywać sztucznej inteligencji jakichkolwiek danych osobowych, tj. takich, które pozwalają zidentyfikować danego człowieka. Podkreślić tu trzeba, że ustalenie tożsamości może nastąpić bez podawania imienia i nazwiska czy numeru PESEL. W dobie mediów społecznościowych, błyskawicznego obiegu informacji i internetowych wyszukiwarek obrazów czy dźwięków do identyfikacji osoby wystarcza często przesłanie np. jej zdjęcia czy próbki głosu. Bywają też sytuacje, gdy określenie, o kogo konkretnie chodzi, może nastąpić nawet bez użycia technologii informatycznych, wyłącznie na podstawie ogólnie dostępnych informacji. Tytułem przykładu, abstrakcyjne sformułowanie „Premier polskiego rządu" określa

eprasa.pl cee0270da0

tylko pewien krąg osób, o których mówimy, natomiast dodanie do niego słów „w latach 1989–1991" nie pozostawia wątpliwości, że chodzi o Tadeusza Mazowieckiego. Dlatego zawsze powinniśmy zastanowić się, czy przesłane modelowi językowemu dane są należycie zanonimizowane.

WAŻNE! Nie wolno przekazywać sztucznej inteligencji jakichkolwiek danych osobowych, które pozwoliłyby zidentyfikować danego człowieka.

Dla uniknięcia kłopotów warto przyswoić sobie podstawowe przykazanie pracy z AI **– bez nazwisk, adresów i numerów PESEL,** oraz upewnić się, że na podstawie ogółu danych, które chcemy przekazać modelowi językowemu, nie da się określić tożsamości osób, których dotyczyć będzie opracowywany tekst. Dla własnego bezpieczeństwa powinniśmy natomiast powstrzymać się od przekazywania jakichkolwiek treści pozwalających na identyfikację nas samych i naszego majątku.

Halucynacje

Doświadczenie wskazuje, że modele językowe mają często skłonności do „halucynacji", tj. generowania bezzasadnych twierdzeń w oparciu o nieistniejące źródła czy nieścisłe lub wręcz nieprawdziwe informacje. Konieczna jest więc ich uważna analiza i odpowiedzenie sobie na kilka podstawowych pytań. Czy rozumiem wygenerowany tekst? Czy otrzymana treść ma sens i zgadza się z moją wiedzą i doświadczeniem? Czy przedstawione źródła są prawdziwe i wiarygodne? W razie negatywnej odpowiedzi na którekolwiek z nich konieczne będzie zażądanie od modelu niezbędnych modyfikacji tekstu.

Poprawność

Modele językowe już w miarę dobrze posługują się językiem polskim i w większości wypadków nie popełniają błędów gramatycznych, składniowych czy ortograficznych. W tej materii możemy więc być raczej spokojni, zwłaszcza że ewentualne pomyłki językowe nie wywołają poważniejszych skutków. Pamiętajmy jednak, że systemy AI nie posiadają jeszcze właściwej ludziom wrażliwości na kwestie dyskryminacji ze względu na płeć, rasę, wyznanie, narodowość, wiek itp. Wygenerowany tekst warto zatem poddać analizie pod kątem jego politycznej i społecznej poprawności. Treści, które w prywatnych rozmowach wzbudzają najwyżej zdziwienie czy zażenowanie, użyte w oficjalnej korespondencji mogą skutkować konsekwencjami prawnymi, itp. w związku z naruszeniem dóbr osobistych czy obrazą uczuć religijnych.

Prawa autorskie

Naruszenia prawa autorskiego w pismach przygotowywanych w związku z windykacją należności następują niezwykle rzadko. Mogą one wystąpić przede wszystkim w sytuacji, gdy wykorzystując twierdzenia uznanego specjalisty, pominiemy jego nazwisko i nie wskażemy publikacji, z której pochodzi cytat. Mimo iż konsekwencje takiego

eprasa.pl cee0270da0

niedopatrzenia nie powinny być poważne (trudno wyobrazić sobie profesora prawa dochodzącego roszczeń w związku z pominięciem jego nazwiska w jakimś piśmie procesowym), to dla utrwalenia właściwych nawyków zadbajmy, by w razie używania cytatów przywołać ich autora i źródło.

Styl wypowiedzi

Zaawansowane modele językowe mają możliwość generowania tekstów w dowolnych stylach. Inaczej brzmią prywatne listy, inaczej spontaniczne wypowiedzi, a jeszcze inaczej urzędowa korespondencja. Dla nadania właściwej wagi naszemu pismu musimy zawsze pamiętać, do kogo i w jakich okolicznościach je kierujemy. W procesie dochodzenia należności zawsze **należy używać stylu oficjalnego.** Używanie kolokwializmów, skrótów myślowych, żartów, metafor czy przykładów anegdotycznych jest nieprofesjonalne i prowadzi nie tylko do obniżenia prestiżu osoby składającej pismo, ale niemal zawsze negatywnie odbija się na skuteczności danego tekstu. Dla uzyskania odpowiedniego stylu konieczne jest wydanie modelowi stosownej komendy. Jak itp. „Napisz to w stylu oficjalnym", „Posługuj się precyzyjnymi pojęciami", „Unikaj uproszczeń i wyrażeń potocznych" itp.

Rola przypisana modelowi językowemu

W pracy nad tekstem konieczne jest „osadzenie" modelu językowego w konkretnej roli. Inaczej bowiem wypowiadają się strony postępowania, inaczej biegli, inaczej zaś sąd. Zawsze należy więc określić, czyją wypowiedź ma wygenerować model, np. poprzez polecenia „Przygotuj pismo powoda", „Napisz to jak osoba, która chce odzyskać należność" itp. W celu dowiedzenia się, jakich reakcji na nasze pismo możemy się spodziewać, warto zlecić modelowi opracowanie odpowiedzi na nie np. poprzez wydanie polecenia „Odpowiedz na to pismo jak dłużnik, który podnosił dotychczas następujące argumenty" i wskazać kluczowe tezy przedstawione dotychczas przez naszego przeciwnika ustnie lub załączyć otrzymane od niego pisma. Oczywiście nie zawsze przewidywana przez model językowy odpowiedź będzie zbieżna z faktyczną reakcją dłużnika, choćby dlatego, że może on podnieść nowe, nieznane nam dotychczas okoliczności. Niemniej jednak warto poddać nasze pismo krytycznej analizie AI, która mimo iż sama jest jego „twórcą", osadzona w innej roli, może zwrócić naszą uwagę na ewentualne luki czy nieścisłości argumentacji.

Iteracja

Iteracja (z łac. *Iteratio* – powtarzanie) to wielokrotne wykonywanie tej samej operacji przez z góry określoną liczbę razy lub do uzyskania określonego efektu. O ile ręczne cyzelowanie tekstu wymaga sporych kompetencji językowych, wnikliwości i cierpliwości, o tyle zlecenie tego zadania maszynie nie nastręcza większych trudności. Jeśli z tych czy innych względów uznamy, że pismo wymaga poprawek, zawsze możemy poprosić model językowy o przygotowanie kolejnego wariantu, przy czym konieczne jest wskazanie, jakich zmian oczekujemy, np. poprzez komendy „Podaj więcej przykładów w pierwszym punkcie", „Powołaj się na orzeczenia Sądu Najwyższego", „Unikaj powtarzania tych samych sformułowań – używaj synonimów" itp.

eprasa.pl cee0270da0

Przepisy to nie wszystko

Przygotowując model językowy do napisania jakiegokolwiek pisma procesowego, trzeba pamiętać, że prawo jest bardzo złożonym systemem, a jego prawidłowa wykładnia wymaga nie tylko znajomości przepisów, ale także orzecznictwa sądów i trybunału. Przy bardziej złożonych zagadnieniach konieczne jest niekiedy także posiłkowanie się piśmiennictwem prawniczym, ze szczególnym uwzględnieniem tekstów uznanych specjalistów w danej dziedzinie prawa. Tak więc mimo że w ogromnej większości spraw dotyczących dochodzenia należności wystarczające jest przywołanie odpowiednich przepisów ustawowych, to jednak w konkretnym przypadku może okazać się, że będziemy musieli sięgnąć do innych źródeł, takich jak zbiory orzecznictwa czy komentarze. Będzie tak w szczególności wówczas, gdy na takie źródła powołuje się sąd czy nasz przeciwnik procesowy. Pomijanie okoliczności podnoszonych w kierowanych do nas pismach przez podmioty biorące udział w postępowaniu to niemal zawsze kardynalny błąd. Nie wchodząc w zawiłe dywagacje, trzeba bowiem pogodzić się z uproszczonym założeniem – jeśli czemuś nie zaprzeczam, to znaczy, że się z tym zgadzam. Zatem przytoczone w kierowanym do nas piśmie przepisy, orzeczenia czy wypowiedzi prawniczych autorytetów wymagają analizy i odpowiedniego ustosunkowania się do nich. Trzeba tu podkreślić, iż nie zawsze będziemy w stanie samodzielnie sprostać temu zadaniu. Pamiętajmy, że nie przypadkiem edukacja prawnicza zajmuje samodzielnym prawnikom minimum 8 lat (5 lat studiów i 3 lata aplikacji), a reguły wnioskowania prawniczego, zasady prawidłowej wykładni przepisów, kontekst społeczny i gospodarczy danego systemu prawa to bardzo rozległe obszary wiedzy.

AI na egzaminie

Warto zauważyć, że możliwości współczesnych modeli językowych w zakresie rozwiązywania testów z wiedzy prawniczej są już znaczne i szybko rosną. W eksperymencie przeprowadzonym przez radcę prawnego Romana Uliasza model GPT-4 rozwiązał pytania z państwowego egzaminu wstępnego na aplikację adwokacką i radcowską z 30 września 2023 r., uzyskując przy pierwszej próbie 110 punktów na 150 możliwych, a więc przekraczając wynoszący 100 punktów próg wymagany do zdania egzaminu. Autor eksperymentu zwrócił przy tym uwagę, że model nie tylko popełniał błędy, lecz w niektórych przypadkach udzielał niespójnych odpowiedzi przy kolejnych próbach.[1)]

Dwa lata później mecenas Uliasz powtórzył eksperyment, tym razem wykorzystując model GPT-5.2 oraz pytania z egzaminu przeprowadzonego 27 września 2025 r. Model udzielił prawidłowej odpowiedzi na wszystkie 150 pytań.[2)]

---

1) R. Uliasz, wpis dotyczący eksperymentu z wykorzystaniem GPT-4 do rozwiązania testu z egzaminu wstępnego na aplikację adwokacką i radcowską, LinkedIn, dostęp: 3 września 2026 r.: https://www.linkedin.com/posts/roman-uliasz_chatgpt-legaltech-ai-activity-7168545135348117504-C1kQ

2) R. Uliasz, wpis dotyczący eksperymentu z wykorzystaniem GPT-5.2 do rozwiązania testu z egzaminu wstępnego na aplikację adwokacką i radcowską, LinkedIn, dostęp: 3 września 2026 r.: https://www.linkedin.com/posts/roman-uliasz_w-dniu-11-grudnia-2025-r-firma-openai-przedstawi%C5%82a-activity-7405197823064928256-QTRx

eprasa.pl cee0270da0

Wyników tych nie należy utożsamiać ze zdaniem rzeczywistego egzaminu przez sztuczną inteligencję – eksperymenty nie były prowadzone w warunkach egzaminacyjnych. Pokazują one jednak zarówno wysoki poziom wiedzy prawniczej dostępnej współczesnym modelom językowym, jak i tempo rozwoju ich możliwości. Nadal nie oznacza to, że posiadają one kompetencje zawodowego prawnika. Test sprawdza przede wszystkim znajomość przepisów i umiejętność wyboru prawidłowej odpowiedzi spośród kilku przedstawionych możliwości, podczas gdy praktyczne stosowanie prawa wymaga również prawidłowej wykładni, oceny konkretnego stanu faktycznego, doświadczenia oraz odpowiedzialności za podejmowane decyzje. Byłoby jednak błędem zakładać, że obecne ograniczenia sztucznej inteligencji mają charakter trwały. Dotychczasowe tempo rozwoju tej technologii daje podstawy, by oczekiwać dalszego zwiększania zakresu zadań prawniczych, które modele językowe będą w stanie wykonywać poprawnie i samodzielnie.

W razie jakichkolwiek wątpliwości co do jakości wygenerowanego przez model językowy pisma dla własnego bezpieczeństwa skorzystajmy z konsultacji specjalisty.

15.3. Odpowiedzialność za błędy

Jak to zostało już zasygnalizowane wcześniej, wszelka odpowiedzialność za skutki posługiwania się tekstem wygenerowanym przez sztuczną inteligencję spoczywa na osobie, która się nim posługuje. W praktyce dochodzenia należności kluczowe znaczenie mają tu odpowiedzialność cywilna oraz karna.

Najpowszechniejszym rodzajem odpowiedzialności cywilnej za błędy popełnione wskutek posługiwania się modelem językowym jest prawomocne przegranie sprawy. Skutkuje ono nie tylko definitywną utratą należności, ale także koniecznością pokrycia kosztów sądowych oraz kosztów zastępstwa procesowego naszego przeciwnika. Znacznie rzadziej będziemy mieli do czynienia z odpowiedzialnością za naruszenie dóbr osobistych (np. wskutek obrażenia naszego oponenta) czy naruszenie praw autorskich (np. w wyniku posłużenia się fragmentem chronionego prawem utworu).

Zaistnienie przesłanek odpowiedzialności karnej w toku dochodzenia należności bynajmniej nie jest niemożliwe. Na szczególną uwagę zasługuje tu kwestia gróźb karalnych (art. 190 k.k.). Musimy być świadomi, że pomiędzy legalnym wezwaniem do zapłaty pod rygorem skierowania postępowania na drogę sądową a karalną groźbą istnieje cienka, ale wyraźna granica. **Nigdy nie można posługiwać się sformułowaniami choćby sugerującymi, że w razie niespełnienia naszych oczekiwań drugą stronę mogą spotkać nieprzewidziane prawem konsekwencje.**

Przykład 38
Zdanie „Wzywam do zapłaty pod rygorem podjęcia kroków prawnych" nie jest może zbyt precyzyjne, nie wskazujemy bowiem, o jakie działania chodzi i kiedy zamierzamy

eprasa.pl cee0270da0

je podjąć, ale jest sformułowaniem zgodnym z prawem. Tymczasem słowa „Wzywam do zapłaty pod rygorem podjęcia radykalnych kroków" może być już rozumiane jako groźba działań pozaprawnych.

Pamiętać także trzeba o przepisach karnych dotyczących zniewagi (art. 216 k.k.) oraz naruszenia powagi i obrazy sądu (art. 49 ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych). W żadnym wypadku w naszych pismach nie mogą znaleźć się sformułowania obraźliwe czy dyskredytujące uczestników postępowania lub sąd. Odpowiedzialnością karną mogą również skutkować naruszenia przepisów ustawy o ochronie danych osobowych, która penalizuje ich nieuprawnione przetwarzanie.

16. Windykacja międzynarodowa

W tym rozdziale opiszemy zasady dochodzenia należności na podstawie Europejskiego Nakazu Zapłaty, Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego oraz zaświadczenia na potrzeby wykonania orzeczenia w innym państwie członkowskim.

Wprowadzenie w krajach członkowskich UE instrumentów takich jak Europejski Nakaz Zapłaty (ENZ) oraz Europejski Tytuł Egzekucyjny (ETE) znacznie skróciło i uprościło procedury sądowe dochodzenia należności transgranicznych poprzez zniesienie, co do zasady czasochłonnych, postępowań uznawczych (*exequatur*).

ENZ pozwala wierzycielowi na szybkie i skuteczne dochodzenie roszczeń pieniężnych, natomiast ETE pozwala na wykonanie orzeczeń, ugód sądowych oraz dokumentów urzędowych bez konieczności przeprowadzania procedury uznaniowej. W porównaniu z ENZ – ETE może być więc stosowany do szerszego zakresu sytuacji.

Znaczenie ETE zmalało w związku z wprowadzeniem rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 1215/2012 z 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Bruksela I bis), które przewiduje automatyczną wykonalność orzeczeń w sprawach cywilnych i handlowych. Przyjęte rozporządzenie ułatwiło jeszcze bardziej przepływ orzeczeń, w tym uznawanie oraz wykonywanie orzeczeń wydanych w jednym państwie członkowskim, w pozostałych państwach członkowskich. Nie wyeliminowało ono jednak całkowicie ETE z obrotu prawnego głównie ze względu na to, iż zaświadczenie z art. 53 i 60 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 1215/2012 może zostać wydane wyłącznie dla orzeczeń wydanych w postępowaniach wszczętych od 10 stycznia 2015 r., dla dokumentów urzędowych formalnie sporządzonych lub zarejestrowanych od tego dnia, jak i ugód sądowych zatwierdzonych lub zawartych od tej daty. ETE natomiast może zostać wydany również dla orzeczeń wydanych w okresie wcześniejszym.

eprasa.pl cee0270da0

16.1. Uzyskiwanie ETE i ENZ na terytorium Polski przeciwko dłużnikowi przebywającemu lub mającemu siedzibę za granicą

Aby skutecznie ubiegać się o wydanie przez polski sąd ENZ, konieczne jest spełnienie określonych warunków (wynikających z rozporządzenia (WE) 1896/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z 12 grudnia 2006 r. ustanawiającego postępowanie w sprawie europejskiego nakazu zapłaty; zwanego dalej rozporządzeniem ENZ).

Sprawy transgraniczne

ENZ może zostać wydany wyłącznie w sprawach transgranicznych, tj. takich, w których przynajmniej jedna ze stron ma miejsce zamieszkania lub miejsce stałego pobytu w państwie członkowskim innym niż państwo członkowskie sądu rozpoznającego sprawę. Charakter sprawy jako sprawy transgranicznej jest oceniany według stanu z daty wniesienia pozwu o wydanie ENZ.

Właściwość sądu

Przed skierowaniem pozwu do polskiego sądu niezbędne jest zweryfikowanie jurysdykcji, zgodnie z art. 6 rozporządzenia ENZ.

Rozporządzenie (WE) 44/2001, do którego odsyła wyżej wskazany przepis, zostało zastąpione od 10 stycznia 2015 r. rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 1215/2012 z 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (dalej jako rozporządzenie 1215/2012). To w tym akcie unijnym należy poszukiwać odpowiedzi, w jakim państwie należy wytoczyć proces o zapłatę.

Jeśli roszczenie dotyczy umowy zawartej przez konsumenta, w celu niezwiązanym z jego działalnością gospodarczą lub zawodową, a konsument jest stroną pozwaną, wyłącznie właściwy jest sąd państwa członkowskiego, w którym pozwany ma miejsce zamieszkania, chyba że przepisy rozporządzenia 1215/2012 przewidują jurysdykcję wyłączną, np. w sprawach dotyczących nieruchomości.

W przypadku gdy pozwany nie jest konsumentem, co do zasady powództwo powinno zostać wytoczone przed sądem w kraju siedziby pozwanego. Jednakże w ramach jurysdykcji szczególnej wynikającej z art. 7–9 rozporządzenia 1215/2012 lub jurysdykcji umownej, o której mowa w art. 25–26 wskazanego rozporządzenia, możliwe jest pozwanie zagranicznego przedsiębiorcy przed innym sądem niż sąd siedziby pozwanego.

Wskazać przy tym należy, że rozporządzenie 1215/2012 wyraźnie wskazuje w art. 7, iż w sprawach dotyczących umów możliwe jest pozwanie przed sądem

eprasa.pl cee0270da0

wykonania umowy, przy czym w przypadku umów miejscem wykonania danego zobowiązania jest:

- miejsce w państwie członkowskim, w którym rzeczy te zgodnie z umową zostały albo miały zostać dostarczone – w przypadku sprzedaży rzeczy ruchomych,
- miejsce w państwie członkowskim, w którym usługi zgodnie z umową były świadczone albo miały być świadczone – w przypadku świadczenia usług.

Strony mogą jednak ustalić w umowie inne miejsce wykonania umowy, co skutkuje wyłączeniem powyższych reguł interpretacyjnych.

W sprawach dotyczących sporów wynikających z działalności filii, agencji lub innego oddziału sprawa może zostać skierowana przed sądy miejsca, w którym znajdują się filia, agencja lub inny oddział.

Cywilny lub handlowy charakter sprawy

Aby skutecznie dochodzić wydania ENZ, sprawa musi mieć charakter cywilny lub handlowy. Rozporządzenie nie definiuje wprawdzie, na czym ów „charakter" polega, jednak w kolejnych przepisach stwierdza *expressis verbi*s, iż nie ma ono zastosowania w szczególności do spraw skarbowych, celnych lub administracyjnych ani dotyczących odpowiedzialności państwa za działania i zaniechania przy wykonywaniu władzy publicznej (*acta iure imperii*).

Rozporządzenia ENZ nie stosuje się także do praw majątkowych wynikających ze stosunków małżeńskich, testamentów i dziedziczenia, upadłości, postępowania związanego z likwidacją niewypłacalnych spółek lub innych osób prawnych, postępowań pojednawczych, układów oraz innych analogicznych postępowań, zabezpieczenia społecznego. Nadto przepisy rozporządzenia ENZ nie dotyczą roszczeń wynikających z zobowiązań pozaumownych, chyba że są one przedmiotem umowy między stronami lub nastąpiło uznanie długu albo dotyczą długów oznaczonych wynikających ze współwłasności mienia.

Pieniężny charakter roszczenia

Już samo sformułowanie Europejski Nakaz Zapłaty wskazuje, że postępowanie w sprawie o jego wydanie może być prowadzone wyłącznie w celu dochodzenia roszczeń pieniężnych. Nie można zatem w tym trybie dochodzić roszczeń np. o wydanie rzeczy, wykonanie określonej czynności czy przeniesienie własności. Roszczenia, które będą dochodzone, muszą mieć oznaczoną wysokości i być wymagalne w chwili wniesienia pozwu.

16.2. Procedura uzyskania ENZ

Procedura uzyskania ENZ składa się z kilku kroków.

eprasa.pl cee0270da0

Tabela 45. Procedura uzyskania Europejskiego Nakazu Zapłaty (ENZ)

Krok	Opis
Krok 1. Złożenie pozwu	■ wybór właściwego sądu (w Polsce do 100 000 zł właściwy rzeczowo jest sąd rejonowy, powyżej – sąd okręgowy), ■ wypełnienie formularza A dostępnego na e-justice.europa.eu, ■ złożenie pozwu w języku akceptowanym przez sąd, ■ uiszczenie opłaty sądowej.
Krok 2. Rozpoznanie sprawy przez sąd	Sąd rozpatruje sprawę na posiedzeniu niejawnym w terminie do 30 dni.
Krok 3. Wydanie nakazu zapłaty	Jeśli pozew jest uzasadniony, sąd wydaje ENZ na formularzu E.
Krok 4. Doręczenie ENZ dłużnikowi	ENZ przesyłany jest dłużnikowi, który ma 30 dni na wniesienie sprzeciwu (formularz F). W razie sprzeciwu ENZ traci moc, a sprawa trafia do trybu zwykłego, o ile powód nie wniósł o zakończenie postępowania w takim przypadku.
Krok 5. Stwierdzenie wykonalności i przesłanie nakazu powodowi	Jeśli brak jest sprzeciwu, sąd stwierdza wykonalność ENZ (formularz G) i przesyła go powodowi.

Złożenie pozwu

Zgodnie z art 505[16] k.p.c., w związku z art. 16 i 17 k.p.c., w sprawach dochodzonych w postępowaniu transgranicznym przed sądami w Polsce pozew o wydanie ENZ w sprawach o wartości przedmiotu sporu do 100 000 zł wnosi się do sądu rejonowego, natomiast w sprawach o wyższej wartości – do sądu okręgowego. W przypadku dochodzenia roszczeń w innych krajach niezbędne jest każdorazowe zweryfikowanie właściwości sądu na stronie https://e-justice.europa.eu/.

Pozew o wydanie europejskiego nakazu zapłaty składa się przy użyciu formularza A, stanowiącego załącznik do rozporządzenia ENZ, który pobiera się np. ze strony https://e-justice.europa.eu/. Formularz ten liczy 9 stron (5 stron części głównej, 2 strony załączników i 2 strony pouczeń).

Odpowiedzi na powstałe w trakcie wypełniania formularza wątpliwości można poszukiwać w „Przewodniku praktycznym" dotyczącym zastosowania rozporządzenia w sprawie europejskiego nakazu zapłaty, który jest dostępny na stronie https://e-justice.europa.eu/.

Pozew może zostać wniesiony bezpośrednio do właściwego sądu, w formie papierowej lub za pomocą dowolnego innego środka komunikacji, w tym komunikacji elektronicznej, akceptowanego przez państwo członkowskie, a zgodnie z przepisami obowiązującymi od 1 maja 2025 r. również z wykorzystaniem europejskiego elektronicznego punktu dostępu, który po jego wdrożeniu będzie dostępny za pośrednictwem portalu „e-Sprawiedliwość". W przypadku pozwu kierowanego do

eprasa.pl cee0270da0

sądu za granicą przed złożeniem pozwu wskazane jest zweryfikowanie każdorazowo w europejskim atlasie sądowym, jaki sposób wniesienia pozwu jest akceptowany w danym kraju. Pozew musi zostać sporządzony w języku akceptowanym w danym kraju, co w przypadku skierowania pozwu przed sąd innego państwa wymaga przetłumaczenia treści przygotowanego pozwu i jego wprowadzenia do formularza w ojczystym języku kraju sądu rozpoznającego sprawę.

Do rozpoznawania spraw w europejskim postępowaniu nakazowym oraz europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń wszczętych za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego te postępowania wyznaczono Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Fabrycznej we Wrocławiu oraz Sąd Okręgowy we Wrocławiu (§ 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 5 kwietnia 2024 r. w sprawie wyznaczenia jednego sądu rejonowego i jednego sądu okręgowego właściwych do rozpoznawania spraw w europejskim postępowaniu nakazowym oraz w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń wszczętych za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego te postępowania).

W przypadku gdy pozew jest kierowany do polskiego sądu, podobnie jak w przypadku zwykłych pozwów o wydanie nakazu zapłaty, wysokość wpisu zależy od wartości przedmiotu sporu i jest ustalana zgodnie z przepisami ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Jeżeli pozew jest kierowany do sądu położonego za granicą, wysokość opłat sądowych regulują przepisy obowiązujące w tym kraju. Jeśli pozew skierowany do polskiego sądu będzie składany przez osobę niebędącą radcą prawnym lub adwokatem i zostanie wniesiony bez dokonania płatności, sąd wezwie powoda do uiszczenia wpisu w określonej wysokości w zakreślonym przez sąd terminie. W przypadku skierowania pozwu do sądu za granicą skutki nieuiszczenia opłaty regulują przepisy krajowe sądu rozpoznającego sprawę.

WAŻNE! W polskiej procedurze cywilnej wnoszone do sądu pisma, jeśli nie zostaną należycie opłacone, nie wywołują żadnych skutków prawnych, w szczególności zaś nie powodują przerwania biegu przedawnienia.

Rozpoznanie sprawy przez sąd

Prawidłowo wypełniony formularz pozwu powinien zostać przesłany do właściwego sądu wraz z dowodem uiszczenia wpisu. Rozpoznanie sprawy przez sąd powinno zakończyć się w terminie 30 dni. Następuje ono na posiedzeniu niejawnym bez obecności stron. Podkreślić tu trzeba, iż samo rozporządzenie dopuszcza

eprasa.pl cee0270da0

badanie pozwu w formie „procedury zautomatyzowanej", tj. przy użyciu zautomatyzowanych narzędzi i algorytmów.

Wydanie nakazu zapłaty

Dopiero po przeprowadzeniu pozytywnej weryfikacji sąd przystępuje do merytorycznego rozpoznania sprawy. Jeśli, jak stanowi rozporządzenie ENZ, „pozew wydaje się być uzasadniony", sąd wydaje nakaz zapłaty na formularzu E.

Doręczenie ENZ dłużnikowi

ENZ przesyłany jest na adres dłużnika, który w terminie 30 dni od jego doręczenia może wnieść sprzeciw na formularzu F. W takim wypadku wydany ENZ traci moc, a sprawa zostaje przekazana do rozpoznania w trybie zwykłym, chyba że powód wyraźnie zażądał w takim przypadku zakończenia postępowania. ENZ może również zostać doręczony:

- drogą elektroniczną, taką jak faks lub poczta elektroniczna za podpisanym i zwróconym przez pozwanego poświadczeniem odbioru zawierającym datę odbioru, a także
- przy użyciu elektronicznych środków doręczania dostępnych zgodnie z prawem państwa członkowskiego lub
- za pośrednictwem europejskiego elektronicznego punktu dostępu, który na chwile obecną nie został jeszcze udostępniony.

Stwierdzenie wykonalności i przesłanie nakazu powodowi

Jeśli sprzeciw nie wpłynie, sąd niezwłocznie stwierdza wykonalność ENZ przy użyciu formularza G i przesyła go powodowi.

16.3. Zakres spraw podlegających ETE

Europejski Tytuł Egzekucyjny uregulowany został w rozporządzeniu (WE) 805/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z 21 kwietnia 2004 r. w sprawie utworzenia Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego dla roszczeń bezspornych (rozporządzenie ETE (WE) 805/2004).

Cywilny lub handlowy charakter sprawy

Rozporządzenie ETE (WE) 805/2004 stosuje się w sprawach cywilnych i handlowych. Nie znajduje ono zastosowania do spraw skarbowych, celnych lub administracyjnych ani dotyczących odpowiedzialności państwa za działania i zaniechania w wykonywaniu władzy publicznej. Przepisów rozporządzenia nie stosuje się także do spraw dotyczących stanu cywilnego lub zdolności prawnej osób fizycznych, praw majątkowych wynikających ze stosunków małżeńskich, testamentów i dziedziczenia, upadłości, postępowania związanego z likwidacją niewypłacalnych spółek lub innych osób prawnych, porozumień sądowych, układów oraz innych analogicznych postępowań, ubezpieczeń społecznych i arbitrażu.

eprasa.pl cee0270da0

Bezsporność roszczenia

Rozporządzenie ETE (WE) 805/2004 stosuje się wyłącznie do orzeczeń, ugód sądowych oraz dokumentów urzędowych dotyczących roszczeń bezspornych.

Roszczenie uznaje się za bezsporne, jeżeli dłużnik wyraźnie zgodził się co do niego poprzez uznanie lub w drodze ugody zatwierdzonej przez sąd albo zawartej przed sądem w toku postępowania, a także gdy zgodę taką wyraził w dokumencie urzędowym.

Do kategorii bezspornych należą także roszczenia, co do których:

- dłużnik nigdy nie wniósł sprzeciwu, zgodnie ze stosownymi wymogami proceduralnymi wynikającymi z prawa państwa UE wydania lub w toku postępowania sądowego, lub
- dłużnik nie stawił się, ani nie był reprezentowany na rozprawie, po początkowym zakwestionowaniu roszczenia, pod warunkiem że takie zachowanie traktuje się jako milczące uznanie roszczenia lub uznanie faktów przedstawianych przez wierzyciela, zgodnie z prawem państwa wydania orzeczenia.

Przepisy rozporządzenia ETE stosuje się także do orzeczeń wydanych w wyniku zaskarżenia orzeczeń, ugód sądowych oraz dokumentów urzędowych, którym nadano zaświadczenie ETE.

Zaświadczenie ETE może zostać wydane orzeczeniu w sprawie bezspornego roszczenia, wydanemu w kraju UE, jeżeli spełnione są łącznie następujące przesłanki:

- orzeczenie jest wykonalne w państwie UE wydania oraz nie stoi w sprzeczności z przepisami dotyczącymi jurysdykcji rozporządzenia (WE) 44/2001,
- postępowanie sądowe w państwie UE wydania spełniło wymogi określone w rozdziale III rozporządzenia ETE określającym minimalne standardy dla procedur dotyczących roszczeń bezspornych.

Natomiast w sprawach bezspornych roszczeń, gdzie dłużnik jest konsumentem lub osobą prowadzącą wprawdzie działalność gospodarczą, ale roszczenie wierzyciela wynika z umowy zawartej w celu wykraczającym poza tę działalność, zaświadczenie ETE może zostać wydane tylko wówczas, gdy orzeczenie przeciw dłużnikowi zostało wydane w państwie UE, w którym dłużnik ma miejsce zamieszkania. Do ustalenia, czy w istocie miejscem zamieszkania dłużnika jest dane państwo UE, stosuje się prawo tego państwa.

16.4. Procedura uzyskania ETE

ETE ułatwia egzekwowanie orzeczeń sądowych w sprawach transgranicznych w Unii Europejskiej. Zaświadczenie ETE potwierdza, że orzeczenie sądowe lub ugoda zostały wydane zgodnie z wymogami rozporządzenia ETE i mogą być egzekwowane w innym państwie członkowskim bez potrzeby przeprowadzania dodatkowego postępowania. W Polsce procedura wydania ETE została szczegółowo uregulowana w przepisach

eprasa.pl cee0270da0

Kodeksu postępowania cywilnego. Poniżej przedstawiono kluczowe etapy uzyskania zaświadczenia oraz możliwości jego zaskarżenia.

Wydanie zaświadczenia ETE

Zaświadczenie ETE wydawane jest przy zastosowaniu formularza określonego w załączniku I do rozporządzenia ETE.

W Polsce procedurę wydania zaświadczenia ETE określają art. 7951–7955 k.p.c. Stanowią one, że zaświadczenie ETE na wniosek wierzyciela wydaje sąd, który wydał orzeczenie albo przed którym została zawarta ugoda lub który zatwierdził ugodę. Jeżeli natomiast wniosek o wydanie zaświadczenia ETE dotyczy innego tytułu egzekucyjnego, w przedmiocie wniosku rozstrzyga sąd rejonowy, w którego okręgu tytuł został sporządzony.

Możliwość zaskarżenia zaświadczenia przez dłużnika

Dłużnik w terminie miesięcznym od dnia doręczenia mu postanowienia o wydaniu zaświadczenia ETE może złożyć wniosek o uchylenie zaświadczenia. Przed ewentualnym uchyleniem zaświadczenia sąd zobowiązany jest wysłuchać wierzyciela, a na postanowienie w przedmiocie uchylenia zaświadczenia ETE przysługuje zażalenie.

16.5. Wykonalność orzeczeń w innych państwach członkowskich

Rozporządzenie 1215/2012 wprowadza zasady „automatycznego" uznawania i wykonywania orzeczeń wydanych w jednym państwie członkowskim w pozostałych państwach członkowskich. W tym celu ustawodawca wprowadził możliwość wydawania zaświadczeń nadawanych przez sąd państwa pochodzenia orzeczenia, którego wydanie skutkuje przyjęciem przez państwo wykonania, iż brak jest przeszkód do wykonania orzeczenia. Przy tym rozporządzenie 1215/2012 nie ogranicza się do możliwości wydania zaświadczenia wyłącznie do orzeczeń obejmujących roszczenia bezsporne, jak w przypadku ETE.

Cywilny lub handlowy charakter sprawy

Tak jak w przypadku ETE rozporządzenie 1215/2012 znajduje zastosowanie w sprawach cywilnych i handlowych. Nie stosuje się go w sprawach skarbowych, celnych lub administracyjnych ani dotyczących odpowiedzialności państwa za działania i zaniechania w wykonywaniu władzy publicznej, a także w sprawach dotyczących stanu cywilnego, zdolności prawnej lub zdolności do czynności prawnych osób fizycznych, stosunków majątkowych wynikających z małżeństwa lub związku uznawanego, testamentów i dziedziczenia, upadłości, układów i innych podobnych postępowań, ubezpieczeń społecznych, sądownictwa polubownego, obowiązków alimentacyjnych wynikających ze stosunku rodzinnego, pokrewieństwa, małżeństwa lub powinowactwa.

eprasa.pl cee0270da0

Kategorie tytułów egzekucyjnych

Rozporządzenie 1215/2012 odnosi się do trzech kategorii tytułów egzekucyjnych:

1) orzeczeń – przez które rozumie się każde orzeczenie wydane przez sąd państwa członkowskiego, w tym wyrok, postanowienie, nakaz egzekucyjny, postanowienie w przedmiocie ustalenia kosztów postępowania wydane przez urzędnika sądowego, a także środki tymczasowe, w tym zabezpieczające, zarządzone przez sąd, który na mocy rozporządzenia 1215/2012 ma jurysdykcję do orzekania w sprawie głównej,
2) ugód sądowych – przez co rozumie się ugodę zatwierdzoną przez sąd państwa członkowskiego lub zawartą przed sądem państwa członkowskiego w trakcie postępowania,
3) dokumentów urzędowych – to jest dokumentów, które zostały oficjalnie sporządzone lub zarejestrowane jako dokument urzędowy w państwie członkowskim pochodzenia i którego urzędowy charakter wynika z podpisu i treści dokumentu oraz został stwierdzony przez organ publiczny lub inny organ uprawniony do tego celu.

16.5.1. Procedura uzyskania zaświadczenia

Procedura uzyskania zaświadczenia składa się z kilku kroków.

Tabela 46. Procedura uzyskania zaświadczenia krok po kroku

Krok	Opis
Krok 1. Złożenie wniosku	Wniosek należy złożyć do: ■ sądu, który wydał orzeczenie, ■ sądu, przed którym zawarto lub zatwierdzono ugodę, ■ sądu rejonowego, w okręgu którego sporządzono inny tytuł egzekucyjny.
Krok 2. Weryfikacja zakresu czasowego	Zaświadczenie można wydać dla: ■ orzeczeń wydanych w postępowaniach wszczętych od 10 stycznia 2015 r., ■ dokumentów urzędowych sporządzonych lub zarejestrowanych od 10 stycznia 2015 r., ■ ugód sądowych zawartych lub zatwierdzonych od 10 stycznia 2015 r.
Krok 3. Wydanie zaświadczenia	■ zaświadczenie wydawane jest dla wykonalnych orzeczeń, ugód sądowych lub dokumentów urzędowych, ■ dokument sporządzany jest w formie postanowienia na formularzu z załącznika I lub II do rozporządzenia 1215/2012, ■ postanowienie doręczane jest wyłącznie wnioskodawcy.
Krok 4. Zaskarżenie zaświadczenia przez dłużnika	Dłużnik ma prawo: ■ wnieść zażalenie w terminie 7 dni od doręczenia postanowienia, ■ wnieść skargę na orzeczenie referendarza, jeśli dokument wydał referendarz sądowy.

eprasa.pl cee0270da0

Złożenie wniosku o wydanie zaświadczenia

Wniosek o wydanie zaświadczenia składa się do sądu, który wydał orzeczenie albo przed którym zawarto ugodę, albo który zatwierdził ugodę, lub też do sądu rejonowego, w okręgu którego sporządzono inny tytuł egzekucyjny.

Wydanie zaświadczenia

Przede wszystkim istotny jest zakres czasowy orzeczeń, w stosunku do których możliwe jest wydanie zaświadczenia. Zaświadczenie z art. 53 i 60 rozporządzenia 1215/2012 może zostać wydane wyłącznie dla orzeczeń wydanych w postępowaniach wszczętych od 10 stycznia 2015 r., dla dokumentów urzędowych formalnie sporządzonych lub zarejestrowanych od tego dnia, jak i ugód sądowych zatwierdzonych lub zawartych od tej daty.

Chociaż nie wynika to wprost z treści art. 795[10] k.p.c. regulującego zasady wydawania zaświadczeń, zaświadczenie na potrzeby wykonania tytułu wydanego przez polski sąd w innym państwie członkowskim UE może zostać wydane tylko w odniesieniu do orzeczenia, ugody sądowej lub dokumentu urzędowego, które są wykonalne w Polsce, chociaż orzeczeniu nie musi zostać uprzednio nadana klauzula wykonalności.

Zaświadczenie wydawane jest w formie postanowienia, na formularzu określonym w załączniku I lub II do rozporządzenia 1215/2012. Postanowienie jest doręczane tylko wnioskodawcy.

Możliwość zaskarżenia zaświadczenia przez dłużnika

Postanowienie podlega zaskarżeniu zażaleniem, w terminie 7 dni od dnia jego doręczenia, a w przypadku gdy postanowienie wydał referendarz sądowy – przysługuje skarga na orzeczenie referendarza.

16.6. Egzekucja należności na podstawie ETE i ENZ w wybranych krajach europejskich

Dochodzenie należności na podstawie ETE i ENZ w praktyce, choć co do zasady uproszczone, może niekiedy stanowić pewne wyzwanie dla polskich wierzycieli m.in. z uwagi na istniejące różnice w stosowaniu unijnych przepisów przez poszczególne kraje członkowskie UE.

Sytuacja jest jeszcze bardziej złożona w przypadku Wielkiej Brytanii, która po brexicie w konsekwencji wycofała się również z unijnego systemu prawa. Realizacja roszczeń w tym kraju wymaga więc obecnie zastosowania lokalnych procedur, które znacząco różnią się od tych stosowanych w ramach Unii.

16.6.1. Europejski Nakaz Zapłaty (ENZ)

Europejski Nakaz Zapłaty (ENZ) jest procedurą mającą na celu uproszczenie i przyspieszenie dochodzenia roszczeń pieniężnych w sprawach transgranicznych

eprasa.pl cee0270da0

na terenie Unii Europejskiej. Mimo że podstawy prawne ENZ są jednolite, poszczególne kraje stosują różne podejścia do jego wdrażania i realizacji. W tym rozdziale przedstawione zostaną procedury związane z ENZ w trzech wybranych krajach europejskich: Holandii, Niemczech oraz Wielkiej Brytanii

Holandia

W Holandii ENZ jest realizowany w sposób rzeczywiście uproszczony. Procedura obejmuje bowiem bezpośrednie skierowanie dokumentów do *Deurwaarder* (komornika sądowego).

W Holandii ENZ nie wymaga zatwierdzenia przez sąd. Dokumentacja, obejmująca ENZ z klauzulą wykonalności oraz tłumaczenie przysięgłe na język niderlandzki, jest składana bezpośrednio do komornika sądowego (*Deurwaarder*). *Deurwaarder* ma szerokie uprawnienia, obejmujące zajęcie majątku ruchomego, rachunków bankowych, wynagrodzenia oraz nieruchomości. Proces egzekucji w Holandii jest stosunkowo szybki.

Niemcy

W Niemczech ENZ wymaga weryfikacji przez *Vollstreckungsgericht* (sąd egzekucyjny), który poddaje kontroli formalnej:

- poprawność wydania ENZ przez sąd kraju członkowskiego (kontrola nie obejmuje badania zasadności roszczenia),
- ważność klauzuli wykonalności, tłumaczenie przysięgłe na język niemiecki.

Po zatwierdzeniu ENZ przez sąd egzekucyjny dokument trafia do komornika (*Gerichtsvollzieher*) w celu przeprowadzenia egzekucji.

Wielka Brytania

W przypadku Wielkiej Brytanii należy omówić procedury w kontekście spraw sprzed brexitu, jak i po.

Przed brexitem

Do 31 grudnia 2020 r. ENZ był uznawany w Wielkiej Brytanii automatycznie. ENZ nie wymagał dodatkowego zatwierdzenia przez sąd brytyjski, co czyniło procedurę szybką i efektywną. Wierzyciel mógł skierować nakaz bezpośrednio do:

- *County Court Bailiffs* – obecnie dla roszczeń do 5000 GBP, i
- *High Court Enforcement Officers* – obecnie dla roszczeń od 600 GBP.

Po brexicie

Po 31 grudnia 2020 r. ENZ przestał być automatycznie uznawany w Wielkiej Brytanii. W przypadku wyroków wydanych po tej dacie wierzyciel musi poddać się lokalnym procedurom:

eprasa.pl cee0270da0

Uznania wyroku w brytyjskim sądzie

Polskie orzeczenie musi zostać uznane przez *County Court* lub *High Court*, co wymaga przedstawienia:

- odpisu wyroku wraz z klauzulą wykonalności,
- tłumaczenia przysięgłego na język angielski,
- dowodu doręczenia dłużnikowi wyroku wydanego w Polsce.

16.6.2. Europejski Tytuł Egzekucyjny (ETE)

Europejski Tytuł Egzekucyjny (ETE) umożliwia łatwiejsze egzekwowanie orzeczeń sądowych, ugód oraz dokumentów urzędowych w sprawach transgranicznych na terenie Unii Europejskiej. Jego celem jest eliminacja dodatkowych procedur w państwach członkowskich, co upraszcza proces dochodzenia roszczeń. W niniejszym rozdziale przeanalizowane zostaną regulacje dotyczące ETE w Holandii, Niemczech oraz Wielkiej Brytanii.

Holandia

ETE jest traktowany na równi z krajowym tytułem wykonawczym i może być bezpośrednio realizowany przez komornika. Wierzyciel musi przedłożyć zaświadczenie ETE oraz tłumaczenie dokumentów na język niderlandzki.

Niemcy

ETE nie wymaga zatwierdzenia przez sąd egzekucyjny. Dokumenty są kierowane bezpośrednio do komornika, który realizuje egzekucję na podstawie lokalnych przepisów. Precyzyjne tłumaczenie dokumentów jest jednak nadal obowiązkowe.

Wielka Brytania

Dla wyroków wydanych przed 31 grudnia 2020 r. ETE jest akceptowany w Wielkiej Brytanii, ale wymaga przeprowadzenia procedury uznawczej, polegającej na rejestracji wyroku w brytyjskim sądzie. Dla wyroków wydanych po tej dacie ETE nie znajduje zastosowania. W takim wypadku konieczne jest stosowanie lokalnych procedur.

Wybór odpowiedniego instrumentu dochodzenia należności od dłużnika zagranicznego zależy od charakteru roszczenia oraz kraju, w którym polski wierzyciel planuje dochodzić swoich praw. Różnice w procedurach wynikają z odmiennych interpretacji prawa unijnego przez poszczególne państwa, a w przypadku Wielkiej Brytanii – z jej wyjścia z europejskiego systemu.

Niemcy w przypadku ENZ stosują dodatkową kontrolę formalną, Holandia natomiast przyjmuje bardziej liberalne podejście. Z kolei Wielka Brytania, po brexicie, wymusza przeprowadzenie procedur uznawczych nawet dla instrumentów, które wcześniej były stosowane automatycznie.

eprasa.pl cee0270da0

Dla polskiego wierzyciela kluczowe więc znaczenie mają: wiedza o aktualnych lokalnych przepisach i stosownie do ich brzmienia przygotowana dokumentacja.

Proceduralne różnice pomiędzy sposobami dochodzenia roszczeń transgranicznych mogą mieć istotny wpływ na czas i koszty egzekucji, o czym należy pamiętać przy opracowywaniu strategii prowadzenia działań.

PODSTAWA PRAWNA:

- Ustawa z 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny – t.j. Dz.U. z 2026 r. poz. 795
- Ustawa z 15 maja 2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne – t.j. Dz.U. z 2026 r. poz. 533
- Ustawa z 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe – t.j. Dz.U. z 2026 r. poz 913
- Ustawa z 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego – t.j. Dz.U. z 2026 r. poz. 490 ze zm.
- Ustawa z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego – t.j. Dz.U. z 2026 r. poz. 468 ze zm.
- Ustawa z 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych – t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 18 ze zm.
- Ustawa z 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece – t.j. Dz.U. z 2026 r. poz. 1066
- Ustawa z 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych – t.j. Dz.U. z 2026 r. poz. 881
- Ustawa z 28 lutego 2018 r. o kosztach komorniczych – t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 377

eprasa.pl cee0270da0

Autorzy

Urszula Michnowska-Rudź – Adwokat

Paweł Śladowski – Partner Zarządzający

Maciej Panfil – Partner Zarządzający, Radca prawny

Sławomir Tymoszuk – Menadżer Działu Windykacji Polubownej

Lidia Cyranowska-Miszkurka – Radca prawny

Dorota Przekoracka – Adwokat

Klaudia Trzaska – Adwokat

Katarzyna Jakuszewska – Adwokat

Marcin Sykała – Radca prawny

Zbigniew Dębski – Dyrektor ds. rozwoju

Współpraca:

Emil Niewiński – Adwokat

Agnieszka Oryl – Radca prawny

Damian Skóra – Radca prawny

Bartosz Sobczak – Aplikant adwokacki

Karolina Prucnal – Radca prawny

Olga Przybysz – Aplikant radcowski

Kancelaria Prawnicza Maciej Panfil i Partnerzy Sp.k. należy do liderów rynku prowadzenia sporów sądowych oraz dochodzenia wierzytelności, a jej doświadczenie wynika z obsługi ponad 1,7 mln wierzytelności dla wiodących polskich przedsiębiorstw z kluczowych obszarów gospodarki, a także licznego grona małych i średnich firm. Kancelaria od ponad 20 lat realizuje obsługę windykacyjną od etapu polubownego po egzekucję komorniczą. Stabilny zespół, bardzo duże doświadczenie, elastyczność oraz nowoczesne rozwiązania powodują, że proces dochodzenia wierzytelności realizowany jest sprawnie i skutecznie.

eprasa.pl cee0270da0

INFOR
Zał. R. Pieńkowski w 1987 r.

PODATKI 2027

Z wersją **PREMIUM** oszczędzasz **200 zł**

W komplecie taniej! Cena: **484 zł** ~~684 zł~~

- W wersji **STANDARD** otrzymujesz: 10 publikacji książkowych
- W wersji **PREMIUM** otrzymujesz: 10 publikacji książkowych oraz **webinar VAT 2027**

Zamów: **sklep.infor.pl**

Biuro Obsługi Klienta: 22 761 30 30, 801 626 666 bok@infor.pl

eprasa.pl cee0270da0

PANFIL

Panfil Business Protection

OBSZARY OBJĘTE OBSŁUGĄ:

- obsługa sporów sądowych
- windykacja polubowna, sądowa i egzekucyjna
- przygotowanie i opiniowanie projektów umów
- obsługa postępowań upadłościowych i restrukturyzacyjnych
- postępowania administracyjne
- doradztwo prawne dla przedsiębiorców
- przestępczość gospodarcza – ochrona interesów pokrzywdzonego przedsiębiorcy
- wsparcie w negocjacjach i mediacjach
- prawo pracy
- ochrona danych osobowych
- przygotowywanie projektów aktów wewnętrznych przedsiębiorców

Zeskanuj i zgłoś sprawę

panfil.pl/business-protection

www.panfil.pl

eprasa.pl cee0270da0

INFOR
Zał. R. Pieńkowski w 1987 r.

dodatek
ŚCIĄGA KSIĘGOWEGO

Terminy przedawnienia roszczeń

1. Podstawowe terminy przedawnienia

Termin	Jakie roszczenia obejmuje	Podstawa prawna
6 lat	Termin ogólny, stosowany, gdy przepis szczególny nie przewiduje innego terminu.	Art. 118 k.c.
3 lata	Roszczenia o świadczenia okresowe oraz roszczenia związane z prowadzeniem działalności gospodarczej.	Art. 118 k.c.
2 lata	M.in. określone roszczenia z umowy sprzedaży oraz roszczenia z umowy o dzieło.	Art. 554, art. 555 w zw. z art. 554 oraz art. 646 k.c.
6 lat	Roszczenia stwierdzone prawomocnym orzeczeniem sądu, orzeczeniem sądu polubownego lub ugodą objętą art. 125 § 1 k.c.	Art. 125 § 1 k.c.

2. Przykłady terminów szczególnych

Rodzaj roszczenia	Termin	Podstawa prawna
Roszczenia sprzedawcy z tytułu sprzedaży dokonanej w zakresie działalności przedsiębiorstwa sprzedawcy oraz inne roszczenia wskazane w przepisie	2 lata	Art. 554 k.c.
Roszczenia z tytułu sprzedaży energii elektrycznej, praw i wody, w zakresie określonym w przepisie	2 lata	Art. 555 w zw. z art. 554 k.c.
Roszczenia wynikające z umowy o dzieło	2 lata	Art. 646 k.c.

9 771234 569618 11

eprasa.pl cee0270da0

3. Świadczenia okresowe

Zagadnienie	Zasada
Definicja	Świadczenia spełniane w regularnych odstępach czasu, których łączny rozmiar zależy od czasu trwania stosunku prawnego.
Termin przedawnienia	3 lata (art. 118 k.c.).
Przykłady	Czynsz najmu lub dzierżawy, abonament telekomunikacyjny, odsetki.
Bieg przedawnienia	Każde świadczenie przedawnia się odrębnie, co do zasady, od dnia jego wymagalności.
Praktyczna konsekwencja	Przedawnienie jednej raty czynszu nie oznacza automatycznie przedawnienia pozostałych rat.

4. Przedawnienie odsetek

Zagadnienie	Zasada
Termin przedawnienia	3 lata jak dla świadczeń okresowych.
Początek biegu terminu	Z każdym dniem opóźnienia powstaje odrębne, wymagalne roszczenie o odsetki.
Dochodzenie odsetek	Możliwe samodzielnie, z uwzględnieniem przedawnienia roszczenia głównego.
Relacja do roszczenia głównego	Roszczenie o odsetki za opóźnienie co do zasady nie może przedawnić się później niż roszczenie główne.
Odsetki wymagalne w chwili uprawomocnienia się orzeczenia	Co do zasady 6 lat, jeśli obejmuje je art. 125 § 1 k.c.
Odsetki przyszłe, powstałe po uprawomocnieniu się orzeczenia	3 lata.

5. Roszczenia związane z działalnością gospodarczą

Zasada	Wyjaśnienie
Termin	3 lata.
Związek z działalnością	Roszczenie musi pozostawać w związku z prowadzeniem działalności gospodarczej.
Podstawa roszczenia	Może wynikać m.in. z umowy, nienależnego świadczenia lub bezpodstawnego wzbogacenia.
Status wierzyciela	Wystarczy, że działalność gospodarczą prowadzi wierzyciel, a roszczenie wiąże się z tą działalnością.
Status dłużnika	Dłużnik nie musi prowadzić działalności gospodarczej.

eprasa.pl cee0270da0

6. Koniec terminu przedawnienia – 31 grudnia

Długość terminu	Zasada obliczania końca terminu
Krótszy niż 2 lata	Termin kończy się według ogólnych reguł obliczania terminów, bez automatycznego przesunięcia na koniec roku.
Równy 2 lata lub dłuższy	Koniec terminu przypada na 31 grudnia roku, w którym upływa ustawowy okres przedawnienia, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. **PRZYKŁAD** Jeżeli termin przedawnienia wynosi 3 lata i według zwykłego obliczenia upływa w lutym 2027 r., jego koniec przypada 31 grudnia 2027 r.

7. Roszczenia stwierdzone orzeczeniem lub ugodą

Rodzaj roszczenia	Termin przedawnienia
Roszczenie stwierdzone prawomocnym orzeczeniem sądu	6 lat
Roszczenie stwierdzone prawomocnym orzeczeniem sądu polubownego	6 lat
Roszczenie stwierdzone ugodą objętą art. 125 § 1 k.c.	6 lat
Odsetki wymagalne w chwili uprawomocnienia się orzeczenia	6 lat, jeżeli obejmuje je art. 125 § 1 k.c.
Odsetki przyszłe, wymagalne po uprawomocnieniu się orzeczenia	3 lata

8. Roszczenia bezterminowe

Zagadnienie	Zasada
Brak terminu zapłaty	Jeżeli termin nie wynika z umowy, właściwości zobowiązania ani przepisu, stosuje się art. 455 k.c.
Wezwanie do zapłaty	Wierzyciel wzywa dłużnika do spełnienia świadczenia w wyznaczonym terminie.
Wymagalność	Roszczenie staje się wymagalne po upływie terminu wyznaczonego w wezwaniu.
Początek biegu przedawnienia	Zgodnie z art. 120 § 1 k.c. uwzględnia się moment, w którym roszczenie stałoby się wymagalne, gdyby wierzyciel podjął czynność w najwcześniejszym możliwym terminie.
Skutek zwlekania wierzyciela	Roszczenie może przedawnić się, zanim faktycznie zostanie wezwany dłużnik.

9. Przedawnienie roszczeń wobec konsumentów

Zagadnienie	Zasada
Definicja konsumenta	Osoba fizyczna dokonująca z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową (art. $22^{[1]}$ k.c.).
Ustalenie statusu	Co do zasady decyduje status osoby w chwili dokonywania czynności prawnej.
Skutek przedawnienia	Po upływie terminu nie można domagać się zaspokojenia roszczenia przeciwko konsumentowi (art. 117 § $2^{[1]}$ k.c.).
Działanie sądu	Sąd uwzględnia przedawnienie z urzędu.
Kilku dłużników solidarnych	Ochrona konsumenta nie rozciąga się automatycznie na pozostałych dłużników.
Roszczenia między osobami fizycznymi	Art. 117 § $2^{[1]}$ k.c. nie ma zastosowania wyłącznie z tego powodu, że dłużnikiem jest osoba fizyczna; znaczenie ma także charakter stosunku prawnego.
Wierzytelność zabezpieczona hipoteką	Przedawnienie nie wyklucza w każdym przypadku zaspokojenia z nieruchomości obciążonej hipoteką. Znaczenie ma art. 77 ustawy o księgach wieczystych i hipotece.

10. Wyjątkowe nieuwzględnienie przedawnienia wobec konsumenta

Zagadnienie	Zasada
Podstawa prawna	Art. $117^{[1]}$ § 1 k.c.
Uprawnienie sądu	W wyjątkowych przypadkach sąd może nie uwzględnić upływu terminu przedawnienia roszczenia przeciwko konsumentowi.
Kryteria oceny	W szczególności długość terminu przedawnienia, czas opóźnienia wierzyciela, przyczyny opóźnienia oraz wpływ zachowania zobowiązanego.
Charakter rozwiązania	Wyjątek – nie można zakładać, że sąd pominie przedawnienie w każdej sprawie.

Podstawa prawna:

- art. 112, art. 117 § $2^{[1]}$, art. $117^{[1]}$, art. 118, art. 120 § 1, art. 125 § 1, art. 455, art. 554, art. 555 i art. 646 ustawy z 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny – t.j. Dz.U. z 2026 r. poz. 795
- art. 77 ustawy z 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece – t.j. Dz.U. z 2026 r. poz. 1066

Wioletta Chaczykowska
redakcja „Poradnika Gazety Prawnej"

eprasa.pl cee0270da0